BIBLIOTECA CENTRALĂ ASOCIAŢIUNII SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A NR 752
DUMINICA 5 MAI 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 11897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

Neguţătorul de măşti

Poate că Esop ar fi putut să scrie povestirea următoare.

Un mare învăţat însă mare nevoiaş avea de prieten un mare neguţător. El n'ar fi cutezat să şi-l socotească prieten, dacă Neguţătorul nu l-ar fi silit stăruitor.

— Eşti mare şi grandios. Virtuţile îţi sunt sublime şi însuşirile tale sunt fără păreche. Nu e mai mare mângâiere decât fericirea că trăiesc în timpul pe care îl trăieşti şi tu. Lumina zilei şi aerul sunt pline de tine, şi mă bucur că mă acopăr cu ele şi eu. Spune-mi ce te aduce la reşedinţa mea.

Introducerea putea să-l mire pe învăţat din partea unui om atât de bogat, făcută unui om atât de sărac dar nu l-a mirat pentru că era de felul lui încrezător şi naiv.

— Imi trebuie, Doamne, o păreche de pantaloni noi căci, să mă ierţi, cei vechi mi s'au rupt, i-a răspuns. Nevastă-mea a făcut tot ce s'a putut, i-a cârpit şi pe dos şi pe faţă şi numărul peticelor e mai întins decât ştofa dela început... Dacă vrei să te uiţi, uite...

Invăţatul se întoarse cu spatele şi se îndoi demonstrativ până la pământ.

Negustorul închise ochii şi zise:

— Am văzut. Poate că era mai bine să nu mi-i mai arăţi. Dar înainte de toate te rog un lucru. Intre noi nu trebuie să existe „Doamne". Asta e pentru proşti. Zi-mi: frate şi socoteşte-mă ca pe un frate.

Uimit, învăţatul bâlbâi ceva, din care se înţelegea neputinţa lui. Nu era un învăţat îndrăsneţ, cum se găsesc.

— Apoi, ce faci cu un singur pantalon? Ţine, ia două rânduri de haine şi patru pantaloni.

Din sertarul ce-i sta subt cot, Neguţătorul care se îmbogăţise vânzând fizionomii, scoase un pumn cu aur. Era cu mult mai mult şi decât trebuia şi de cât făgăduise.

— Ce să fac cu atâtea parale? Lasă-mi cât îmi trebuie şi ia restul îndărăt.. Nu mai am pe mine niciun buzunar...

— Nu numai atât, zise Neguţătorul, cu o generozitate cumplită. Vreau să te procopsesc, ca să-ţi vezi de treaba dumitale. Un aşa învăţat nu se poate pierde în neînsemnatele detalii ale existenţei. Fiindcă n'am vreme nici încredere în altcineva, du-te şi caută o moşie de 2.000 de hectare înzestrată cu tot inventariul şi care să aibă o pădure, un heleşteu şi un castel cu 125 de odăi. Să nu fie mai puţine. Am un mobilier pe care vreau să ţi-l dăruiesc şi care intră numai în 125 de încăperi. Alege-l cu o sufragerie de 300 de persoane; am toată argintăria, cristalele, porţelanele şi albitura puse de o parte pentru tine. In 2 săptămâni să te întorci cu răspunsul — şi în trei săptămâni eşti instalat.

— Nu ştiu cum să-ţi mulţumesc, Stăpâne, zise savantul.

— Un om ca dumneata nu mulţumeşte. Mulţumirile trebuesc aduse de mine, pentru că ai binevoit să-mi faci marea cinste să primeşti.

Savantul se duse acasă, cu aurul în pălărie şi povestea lui minunată aduse fericirea în casa lui grea, cu 7 copii greu încercaţi de foame.

După plecarea savantului, Negustorului i se sui însă sângele la cap, de mânie. El suferea de slăbiciunea nemerniciei. In faţa învăţatului era stăpânit de faima acestuia şi simţea în sinea lui că datoreşte din uriaşa lui avere, câştigată din înlesnirile pe cari i le făcea împărăţia, dajdia cerească.

— Am rămas acelaş tâmpit de totdeauna, zicea el. Când îl văd pe acest individ, i-aş da toate lucrurile mele... Cum a putut intra el până la mine? Uşier! răcni stăpânul. De ce l-ai lăsat să intre?

Şi iar! două palme.

Negustorul împărţi în dimineaţa de care vorbim câte două palme de fiecare slujitor.

— Să nu vă mai prind că-i daţi drumul înăuntru!

— Halal de stăpân, care se pierde dinaintea unui golan! îşi zise bogatul.

Invăţatul nu-şi mai cumpără pantaloni. Se duse de-a dreptul să caute moşia cu castelul şi cheltuindu-şi toţi banii se întoarse cu un pomelnic de 28 de moşii şi castele. O să aibă cu ce să-şi ia mii de pantaloni, nu o singură păreche. Şi dacă se face boier nici nu o să mai aibă nevoie de pantaloni. La el acasă, prin 125 de odăi, omul poate să umble şi în cămaşe.

Se duse la neguţător. Nu era acasă. Era foarte ocupat. Nu mai ştia unde-i e capul. Lasă, va înştiinţa el pe învăţat când îl poate primi. Trecea timpul, treceau lunile, a trecut un an şi jumătate. In sfârşit învăţatul a fost primit. Ca să aibe înfăţişare mai bună, învăţatul veni fără pantaloni.

— Păi nu ţi-ai cumpărat? zise mirat negustorul.

— Am cheltuit banii să caut moşia şi castelul... Ştii, moşia şi castelul cu 125 de odăi... Argintăria... sufrageria de 300 de tacâmuri...

Neguţătorul se uită la el.

— N'ai nădragi şi umbli după castele? Pe semne ai înebunit.

Invăţatului i se puse un nod în gât. Neguţătorul avea dreptate.

— Nu se poate să n'ai în tine vreo stricăciune, zise neguţătorul. Bei?

— Nu beau, răspunse învăţatul.

— Joci?

— Nu joc. Ce să joc?

— Atunci?

— Cred, Domnule! Cred şi rabd. Şi îmi închipui că răbdând, credinţele mele se împlinesc. Te-am crezut şi pe Dumneata, de cinci ori te-am crezut şi de cinci ori m'ai minţit.

— Uşier! dă-l afară pe acest om în ismene. S'a obrăznicit.

Esop ar fi avut şi o morală la această povestire: „Nu-i primejdios omul care te urăşte şi se războieşte cu tine: pe el ştii de unde să-l apuci şi primejdiile luptei sunt împărtăşite. Primejdia vine de la omul care te iubeşte afară din cale de mult şi care la înmormântare îţi trimite o coroană de orchidee.

T. ARGHEZI

S. Mützner — Compoziţie

Paşaportul

de Constanţa Marino-Moscu

După o noapte în care de abia spre ziuă aţipise câteva clipe, — inginerul Ledwinka se trezi în pufuitul maşinei ce părea a urca greoiu un deal. Ca să nu deştepte călătorii, trase încet perdeaua şi printre picăturile de ploaie ce s'adunau şi se prelingeau pe geam, văzu o colină înfiptă de arbuşti uscaţi. Ledwinca îşi reluă locul; şi, rezemat cu capul de spătarul canapelei, se gândi iar la împrejurările neaşteptate care — după un lung şomaj — îl aduceau în România, chemat de un prieten, să ocupe în întreprinderea unui ministru un post important.

Cerul se întunecă. Pale de apă cad pe ferestre; şi el, amintindu-şi de încercările prin care trecuse şi de neputinţa existenţei în patria sa, îşi simte gândurile înlănţuindu-se şi îngrămădindu-se în minte, ca picăturile grele de pe geam.

Se duce într'o ţară străină a cărei limbă n'o cunoaşte... stavilă grea, în viitoarea-i ocupaţie, — şi pe care în bucuria şi graba plecării, n'o văzuse în gând. Grija îl nelinişteşte şi potopul de afară parcă-l îneacă odată cu nădejdea ce pusese în întreprinderea din ţara străină, a cărei viaţă era slăvită de unii şi ponegrită de alţii, până 'n fund.

Călătorii se trezesc. Câţiva, tăcuţi şi morocănoşi, se 'ntind, tac, s'aşează mai în voie pe locul lor şi adorm; pe când alţii, cu ochii umflaţi de somn, rumeni şi odihniţi, îşi cercetează ceasul, şi, cu trusa la subsuoară, dispar, ca s'aducă apoi, în compartiment parfumul unei mixturi, pe care nimeni n'ar mai putea-o ghici...

— Mai avem două staţii, — spune unul, căscând.

— Drumul cel lung şi plicticos a trecut, — răspunde altul în nemţeşte. De cum ajung în ţară, mi se pare că, pornind de la frontieră, distanţa e mai mică decât exact aceiaşi, făcută prin pustă. Aici, la noi, mai vezi dealuri, văi, păduri; şi ochii nu se obosesc, ca în întinsul câmpiei ungureşti.

— Da' de oamenii aceia, de funcţionarii urguri, ce-ai să-mi spui? — întreabă un al treilea călător, cu un stricat accent german.

— Parcă-s de lemn. Au toţi acelaşi chip, aceleaşi mişcări; şi, ca păpuşile, spun aceleaşi cuvinte, cu aproape acelaş glas. La noi oamenii nu s'aseamănă şi-s nişti palavragii, şireţi...

— Da, daaa, mai ales la vamă sunt vigilenţi, când mâna călătorului s'afundă în buzunar....

Pe coridor, începe să circule „schimbul" şi-i aminteşte lui Ledwinka, pe acel pe care-l făcuse la Viena în bani româneşti; o mie de lei, unica sumă ce mai avea; şi, prevăzător, o mută din pungă, între actele şi paşaportul din portofoliul mai sigur păzit.

Trenul se opreşte într'o staţie şi de pe coridor, s'aude amintind: „Controlul paşapoartelor".

Doi funcţionari, urmaţi de şeful trenului, intră în compartiment. Unul culege hârtiile, păturite, le trece celuilalt, care le desface, se uită, indiferent, la fiece călător şi cu un gest mecanic, le pune în tolba dela şold. Mai apropiat de acesta, Ledwinka îi întinde, singur paşaportul, pe care vameşul îl ceteşte, par'că mai atent şi mai greu. Scrutează pasagerul şi-i mulţumeşte cu un adânc salut.

— Drept e că oamenii, de pe aici nu seamănă cu ai noştri. Sunt mai negri, mai iuţi. Şi, contrar celor ce mi s'au relatat — foarte politicoşi, îşi spune el impresia, după ce controlorul închisese uşa, cu precauţie 'n mişcări.

— Dacă-i vorba de iuţeală.... numai franţuzii ne 'ntrec. Românii vorbesc şi mănâncă iute. Aleargă după câştig. Şi traficul vamal îi preface ades în prestidigitatori.

Ploaia încetează şi printre picăturile ce mai lunecă încet pe geam, se vede o geană albastră, deschizându-se în norul de fum. Ledwinka aprinde o ţigară şi, urmărindu-i rotocoalele reia — în obsesia lui — şirul gândurilor întrerupt un moment:

„Ce importă că nu 'nţeleg nici un cuvânt românesc? în poliglotismul ţării româneşti, nu-i ca aiurea".

— In România se vorbeşte mult, limba germană? — întreabă el pe vecinul de canapea.

— Dece doriţi să ştiţi?

— Mă duc în ţară şi m'ar interesa.

— Da. Se vorbeşte nemţeşte în hoteluri, restaurante, în fabrici — unde mulţi mecanici sunt nemţi — în librării şi 'n toate magazinele din Bucureşti şi 'n întinsul ţării, cam tot aşa.

— Dar n'aţi observat o prohibiţie curioasă şi tacită — naturală aş putea zice — de când cu revolta ce-a produs-o hitlerismul? — spune un român.

— Adevărat. De un timp nu te mai simţi în Lipscani, ca pe Leipzigerstrasse, la Berlin. Dacă vorbiţi franţuzeşte însă sunteţi la noi ca la dumneavoastră acasă....

— Vorbesc curent, franceza şi italiana.

Trenul se opreşte la vamă şi aceiaşi funcţionari anunţă iar pe coridor: „Revizia bagajelor".

Geamantane şi valize, mici şi mari, în forme deosebite şi cele mai multe acoperite, ca de un mozaic stricat, în reclamele hotelurilor străine — se rostogolesc în braţele călătorilor, impacienţi şi nervoşi care, deşi nu se simt în fraudă, ideia controlului însuşi îi indispune, vădit.

Vameşul cerceteează la rând şi amănunţit; şi când vre-un pasager încearcă să păstreze ordinea lucrurilor, e îndepărtat cu o privire piezişă, ori cu un gest uşor.

Ajunşi la coletele lui Ledwinka, vameşul salută reverenţios, face un semn grăbit ce spune că bagajul nu-i de controlat; pune ca pe celălalt, pecetea creionului albastru, şi, înmânându-i paşaportul, odată cu al celorlalţi călători, îl salută reverenţios.

Pasagerii se privesc cu înţeles şi Ledwinka, nedumerit, căutând să-şi lămurească purtarea-i deosebită, aprinde şi stinge o ţigară şi se uită afară, pe geam.

„Românii sunt cu adevărat deştepţi şi observatori. Eu nu le-am fost suspect. Chipul, tăetura hainei mele, ţinuta mea, nu îi a tuturor şi.... le-o fi impus. Ori, cine ştie? M'o fi asemuit, poate, cu un alt călător, cu vre-un nobil ungur care trece pe aici..." şi, gândind, observă mai de aproape şi mai bine îmbrăcămintea celorlalţi tovarăşi de drum.

„Unii dintre aceştia sunt bine îmbrăcaţi dar, totuşi, le lipseşte acel *ceva* care complectează, în ţinuta lui, omul de neam, omul ales. Aceştia n'au eleganţa şi elasticitatea gestului; au mâni, late şi roşii; cel de colo... ţine degetele răsfirate pe genunchi; burtosul are ceas pe lanţ şi-şi trimite picioarele sub cealaltă canapea... Bagajul e comun şi-i suspect".

In cercetare ochii îi alunecă spre coletele sale, îmbrăcate 'n piele, de ale căror mânere atârnă un bilet înrămat. Şi în acest control intim, e surprins de privirea pasagerului vecin, care-i spune cu perceptibilă ironie 'n glas:

— Dacă 'n voiajul dumneavoastră aduceţi blană în bagaj, şi sunteţi îngrijorat de cum stă, vă sfătuesc s'o scoateţi din pla-

Urmare în pag. II-a

Din viaţă... şi din cărţi

Spiritism

La revista spiritistă „Astralis" colaborează toate talentele şi geniile moarte, atât din ţară cât şi din străinătate.

Cetindu-le producţiile transmise prin mese, ne vine să facem o exclamaţie: „Cum se tâmpesc oamenii când mor!"

La sfârşitul revistei, găsim instrucţiuni relative la punerea în scenă a unei şedinţe spiritiste.

„Dacă sunt şi femei la şedinţă, — ne explică „Astralis", — ele se intercalează între bărbaţi". (Vra-să-zică — şi pentru cele spirituale întrebuinţăm manierele lumeşti...).

Iar mai departe:

„Toţi se aşează pe scaune, fiecare la locul lor, atingând cu vârful picioarelor vârful piciorului vecinului din dreapta şi din stânga — şi punând, fiecare, ambele mâni pe platoul mesuţei".

Şedinţa se ţine, bineînţeles, noaptea — cu ferestrele perfect astupate.

Stând între două femei, lipit de ele cu picioarele — cum să nu vezi chiar pe dracu', dar încă spiritele ?!...

Despre editori

Interviewat asupra editorilor, de către revista „Reporter", — d. E. Lovinescu, printre altele, spune următoarele:

„E vorba de un editor care, după toate probabilităţile, nu va mai fi editorul meu şi nici al altcuiva; despre dânsul pot vorbi deci dezinteresat. Ţin să declar — şi nu pentru întâiaşi dată, — că în viaţa mea literară am avut marele noroc de a întâlni un editor adevărat, înţelegător, iubitor de literatură, şi prieten adevărat, care mi-a înlesnit timp de zece ani întreaga mea activitate; acest om rar este d. S. Benvenisti, căruia aşi trebui să-i dedic cele vreo treizeci de volume, pe care mi-le-a tipărit cu o fervoare, pentru care îi sunt recunoscător".

Păcat numai că norocul a fost unilateral!

Căci d. S. Benvenisti — ca urmare — a trebuit să închidă prăvălia...

Soluţia

Faţă de redusele venituri ale comitetelor şcolare, — liceul de fete din Călăraşi a rezolvat foarte simplu chestia: organizând ceaiuri dansante pentru strângerea fondurilor.

Ziarele locale nu ne spun dacă elevele, îndemnând pe parteneri la băutură, nu câştigă o parte din venitul bufetului în folosul materialului didactic.

Dar măsura dela Călăraşi avantajează numai pe fete. Ce se vor face elevii? Să deschidă ceaiuri dansante pentru babe?

Altfel, liceele de băeţi urmează a fi închise — externatele de fete luându-le locul... ceiace va face să crească simţitor numărul balerinelor...

Acum o sută de ani

Revista „Libertatea" are printre altele o atrăgătoare rubrică, intitulată „Acum o sută de ani", rubrică foarte bine redactată de d. C. Gane — care atege totdeauna faptul caracteristic epocii, fapt ce poate interesa şi astăzi, îmbrăcându-l în acelaşi timp într'o formă adecvată lumii vechi.

Iată o istorioară din ultimul număr al „Libertăţii":

„In anul 1821, pe vremea zaverei, dumneaei cucoana slugereasa Zinca se împrumută dela biv vel căminarul Ştefănică Ogrăzeanu cu 50 lei noi amanetându-şi pentru datoria aceasta, prin zapis, o vie a dumisale de lângă Bucureşti. Şi nu avea, biata, altă avere decât numai via aceasta, pe care mărităndu-şi mai apoi fata, i-o dete ei de zestre. Ginerele — ginere — îi tot cerea actele de proprietate, pe care coana Zinca nu i le putea da, că se aflau doar în mâinile căminarului Ogrăzeanu, iar în cursul anilor nu se îndemânase slugereasa, din pricina sărăciei, a plăti nici măcar dobânda, necum capetele. Şi aşa, după 14 ani, acum în primăvara 1835, se duse amărâta femee la Logofeţia Bisericească să i se facă ajutor 500 de lei.

La 27 April căminarul Ştefănică fu poftit la Logofeţie, unde i se făcu propunerea de a primi capitalul de 500 lei ce-i datora dumneaei slugereasa, iar de dobânda ce i se cuvine pe 14 ani s'o ierte, că e femee săracă. Indată s'a pătruns căminarul de milostivire şi cu o simţitoare durere a sufletului s'a mulţumit de a primi numai capetele, iertând dobânda şi dând înapoi şi [illegible] acelei vii.

„Dar ceeace poate umplea de mirare sufletele cele iubitoare de oameni este că dumnealui căminarul privind cu milă la starea numitei slugerese, s'a întors îndată către dumneaei şi, cu o nemărginită bunătate, i-a dat şi acei 500 de lei..." Care faptă, cu mulţumiri şi cuvinte de laudă, o însemnează Marele Logofăt al Bisericii în Buletinul Oficial din 28 April, să ştie toţi".

Acest „document omenesc" merită să fie reprodus — ca veşnică aducere aminte

M. SEVASTOS

să. Blănile se strică la căldură. Vă spun pentrucă-s din branșă și știu.

Fără a-i da lui Ledwinka, timp să răspundă, o doamnă intervine, acru și sacadat:

— Și de aveți mătase, păturită strâns, căldura îi face dungi și... ar fi o pierdere...

Cu gândul aiurea, Ledwinka nu prinde ironia și răspunde, limpede și liniștit:

— Blană nu mi-am luat, deși fusesem sfătuit și rufele mele de olandă și cărțile, nelegate, niciodată n'au suferit.

Călătorii schimbă iar priviri pline de înțeles, și pe față li se vede mirarea și prestigiul ce, deodată, l-a căpătat domnul acela rezervat în vorbă și care, într'un compartiment de fumători, aprinde și stinge țigara, ori se duce s'o fumeze afară pe coridor.

— Credeam că-i de-ai noștri; un comisionar mai moțat, dela vreo casă mare; știți... din acei ce plătesc vama ceva mai direct...

— N'ați auzit că: „voiajez" în ce scop? El știe. Și, pe vremea asta, cine-și plătește luxul trebuie să fie bogat, spion ori pungaș.

— Cred că-i bogat. Nu-l vedeți? E îmbrăcat tip-top...

— Bine ar fi... dar mi se pare că prea umbla mult pe coridor înainte de vamă...

— Ce să vă pară? E chiar așa. Altfel, nu i se răscolea și lui bagajul? E spion curat ori e pungaș internațional... din acei ce vorbesc perfect câte trei și patru limbi străine, și în tren se prefac că nu 'nțeleg nici una... Lăsați să-l întreb eu, cu ce se ocupă, — încheie, doamna, răutăcios.

Ledwinka revine 'n compartiment, trece ușor și scuzându-se peste picioarele celorlalți, și reluându-și locul, se uită în sus la bagaj.

— Mă prind că-i exact ce-am spus, — mai adaugă aceiași doamnă în românește și i se adresează, privindu-l fix.

— Rămâneți în țară ori treceți mai departe spre Orient?

— Nu, doamnă, în țara asta e voiajul meu, terminus.

— Cu ce vă ocupați dumneavoastră?

— Sunt inginer.

— In-gi-ner? — silabisește doamna apăsat... și, fără indiscreție, în care specialitate? De sigur la drumul de fier...

— Electrotehnic.

— Bună și bănoasă specialitate, — își spune părerea un bătrân, care până atunci nu luase parte la vorba celorlalți.

Trenul se oprește la o stație și mulți călători se năpustesc la geamurile sălii. Singur, Ledwinka rămâne în compartimentul ce parcă nu-l mai încape, cu sufletu-i atât de dilatat...

„Distins, până a fi recunoscut și de un vameș, căruia îi trec zilnic atâți oameni deosebiți pe sub ochi... cu profesie rară în Orient"... și cu perspective atât de îndepărtate, încât mintea și sufletul său nu le mai pot vedea.

Sentimentul superiorității lui și acel al situației ce-l așteaptă, îl amețesc...

Cu ochii deschiși de abia vede călătorii, reluându-și locurile și de abia aude când vecinul din stânga înoadă firul conversației care-l interesează atât de mult:

— Și cum spuneam: Electrotehnica e profesie de mare viitor mai ales acum când tot Orientul se electrifică.

— Credeți? — întreabă Ledwinka, cu vădit interes.

— Cred și eu și alții ceiace este. America ne-a trimis telefoanele care plătesc personalul în dolari și rulează un capital enorm.

Țara noastră se luminează și se mecanizează din zi în zi. Se construește continuu. Și casele americane — dacă nu cer arta și gustul din arhitectura occidental europeană — s'au adoptat în chip practic. Și acestea reclamă pricepere tehnică și mult material brut, pe care în mare parte îl avem. Așa că, în criza asta, specialitatea dumneavoastră, fardul, lemnăria și fierăria, dau cel mai real câștig.

Informațiile, prinse din vânt, sunt ca o împroșcare de scântei pe un maldăr de frunziș uscat, îi luminează gândul și aprind atât de iute imaginația lui Ledwinka, încât se vede, ca 'n povești, dus pe sus, într'un loc străin, în care se pomenește mare acționar în întreprinderi electrotehnice și... cine știe? poate că, în scurt timp, chiar conducătorul uzinei dela Bistrița de care, vechiu proect, îi vorbise de mult un coleg la Viena.

Gândurile și visele, făurite într'o clipă, îi dau o vădită nerăbdare; și, pe cât fusese de liniștit și tăcut în cursul drumului, pe atât e de neastâmpărat și comunicativ în ora ce precede sosirea.

— Țara asta e un Paradis, — spune Ledwinka, privind șirul munților dela Predeal în jos, și nemulțumit de a-i vedea numai dintr'o parte, trece iute și neatent peste picioarele călătorilor adormiți; îi trezește, nu se scuză, se năpustește la fereastră și-i pare totuși, că din priveliștile atât de noui și de frumoase, ochii nu prind decât o infimă parte.

— Munții — îi explică bătrânul, sunt din frumusețile țării și ce-i drept, reprezintă și aceștia o avuție, căci se taie, nemilos, pădurile; dar bogăția mare e în mine, de când agricultura a suferit.

— Știu. Aveți mine bogate de petrol și acesta, în cantitate, e socotit în Europa al doilea după cel rusesc.

— Hei... Comori avem în minele neexploatate, de care singuri străinii își dau seamă și înghit în sec. Avem, în subsol, mari cantități de sare, lignit, gaz metan, chihlimbar și, afară de cele cunoscute, alte mine de petrol și de aur bănuite de unii, exploatate, în mic și clandestin de alții.... și, pentru toate acestea, ne trebuesc energii.

Tot ce află Ledwinka, îi înrădăcinează nădejdea într'un viitor neașteptat; și, gândindu-se iar și iar, privind în imaginare perspective, aude anunțată „gara Ploești".

Bagajul, ridicat de hamal, îi amintește purtarea funcționarului, care acum și-o explică în tot prin profesia sa înscrisă în pașaport și chiar prin putința ca însuș ministrul să-l fi semnalat, din timp, la frontiera Curtici.

Prietenul de care Ledwinka se credea așteptat, nu-i vine în întâmpinare; faptul îl indispune o clipă; dar lumea vioaie și mișcarea din jurul său, îl distrează dela gând; și, după o masă bună, voind să-și achite nota, caută în portofoliu, scutură și răsfoiește actele la rând și s'asigură că, din grabă, banii trecuse la graniță, odată cu pașaportul, în mâna politicosului funcționar vamal.

CONSTANȚA MARINO-MOSCU

Din literatura chineză

In așteptarea unui prieten

Soarele a coborît lanțul munților ca să se culce. Văile s'au afundat în umbrele serii. Luna răsare din mijlocul pinilor, împrăștiind răcoare. Vântul care suflă și izvoarele care curg își împletesc cântecul, armonios.

Tăetorul se'ntoarce obosit la coliba sa iar fiecare pasăre și-a ales o creangă și-acum doarme dusă. Un prieten mi-a dat întâlnire în aceste locuri ca să contemplăm măreția nopții.

Dor!

Un poet a spus cândva: „Mai am un singur dor!" Iar eu din pivnițele MOTT: Doresc un vinișor!

NAE

CEA MAI PLACUTĂ AMUZANTĂ ECONOMICĂ ȘI PRACTICĂ LECTURĂ

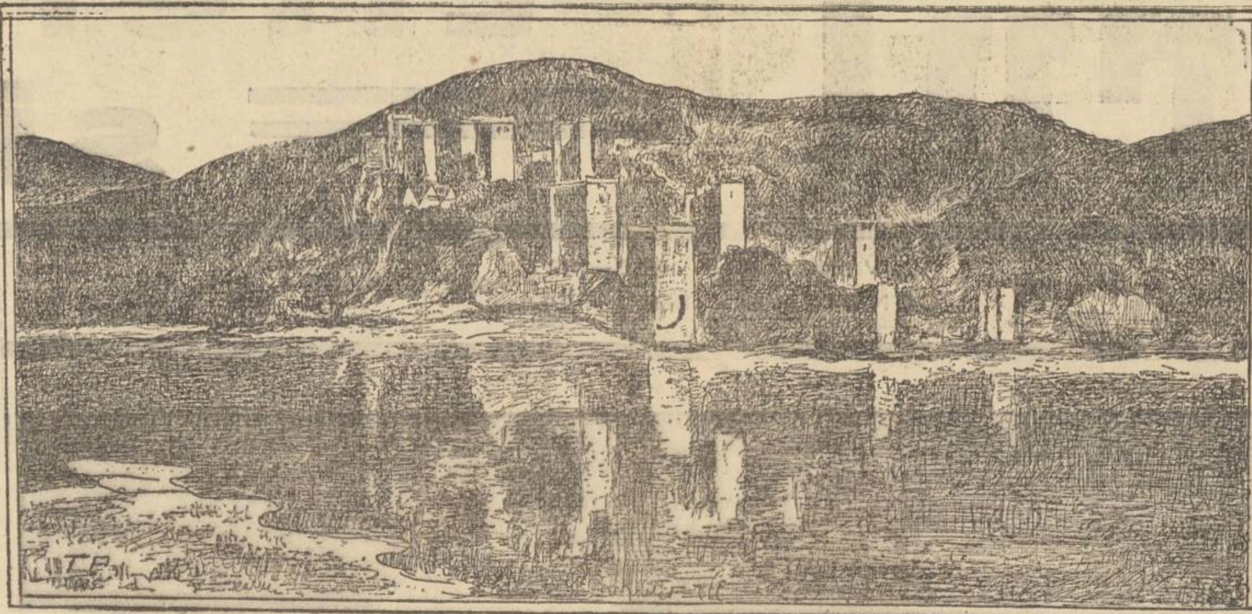
Cinema

o constitue tot revista

Cronica obiectivă a filmelor de D. I. Suchianu; Bilete cu 50% reducere la cinematografe; Cupon cu 50% reducere la majoritatea studiourilor fotografice din țară; Concursurile noastre de jocuri cu premii. Amănunte senzaționale în legătură cu marele

CONCURS DE FOTOGENIE

32 PAGINI MARI TIPĂRITE LA HELIOGRAVURĂ LEI 5.

Cronica Științifică

Mecanizmul transfuziunii sângelui

Se știe că practica terapeutică folosește în timpul din urmă, într'o măsură tot mai mare, transfuziunile de sânge, reușind să salveze astfel numeroși pacienți atinși, fie de o gravă anemie, fie de o infecțiune înaintată. Dacă însă efectul acestei transfuziuni este incontestabil, natura mecanismului fiziologic este mai puțin cunoscută.

Sângele transportat bolnavului nu servește — așa cum am fi ispitiți s'o credem — ca un surogat pentru sângele insuficient al pacientului, ci dispare cu mare rapiditate. In primul rând — chiar după câteva secunde — dispare lichidul sanguin străin și apoi în interval de o zi, dispar și globulele roșii străine. Oamenii de știință au contestat multă vreme această descoperire a fiziologului german Kühl. Acum însă știm că globulele străine sunt transportate în mod rapid, în acele puncte de distrucție care funcționează în permanență în organismul fiecărui om. Aci, ele cad ca o jertfă privilegiată. Globulele propriului nostru corp sunt parte distruse în mod normal, dar în aceeași măsură, numărul lor se menține, prin faptul că altele noi sunt reconstituite din măduva oaselor. Un efect bizar se produce atunci când globulele care se distrug, formează substanțe excitante, capabile să stimuleze o nouă formațiune de globule roșii. Atunci „o viață nouă răsare din ruine".

Pentru tratamentul multor maladii ar fi de un folos neînchipuit, realizarea unor asemenea substanțe excitante, nu prin distrugerea celulelor roșii transportate, ci direct din sânge, eventual din sânge de animal.

Intr'adevăr, savantul german Seyderhelm din Frankfurt, a reușit prin tratarea sângelui cu raze ultraviolete să activeze într'însul funcțiunea unei substanțe, capabilă să accelereze regenerarea globulelor roșii.

Prin aceasta se crează o armă foarte importantă în lupta contra anemiei, a tuberculozei și a cancerului. Rezultă deasemenea că e recomandabil, în cazul transfuziunilor de sânge, să tratăm sângele străin cu raze ultraviolete, pentru a-i intensifica efectul regenerator.

Animalele și hrana artificială

Savantul american L. L. Madsen, de la Universitatea Cornell din Statele Unite, a făcut o experiență foarte interesantă de nutriție.

Madsen și-a pus problema dacă hrana cu produse naturale (ierburi, legume, cereale etc.) este o condiție indispensabilă pentru viața și desvoltarea animalelor ierbivore, sau dacă — dimpotrivă — putem substitui fără nici un prejudiciu acestui regim alimentar, unul alcătuit exclusiv din alimente sintetice, artificiale.

In acest scop savantul Jankeu a luat două oi, pe care le-a hrănit, de la naștere, timp de un an și jumătate numai cu produse artificiale, alcătuite din amestecuri convenabil dozate de cafeină, celuloză, amidon, săruri și vitamine. Rezultatul a fost că oile digerau normal această hrană, ba s'au dezvoltat chiar mult mai bine decât animalele, care primeau hrana obișnuită.

Grație alimentelor sintetice, oile ajungeau să fie aproape de două ori mai mari decât cele întreținute prin alimentație naturală.

In plus cele două oi au fost ferite de orice paraziți, caz destul de rar la asemenea animale.

Se speră că aceste experiențe vor sugera cercetătorilor criteriile unei alimentații științifice și sistematice a animalelor și poate și a... omului.

Radium din... apă

Se anunță că pe o insulă din Marea Caspică s'a descoperit o apă, cu un bogat conținut de radium, care poate fi exploatat prin forajele puțurilor adânci. Se crede că la o cantitate de 2000 de metri cubi de apă radiuferă se va putea extrage 1 miligram și jumătate de radium.

Deși această proporție este mai redusă decât în rocile de pechblendă din Cehoslovacia și Congo belgian e probabil că procedeul de extracție din apă va fi mult mai economic și mai simplu din punct de vedere technic, de cât obișnuitul sistem de extracție minieră.

Se cuvine deasemenea să precizăm încă un fapt prețios în această direcție: majoritatea izvoarelor de radiu nu conțin radium propriu zis, ci o emanație de radium, adică un gaz radioactiv care emană din radium și se transformă repede într'un alt element. După o trecere numai de patru zile, o asemenea emanație este descompusă pe jumătate. Or, apele de care am vorbit, conțin emanații de radium și nu radium propriu zis.

Prima rachetă stratosferică

Cea mai îndrăzneață tentativă pentru cucerirea spațiului va avea loc peste câteva luni în Rusia Sovietică, cu ajutorul rachetei stratosferice.

Omul, care va lua loc în această rachetă, își va risca viața pentru cea mai extraordinară aventură științifică, care a fost vreodată concepută de mintea omenească.

Imensa rachetă cu aripi, asemănătoare cu un avion de mare viteză, este actualmente în construcție într'un laborator secret.

Cu acest aparat, inginerii sovietici speră să atingă o viteză mai mare decât aceia a celui mai rapid avion și să pătrundă în stratosferă la o înălțime la care nu s'au ridicat până acum nici chiar „baloanele-sondă".

Prima rachetă va fi experimentată la o altitudine relativ redusă de vreo 7000 de metri. In interiorul ei va fi închisă o singură persoană. Sute de tineri piloți s'au oferit pentru acest primejdios serviciu de pionier. Se va alege probabil candidatul, care va face dovadă că are mai mult sânge rece și stăpânire de sine.

După rezultatele pe care le va da această primă experiență, urmează a se construi în urmă rachete perfecționate, adevărate proiectile aeriane, care vor călători în văzduh, transportând pasageri și materiale cu o viteză fantastică.

E inutil să subliniem importanța militară, pe care o prezintă racheta stratosferică în special pentru o țară cu imensa întindere a Rusiei Sovietice.

Undele electrice și porumbeii

O interesantă experiență s'a făcut de curând la stația de T. F. F. din Basse-Lande (Franța), în scopul de a se verifica dacă și în ce măsură undele de radio exercită o influență asupra porumbeilor călători.

Incă din timpul marilor concursuri sezoniere colombofilii observaseră cu câtă greutate se orientează porumbeii în timp de furtună. S'a presupus atunci că aceste păsări sunt înrâurite de misterioasele unde, pe care le propagă în atmosferă nourii încărcați cu mase importante de electricitate, aducătoare de fulgere.

Pentru a controla această ipoteză, porumbeii au fost introduși în câmpul magnetic al unei puternice stații de emisiune.

S'au adus șase colivii cuprinzând fiecare câte-o serie de 30 porumbei călători selecționați. Primei serii i s'a dat drumul să sboare, în momentul când emițătorul de radio nu funcționa încă. Mesagerii au pornit normal în văzduh, îndepărtându-se. A doua serie de porumbei fură lansați, când stația emitea unde de putere mică. Păsările își luară sborul și se rotiră timp de două minute în jurul pilonului de antenă, reușind apoi să se orienteze și să pornească mai departe. A treia serie de porumbei fură liberați din colivie, în momentul când stația de radio lucra în plină putere cu 200 kilovați pe o undă de 9000 metri. Mesagerii aerieni se grupară, se învârtiră zăpăciți în loc, se depărtară și reveniră dezorientați. Păreau atrași de o forță misterioasă în câmpul magnetic.

După trei minute, emisiunea încetă; toți porumbeii, liberați par'că de forța ce-i oprea, își luară drumul normal, urmat de predecesorii lor.

ING. I. S.

A apărut în Editura „CUGETAREA":

Mizerabilii

de VICTOR HUGO

— 4 volume —

Traducere integrală, fidelă originalului francez, făcută de scriitorul ION PAS.

Această operă monumentală, ce va înfrunta multe veacuri, și care nu trebue să lipsească din casa niciunui iubitor de literatură aleasă, apare cu prilejul semicentenarului morții lui Victor Hugo, acest titan al gândirii și poeziei franceze.

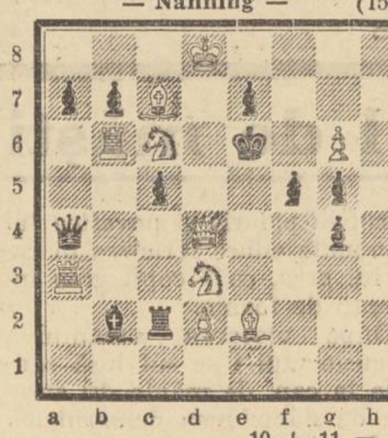
Prețul tuturor volumelor: 160 lei

CRONICA ȘAHULUI

PROBLEMA No. 894

— Din concursul internațional „in memoriam W. Pauly" —

— Nanning — (155)

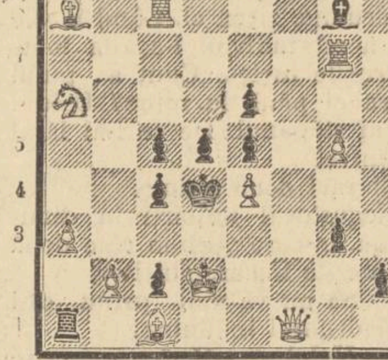
10 + 11 = 21

2 ‡

PROBLEMA No. 895

— Din concursul internațional „in memoriam W. Pauly" —

— Cum grano salis — (156)

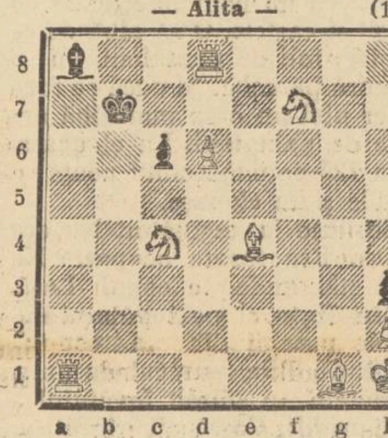
11 + 11 = 22

3 ‡

PROBLEMA No. 896

— Din concursul internațional „in memoriam W. Pauly" —

— Alita — (157)

9 + 4 = 13

Invers 4 ‡

Selbstmatt 4-er.

I. A. Schifmann

1930—1935

5 ani dela moarte

La 29 Aprilie s'au împlinit 5 ani dela moartea acestui fruntaș al problemisticei române și internaționale, I. A. Schiffman, creatorul de probleme neîntrecute.

Moartea lui Schiffmann a îndurerat o lume întreagă, omenirea șahistă pierzând un strălucit reprezentant.

Primele studii le-a primit în casa părintească, studiind limbile germană, franceză și rusă, arătând o deosebită aplicație pentru matematici.

A luat premii în liceu în fiecare clasă, dovedind o pricepere rară, o memorie fără exemplu și o inteligență remarcabilă. La 17 ani a plecat în Germania, unde a studiat electrotehnica cu pasiune. Era un spirit științific. Bolnav, în 1924 se internează într'un sanatoriu în sudul Germaniei. Acolo începe să se ocupe de șah, pe care-l cunoștea dela 10 ani.

Construește probleme cu un deosebit talent. Luând cunoștință de tehnica și principiile problemelor, a devenit autor de probleme în toate revistele din lume.

A luat premii pretutindeni.

Specialist în problemele de 2 mutări, a căror rubrică a condus-o în „Revista Română de Șah" el are și probleme în 3 mutări, studii și probleme inverse.

In 1927 a făcut o temă celebră, pentru problemele în 2 mutări, care-i poartă numele și care a dominat acest gen în anii 1928-1929.

Problemistul distins C. Gavrilov i-a făcut la moarte un necrolog strălucit terminând:

„A-l înlocui nimeni nu e în stare!"

Paul I. Negreanu
Dinu Negreanu

Antologia dragostei și a femeii

● *O femee începe să se socotească ingrată, neînțelegătoare atunci când refuză plăcerea după ce a fost în stare să creeze dorința.* (A. Maurois)

● *Pentru a reuși în căsătorie trebuesc două ființe care să iubească aceleași lucruri și care să le iubească mai decât pe ele însile.*

● *Femeile n'au gust decât când le trebue să-și câștige viața. Ele n'au gust pentru a plăcea iubitului lor.* (Drieu la Rochelle)

● *Dragostea nu este decât iluzia de a crede că am putea să nu fim singuri.*

● *Bărbații disprețuesc femeile pe care le-au avut, pentrucă le-au avut; și cele pe care nu le-au avut, pentrucă că ar fi putut să le aibă!*

● *Există un singur bărbat care ar fi putut iubi și respecta femeile: cel ce n'a avut niciodată succes la femei.*

● *Nici un bărbat nu iubește florile cum poate să le iubească o femee* (Katherine Mansfield)

● *Femeia trăește pentru sentiment acolo unde bărbatul trăește pentru acțiune.* (H. de Balzac).

● *Orice femee înțelege că este dorită atunci când i-se spune: Te iubesc; și nu-i ești plăcut pentru „te iubesc", decât din cauza că înseamnează* te doresc. (Marivaux).

● *Adesea un bărbat inteligent, făcând curte unei femei, n'a făcut decât s'o provoace să se gândească la dragoste și să-i înduioșeze sufletul. Ea primește bine pe acest bărbat de spirit care-i dă acea plăcere. Dar, într'o bună zi, această femee întâlnește o nătăfleață care o face să simtă ceiace-i descrisese bărbatul inteligent; din acest moment inteligentul devine prost.* (Stendhal)

● *Teatrul este piedestalul femeilor.* (Geoffroi)

● *Cu cât o dansatoare e mai celebră și mai uzată, cu atât prețuește mai mult; de acolo proverbul de culise: „Cutare găsește să se vândă care n'ar fi găsit cui să se dea".* (Stendhal).

● *A fi mironosiță este un fel de sgârcenie, cea mai detestabilă dintre toate.* (Stendhal)

● *Este mult mai ușor să fii amant decât soț, pentru motivul că este mai greu să ai spirit în toate zilele decât să spui lucruri frumoase din când în când. (H. de Balzac)*

Extrase și traduse de

AUREL GEORGE STINO

REVISTA ELITEI

„MAGAZINUL"

a apărut într'un

Număr festiv de sărbători

care constitue o minunată delectare

Anchete și reportagii senzaționale, Romantice schițe de dragoste. — Peste 200 de ilustrațiuni și planșe reprezentând capete de expresie, studii, nuduri.

UN ROMAN COMPLET

O PIESĂ DE TEATRU

160 pagini tipărite la heliogravură în 4 culori, Lei 25.

Politica şi literatura modernă

Problemele sociale care s'au ivit dela un rând de vreme cu o bogăţie atât de complexă, au avut şi au încă o influenţă hotărîtoare asupra tuturor manifestaţiunilor culturale omeneşti. Literatura a fost şi ea lovită în mersu-i evolutiv, de aceste prefaceri unde adescori caracterul pur social este camuflat de interesele politice ale momentului.

In cartea sa asupra „Destinului Teatrului", Jean Richard Bloch analiza cu foarte multă dreptate şi cu o exemplificare istorică din cele mai amănunţite, stângăcia şi mediocritatea genului literar într'o asemenea epocă. Fără nici o umbră de îndoială se poate susţine că trăim aceste vremuri, iar ca prim rezultat în ceeace priveşte problema care ne interesează, se poate constata o adâncă scădere a nivelului intelectual pe tărîmul creaţiunii artistice. Dacă orice problemă are la baza ei un principiu de ansamblu pe care se grefează întreaga soluţiune, fie ea cu repercusiuni cât de îndepărtate, cauzele primelor rezultate ce se nasc din această problemă, — şi în speţa noastră ne interesează cea literară,—trebuesc căutate în alte ramuri, sub imperiul cărora orice activitate deviază din făgaşul normal pe care şi l-a croit .Aşa dar, dacă azi literatura se găseşte la o încrucişare de drumuri care-i stagnează posibilităţile momentane, fără însă a-i stânjeni roadele de mai târziu, cauza generală a acestei stări de fapt trebue găsită în prefacerile sociale ce caracterizează epoca pre-revoluţionară pe care o trăim. Dar cum orice schimbare socială, în începuturile ei este exclusiv politică, manifestările care o însoţesc sunt de aceeaşi natură. Nimic deci mai normal ca literatura de azi să nu mai poată fi concepută fără latura ei politică, pe care o putem urmări cu uşurinţă în orice domeniu artistic.

Poetul — şi fiecare scriitor este dublat de firea unui poet, — gândeşte ceeace scrie, iar producţia sa literară nu este decât redarea fidelă a unei stări sufleteşti pe care o simte şi pe care o trăeşte. Până acum poeţii, — şi deci scriitorii — erau preocupaţi de fluctuaţiunile şi dimensiunile sentimentelor omeneşti. Necesităţile istonice ale vieţii de azi împing tinerele generaţii spre probleme de cu totul altă natură, în care noţiunea individului este copleşită de aceea a socialului. In consecinţă azi scriitorul gândeşte politiceşte, iar producţiunea sa va îmbrăca diferitele vestminte politico-literare, de la panfletul inofensiv la manifestul incisiv, trecând prin toată gama romanelor sociale cu sau fără de tendinţe.

Ineditul în această nouă concepţie literară îl constitue extremismul. Orice scriitor care-şi respectă meseria va fi cel mai înfocat reacţionar sau cel mai inverşunat marxist. Şi spre pildă în Franţa, unii scriitori, mai până eri necoloraţi politiceşte, se avântă azi pe aceste tărâmuri şi iau o atitudine hotărîtă. Astfel Ramon Fernandez în celebra scrisoare deschisă adresată lui André Gide (cazul lui André Gide ese din sfera acestui articol, iar conversiunea sa prezintă aspecte de natură cu totul personală pe care nu le vom discuta) în „Nouvelle Revue Française" din April 1934, iar Drieu la Rochelle mai recent, în „Socialisme Fasciste", nu se sfiesc de a da pe faţă unul apropierea sa sufletească de comunism, celălalt tendinţele lui fasciste. Curios este faptul, — şi aceasta întăreşte cele ce susţinem — că scriitorii, fie că sunt conduşi sau nu de o activitate politică reală, simt totuşi nevoia de a adera sau de a subscrie la principiile unui partid. Şi iată ca exemplu, tot pe Ramon Fernandez. Acest om străin până mai adineauri de luptele sociale şi care păstrase în toată activitatea sa literară o decenţă politică de cel mai rafinat gust, nu se poate stăpâni într'o bună zi de a pune mâna pe condei şi de a arăta că şi el, ca ceilalţi, gândeşte într'un fel sau într'altul politiceşte. Cronicele sale literare din „Marianne", romanele şi eseurile sale se menţinuseră în linia obişnuită a unei atitudini neutre. Deodată, ca un călugăr, care excedat de o abstinenţă îndelungată, se hotărăşte pentru o noapte să îmbrace haine de ospăţ şi să guste din plăcerile vieţii până la răsăritul soarelui, Ramon Fernandez ese din vizuină să-şi spună credinţa, iar apoi, conştiinţa odată descărcată, se retrage liniştit în schitul său literar. O nevoe de expansiune, dictată de evenimentele în curs (scrisoarea lui Ramon Fernandez apărea abia o lună după sângeroasele ciocniri dela 6 Februarie). Şi ca Fernandez o serie nesfârşită de scriitori, dela mari la mărunţi, dela bătrâni la tineri îşi clădesc pe autoritatea lor literară un program politic. Am putea numi mulţi. E de ajuns să pomenim de Jules Romains care cu încăpăţânarea-i de Breton, nu s'a lăsat mai prejos de ceilalţi, şi a vrut cu orice preţ să impună un principiu politic, al cărui program l-a dezvoltat în „Planul dela 9 Iulie".

Toţi aceşti scriitori, şi în special făuritorii romanelor sociale, s'au aruncat în toiul luptei dând la iveală o întreagă literatură tendenţioasă, care dacă în fondul ei este lipsită de calităţile necesare spre a-şi crea un loc statornic în clasicismul de mâne, are totuşi scuza de a fi dictată de împrejurările inerente unui conglomerat de probleme sociale. De aceea nu am avea dreptul să criticăm vremelnic nivelul scăzut al literaturii de azi, trebuind să ne mulţumim cu această producţie necesară, în care se vor găsi izvoare nebănuite pentru literatura de mâne.

Literatura politică nu are darul de a se prezenta în faţa maselor cu un maxim de interes. Raţiunea acestei constatări îşi are fundamentul în tonul de lirism frenetic în care sunt concepute toate aceste scrieri. Mişcarea literară din Rusia Sovietică în ultimii cincisprezece ani, constitue un exemplu edificator: sunt frumoase unele pagini din „Trenul Blindat" al lui Vsevolod Ivanov; sunt puternice unele pasagii din „Cimentul" lui Gladkov; sunt înduioşătoare unele capitole din „Iubesc" de Avdéenko; sunt impresionante unele scene din „Pământuri defrişate" de Cholokhov; totuşi toate aceste lucrări nu sunt viabile în întregul lor, şi în afara unei exaltări trecătoare datorită entuziasmului şi avântului cu care au fost realizate, ele nu vor putea înfrunta cu succes discernământul criticului de mâne. Prea multă estetică sentimentală în încrucişarea cuvintelor, prea mare bogăţie de vocabular întru redarea aceloraşi stări sufleteşti, şi mai cu seamă prea multă rezonanţă superficială, cântată în chip de imnuri dealungul paginilor. Deşi concepută în zori realiste, această literatură a alunecat în domeniile romantismului. Doar eroii s'au schimbat. De unde până eri se cânta cu evlavie dragostea faţă de oameni, azi se preaslăveşte iubirea faţă de maşini. Dar forma a rămas aceeaşi, iar cuvintele nu s'au înmulţit. In slujba propagandei politice, această producţie literară plăsmuită din frământările sociale s'a încolăcit în drum. Vina nu o poartă nimeni, şi mai cu seamă scriitorii care sunt înflăcăraţi de cele mai bune şi cele mai sincere intenţii. Numai că în epoca unor prefaceri sociale literatura nu poate să fie la înălţime: dintr'un agrement intelectual ea devine un instrument cu două tăişuri, în scop de a distruge, nu de a crea.

GH. NENIŞOR

PLASTICA

D-na *Lucia Demetriade-Bălăcescu* expune la Mozart câteva variante pe temă de nud. Spiritul lucrărilor e divers, dar nudul rămâne acelaş: un nud de ilustraţie, adică un nud foarte modern şi mai cu seamă foarte francez.

E în aceste tablouri o atmosferă străină, pe care o cunoatem de altundeva, nu o realizare totdeauna inedită, personală.

D-na Demetriade-Bălăcescu are mult talent, dar prea se lasă pradă jocului uşor. E un amuzament şi pentru d-sa şi pentru admiratorii d-sale; nu însă o contribuţie de profundă creaţie, cum ar putea fi.

Neagu — Ionel Teodoreanu

Pentru nimeni nu e mai primejdioasă o manieră decât pentru ilustrator. El are de înfăţişat subiecte foarte variate şi dacă întrebuinţează aceleaşi tipuri, sfârşeşte foarte curând prin a nu mai trezi interes. Repetiţia banalizează linia, culoarea, expresia cea mai frumoasă.

D-na Bălăcescu ştie foarte bine lucrul acesta şi, înainte de orice, d-sa rămâne ilustratoare. Nu o ilustratoare plictisită, obosită, cum sunt atâţia în slujba editurilor, ci o ilustratoare de artă, în stare să evadeze oricând din reţetele standardizate şi să-şi dea la vreme seama că ancorarea în spiritul francez nu e un merit.

■

Cu d. *Victor Brauner* se întâmplă, în altă măsură, cam acelaş lucru. Pictorul acesta, care acum câţiva ani făcea parte din gruparea „Contimporanul", şi-a descoperit într'o bună

Neagu — E. Lovinescu

zi foarte apropiate afinităţi cu suprarealismul, a plecat la Parist „a studiat", şi acum se înfăţişează gata realizat în acest spirit ultra-modern.

N'am vrea să adăogăm încă o ironie la atâtea câte a trebuit să audă dela deschiderea expoziţiei din sala Mozart. Am vrea să găsim un rost, o explicaţie, o justificare artei d-lui Brauner, — dar ne năpădesc exclamaţiile nedumerite şi râsul îngăduitor sau răutăcios al celor din jur.

Poate că, în defintiv, suprarealismul e o artă umoristică! Nu cumva sub gravitatea formală se ascund neînţelese glume artistice?

Neagu — Liviu Rebreanu

Clar e că pictura d-lui Victor Brauner face confuzie între expresia plastică şi cea literară.

Suprarealismul e o pictură de imagini, de metafore, de figuri poetice. Pornind dela titlurile din catalogul expoziţiei d-lui Brauner, savuroase în lirismul lor pompos, înţelegem în ce zonă cerebrală fierbinte ne aflăm.

In literatură, fantezia poate merge în voia gândului, pentrucă imaginea e prelucrată de mintea cetitorului.

In linii şi culori, în corespondenţe plastice, e însă foarte greu de transpus o figură poetică, bunăoară ca aceasta a d-lui Brauner: *„Trés spirituels et polis ils se serrèrent les machoires comme dans d'autres pays du sud on se serre les fesses"*.

In pictură, imaginea suprarealistă devine tranşantă, precisă şi trebue acceptată de privitor aidoma; el nu mai poate interveni, completa ori schimba.

Privind lucrările d-lui Brauner, ne-am adus aminte de un tablou didactic în care ni se explica în secţiune „maşina corpului omenesc". In loc de creer ni se arătau diferite rotiţe şi vagonete cu cărbuni, cu fosfor, — în loc de măruntae o complicaţie de tuburi metalice, fiecare cu rolul său nutritiv vital.

Cu oarecare accentuări, cu oarecare exagerări, tabloul acesta didactic ar fi putut deveni pictură suprarealistă; numai că atunci ar fi trebuit să se intituleze: „En moi résonne le chant de l'acier pour la danse du cygne"... sau cam aşa ceva...

Peer Merlöe — Statuete

■

D. *Neagu Rădulescu* e la a patra expoziţie de caricaturi. Posibilităţile d-sale le-am subliniat altădată. Ele au rămas aceleaşi.

D. Neagu face o caricatură de decorativ amuzant. Exagerările şi deformările sunt mai degrabă naive decât usturătoare.

Artistul nu urmăreşte cu orice preţ nici accentul în legătură cu caracterul figurii, nici sinteza psihologică.

Nu-i în arta d-sale nici ironie profundă, nici şarjă caustică, nici scormonire în amar de viaţă, în mizerie şi suferinţă.

Ella Cancicov — Copertă

D. Neagu e caricaturistul literar, e literatul cu îndemânare de creion, care-şi persiflează amabil confraţii.

Peer Merlöe — Cap

Neagu — Autoportret

Iar când vrea să fie rău, trece dincolo...

■

Sculptura în lemn a d-lui *Peer Merlöe,* prezentată tot la Mozart, are graţie, eleganţă, ritm de linie, transpunând perfect intenţiile decorative care au stat la concepţia lor.

E o sculptură complimentară, făcută să întregească estetic mobila interiorului modern. Un ornament odihnitor, pe care însă artistul îl industrializează prea mult prin repetarea aceloraşi atitudini formale.

D-na Merlöe — Covor

D-na Merlöe expune covoare de mult gust.

H. BLAZIAN

Un precursor

Etienne Marcel

Aflând prin presa cotidiană, că consiliul municipal din Paris, prin preşedintele lui, a dăruit municipiului Bucureşti — ca amintire a vizitei sale — o statuetă care reprezintă pe Etienne Marcel, am socotit că nu este fără interes să evocăm, în câteva rânduri, această figură istorică a Parisului medieval.

Numele lui Etienne Marcel este legat de un episod dramatic al istoriei Franţei, care s'a desfăşurat la Paris între anii 1355 şi 1358. Unii publicişti au afirmat că mişcarea iniţiată de Etienne Marcel a fost prima încercare de parlamentarism în Franţa, încercare neizbutită; mulţi o consideră ca o schiţă de reformă a Statului; alţii în sfârşit fac din Etienne Marcel campionul libertăţilor comunale. Ultimele cercetări ale medievaliştilor au lămurit în bună parte această chestiune controversată.

Pentru a înţelege faptele, trebue cunoscută situaţia politică şi ambianţa socială de atunci. Suntem în plin secol al XIV-lea, când conflictul între cele două mari monarhii feudale din Occident: Franţa şi Anglia, conflict cunoscut sub numele de războiul de o sută de ani, domină istoria europeană.

In Franţa, Capeţienii direcţi, prin o lungă sforţare şi o iscusită politică realistă, susţinută timp de trei secole şi jumătate (987—1328) au reuşit să întemeieze un puternic Stat naţional cu structura feudală.

In Anglia, cei trei Eduarzi, descendenţii lui Plantagenet, au reînălţat între anii 1272 şi 1377 prestigiul coroanei engleze căzută înainte sub tutela baronilor, şi creând o puternică monarhie feudală, caută să rupă legătura de vasalitate care îi unea cu regele Franţei.

In acest scop, Eduard revendică tronul Franţei la care, pretinde el, are dreptul în virtutea legilor feudale de succesiune. Această revendicare este cauza războiului de o sută de ani.

In prima jumătate a secolului al XIV-lea, se abate asupra Franţei un şir de calamităţi care ar fi fost fatale dacă n'ar fi avut loc o mişcare de redresare naţională cum se întâmplă în Franţa în momentele de grea cumpănă.

In 1316 moare Ludovic al X-lea, iar la câteva luni şi fiul său postum. Cu consimţământul nobilimii, cei doi fraţi ai lui Ludovic X-lea, Filip V şi Carol IV, ocupă tronul Franţei, însă în 1328 moare Carol IV fără copii şi Capeţienii direcţi nu mai sunt reprezentaţi decât prin femei.

In momentele dificile prin care trecea atunci Franţa, nu era oportună nici prezenţa unei femei pe tron, nici schimbarea dinastiei. Atunci baronii francezi, întrunindu-se şi sprijiniţi de întreaga nobilime naţională, au acceptat ca rege pe un nepot de frate al lui Filip cel frumos, tatăl lui Ludovic al X-lea, sub numele de Filip al VI-lea, întemeietorul dinastiei de Valois, ramura mezină a Capeţienilor. Astfel prin pretinsa lege salică, născocită ulterior, continuitatea a fost asigurată.

Din păcate, noul rege avea o concepţie strict cavalerească, am putea spune sportivă, despre domnie. Aceste defecte, la care Eduard din Anglia opunea o concepţie realistă şi lipsită de scrupule, le prezintă şi fiul lui Filip, Ioan II-lea, tip de suveran cavaler şi mărginit.

Concomitent cu invazia teritoriului de către armatele engleze, au loc răscoale ţărăneşti numit jaquerie, bântue o criză economică cumplită, o excesivă scumpire a traiului şi ciuma. Aceasta era situaţia Franţei în 1350.

La sfârşitul anului 1355, Ioan al II-lea convoacă Statele generale spre a obţine mijloacele necesare pentru a respinge invazia engleză. Reprezentanţii nobilimii, ai clerului şi ai burgheziei (cele trei stări din societatea feudală) urmau să se pronunţe asupra ajutoarelor în bani şi în oameni pe care naţiunea trebuia să le dea coroanei, căci în concepţia de atunci, nici vorbă nu putea fi, să se refuze aceste ajutoare datorate, ci numai să se discute cotitatea şi modalitatea lor.

Printre reprezentanţii stării a treia, adică a burgheziei oraşelor, figura Etienne Marcel „prévôt", adică capul negustorilor din Paris, descendentul unei familii de mari burghezi bogaţi.

Tatăl său, Jacques Marcel plătea mai multe dări decât toţi burghezii din parohia lui la un loc.

In acele vremuri, Parisul se compunea din mai multe fiefuri independente, unite numai prin viaţa comercială, astfel că adunarea capilor diverselor bresle comerciale sau industriale, era singurul organ comun, un fel de consiliu al oraşului, al cărui preşedinte ales se chema „prévôt". Prin forţa lucrurilor, el exercită atribuţiuni de primar general. Etienne Marcel se impunea prin talent, popularitate, bogăţie şi energie şi deveni preşedintele Stării a treia din Statele generale; el găsi într'un reprezentant al înaltului cler, Robert Lecoq, episcop de Laon, un ajutor cult şi activ.

După o serie de dezastre militare, la Crecy, la Calais, la Poitier, Ioan al II-lea cade în 1356 în mânile englezilor şi este dus în captivitate la Londra, lăsând regent pe fiul său, delfinul Carol, în vârstă de 20 ani.

Opinia publică, revoltată de atâta incapacitate, vorbea de trădare şi căuta culpabili printre sfetnicii Regelui.

Statele generale trebuiau să voteze o contribuţie extraordinară pentru răscumpărarea libertăţii Regelui. De data aceasta, faţă de situaţia critică în care se găsea regatul, Statele generale nu se mai mărginesc la rolul lor tradiţional, ele exprimă în mod energic convingerea lor, că situaţia se datora unei rele administrări a trebilor publice şi au propus soluţii de îndreptare.

Reprezentanţii au socotit că în asemenea împrejurări, nu se putea lăsa destinele ţării în mânile unui tânăr fără experienţă şi au decis că o comisie de 28 de reprezentanţi aleşi printre membrii celor trei stări, va ajuta pe tânărul regent. Astfel s'a constituit un fel de Minister executiv din care fireşte au făcut parte Etienne Marcel şi Robert Lecocq S'a întocmit faimosul program de la 1356, care conţine elementele unei reforme a aparatului de Stat.

S'a propus ca impozitele să fie votate de reprezentanţi, repartizate asupra tuturor fără scutiri, şi perceperea lor încredinţată unor funcţionari aleşi de statele generale. Echiparea armatei şi manipularea sumelor destinate susţinerii războiului, vor fi controlate de State.

Se decretează interzicerea pentru nobili să facă comerţ sub un nume de împrumut, făcând astfel o concurenţă neleală burghezilor.

Se decide fortificarea Capitalei, se execută în acest scop lucrări importante, se împarte Parisul în patru cartiere subdivizate fiecare în 50 sectoare, împărţite la rândul lor în 10 subsectoare. Fiecare diviziune şi subdiviziune era pusă sub conducerea unui comandant responsabil şi se forma astfel o organizare ierarhică în capul căreia se afla în mod natural acel „prévot", care a fost inspectorul şi animatorul desbaterilor: Etienne Marcel.

S'a constituit un triumvirat cu puteri nelimitate, condus de Etienne Marcel, asistat de Robert Lecoq şi de un meridional numit Toussac. De fapt Etienne Marcel era dictatorul Parisului.

Comitetul celor 28 întocmeşte un proect de reorganizare a regatului, bazat pe un soi de federalism comunal, care reducea considerabil prerogativele regentului.

Urmare în pag. IV-a

In fața acestei atitudini, tânărul regent s'a dovedit a fi o ființă iscusită și un suflet tare; nu s'a supus și sustrăgându-se presiunii adunării, a părăsit Parisul și s'a refugiat la Metz, pe lângă unchiul său, împăratul Germaniei; în acest timp, Etienne Marcel organizează și înarmează plebea pariziană.

Delfinul Carol, abandonat de unchiul său, revine la Paris; Etienne Marcel, urmat de un imens cortegiu popular îl întâmpină la porțile orașului. Demagogul și Regentul, viitor rege legitim, stau față în față; clipă solemnă și hotărâtoare pentru destinele Franței. Sub presiunea demagogiei organizată de dictatorul momentului, regentul este silit să sancționeze programul prezentat, care a devenit astfel faimoasa ordonanță dela 3 Martie 1357, opera lui Etienne Marcel. Abia publicată, s'a dovedit imposibilitatea punerii în practică. Organele improvizate, alese după criterii electorale, s'au dovedit incapabile și a trebuit să fie rechemați în ajutor, vechii agenți ai administrației regale, pricepuți și culți; tehnica a învins popularitatea.

La acest eșec se adaogă reacțiunea provinciilor. Nu exista încă centralizarea; orașele din regat și nobilimea provincială nu admiteau ca o mână de parizieni să decidă astfel de soarta Franței, țara întreagă s'a pus în stare de rezistență pentru a apăra pe suveranul ei legitim.

In aceste împrejurări periculoase, Etienne Marcel s'a dovedit un curajos și îndrăzneț mânuitor de oameni.

El reorganizează plebea, dă partizanilor un semn distinctiv: o pălărie roșie și albastră (culorile Parisului), mută primăria într'o clădire impunătoare pe locul unde s'a construit mai târziu primăria actuală.

Contra partidului legitimist și contra provinciei, Marcel Etienne caută aliați, mai întâi pe regele Navarei, Carol cel rău, care înrudit cu Capetienii putea să revendice tronul Franței. A început o serie de violențe reciproce, de masacre, de tulburări grave; atunci Etienne Marcel pierzându-și cumpătul comite greșala de neiertat, intrând în legătură cu dușmanul ereditar, englezii. Acest gest a stârnit un val de reacțiune chiar în rândurile partizanilor săi burghezi din Paris. Etienne Marcel a rămas numai cu o mână de ambițioși și cu proletarii suburbiilor; soarta lui era pecetluită.

Stindardul regal alb cu flori de crini a fost din nou înălțat, iar Etienne Marcel a fost asasinat în ziua de 31 Iulie 1358, lângă poarta St. Denis, când se pregătea s'o deschidă trupelor regelui Navarei. Epilogul acestei drame este bine cunoscut. După moartea lui Ioan al II-lea în captivitate, delfinul devenit regele Carol al V-lea a fost un suveran iscusit care a restabilit autoritatea dinastiei, a recucerit o bună parte din teritoriul invadat și a săvârșit interesante reforme administrative și economice.

In 1358, istoria Franței a trecut prin acelaș moment critic ca istoria Angliei în 1215, când baronii englezi înființând marele consiliu care în 1239, se cheamă Parlament au pus coroana sub tutelă. In Franța, tutela Statelor generale a durat trei ani și s'a înecat în dictatura neisbutită a lui Etienne Marcel.

Desbărată de intențiunile politice, întotdeauna întinate de patimă, figura lui Etienne Marcel, împodobită cu nimbul legendar al precursorilor, a străbătut veacurile, și ne apare astăzi ca unul din întemeietorii urbanismului. In această din urmă calitate, celelalte neavând nici o legătură cu desvoltarea istoriei românești, chipul lui Etienne Marcel figurează în cabinetul primarului general al Municipiului București.

JULIAN M. PETER

In vacanță
citiți
Fantasticele aventuri de călătorie ale lui
BILL GAZON
prin
Rusia
Japonia
China
India etc.
Au apărut 6 volume, a 40 pagini, ilustrate în culori.
3 lei volumul

Vagabond sentimental

Stau iar în umbra serii — și pleoapele se 'nchid —
In urmă se destramă potopul de cuvinte.
In mine porți de toamnă, cu scrâșnet se deschid
Și vântul calm mă poartă de mână înainte.

Sunt vagabondul palid al primelor acorduri...
Am ascultat iubirea în fiecare țară...
Pe marea liniștită — în nordice fiorduri —
In cântecul durerii — pe banca solitară...

Biet vagabond — țiu minte... dar nu — în umbra serii
In mine porți de toamnă cu scrâșnet se deschid;
Iar vântul calm mă poartă spre pajiștea tăcerii
Și vremea se destramă și pleoapele se 'nchid...

OVIDIU IOANID

UN EVENIMENT LITERAR! | Cereți la chioșcari **Pentru 12 LEI** întreg (260 pagini!) | O LOVITURĂ EDITORIALĂ!
FAIMOSUL ROMAN al marelui HEINRICH MANN
INGERUL ALBASTRU
care a inspirat filmul cu
MARLENE DIETRICH
în rolul cântăreței LOLA
TRAGI-COMEDIA UNUI TIRAN DE PE CATEDRA („Profesorul Unrat") ŞI A CANTAREŢEI LOLA—LOLA
Volumul SPECIAL DE PAŞTE din „ROMANELE CAPTIVANTE" cu dublă copertă colorată. La toți chioșcarii și librarii

PRIMII PAŞI

Cu caii

— Deseară, mergi și tu, dacă vrei, cu caii, cu Iuăn a lui Frigu și cu Văsălie a lui Pelescu, dar să grijești să nu ți se întâmple ceva. Să nu faceți vre-o prostie, să fugă caii cu voi, să picați, să vă rupeți o brâncă ori vreun picior, c'al vostru-i dracu... auzi?

— Bine, bine, aud, — răspunsei eu cam din vârful limbii. Doar nu-s eu tot prunc mucos și acuma, urmai mai încrezător. Aveam patrusprezece ani și căzusem pân'acum de câteva sute de ori, depe cal.

Nopțile, mi-le dormeam în grajd, între vite. Așternutul se compunea dintr'un braț bun de pae de grâu, așezate într'o esle portativă, iar la cap în loc de pernă, un jup de tulei uscați, legați cu o legătoare de șovar. Mă acopeream cu o procoviță de lână, cu care înväleam caii pe vreme rea când eram mai ales pe drum.

Pe o poliță din scândură de brad, un lămpaș de tinichea, care era condamnat în fiecare seară să se lupte cu moartea, căci d'abia împrăștia câteva raze oarbe, galbene-roșii și bolnave în grajdul zăpușit cu țânțari.

La grindă, atârna o curea așezată acolo, de mine, și de care mă apucam, mai ales în zilele de iarnă cu amândouă mânile și învățam singur să joc. Era mare rușine la noi în sat să te duci la horă și să nu joci.

Știam să joc „rara" și „țigănească". „Deasa" era prea grea pentru picioarele mele, căci jocul nostru, spre deosebire de altele se 'nvață cu picioarele; și apoi trebuia prea des să dau din picioare, la dreapta și la stânga; iar la „sărita", trebuia să sar în sus ca un broscoi și să bat turecii deodată. Adecă să „bat două" în aer. Și ploscăiau turecii ca și cum ai bate în palme la teatru. Bătutul acesta de tureci era cea mai desăvârșită artă a jocului la noi în sat. Cine știa mai bine „bate două" era declarat, și recunoscut de tot satul, mare jucăuș; iar ceilalți feciori și flăcăiași mai mici, care nu prea știau juca ci răzimau pereții casei, în jurul perechilor ce se topeau în sudoare și fum de țigări, priveau cu ochi sticloși la picioarele ce se suceau și se încolăceau ca niște șerpi, încotindu-se unii de umerii altora.

Pantea, vioristul, acompaniat de Uănioc țiganul, închidea din ochi, ridica highedea spre grindă și trăgea cu arcușul ca și cu ferestrăul în lemn.

Ilie (când se'ntâmpla de feciorii erau certați cu Pantea), cimpoeșul, umfla cimpoiul, care se termina într'un duroi de soc gros, pus pe umăr și împodobit cu ciucuri roșii de bârcă, ca să nu-l deoache cineva, iar la partea de jos cimpoiul se sfârșea într'un cap mic de capră cu cornițe și doi ochișori de mărgele roșii sau verzi. Pe puntea nasului, erau șase găurele negre ca la fluer, iar lângă ele, lipit un alt piscoi, care le ținea isonul în terță. Așa că cimpoiul durduia pe trei voci deodată. Tact nu prea era, dar îl țineau feciorii cu tropotul cismelor care erau potcovite cu penți de oțel la cei mai săraci și cu un cerc de aramă lucitoare, la cei mai bogați.

Aci, la cureaua aceasta m'am spânzurat de mâni o iarnă întreagă, numai de dorul și de ambiția să știu și eu juca, să nu razim pereții, ca cei mai mulți.

■

Pentru prima dată merg cu caii, iar tata îmi face lecțiile necesare. Lecții, pe care el le crede de bine. Intre multe altele îmi pomenește:

— Să nu te bagi cu caii în holdele oamenilor. Să nu le calci trifoaele. Să nu paști caii pe locuri oprite și mai ales să nu te bagi pe pusta lui Solymos, ca are cioși răi și pe lângă că îți închide caii, te mai poate și bate; și n'aș vrea să vii olog la mine. Mâne, avem de plug, trebue să spargem țelina din „Ratul Corbului" ca să înghețe la iarnă. Dacă ți-i închide, trebue să mai plătesc și gloabă, paguba făcută și „tălpășagul" cioșilor. Așa că ai să fii cu ochii 'n patru, să dormi epurește, să nu-ți fure cineva căpestrele cailor ori procovița.

Să ai grijă că prietenii au obiceiul să despedece caii și să-i fugărească, ori să-i sperie; și atunci fug pe alte hotare și n'o să-i găsim o săptămână. Iar dacă rămânem cu lucrul în urmă, râde satul întreg de noi și mai ales de tine, și-or zice:

— Mă, ce mai căier și din feciorul cela a lui Ghiga!...

Și terminând cu aceste, eu aplecai capul în pământ ca oaia la căldură și mă pregătii de plecare.

■

Când trase clopotul de alinare, cam pe la ora nouă seara, caii noștri așteptau afară, legați de un belciug, ce l-a bătut tata cu muchia securii într'un frăgar și la care de regulă legam vara caii, la umbră.

Era aci, sub acest frăgar, pământul numai praf de loviturile multe de copite și târnoseli.

Seara, se coborîse hotărîtă și repede, iar prin șanțurile cu apă înverzită de mătasa broaștei, mai făcea zarvă un cârd de gâște. Găgăleau și băteau din aripi în semn de ploae și chiuiau ca femeile amețite de comină la ultima nuntă din câșlegi.

Am cinat și apoi m'am dus pe la Iuăn și Văsălie, amândoi buni prieteni și vecini de-ai mei. Le-am spus că eu sunt gata de plecare și m'am reîntors. Am apropiat caii de un butuc, la stradă, pe care se așeza tata în fiecare Duminică, dup' amiază și își citea ziarul; și am încălecat. Aci, în jurul acestui butuc, mi-am petrecut și eu copilăria. Azi aproape jumătate e intrat în pământ și scoarță nu mai e pe el. A rămas desbrăcat. Pare un os fără piele. Dacă-l privești dela distanță, ai impresia că e de piatră sau ciment.

Multe mâni și degete s'au scrintit în jurul acestui butuc și multe capete de copii s'au mai spart. Jocul nostru din copilărie era „la butuc".

Numai în felul acesta puteam încăleca, dacă mă urcam pe butuc. Fiindcă Șarga, calul nostru „de om", era prea înalt — sau mai bine zis eu eram prea mic pentru a putea încăleca dela pământ. Nu-i vorbă, nici cei doi prieteni ai mei nu erau mai vrednici decât mine, dar cel puțin ei mai fuseseră noaptea cu caii la pășune.

Frică de strigoi nu-mi era, fiindcă tata mi-a dat să beau lapte de iapă, dela Iulcia, iapa „de brazdă" și care fătase nu demult. Aveam însă teamă de câni, care mă încolțiseră odată, și numai datorită prietenului Tuca, cel care a inventat în sat la noi, o mașină de zburat, după cum auzise c'a făcut Aurel Vlaicu, și care prieten cu ocazia primului zbor s'a prăbușit cu mașină cu tot depe vârful clăii de pae și s'a ales cu avionul sfărîmat, cu capul spart și cu piciorul drept frânt, pentru care motiv vreme lungă a umblat în cârje ca ologii; da' numai datorită lui am scăpat din colții cânilor.

Frică mai aveam și de țigani, căci totdeauna când îi întâlneam se lăudau că mă junghie cu briceagul ca pe-o oae și, pentru acest motiv, nici eu nu eram lipsit nicicând de această armă. O cumpărasem dela Rosemberg, cu trei ouă de găină. Avea plăsele de lemn, vopsite roșu și o țineam în buzunarul dinlăuntru al hainei, legată cu o sfoară ca să n'o pierd. Când i se mai ducea din culoare, o vopseam cu fragi din frăgarul lui unchiu Sbegu.

Am eșit toți trei, călări, în marginea satului și ne-am îndreptat spre câmp.

Iuăn al lui Frigu era înainte, ca fiind — după spusele lui — cel mai curajos și mai dibaciu. Eu în mijloc, și Văsălia Pelescului în urma mea. Piedecătoarele de fier ce atârnau legate de gâtul cailor, zuruiau, făceau zgomot, așa că haitele de câni ce eșeau de pe străzi în întâmpinarea noastră — ne făceau de petrecanie până afară din sat. Pe cal, nu-mi era frica de ei. Mă gândeam însă, și atunci mi se zbârlea părul pe cap de frică, la cazul când aș fi fost pe jos, — ce m'aș fi făcut? M'ar mânca de viu, gândeam în mine.

Peste sat și hotare, domnea o liniște de biserică. Poate că chiar dacă ai și fi strigat, nu s'ar fi auzit nimic, ca și cum aerul s'ar fi lichefiat în jurul nostru, ori poate că numai ai fi deschis gura, simulând că strigi, și n'ai fi putut de frică să scoți un cuvânt.

Era un întuneric de-l puteai tăia cu cuțitul ca pe o pâne cu tăciune. Stele nu se zăreau, căci era nour de ploaie, aproape peste toată bolta. Eu căutam cu privirea, printre nouri vreo spărtură, după steaua polară, ca să mă pot orienta, ca să știu cel puțin în ce direcție mergem...

N'am putut-o însă vedea. Inainte, negru, îndărât și mai negru parcă. La dreapta și la stânga, nici nu mai priviam. Imi era tot una, ori stam cu ochii închiși ori nu. Ba începusem să mă conving că, stând cu ochii închiși, întrezăresc oarecum fântâna vacilor prin asociație de imagini — și apoi drumul care duce spre pășune, unde trebuia să mă opresc.

M'am decis deci ca să stau numai cu ochii închiși. Cu o mână țineam căpăstrul, iar cealaltă o înfipsei în coama bogată a calului. Și așa, desculț, cu picioarele încovoiate sub burta calului, mă sgâlțâiam din ficați, când opintea bietul cal în vre-o groapă, sau când lua vre-un ciot ori bruș în picioare. Atunci, mă înțepeneam ca un cavaler în armuri grele, pe spinarea lui caldă și lunecoasă, de frică să nu cad — ca și cum aș fi fost pe vârful unei case.

Am trecut și pe lângă cimitir. N'am văzut când, dar știam că trebue să fi fost pe marginea lui, de vreme ce am auzit un scrâșnit măcinat. Părea că cineva sfarmă sticlă între două pietre. Mă gândii imediat la strigoi, la mânătură, la borsoci, la strâgi d'alea ce sug laptele dela vaci. Dar îmi reamintii că eu am băut lapte de iapă și asupra mea nu mai au putere. Deci frica-mi trecu. Cel puțin așa credeam eu c'a trecut. Genunchii însă îmi tremurau înainte. Slăbisem în picioare din cauză că prea forțat strângeam pântecele calului de frică să nu cad. Ce m'aș fi făcut noaptea 'n drum?... Prietenii nu s'ar fi coborît să mă ajute la încălecat, fiindcă nici ei nu puteau încăleca fără ajutor.

Când — altădată, ziua — ne întorceam acasă cu caii de la stavă sau imaș, îi aduceam de căpăstru până la vre-o fântână sau dâmb, sau margine de șanț, și numai în felul acesta puteam încăleca. De multe ori, încălecând, mă gândeam la „purecele" lui Ștefan cel Mare; și nu arareori îi ziceam lui Vasile, pe care-l iubeam mai mult, fiindcă îl chema cași pe mine; și apoi eram amândoi din părinți săraci; pe când Iuăn era bogat, avea cisme cu foi ;și, la joc, ne cam lăsa la o parte.

— Mă, Vasile, hai fă-te purece, că trebue să merg cu caii la adăpat. El se făcea bucuros „purece", dar eu nu puteam să devin niciodată un Ștefan cel Mare, și nici cel puțin un Ștefan... mai mic.

Și așa, în strănutul înăbușit al cailor și în tropotul lor moale în praful drumului, am ajuns la câmp. Incepu să abureze un vânt subțire dinspre pădurea de la Gurba. Dinspre răsărit. Aveam impresia că pe calul de brazdă e un altul, care din când și după gât. Mă gâdila oarecum în când întoarce capul spre mine și îmi suflă cald în ureche suflul acesta și îmi vârâi gâtul și capul până la urechi în gulerul hainei. Mă sgribulii, ca un epure în dosul unui spin iarna, pe spinarea lui Sarga; și-l îndemnai la drum cu călcâile în pântec. Rămăsesem în urmă. Nu vedeam, dar auzeam tropotul cailor lui Iuăn al lui Frigu.

Din urmă Văsălie strigă:

— N'am ajuns încă, măăă?...

D'abia am auzit. Parcă ar fi strigat din fundul pământului, într'o groapă adâncă. Iuăn nici n'auzise strigătul. Eu ezitai să răspund. In fond, nici nu știam precis unde ne aflăm.

Așa întuneric negru și gros n'am văzut de când m'a făcut mama. Nici când închizi ochii și te vâri cu capul într'o pernă moale, nu vezi un întuneric mai groaznic. Și vântul ușor ca fulgul de păpădie, ne mângâia fața. Caii mergeau încet, deabia mișcau; ba câte-odată, îmi venea să cred că merg dormind, așa cum mergeam eu de multe ori la prăvălie, când mă trimetea tata să-i cumpăr un pachet de tutun. Banii îi vâram în gură. Ea îmi servea pe vremea aceia de portofel. De altfel nici nu aveam nevoe de el, fiindcă bani n'am avut niciodată. Doar ouă de prin cuibare dacă mai furam și le duceam lui Rosemberg ca să-mi dea bomboane pe ele. Până ce odată m'a prins mama cu mâna în cuibar, — ca apoi le înconjuram cât pe colo, și nu doream nici cu un ochiu să le mai văd.

Vrui să scuip. Nu putui. Gura și buzele îmi erau uscate ca foile de porumb toamna. Mă ustura în gât. Vrui să-l strig pe Iuăn, dar nu putui decât să sâsâi ca o gâscă, când amenință dușmanii ce voesc să-i răpească bobocii.

Atunci, lacrimi începură să-mi picure din ochi, fierbinți, așa cum picură în biserică stropi dela lumânările de ceară. Nu știam ce am. In gât simțeam un nod, care pătrundea din ce în ce ca un dop în gura sticlei. Vreai să-l scoți, el intră mai adânc. Inima îmi bătea așa de tare, încât tremura cămașa de fuior pe mine. Spatele parcă mi-era un furnicar și restul corpului îmi înțepeni. Capul îl simții gol ca o oală de lut, și ceva îmi zâzâia pe la urechi. Imi veni greață și amețeală, și era cât pe aci să mă las jos la pământ. Dar în acel moment mă gândii că s'ar putea speria caii și ar fugi șapte hotare, iar mâne trebue să merg cu tata la plug în Râtul Corbului. Imi săltai capul ca o țurcă și căutai să-mi fac singur de petrecanie. Dar în loc să uit, în loc să treacă răul, el se ințețea mereu. Capul acum îmi vâjâia ca o furtună în pădure. Auzeam pocnete și mi se părea că o mânătură mă urmărește din spate. Mă gândii pe loc la brăcinariu. Il scosei și-l aruncai în urma cailor, ca mânătura să nu mai poată înainta. Dar în clipa aceia ceva mă izbi și se opri la mine pe cap. Am înlemnit. Am prins pălăria de bată și am asvârlit-o în întuneric. Pe un umăr însă simțeam că e ceva. Dar prinsei curaj, căci îmi amintii că am băut lapte de iapă. Intinsei mâna. Simții ceva rece și moale. Mă gândii la broască. Nu-mi puteam însă explica modul cum a ajuns pe mâr. Dar mă îmbărbătai, că doar eu sunt singurul fecior la tata. Voinic, și apoi n'am văzut încă om mâncat de „urît". Deschisei palma, răschirai degetele și cu o repeziciune de fulger apucai „urîtul". Era mic, deabea cât un șoricel. N'avusei vreme însă să mă gândesc, ci-l strânsei în palmă și-l strivii. Un scurt și bolnav ciruit dacă se auzi. Murise. Deschid pumnul și așa prin întuneric începui să-l pipăi. Am răsuflat brusc. Era un liliac.

■

M'am aplecat pe gâtul calului. M'am culcat ca pe vătruța dela cuptor, iarna, când viscolea afară.

Capul mi l-am încâlcit prin coama bogată și lânoasă. Mă sgâlțâiam pe spatele calului, ca ciuberele pe caii moților când coboară dela munte.

Acum nu mai gândeam nimic. In acel întuneric, nici nu puteai să gândești, nici să privești, nici să auzi.

Dar caii s'au oprit. Nici n'am băgat de seamă.

Deodată însă simt că alunec pe gâtul lui Șarga. Nici nu mai avui vreme să mă reculeg, căci mă pomenii la pământ. Caii stateau mereu cu capetele aplecate. Dibui prin întuneric cu mana și dau de buzele lor păroase. Păşteau.

Mă ridic și ascult. Funia căpăstrului o țineam în mână.

Nu se auzea nimic. Numai ronțăitul păscutului.

Desfăcui piedeca dela gâtul cailor și-i împiedicai cruciș ca să nu poată fugi. Le-am luat căpestrele de pe cap și m'am îndepărtat doi pași.

Picuri mari reci se izbeau în iarba moale. Caii își scuturau pielea.

Iuăn și Văsălie... unde or fi fost ei oare? Pe unde or fi rătăcit? Sau pe unde voiu fi eu acum? Unde ne vom fi despărțit noi? Ce drum am luat? Ce să fac acum? Dacă a-și striga, cine m'ar auzi? Mai bine să aștept, să stau straje lângă cai până se va face odată ziuă, — căci n'o să dureze noaptea un veac, gândeam eu, singur cuc în inima nopții. Dacă n'aș fi auzit strănutul cailor, ronțăiala păscutului și zuruitul de lanț al piedicii — aș fi înebunit de frică; și ziua m'ar fi ajuns fugind ca un smintit cine știe pe ce hotare.

Deci m'am hotărît să aștept, cu gândul la revărsatul zorilor.

Pentru mine toate ceasurile din lume s'au oprit sau și dacă nu, n'au arătătoare.

Vâr mânile în buzunarele sparte ale hainei și cu căpestrele legate pe piept, mă mut și eu în urma cailor, după cum înaintează ei păscând. Aștept și tac, gândindu-mă acum, cine dracu m'a pus să vin cu caii?....

■

Pentru prima dată în viața mea mi-am încercat vitejia și chiar acum să rămân de râsul satului? Ce să mă fac? Cum să intru în sat, fără pălărie? Ce-o să zică oamenii care m'or vedea? O să râdă și-o să strige la mine: „Cine ți-a murit, măăă... de umbli cu capul gol?"...

Ah, ce rușine!.... Astfel gândeam atunci, iar picuri mari de ploae ca niște boabe de strugure, pocneau spărgându-se de capul meu tuns mărunt și împrăștiindu-se în mii de stropi mărunți.

In depărtare, se auzi un cocoș cucurigând lung și tărăgănat. O fi după miezul nopții, suspinai eu. Ploaia rară înceta și vântul dinspre răsărit sporia. Nourii se subțiară, alergau sdrențuiți pe boltă și se crâmboțeau la capătul pământului. Seninul se distingea din ce în ce, brodat cu mii de stele. Iată și carul mare. Iată și steaua polară. Eram spre miazănoapte de sat. Mă orientai deci. Dar la ce depărtare, nu puteam ști. Acum se vedea foarte bine în jur. Caii păşteau grăbiți cașicum le-ar fi fost frică să nu se sfârșească iarba iar ei să rămână flămânzi. Iarba udă aluneca sub picior. Broaște mici eșiră prin iarbă din crăpăturile pământului. Un brotăcel, cine știe unde, pe ce creangă de alun, cânta 'n frunză. In văzduh, la mari înălțimi, se auzeau gruhile gâgâlind. Sigur, călătoresc spre țările calde.

Mă gândeam departe.. departe, dar nici eu nu știam unde. In cercul meu strâmt, îmi perindam întreg globul de carton, așa cum mă învățase dascălul Donath — și mă simțeam fericit. Simțeam că plutesc spre culmi...

RADU IOAN

Napoleon I către Maria-Luiza

Scumpă prietenă,

Am primit scrisoarea ta din ziua de 8 Octombrie. Afu cu plăcere că eşti sănătoasă. Impărtăşesc şi eu dorinţa ta de-a vedea sfârşindu-se odată povestea asta. Nu trebue să te îndoeşti de fericirea ce voi încerca sărutându-te. Nu fii îngrijorată şi nu te amărî. Principalul e să-ţi păstrezi sănătatea.

Vice-regele a avut o bătălie strălucită în care a scos din luptă vreo 6.000 de duşmani. E sănătos. Vesteşte-o pe vice-regina.

Sărută-mi băiatul de 2 ori şi nu te îndoi niciodată de credinciosul tău soţ.

NAP.

Borovsk, 26 Octombrie.

Intre 26 Octombrie şi 1 Noembrie există un gol în corespondenţa intimă a împăratului. Au fost câteva din zilele cele mai tragice ale retragerii.

După Malojaroslaveţ, amândoi adversarii erau în retragere. Şi deodată se ivi un spectacol neaşteptat, cu arbori tăiaţi la câţiva centimetri de pământ, cu dealuri cretoase, ca un vulcan stins, — un vulcan acoperit de căşti şi platoşe, de tobe sfărâmate, crâmpee de uniforme, steaguri pătate cu sânge şi mii de cadavre, pe jumătate devorate de lupi. Era câmpul de luptă dela Moscova.

Impăratul trecu în grabă şi nimeni nu se opri. Răniţii, lăsaţi aci în voia soartei, sfârşiţi de puteri, dar încă în viaţă, întindeau spre el mâni rugătoare.

„Retragerea se transformase în fugă, — un spectacol cu desăvârşire nou pentru Napoleon", — scria, adânc mâhnit, contele de Ségur, aghiotantul său.

Impăratul nu se mai gândea decât să-şi ia cât mai grabnic reşedinţa de iarnă în Polonia. Şi el o zorea pe împărăteasă să obţină dela tatăl ei întăriri pentru armata lui Schwartzenberg, pe care amiralul rus Ciceagov o urmărea de aproape şi care se retrăgea dincolo de Bug:

Viasma, 1 Noembrie

Draga mea,

După data acestei scrisori vezi şi tu că m'am apropiat de Polonia ca să-mi iau reşedinţa de iarnă. Ne vor despărţi cel puţin 100 de leghe. E o vreme superbă.

Frigul nu atinge mai mult de 3 sau 4 grade. E un soare minunat. Cu sănătatea o duc admirabil. Treburile îmi merg bine. Nu-mi lipseşte decât bucuria de-a te vedea şi de a-ţi spune cât de mult te iubesc. Sărută-l pe micul rege pentru mine. Scrie-i tatălui tău că-l rog să se gândească la Schwarzenberg şi să-i trimită în ajutor un corp de armată din Galiţia.

Dacă-i scrii Impărătesei, transmite-i omagiile mele.

Adio, draga mea. Ştii cât de mult mă gândesc la tine.

Al tău.

NAP.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 18 Octombrie. Am aflat cu multă mâhnire de moartea micului prinţ de Bade. Mama lui trebue să fie nemângâiată.

E o nenorocire ireparabilă pentru o mamă.

Indată ce-mi voi lua reşedinţa de iarnă voi încheia pacea ca să-mi ţin făgăduiala.

Nu trebue să te îndoieşti că doresc tot atât de mult ca şi tine să ne revedem, fiindcă ştii cât de mult te iubesc.

Cu sănătatea o duc bine. Vremea e superbă. E puţin frig şi un soare foarte frumos.

Cu fiecare zi care trece mă apropii tot mai mult de tine şi îndată ce mă voi instala îţi voi scrie. Până atunci, ştiindu-te cu multă judecată, nădăjduesc că nu te vei îngrijora; fii veselă, liniştită şi nu te întrista; asta m'ar mâhni nespus de mult.

Sărută-l pe băiat de 3 ori pentru mine şi ai încredere în dragostea ce-ţi port.

Al tău credincios soţ

NAPOLEON

Viasma, 2 Noembrie.

Şi iată ce reprezintă Viazma şi data de 2 Noembrie. Dacă Napoleon nu spune nici un cuvânt despre operaţiile militare, în schimb suntem informaţi de Buletinul Marii Armate:

„După bătălia dela Malojaroslaveţ, avangarda n'a mai întâlnit niciun inamic, în afară de Cazaci, care întocmai ca Arabii, pândeau flancurile spre a le hărţui.

„In ziua de 2 Noembrie, la ora 2 după amiază, 12.000 de infanterişti ruşi, acoperiţi de un val imens de Cazaci, tăiară drumul la o leghe de Viazma, între prinţul de Eckmühl şi vice-rege.

Prinţul de Eckmühl şi vice-regele au deschis focul împotriva acestei coloane, au gonit-o din drum, împingând-o până în pădurea ***. De-atunci, n'am mai întâlnit nicio urmă de infanterie rusă, ci numai Cazaci".

Iată ce se'ntâmplase: vice-regele Eugen de Beauharnais se afla în apropiere de Viazma, dar prinţul de Eckmuehl, Davoust, nu trecuse încă de Federowskoe, când Miloradovici, un Murat rus" a căzut între ei: prins ca într'un cleşte, el a primit întăriri care i-au permis să ocupe pentru moment Viazma, aşa încât cei doi adversari îşi atribuiau victoria.

In scrisorile de a doua zi, 3 Noembrie, împăratul nu pomeneşte nimic despre această luptă, decât: „Treburile îmi merg bine... In câteva zile vom fi pe poziţii".

De pe acuma Napoleon se preocupă de colţul minunat un-

de va putea primi, în Polonia, pe Maria-Luiza şi pe tatăl ei:

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 19. Aflu cu plăcere că şi tu şi băiatul o duceţi bine cu sănătatea. Aici e o vreme minunată. Soare, nici un nor, iar frigul nu atinge mai mult de 2 sau 3 grade, ceiace ne înlesneşte foarte mult acţiunea.

In câteva zile vom fi pe poziţii. Ştiu că te vei bucura văzând că ne apropiem cu 100 de leghe. Te temeai să nu se mărească depărtarea. Treburile îmi merg bine. Sunt perfect sănătos. Menajează-te şi îngrijeşte-ţi sănătatea, Sărută-l de 2 ori pe micul rege pentru mine.

Cu tot gândul la tine.

NAP.

Intre Viasma şi Dorogohusch, la 3 Noembrie.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 20 Octombrie. Aştept cu nerăbdare să-mi scrii că băiatului i-au ieşit dinţii şi că indispoziţia pe care a avut-o i-a trecut cu desăvârşire.

Aici vremea continuă să fie frumoasă. Eu sunt deplin sănătos. N'am mai văzut o toamnă ca asta, cu-atâta soare, cu un frig numai de 2 sau 3 grade, care ne face să ne continuăm marşul cu plăcere şi să ne simţim mai puţin obosiţi.

Scrie, te rog, mai des tatălui tău şi la Viena, dacă va trebui să pleci în Polonia, unde poate va veni şi tatăl tău pentru câteva zile, ca să te vadă.

Adio, mio bene. Cu tot gândul al tău

NAP.

3 Noembrie.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 22 Octombrie. Mi-ar face şi mie mare plăcere călătoria la Fontainebleau, dar nu ne mai putem gândi la ea anul acesta. La anul, călătoria are să fie mult mai plăcută.

Aştept să-mi scrii în curând că fiului meu i-au ieşit dinţii şi şi-a recăpătat zburdălnicia.

Aici continuă să fie frumos. Cred însă că peste puţin are să se strice vremea.

Eu sunt sănătos. Cu tot gândul la tine.

NAP.

5 Noembrie.

Cu totul deosebită de scrisorile precedente, misiva imperială scrisă la 7 Noembrie, la ora 1 dimineaţa trădează îngrijorare şi nemulţumire: nemulţumire împotriva ministrului de război, îngrijorare pentru Maria-Luiza...

Rămăşiţele Marii Armate se târau zgribulite şi cu hainele ude leoarcă. Soldaţii, la capătul puterilor, cădeau în drum şi dispăreau repede sub zăpadă.

In fruntea acestei „armate muribunde în mijlocul unei naturi moarte", după expresia generalului de Ségur, cineva mergea pe jos, cu un baston în mână, cu un dolman îmblănit şi cu o căciulă de Astrahan. Era împăratul. Il ţinea de braţ regele Neapolului, când contele Daru îi aduse o scrisoare a împărătesei. Ce-i scria? Maria-Luiza se afla foarte liniştită la Saint-Cloud, când un detaşament din Gardă intră repede în curtea Castelului.

In penioar, cu părul despletit, ea alergă în balcon, extrem de tulburată. I se spuse că împăratul ar fi murit şi că imperiul a căzut.

Toţi îşi pierdură capul: Cambacérès, Savary, Pasquier, Hulin, marele cancelar, jurisconsulţii, prefectul Senei, toţi iau de bună vestea, fără s'o mai controleze.

Un bătrân adjutant însă, Laborde, nu dă crezare ştirii. El a

recunoscut un fost prizonier. Şi imediat vinovatul, generalul Maletz e arestat împreună cu complicii săi. Totuş, rămâne de notat cutezanţa unui sigur om, fără bani şi fără credit, care, abia ieşit din închisoare, s'a încumetat să zdruncine coloanele imperiului.

La aceasta face aluzie scrisoarea lui Napoleon, scrisă într'o căsuţă de scânduri, care slujise drept birou postal. Scrisoarea nu lasă însă, să se vadă că vestea l-a impresionat atât de puternic pe împărat încât va părăsi în curând resturile Marii Armate ca să ajungă în cel mai scurt timp la Paris:

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 23 Octombrie. Imi pare foarte rău că ministrul de război ţi-a trimis un aghiotant pentru chestiunea neobrăzaţilor care l-au ofensat pe Hulin. Trebuia să preveniţi despre lucrul acesta fie pe ducesă, fie pe Baussois. Mă tem ca toate astea să nu-ţi fi făcut rău. Te cunosc eu. Vezi, cred, că mă apropii din ce în ce. Mâne voi fi la Smolensk, ceiace înseamnă mai puţin de 100 de leghe până la Paris.

Se pare că vremea va începe să se strice. Are să ningă.

Eu sunt sănătos. Cetesc scrisorile tale cu aceiaşi plăcere cu care le ceteşti şi tu pe ale mele. De-aci'nainte voi primi corespondenţa în 12 zile în loc de 17. Când vom ajunge şi-mi voi instala tabăra de iarnă, o voi primi în 8 sau 10 zile.

Adio, buna mea Luiza. Sărută-mi de două ori băiatul şi nu te îndoi nicio clipă de dragostea ce-ţi port.

Cu tot gândul al tău

NAP.

In 7 (Noembrie), la ora 11 dim.

Napoleon urmează drumul devastat care duce spre Smolensk, unde ajunge la 9 Noembrie. Vara, oraşul i se păruse încântător, împrejurimile — bine cultivate şi bogate în grâne.

Ce mare decepţie! In locul belşugului nu mai găseşte la Smolensk decât scene de jale; mii de bolnavi şi de răniţi fuseseră evacuaţi aici. Proviziile erau pe sfârşite. Pământul făgăduinţei, mana, rezervele pe care sperau toţi să le găsească aici au pierit. Şi două noui armate duşmane veneau în grabă să închidă drumul trupelor lui Napoleon.

Retragerea trebuia accelarată, înainte de-a se închide ultima cale de scăpare.

In ziua de 14 împăratul pleca din Smolensk, lăsându-i lui Ney grija de-a arunca în aer oraşul.

Situaţia se agrava. Dar Napoleon nu-i scria nimic despre lucrul acesta Mariei-Luiza:

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 29 Octombrie. Aflu cu plăcere că eşti mulţumită de Francezi şi că-i stimezi. In ceiace mă priveşte, eşti prea bună cu mine; asta-i din pricina parţialităţii tale, care îmi e foarte scumpă, fiindcă fericirea mea atârnă de simţimintele tale. Ştii cât îmi eşti de dragă. Sărută-mi băiatul. Aş vrea să-l văd. Trebue să fie mare şi cuminte.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Smolensk, 12 Noembrie.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 30. Imi scrii că ai fost la Salon. Spune-mi cum ţi s'a părut. Eşti cunoscătoare, fiindcă pictezi destul de bine.

Frigul a ajuns aici la 8 grade. Tot e bine!

Eu sunt perfect sănătos. Sărută-mi băiatul. Scrie-mi dacă i-au eşit dinţii.

Adio, mio bene.

NAP.

Smolensk, 14 Noembrie.

Scrisoarea următoare e datată din Orşa. O simplă aluzie la îndrăzneala Cazacilor. Or, prăpădul începe. Proclamaţia din ziua de 19 Noembrie dela Orşa, mărturiseşte trista realitate:

„Un mare număr dintre voi şi-au părăsit drapelele şi merg izolaţi. Işi calcă astfel datoria, pun în primejdie onoarea şi siguranţa armatei. Această dezordine trebue să ia sfârşit... Cei ce nu se vor supune vor fi arestaţi şi pedepsiţi fără drept de apel".

In ziua aceia Napoleon a zvârlit în foc toate hârtiile pe care le strânsese pentru a scrie istoria vieţii sale.

Şi-acum, citiţi scrisoarea către Maria-Luiza:

Buna mea prietenă,

Cazacii ne-au atacat căile de comunicaţie şi de-aceia n'am mai primit scrisorile tale. Mă folosesc totuş de fiecare moment ca să-ţi scriu. Sunt sănătos şi din ce în ce mai aproape de tine. In câteva zile comunicaţiile se vor restabili.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Orşa, 20 Noembrie.

Trimite veşti reginei Neapolului şi vice-reginei. Arată-i şi marelui cancelar scrisoarea mea.

Trecerea Berezinei

Nici în cea mai tragică zi a campaniei Napoleon nu încetează de a-i scrie Mariei-Luiza. Şi nimic nu oglindeşte mai bine tăria lui sufletească decât misivele scrise în timpul trecerii Berezinei.

In faţa armatei franceze se afla Berezina, cu malurile ei mlăştinoase. Amiralul Ciceagov ocupa malul opus. Flancul armatei franceze era ameninţat de Wittgenstein, care cobora dinspre Nord pe malul stâng. Iar din spate — venea Kutusov.

Inchişi ca într'o cursă de şoareci, Francezii n'aveau decât o singură portiţă de scăpare: podul dela Borisov, peste Berezina.

Divizia lui Dombrovski, care ocupă podul, e gonită de amiralul rus şi se retrage după Oudinot la 21 Noembrie.

Din Bobr, Oudinot îl înştiinţează pe împărat. Vestea e dezastruoasă, îngrijorătoare.

Cine-ar crede, cetind scrisoarea lui Napoleon către împărăteasă, că în ziua aceia, la Bobr, el a dat foc stindardelor ca să nu le lase să cadă în mâna inamicului?

Draga mea,

De câteva zile n'am mai primit nicio scrisoare dela tine, dar mâne sau poimâne le voi primi pe toate deodată, deoarece comunicaţia a fost interceptată.

E frig. Trebue să fi fost îngrijorată că n'ai primit câteva zile nicio scrisoare dela mine.

Sunt perfect sănătos. Sărută-l pe micul rege din parte-mi şi nu te îndoi nicio clipă de sentimente credinciosului tău soţ.

NAP.

Bobr, 24 Noembrie.

Regele Neapolului, vice-regele, prinţul de Neufchâtel, mareşalii, membrii casei mele, toţi sunt sănătoşi.

O şarjă a corpului de armată al lui Oudinot, cu vânătorii lui Marbot în frunte, i-a repus pe Francezi în posesia orăşelului Borisov, dar nu i-a putut împiedica pe grenadirii ruşi, ocrotiţi de focul bateriilor de pe malul celălalt, să dea foc podului.

Impăratul află cu bucurie de la generalii de cavalerie Colbert şi Corbineau că există un vad la două leghe depărtare, la Studienka. Cavaleria a trecut pe-acolo.

Stând până la umeri în apa îngheţată, pontonierii marini şi soldaţii din geniu au construit, în ziua de 26 Noembrie, două poduri rudimentare de lemn, unul pentru artilerie, altul pentru infanterie.

Armata e salvată şi defilează prin faţa împăratului timp de două zile.

Şi ca şi cum spaima nu l-ar fi înăbuşit în faţa ameninţării unei catastrofe, Napoleon îi scrie Mariei-Luiza:

Buna mea prietenă,

Ai rămas câteva zile fără nicio scrisoare dela mine. Cred că n'ai fost prea îngrijorată. Ducele de Bassano trebue să-ţi fi dat ceva veşti. In curând voi primi scrisorile tale. Eu sunt sănătos. Aici e foarte frig.

Adio, draga mea. Ştii cât de mult te iubesc. Vesteşte pe regina Neapolului, pe vice-regină şi pe prinţesa de Neufchâtel că bărbaţii lor sunt sănătoşi.

Cu tot gândul la tine.

NAP.

(URMEAZĂ)

PRIMĂVARA

Şi'n Duminica asta scăpase uşor de-acasă: spusese, ca de obicei, că se duce la o prietena şi, tot ca de obicei, minciuna prinsese.

„Biata mamă! Dac'ar şti ea... Gândind astfel Lia străbătu curtea cu o cută adâncă între sprincenele-i subţiri: avea remuşcări. Dar în poartă — unde se oprise puţin, ca să-şi strânga cordonul pardesiului în jurul taliei — îşi scutură energic capul mic şi porni înainte cu zâmbetul pe buze. Gânduri negre? Jos cu ele! Azi nu trebue să le aibă.

Punându-şi mănuşile, făcu repede cei câţiva paşi până la colţul străzii Barbu Catargiu şi ieşi în Calea Victoriei. Când ajunse în dreptul Ministerului de Finanţe, ridică cu grijă ochii la ceas — în zorul ei nu se uitase la cel de acasă — dar se însenină numai decât. Deabia două? La ora asta Mircea era încă la masă. Şi ea care crezuse că-i târziu! Renunţă la tramvai şi o luă pe jos, agale, înspre Palatul Regal.

Mergând îşi privea în treacăt silueta-i fină, care se profila în geamurile mari ale vitrinelor şi mutrişoara-i de copil — ochi râzători, năsuc în vânt, bucle rebele — pe care i-o reflecta din când în când câte-o oglindă.

„Cum tu de fiecare dată pari alta, îmi stăvileşti astfel ori ce pornire spre nestatornicie; şi poate de aceea te iubesc atât de mult..." Aşa-i spune Mircea şi ea... desigur îl crede. Iar astăzi e mai mult decât oricând „alta" şi el va fi aşa de mulţumit!... Oh! să-l vadă mai curând: să se înghemuie tremurând la pieptul lui! Şi-un vers uitat îi veni brusc în minte:

„Şi de atâta fericire mă
pomenesc că plâng".

Da, se simte atât de pe deplin fericită în braţele lui, încât întotdeauna o podideşte plânsul. Dar peste săptămână nu poate schimba cu el decât câte o mică sărutare; biată sărutare dată'n fugă, la colţul unei străzi, când o conduce seara spre casă sau în vreo sală de cinematograf, pe întuneric, când rulează filmul... Pe când Duminicile acolo, în odăiţă, doar ei singuri cu dragostea lor! Ca mâne se împlinesc... „De ce-o fi socotind acum?" se miră Lia; şi superstiţioasă, ca toţi îndrăgostiţii, completă: „Asta nu-i bine!" Ce?... Iar gânduri negre? Nu, nu vrea să le aibă. Şi apoi... de ce le-ar avea? Iubeşte, e iubită şi... a venit primăvara.

In adevăr, venise primăvara. O simţea cum plutea în aer, se juca pe acoperişuri, bătea în geamuri, râdea în privirile trecătorilor. In faţa Teatrului Naţional, aceiaşi primăvară cânta în buchetele de violete din coşul unei ţigance. Se opri din mers, se plecă asupra lor, alese pe cele mai frumoase; apoi cu primăvara în mâni şi'n inimă, coborî dela Cercul Miliar, pe Bulevardul Elisabeta, înspre Cotroceni...

Se apropia. Dar în loc să zorească, îşi încetinea paşii, pe când inima-i bătea cu putere. Emoţionată? Desigur, aşa-i întotdeauna. Dar astăzi parcă n'ar fi numai emoţia, parc'ar mai fi şi altceva. Ceva nelămurit, care i se strecura în suflet cu răceala unei bucăţi de ghiaţă.

Privi împrejur: cheiul mohorât şi pustiu îi apăru sub un aspect dezolant, sinistru.

„Prin locurile astea întârzie primăvara", observă Lia nemulţumită. Dar pe Podul Elefterie, soarele surprinzând-o fără veste, rectifică: „M'am înşelat, a venit şi pe-aici..." Şi grăbită acum, de teama că soarele se va închide iarăşi, o luă pe strada cu acelaş nume şi se opri în dreptul unei case vechi. In poartă şovăi o clipă, apoi se furişă înăuntru.

. . . .

...In curtea liniştită nu întâlni pe nimeni. Dar Mircea de ce nu i-o fi ieşind înainte? O fi bolnav... Şi îngrijată se sui pe scară, sărind câte două-trei trepte deodată, când se auzi strigată din urmă: „Domnişoară! Domnişoară!"

De ce încerca iarăşi senzaţia aceia ciudată? De ce o urmărea gândul că avea să i se întâmple ceva rău ?

Se opri şi-şi întoarse capul: de jos o privea o ardelencuţă ca de paisprezece ani, cu ochii mari, rotunzi, pe sub broboada trasă pe frunte:

— Apoi, că domnu inginer nu-i acasă: s'o dus cu nişte cucoane la gară. Dară mi-o spus că dacă vine domnişoara să-i dau cheia, că se'ntoarnă numa'ndată...

Primi, tăcută, cheia din mâna fetii şi continuă să se urce sus; de astă dată însă încet, parca împovărată de-o greutate...

Cu inima strânsă, întoarse cheia 'n broască. păşi pragul şi pătrunse 'n cameră. Aci, dintr'odată obosită. se lăsă să cadă pe-un scaun, cu florile în mână; le privi şi le mirosi în neştire, persecutată de întrebarea care-i bătea ca un ciocan pe creier: „Pe cine conducea Mircea la gară ?"

Hotărît! Gândurile ei aveau nevoie de un divertisment... Decisă să le ţină piept, îşi aruncă geanta şi mănuşile pe-o măsuţă, puse florile într'o vază, agăţă pardesiul şi pălăria în cuier... Apoi înfundându-se în fotoliul din faţa biroului, prinse să răsfoiască o revistă. Dar deabia întoarse câteva pagini, că o şi aruncă: mânile-i tremurau puternic.

„Ce-i cu mine?" se nelinişti ea. Sufletu-i presimţea o nenorocire, aşa cum pescăruşii presimt furtuna.

Se ridică din fotoliu şi'ncepu să se plimbe agitată de colo până colo, murmurând mereu, ca o rugăciune:

„De-ar veni Mircea mai curând, de-ar veni..."

Dar se opri deodată în faţa cuierului. Paltonul lui Mircea — ieşise şi el cu pardesiul — îi atrăgea privirea ca un lucru nou, necunoscut: din buzunarul dela piept se ivea marginea unui plic albastru.

„Oare ce-o fi în el" şi mânată de curiozitate se apropie mai mult de cuier. Dacă s'ar uita puţin... Nu, nu se poate, nu-i frumos. Eh! parcă Mircea o să ştie... Lasă, o fi vreo scrisoare de-acasă. De-acasă? Nu, căci stampila poştei nu-i dela Iaşi, ci dela Roman. Trebue să fie dela sora lui. Dar de ce-o fi tentând-o atâta?

...Cine i-a împins mâna către cuier şi-a făcut-o să ia plicul deacolo? Iată, îl are în mână acum. O voce parcă-i spune: „nu citi"; pe când alta mai insinuantă îi şopteşte: „citeşte... citeşte..." Hai! fie ce-o fi! Scoase, cu înfrigurare, scrisoarea din plic şi se uită la semnătură: era de la sora lui, aşa cum bănuise.

Ochii îi căzură, la întâmplare, pe-un rând: „...şi de aceia sunt mulţumită, că după atâta luptă ai cedat: nu va fi decât spre binele tău". Cedat? Spre binele lui? Ce-or fi însemnând cuvintele astea? Mai departe, mai departe.... „E drept că Mary nu-i tocmai frumoasă, dar în schimb e tânără, cultă, de familie bună — nu o biată dactilografă — şi atât de bogată! Astea nu compensează?" Işi trecu, gemând, mâna pe frunte: începea să priceapă. „Caută însă, ca acum când o veni acolo — mama îmi scrie că pleacă chiar la noapte împreună cu dânsa — să fii gentil... curtenitor; nu ca la Crăciun. Căci Mary te iubeşte. Ia, gândeşte-te numai! Pentru tine a refuzat toate partidele ce i s'au prezentat în iarna asta — şi te asigur că n'au fost puţine". Pe ele deci le condusese Mircea la gară! Şi cunoaşte fata dela Crăciun... Dar lăsă comentariile şi continuă să citească: „Cât despre cealaltă, (cealaltă... biata dactilografă, era ea, fără îndoială), vezi fă aşa ca să n'ai cu dânsa nici scandaluri, nici neplăceri. Imi închipui că e dureros, dar se va vindeca, n'ai grije. Fetele din oraşele mari...".

Nu mai putut citi; căzu jos, frântă, cu scrisoarea în mână. Aşa dar... s'a sfârşit: se'nsoară. Ah! presimţirea ei!

Bănuise că aşa avea să se întâmple. Nu purta oare, de-atâta timp într'însa, turburarea şi teama ce-i cauzaseră cele ce aflase, întâmplător, într'o zi, dela colega din Iaşi despre Mircea şi ai săi? Căci, ignorând cu totul dragostea ei pentru Mircea şi văzându-se ascultată cu interes, aceasta se crezuse obligată să-i facă un fel de biografie romanţată a tuturor membrilor familiei lui — de boeri bine cunoscuţi în toată Moldova — începând cu strămoşii şi sfârşind cu părinţii: foarte bogaţi odată, azi ruinaţi şi insistând în special asupra caracterului aprig şi despotic al mamei sale. Insă, din tot ce auzise, reţinuse numai atât: „Mama lui are pentru dânsul idealul bine stabilit: fată cu bani mulţi sau protecţie mare, ca să-şi refacă averea pierdută. Tatăl lui avea cu totul alte vederi. Fusese doar toată viaţa un visător, care nu se sinchisise nici odată de rang, avere sau perspective". Dar tatăl lui nu mai trăia şi Mircea trebuia să se supună...

La gândul că Mircea era pierdut pentru dânsa, o apucă un fel de nebunie: simţea dorinţa să bată cu pumnii în pereţi, să spargă geamurile în şir şi să strige... să strige... Şi cu toate astea nu scoase un ţipăt, nu făcu un gest; ci rămase tot nemişcată, aşa cum căzuse lângă divan: atât de sdrobită că n'avea măcar puterea să se răsvrătească...

Dar Mircea avea să se întoarcă dintr'un moment într'altul şi nu trebuia s'o mai găsească acolo. Nu, nu... Cuprinsă acum de-o adevărată panică. Lia se ridică de jos şi 'ncepu să alerge prin cameră: puse scrisoarea la loc, îşi aruncă pardesiul pe umeri, luă geanta şi mănuşile şi veni în faţa oglinzii de lângă fereastră...

...Ce? Amintirile au şi'nceput? In oglinda asta se uita totdeauna înainte de plecare. Şi pe când ea se pudra, el o umplea de sărutări: „Stai! una mică aici pe gât; una şi mai mică, colea, după ureche; şi alta mică, mică de tot, pe vârful nasului..." S'au dus, de-acum toate s'au dus...

Vai! Ce lividă-i! Parcă-i moartă. Cum să se ducă acasă în halul ăsta? Trebuie un pic de pudră, de rouge mai ales... Dar mai repede... E gata, da, doar să-şi pună pălăria...

Prea târziu! Căci paşi grăbiţi urcară scara, uşa fu dată de perete şi'n prag apăru Mircea, roşu, gâfâind — se vedea că venise repede — şi'n mână cu'n carton de prăjituri.

„Caută să'ndulcească despărţirea", gândi Lia — care-i găsi odios gestul, ce până mai eri îi făcea plăcere; şi fără să se clintească dintre pernele divanului, unde-şi găsise refugiul când îl auzise urcând, îl privi cum venea spre dânsa, cu braţele întinse.

„De ce nu mor? De ce?" se lamentă lăuntric, când îl simţi, mai mult decât îl văzu în apropierea ei.

— M'ai aşteptat mult, Lia? întrebă Mircea. Iar ca explicaţie: A trebuit să conduc la gară pe mama, care a venit aşa... pe neaşteptate. Şi dădu s'o sărute.

„Cum minte!" constată Lia, cu silă; şi-şi întoarse brusc capul

— Eşti supărată pe mine? o întrebă din nou.

Iarăşi nici un răspuns: Lia, încremenită în aceiaşi poziţie, privea cu oroare parcă.

„De ce nu mi-o fi răspunzând? Şi de ce — mai ales — m'o fi privind aşa? O fi aflat...", bănui îngrozit şi Lia îi citi în ochi spaima lui mută. „Nu, n'avea cum!" se linişti pe urmă: uitase cu desăvârşire de scrisoarea din buzunarul paltonului. „Atunci ce are? Ce s'a întâmplat?" se tortură iarăşi.

Apoi, zărind violetele din vază:

— Ai adus primăvara cu tine ?

„Da, dar în mine-i toamnă", ar fi vrut Lia să-i răspundă. Dar nu spuse nimic, ci continuă să stea mută, cu gâtul încleştat: îi era teamă de vaetul pe care ar fi putut să-l scoată. Nu, să tacă, să tacă... Doamne! Unde să găsească puterea de a se stăpâni ?

Privi lung spre el: era palid, cu figura obosită, gura amară şi ochii trişti. Simţi că şi el suferea ca şi dânsa; înţelese că-şi ascunsese lacrimile înainte de a trece pragul, ca să poată zâmbi în faţa ei. Oh! să mai fie fericiţi doar o zi, numai una: astăzi. Pentru cea din urmă oară!.

— Lia! Lia!... ce ai tu, dragă? o întrebă Mircea, din ce în ce mai turburat, mai nefericit, văzând-o astfel. Draga mea... micuţa mea... Şi-o luă în braţe, şi-o legănă, şi-o sărută... şi-o sărută...

Ea plângea, ca de obicei. Dar el n'avea cum să ştie că de data asta erau lacrimi de durere, nu de fericire...

...

— Te-ai şi sculat, Lia? întrebă Mircea, din fundul divanului; şi glasu-i deabia se auzi, ca venit de departe. „De-acum nu va mai fi a mea", se întristă el. De ce fusese slab? De ce cedase? ca să-i facă voia mamei lui, care — zicea ea — dorea să-l facă fericit? Fericit! Aşa cum concepea ea fericirea.. poate. Dar cu o astfel de fericire avea să-l sdrobească şi pe el, aşa cum o sdrobise acum câţiva ani pe sora lui, când o măritase cu'n om care putea să-i fie tată, numai fiindcă era putred de bogat. Biata Ada! Se vede că din prea marea ei nefericire se născuse în ea dorinţa de a distruge fericirea altora. Nu uneltise şi ea împotriva căsătoriei cu Lia şi pentru căsătoria lui cu cealaltă?... Iar acum trebue să-i spună Liei tot. Nu, nu poate... nu, nu încă... s'o mai aibe aşa aproape...

— Lia, se rugă el, vino lângă mine; şi glasul îi sună a plâns.

Să mai vină lângă el? Pentru nimica'n lume! Deabia strânsese curajul ca să părăsească divanul pe când el dormea. Să mai vină lângă el? Nu, dac'o mai ţine odată în braţe... „Vezi, fă aşa ca să n'ai cu dânsa nici scandaluri, nici neplăceri..." aşa scrisese sora lui. Scandaluri? In adevăr n'o cunoştea ca să scrie astfel. Scandal, pentru ce? Il iubise, i se dăruise. Atât. Nu cerea şi n'avea să ceară niciodată, aceia ce se cheamă aşa de stupid: reparaţie. Dar ca să se omoare acum, aici... Asta poate. Aşa că mai bine să plece, şi cât mai curând. De ce să-i învenineze viaţa cu o remuşcare?

Şi nici mamei ei nu-i va spune nimic. Ea, biata, o aşteaptă acum, neştiuitoare, acasă. La ce s'o mai amărască zadarnic? Nu, aşa cum a ştiut până acum să închidă în ea toată bucuria ei, va şti şi de acum înainte să-şi închidă durerea... Şi cu timpul va încerca să uite. Cum şi'n ce fel? Nu ştia. Nu voia să se gândească. Iar dacă totuşi nu va isbuti....

— Lia, de ce nu vrei să vii lângă mine? se tângui Mircea din nou.

Dar în obscuritatea odăii îi văzu deodată ohii, care licăreau cu focuri stranii, atât de stranii că se înfioră. Şi ochii aceia îi veniră aproape, de tot aproape...

— Trebue să plec.

— Mai stai puţin, Lia!, să văd cât e ceasul... Şi dădu să aprindă lumina.

Ea tresări speriată:

— Nu aprinde, nu...

— De ce? întrebă el, şi cuprins de-o bănuială se repezi la comutator: Ahh!

Lia era în faţa lui, plânsă, privind în jos ca o vinovată.

— Te rog să mă erţi... am făcut ceva foarte urât: am citit scrisoarea pe care ai uitat-o în buzunarul paltonului. De altfel, am fost destul de pedepsită, pentru că am suferit îngrozitor. Nu plânge, dragă... nu plânge, se întrerupse, cu milă, văzând că Mircea plângea cu hohote. Vezi tu, ştiam că într'o zi aşa avea să se sfârşească; dar a venit atât de neaşteptat, m'a lovit când eram atât de fericită...

— Lia! îngână Mircea, printre suspine, încercând s'o cuprindă.

— Nu, Mircea, nu... Imi faci cel mai mare rău. Lasă-mă să plec, lasă-mă... se sbătu ea. Apoi, amintindu-şi se vede de ceva: Imi rămâne şi mie mângâierea să ştiu c'ai avut intenţia să te însori cu mine şi c'ai luptat mult până să cedezi... ca să te însori cu alta. Aşa dar m'ai iubit cu adevărat?

Insă nu-i mai aşteptă răspunsul, căci tot vorbind se retrăgea încet, încet, cu spatele spre uşă şi cu privirea aţintită asupra lui: să-l mai vadă, să-l mai vadă încă! Ochii lui albaştri, părul lui blond, de-acum cine-o să le mai sărute?...

In prag se opri o clipă. Imbrăţişă c'o privire desnădăjduită toate lucrurile din cameră, apoi şopti:

— Să ştii că te-am iubit mult... mult...

Şi ieşi pe uşă tot cu faţa spre Mircea.

— Lia! o mai chemă cineva din urmă, într'un hohot de plâns.

Dar ea nu mai auzea: cobora treptele, deschidea portiţa, se trezea în stradă şi tot o goană o ţinea până la pod. Aci se urca într'un tramvai, se înghemuia într'un colţ... Şi dintr'odată i se părea că era frig... aşa de frig! Ca iarna.

După plecarea ei, Mircea, năuc, o mai strigă de nenumărate ori, deşi ştia că era departe acum. Dar nu, se înşelase: Lia rămăsese cu el. Şi ca să se mintă mai bine, stinse lumina.

Da, ea e aci... Dac'ar întoarce acum foile volumului de versuri de pe birou — îi citeşte poezii de câte ori vine — ar simţi-o păşind încet pe la spatele lui şi aşezându-se tăcută alături de dânsul: aproape, atât de aproape, încât răsuflarea ei uşoară i-ar mângâia obrajii şi fluturarea părului ei i s'ar juca pe frunte... Dacă s'ar duce spre sobă, ar găsi-o acolo, jos, stând turceşte pe-o pernă — aşa cum îi place ei... Iar dacă s'ar îndrepta spre divan. Uite-o, aci, e aci! Braţele ei îl cheamă; trupul ei îl doreşte...

— Lia! Lia! şi beat de bucurie, se repezi s'o strângă 'n braţe, s'o acopere de sărutări... Şi totuşi nu mai este! răcni el, când îşi dădu seama c'avusese doar o halucinaţie.

„Ce-or fi zicând vecinii de mine?" se întrebă Mircea, înfricoşat de propriul său strigăt.

Aprinse o ţigară şi veni în faţa ferestrei, pe care o deschise larg. Răcoarea şi liniştea serii îl potoliră întrucâtva.

Desupra lui, pe bolta senină a cerului, sclipea prima steluţă: frumoasă steluţă, pe care ei o numiseră „steluţa dragostei" — îndrăgostiţii sunt doar atât de poetici!? — şi pe care se juraseră s'o privească totdeauna, oriunde s'ar afla şi orice s'ar întâmpla, cu gândul unul la altul.

„Dar tu o priveşti acum cu gândul la ea şi cred că'n acest timp o fi privind-o şi ea cu gândul la tine; ba poate că va privi şi mâine şi poimâne: te-a iubit doar atâta! Până când, într'o zi, altcineva va intra în viaţa ei...", îl chinui o voce din lăuntrul lui. Lia a altuia? Imposibil. „Şi pentru ce-ar fi imposibil ? reîncepu aceiaşi voce chinuitoare. Ai uitat că şi tu vei fi al alteia? Că ţi-ai şi dat cuvântul? Şi încă cui? Unei femei de care ţi-e silă".

„Aşa-i", confirmă Mircea când vocea din el tăcu. Ah! şi parc'o aude cum are să-l întrebe, cu dreptul ei consfinţit de lege şi biserică: „Mă iubeşti? — Da... dragă... — Mult? — Da... dragă..." Puah! Ce fel de om este? Şi cu'n gest de desgust aruncă ţigara pe jumătate consumată, drept în mijlocul curţii.

Ridică iar privirea. -Steluţa parcă'l întreba: „Iţi aminteşti?"

Dacă-şi aminteşte!...

...Cât fugise, în după amiaza acelei zile de Aprilie, ca să prindă tramvaiul 15, care tocmai pleca din staţie! Şi cu toate astea venea un altul, cu acelaş număr, imediat în urmă şi el n'avea nici o nevoie ca să fie la oră fixă acolo unde se ducea. Dar parcă-l chema cineva: „Haide! Haide!" De-ar fi luat tramvaiul următor, poate n'ar mai fi cunoscut-o pe Lia niciodată... Căci pe platforma din spate a remorcei deschisă în care se urcase din mers, era ea. Şi fata aceia subţirică şi mlădioasă, cu profil interesant şi păr negru, inelat, îi atrăsese imediat atenţia. Fiindcă, dacă studiată cu deamănuntul, Lia nu îndeplineşte condiţiunile unei adevărate frumuseţi, luată în ansamblu are o frumuseţe proprie, care o distinge numai decât. Stătea sprijinită cu amândouă mânile de bară şi privea fix înaintea ei; cu'n fel de gravitate care nu reuşea să dea gingaşei sale figuri decât un aer de copil supărat, pe care l-ai fi putut prea bine împăca cu o jucărie sau c'o prăjitură...

Dar probabil că el o privise prea insistent, fiindcă la un moment dat ea întorsese brusc capul, ca şi cum ar fi fost surprinsă în gândurile ei. De ce roşiseră atunci amândoi? Pe urmă continuaseră să stea alături fără să se mai uite unul la altul: ea privindu-şi cu atenţie vârful pantofului; el răsucind între degete — până când distrusese — biletul de tramvai.

La una din staţii Lia coborîse. Dar din mersul tramvaiului, el mai avusese timpul să vadă unde intrase, ba să şi zărească că ea întorsese capul, înainte de a pătrunde într'un gang. Şi abia atunci gustase cu adevărat farmecul acelei zile de primăvară...

A doua zi şi aflase cine era, ce era... — când iubeşti devii şiret, chiar dacă nu ţi-e felul — şi până'n seară îi şi trimisese o scrisoare lungă, în care-i făcea o înflăcărată declaraţie de dragoste şi-i cerea o întâlnire.

Răspunsul ei venise imediat şi afirmativ.

Când îl primise, crezuse că avea să aibă deaface cu o fiinţă facilă şi totul avea să se reducă la un flirt agreabil, de scurtă sau mai lungă durată; şi — lucru ciudat — parcă-i părea rău. Ar fi voit-o altfel: mai mândră, mai puţin accesibilă... Dar când o văzuse venind pentru prima oară la întâlnire — nici nu bănuia măcar că până atunci ea nu mai avusese nici una; că nu mai iubise pe nimeni înaintea lui — şi înaintând spre dânsul, cu'n fel de teamă şi totuşi cu o imensă bucurie, se înfiorase pricepând că avea în faţa lui o dragoste adevărată şi puternică.

Oh! Prima lor întâlnire! Porniseră pe străzi: sfioşi la început, însufleţiţi apoi. Mergând alături unul lângă altul, el aflase despre ea: că se numea Natalia, dar acasă i se spunea Lia; că lucra de câteva luni în birourile unei bănci, ca dactilografă, cu un salariu redus; că nu-şi putuse continua studiile fiindcă tatăl ei murise în toamnă, chiar când se înscrisese la litere; şi că mama ei rămânând c'o pensie insuficientă pentru întreţinerea familiei lor, oarecum numeroasă — mai avea trei fraţi şi două surori mai mici — ea intrase funcţionară. Năzuise să poată urma în acelaş timp şi cursurile, dar era imposibil: era ocupată toată ziua. Atunci, neputând să renunţe la slujbă, renunţase la universitate: ce era să facă? Şi toate astea spuse simplu, natural...

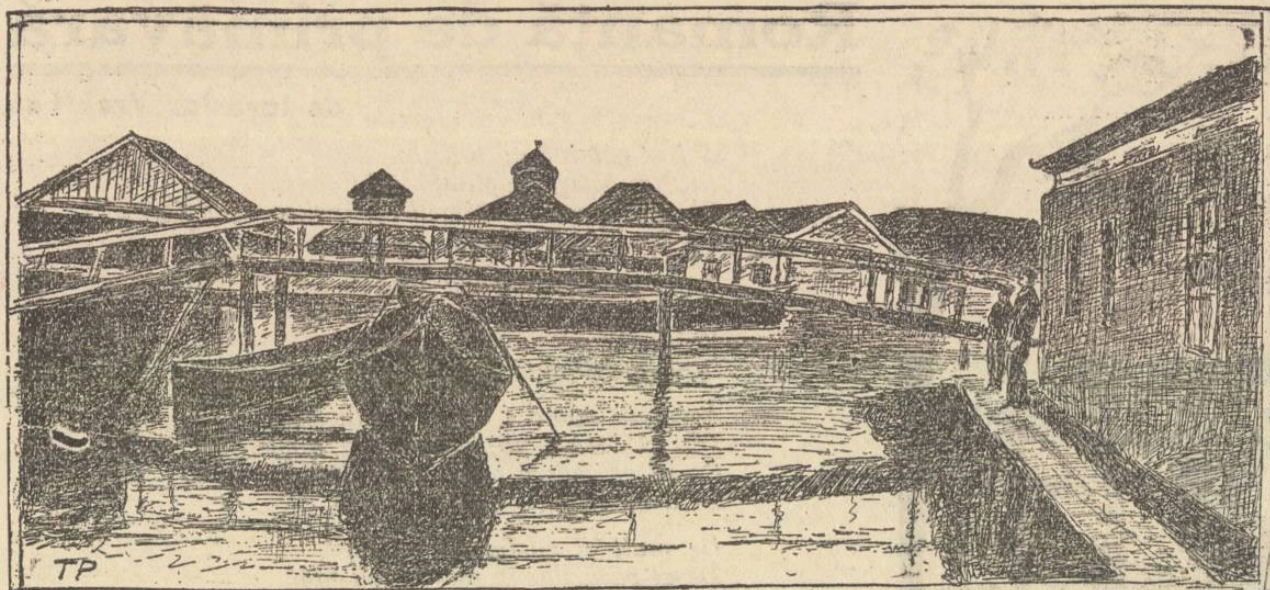
Pe urmă-i purtaseră paşii către una din grădinile oraşului. Acolo s'au plimbat până târziu: ea spunând multe şi de toate; el ascultând-o fără s'o întrerupă. Ii plăcea vocea ei, expresiile ei, gesturile ei... Parcă avea lângă el o fetiţă. De aceia poate se simţise tot timpul plin de avânt, sinceritate şi romantism ca un licean. Ii dăruise cineva un suflet nou? Când se întunecase o condusese spre casă.

Iar lucrurile s'au petrecut în felul acesta vreo trei săptămâni. Şi totuşi, el n'o sărutase încă. Nu că nu îndrăznea — fără să fie Don Juan avusese şi el oarecari mici aventuri — ci pentru că i se părea că prin sărutarea lui ar fi rupt tot farmecul acelei idile naive, în care se complăcea ca într'o baie de lumină... Dar uneori, în plimbările lor, glasul ei tăcea fără veste şi atunci vedea în ochii ei ceva, ca o uimire sau ca un reproş: „De ce nu mă săruţi?" părea că-l întreba cu ei. „Nu-ţi sunt dragă? Pentru ce dar mi-o spui mereu?"

Insă într'o zi de sărbătoare au lăsat oraşul, prea mult înţesat de lume şi-au pornit afară, spre Băneasa. S'au oprit la marginea lacului şi s'au aşezat tăcuţi pe iarbă. Au văzut soarele apunând printre sălcii; umbre tainice întinzându-se peste lac şi prima steluţă răsărind sus pe cer... Atunci, mâna ei s'a lăsat blând în mâna lui şi inima ei a început să bată alături de a lui, repede: ca mica inimă a unei păsărele speriate... Infiorat, i-a luat capul în mâni, i-a privit lung ochii — ochii ei frumoşi, negri şi caitfelaţi — şi i-a sărutat încet şi pe unul şi pe altul: în ei se strânsese parcă toată poezia amurgului. Pe urmă s'a plecat către gura care se întindea cu'n gemăt spre a lui...

După aceia şi-au risipit sărutările pretutindeni: pe aleile

Urmare în pag. VII-a

Casa de pe culme

Nadia

Nefericită îi pare Nadia din ajun, trăind fără nădejdea iubirii lui Paul Eduard ,dar mai jalnică, mai de plâns socoteşte viaţa cu desăvârşire lipsită de el. Fermecat, înlănţuit, creierul Nadiei, ca o apă străvezie, îi răsfrânge credinţele. Pe dată cucerită de vederile lui, oricât de deosebite de cele hrănite de ea înainte, îi osândeşte fără şovăială protivnicii, deşi nu-i cunoaşte, nu le-a aflat părerile. Nimeni nu a avut, nu are, nu va avea dreptate împotriva lui Eduard.

Doreşte să descopere bucurii şi amărăciuni numai cu el, prin el şi în ţinuturile ce-i va mai fi hărăzit a cunoaşte, ochiul să-i fie petrecut pretutindeni de privirea dragă. Iar lămurirea, risipirea celor mai adânci, mai aprige îndoeli să o facă vocea iubită, care a aflat de mult toate tainele cerului şi ale firii.

Deşi însuşirile profesorului o strivesc, vădind necurmat cât e de neînsemnată, asemenea micşorare prin el o covârşeşte de neaşteptată mulţumire caşicum i-ar dărui o copilărie nouă, fără prihană şi întreaga ei făptură ar putea fi cuibărită în palma lui mare, cu degete aproape pătrate.

Il părăseşte în pripă; se înapoiază în goană. Nici odată n'ar fi în măsură a desluşi de ce s'a dus, de ce a venit. Neîntrerupta turburare e trădată de ochii neliniştiţi, de mânile tremurânde, de paşii şovăitori.

In tăcere rumegă îndelung cuvintele, mişcările iubitului. Gândul lui îi umple sufletul de supra omenească fericire. Vorbe obişnuite, al căror lustru l-a şters vremea, dobândesc în gura lui Eduard strălucire proaspătă.

Le rosteşte cu anume înmlădiere de glas, melodioasă ca un cântec. Pe lângă: „E drept?" sufletul ei a păstrat mulţime de noui frânturi de frază şi adesea le cercetează îndelung. Fiecare, pe rând, o învăluie în toropeală caldă, negrăit de dulce, îi strecoară în tot trupul fiorii de neînţeleasă plăcere, care o mirau atât la început.

Neîncetat se aleg în închipuire sprâncele arcuite sus, de la mijloc căzând în unghiu ca frânte, pentru a împrejmui de aproape coada ochilor ca vioreaua. Luminile albastre o cumpănesc cu neasemuită încântare, neîmbrăcată încă în cuvinte.

Inainte de a adormi, încearcă oarecare mâhnire. Se vor perinda ceasuri numeroase, pierdute zadarnic, în care gândul nu-i va şopti mereu, mereu, cât e de fericită.

. . . .

Scamă albă se roteşte printre brazi cu vârfuri vii, cu trunchiuri înfăşurate în crengi uscate, încolăcite, învârtejite, ca antene de insecte uriaşe.

Nadia a pornit pe cărare povârnită, desfăşurată lin printre arţari, pini, coconari şi ienuperi până sus.

Peste desişuri s'a tras văl străveziu, ţesut rar. Alunii au întocmit din umezeală stropi mărunţi şi au aninat de zimţii frunzelor salbă de mărgele, poleită cu lumină.

Frăguliţe, pătlagină, mieluşele şi grâuşor încing în cununi verzi creştete putrede de buturugi. Din scorburi de copac, panere pregătite anume, ferigi subţirele, încovoaie spre pământ lujere gingaşe. Stele vinete de cicoare se clatină peste coifuri de măcrişor, peste căciuliţe lunguieţe de jaleş, printre care crăiţa furişează sticliri rumene.

Nadia a tresărit. Pe banca unui carpen, tăind drumul deacurmezişul, în goană după soare, apoi înălţat în cot rotund, şade Paul Eduard.

S'a apropiat fără a fi auzită. Cetina jilavă stinge svonul paşilor.

Fără veste tăcerea e sfâşiată de vâjâitul şuierător al trenului. In dosul arborilor fâlfâie cearşafuri mari, albe, târâte cu grăbire.

Profesorul svâcneşte drept în picioare. Ochii trec prin nedumerire, prin neîncredere, apoi se măresc treptat şi subt sprincenele negre, subţiri, în

OLGA MONTA

albastru închis, devenit străveziu, fulgeră scânteieri de nestimate.

Cată lung la Nadia. Ca din întâia clipă a vederii ei, e chinuit de ascuţită îndoială: cu cine seamănă?

Ii pare că în copilărie a mai zărit de zeci, de sute de ori felul cum duce mâna la frunte, spre a domoli neastâmpărul zulufilor de aur, mersul puţin leneş, cu umerii căzuţi, cu pântece uşor scos în afară şi a sărutat adesea gura cu buze subţiri, desvelind cu sgârcenie, la rare răstimpuri câte un colţ din dinţii foarte albi. Are impresia: de mult, tare de mult ochii ei s'au oprit, înduioşaţi, auspra unui leagăn. In leagăn se afla el...

Caraghioase închipuiri. Pe atunci Nadia nu se născuse... şi totuşi... Amintirea se apropie, încă o sforţare şi va ţâşni la suprafaţă... Din nefericire undele sufletului se învălmăşesc iar şi deasupra nu înoată decât puţină spumă. Incearcă s'o oprească, dar la cercetare amănunţită ea se mistue pe dată.

Pe cuget cade umbră slabă, cum se înalţă pe ziduri, în colţ de uliţă îngustă înaintea ivirii cuiva. Aşteaptă înfigurat, arătarea vestită, dar ea întârzie mereu...

In jurul lor firea a înlemnit, fermecată. Scoruşii străjuesc, neclintiţi, liniştea. Pluteşte mireasmă de vişin, de levănţică. Din înalt răsună vers lin de pasăre, murmurat pe fluier de argint. Un fluture roşu şi-a oprit sborul pe o smicea subţire, abia răsărită de stejar.

Nadiei i-e frică: se va întâmpla ceva înspăimântător de dulce. In coşul pieptului inima s'a topit şi se scurge în picuri fierbinţi. E bântuită de dor nedesluşit: degetele mari cu unghii pătrate să-i înlănţue palmele, să alunece dealungul trupului crud, să-l cuprindă strâns spre a-l cunoaşte.

I-e teamă că dorinţa s'ar putea împlini şi în acelaş timp că nu va fi înfăptuită. Şi totodată ar fugi departe, pentru ca nimeni, niciodată să nu-i mai privească în faţă.

Pe neaşteptate s'a cutremurat ca biciuită.

— Da? Da? — murmură el.

I-a atins uşor mâna. Domol ca din întâmplare se apropie de desmierdarea, mai mult ghicită decât simţită, gata de fugă dacă ar afla împotrivire şi înapoindu-se din ce în ce mai cutezătoare.

Fire tainice, nevăzute, duc, zorite, mângâierea la inimă, ţes cu sârguinţă mreaja în care o vor ţine îndelungată vreme roabă.

Intrebarea se împrăştie în toată fiinţa, răscoleşte freamăt năvalnic. Năzuinţe anevoie înăbuşite se trezesc, bat la poarta sufletului, cer, înfrigurate, drepturi. Pe unda lor se învălueşte senzaţie dogoritoare, goneşte plumb topit în vinele, care se sbat înebunite. Tânăra fată le-a poruncit tăcere. Cu cât e mai aprins jarul din care se simte plămădită, cu atât mai rece, mai de nepătruns e silită a se arăta fecioara. Pierde degrabă fericirea dacă nu-i deprinsă a se împotrivi patimei bărbatului şi mai ales propriilor porniri.

O Nadie dispreţuită, înjosită în cugetul ei şi al altora, n'ar vieţui decât în nesfârşită mâhnire. A tras perdea de nepăsare peste ochii licăritori, a dres vocea frântă:

— Domnule Profesor! Domnule Profesor! N'o să-ţi mai încredinţeze mamele eleve!...

La asfinţit clipeşte aur subţire ca o panglică. După o ultimă pâlpâire s'a şters. Pe locul unde s'a prăvălit soarele, se rostogolesc flăcări rubinii, se întind încet pe tot cerul. Deasupra se bolteşte vioriu închis. Apoi, dela apus la răsărit se trage chenar urzit de culori felurit îmbinate, arare despicat de insule albastre.

Când pe cer s'au întins neguri dese, l-au năpădit de jur împrejur, Nadia şi Eduard au ajuns acasă.

In odaia de muzică, pe câmpul întunecat, trandafirii deschişi ai covorului se aleg ca vii, par să-şi înmlădie cotoarele în bătaie de vânt. Nadia are impresia: în besnă, printre rarele buchete, pândeşte prăpastie adâncă.

In colţuri se încolăcesc şerpii nopţii, în oglindă se desluşesc feţe fără contur. Doar în alămuri joacă luciri slabe, degrabă stinse.

Nadia s'a rezemat de glastra purtată de stâlpul din latura uşii. Paul Eduard s'a apropiat mult. Aude în spate suflarea lui pripită. In întuneric se învârtejesc flori de foc, se învolburează în văpăi scurte, se mistuie, grăbite.

— Nu! — strigă Nadia tare.

Glasul răsună străin, cu timbru necunoscut, rupe tăcerea apăsătoare a încăperii, sfâşie vraja ciudată în care părea înlănţuită fără scăpare.

A aprins lumina. Din talerul lămpii de sticlă, crestată în romburi, ţâşneşte mănunchiu de raze, rotunjite în nimb. In bătaia lor Nadia desluşeşte un Paul Eduard nou. O măsoară lung, cu mustrare, cu surprindere

OLGA MONTA

NOTĂ. — Fragment din romanul cu acelaş nume care va apărea în curând.

Celmaimaredramaturg englez contimporan

Acesta e **Noel Coward,** al cărui nume a devenit celebru în lumea întreagă după reprezentarea piesei sale **„Cavalcade"**.

El este în acelaş timp însă o pildă de energie, aproape o minune în puterea sa de a se realiza, chiar la poporul englez, unde asemenea pilde se găsesc mai des de cât la ori care alt popor.

In tinereţe nu era nici prea viguros, nici tocmai frumos. A trăit într'o familie săracă, fiind nevoit de copil să lucreze pentru ai săi, ceia ce nu i-a îngăduit o educaţie sistematică. Timid şi chinuit de grija că nu va putea să-şi croiască drumul în spre culmile însorite ale lumii, nu făcea o impresie deosebită în cercurile în care trăia. Dar la treizeci şi doi de ani, omul a eşit întreg şi desăvârşit din crisalida cenuşie în care a stat închis lucrând cu înverşunare şi fără să se simtă obosit sub o disciplină neîndurată, primind chiar neizbânda cu bună voie, pentru că chiar din ea căuta să scoată un avantaj pentru desăvârşirea sa. Ca înfăţişare fizică e nalt şi svelt, nobil şi frumos ca un tânăr rege, trecând cu fruntea sus printre mulţimea ce îl aclama. A călătorit în lumea largă şi comorile adunate le distribue în cercul de intimi, între care îşi petrece acum viaţa, într'un castel cu papişti care numai în Anglia se găsesc. Are toate darurile din lume: cântă, dansează, joacă teatru, compune şi execută la piano ca un concertist de meserie, joacă tenis, conduce automobilul, vorbeşte franţuzeşte, pictează, scrie versuri...

Trebue să recunoaştem că a făcut din persoana sa o operă mai desăvârşită decât capod'opera sa **„Cavalcade"**. S'a luptat şi a lucrat din greu să se formeze şi să se cizeleze astfel. A avut şi el clipe în care a simţit grozăvia oamenilor şi cerul împotriva lui, în care a strâns poate pumnii ca Disraeli şi a zis „va veni odată şi vremea mea!"

La prima reprezentaţie a piesei **„Sirocco"** 24 Noembrie, 1927, după ce reprezentase alte două piese, la care publicul s'a arătat indiferent, încearcă un fiasco, ce a fost un adevărat dezastru. După ce cu **„Dortex"** a avut o serie de succese neîntrerupte, **„Home Chat"** a fost din nou un insucces. Publicul a urlat, critica l'a scuturat, observând că tinerii autori ar trebui să înveţe să-şi lucreze manuscrisele mai cu îngrijire, nu să le dea gata într'o săptămână. Veni apoi după câteva zile, fiasco despre care am vorbit. Prietenii lui Noel nu-l mai pot uita. Căderea nu era în legătură cu lipsurile sau calităţile piesei, dar era semnificativă pentru că era vorba de unele episoade neplăcute din ultimele timpuri ale Revoluţiei franceze. Cortina se ridica şi se lăsa mereu, urlete, katzen musik, huidueli, un autor bine cunoscut, dându-şi curs furiei, urlă „Un-English". Partizanii lui Noel Coward zbierau de furie şi indignare, turnând gaz peste foc.

Autorul primi însă această groaznică furtună cu multă demnitate: se primbla în sus şi în jos pe scenă, dând din cap şi aşteptând cu multă cuminţenie şi filosofie să se potolească vijelia.

De sigur că îşi zicea atunci „Va veni şi vremea mea!". Dar ceeace e mai fantastic este că în adevăr „i-a venit vremea", cu prima reprezentaţie a **„Cavalcadei"** 13 Octombrie, 1931, la teatrul regal **„Drury Lane"**.

O reprezentaţie de gală, un public strălucitor de eleganţă, umeri goi de femei frumoase scânteind de juvaeruri, personalităţi artistice, politice, literare, intelectuali, în haine de ceremonie, o reprezenaţie aristocratică, naţională, dar mai ales o reprezentaţie fremătând de emoţie şi nerăbdare. La reprezentaţia următoare au venit Regele şi Regina, iar sala întotdeauna, nu numai plină de un public pe cât de frumos pe atât de variat, dar şi gata **să ia în unghii pe acel ce ar fi** îndrăznit să atingă cu o rezervă pe idolul lor din prezent.

Darul său cel mai pronunţat este acela de a fanatiza publicul pentru ideile şi atitudinile sale, fie că ele sunt arhirevoluţionare sau reacţionare. El însuşi este un fanatic, căzut într'o epocă de răzvrătire.

Are toate excesivele calităţi ale unui reformator: vehement, intolerant, sincer pasionat, gata să svârle în faţa unui criminal ascuns şi tolerat de opinia publică, cele mai sângeroase adevăruri. El nu vrea să emoţioneze, ci vrea să tămăduie relele din societate după

NOEL COWARD

reţeta pe care şi-a aplicat-o lui. Apoi după ce şi-a dat drumul şi s'a descărcat sufleteşte oarecum, dispoziţia lui Coward se înseninează, violenţa se transformă într'o ironică expunere a hipocriziei omenirii, a mândriei de sine şi a indulgenţii pentru păcatele proprii

Prima sa piesă **„I'll Leave It To You"** este în esenţă o predică puritană împotriva unei familii de leneşi, care speră să capete tot ce doreşte fără să-şi bată capul. In această piesă este o reminiscenţă din **Self-Help,** filosofia lui **Samuel Smiles.** In piesa **„The Young Idea",** este încercarea unor tineri, un băiat şi o fată, de a reinstala sfinţenia familiei. In „Vorlex" este splendida predică asupra deşertăciunei unei tendinţe de mai strânsă convieţuire, o femee încearcă să rămână îndestul de tânără spre a se ţinea mai aproape de sufletul fiilor săi. Dar nu le poate fi de nici un ajutor, căci ei risipesc tot ce e bun în ei şi sfârşesc prin un profund dezgust de ei înşişi. In **„Fallen Angels"** vrea să convingă pe tinerele femei să nu se lase a fi amăgite. **„This Was a Man"** este o vehementă protestare împotriva stupidităţii sterile a unei femei trăind în promiscuitate, şi aşa mai departe.

Importante prin factura lor specială şi prin esenţa lirismului lor contradictoriu, în două orientări care se lovesc şi totuşi sunt strâns împletite ca într'o fugă muzicală, sunt cele două reviste: **„Calling the London"** şi **„One With the Dance". „Dance litte Lady",** de pildă, este o neîntreruptă scânteere de senzualitate şi ironie:

Cu toate că eşti numai de şaptesprezece
Cu mult prea mult ai văzut din viaţă,

Copilă sincopată!
Poate că dacă ai şti
Unde te-o fi ducând calea apucată
Ai fi mai puţin sălbatică.
Dar ştiu că e în zadar
Să'ncerc să te lămuresc,
Pentru că ai această muzică
Nebună în sângele tău!

Danţează, danţează, tânără damă!
Tinereţea zboară în ritmul în care
Ţi se zbate sufletul
Danţează, danţează, tânără damă!
Atât de bântuită de dublul firii tale
Precum eşti,
Odihnă niciodată n'o să întâlneşti!

Revista aceasta în loc să înspăimânte tineretul modern şi să-l facă să vadă în Coward un denunţător, l-a provocat dimpotrivă să şi-l proclame şef şi conducător. Aceasta numai pentrucă din tot ce scrie şi ce spune Coward sboară săgeţile unui spirit inepuizabil. El întrebuinţează o tehnică ce nu-i aparţine decât lui, de o fulgerătoare repeziciune în replică, aşa că cei ce asistă la spectacolele sale nu văd de cât scântei, chiar în clipele cele mai dureroase, mai melancolice, mai violente sau mai sângeros ironice.

Persoana şi scriitorul Noel Coward are, mai presus de orice, o mare putere de vrajă. Această putere de vrajă vine poate din ceiace apare sub structura de severitate a personalităţii sale, când uită să moralizeze şi dă drumul unei fantastice vitalităţi, care nu se preocupă decât de a râde, a petrece, între tovarăşi, pe socoteala nebuniei omeneşti, sau chiar pe a sa proprie, cu o bună dispoziţie de păgân, de faun.

„Private Lives" este îndeosebi o mică capod'operă, fină bătaie de joc, cu sclipiri scurte ca din faţetele unui diamant:

Amanda. China trebue să fie foarte interesantă.

Elyot. E grozav de mare China.

Amande. Şi Japonia?

Elyot. Grozav de mică!...

„Cavalcade" a fost scrisă după **„Post Mortem", privită mai** mult ca o operă literară decât ca o operă dramatică. In această piesă ne sunt date experienţele unui tânăr căruia îi e îngăduit să revadă Anglia după treizeci de ani dela război. In această revizitare el primeşte lovitură după lovitură, desiluzie după desiluzie, constatând că războiul nu a servit la nimic. Poporul a rămas tot atât de orb, de egoist şi vanitos, cum a fost în totdeauna, iar prietenii care au supravieţuit, au uitat pe cei pe care-i iubeau şi i-au pierdut în 1917. Eroul său, *John Cavan* este atât de îndurerat în cât ajunge la concluzia că tot acel groaznic măcel, nu a fost de cât o tristă farsă şi exclamă „Mai bine nu m'aş fi născut". Acţiunea este iute şi sinceră, conţinând pasagii de o aleasă literatură.

Tineretul răzvrătit afirmă cu prilejul marelui său succes cu „Cavalcade" că şi-a pierdut şeful şi că Noel Coward va fi „stricat" de răsfăţul publicului şi de toate consecinţele acestui succes, care lasă din ce în ce mai puţin timp pentru citit, pentru meditaţii singuratice, pentru discuţii cu prietenii intelectuali şi critici exigenţi, în cerc intim.

Totuşi credinţa că *poate face ceva mai bun* şi rezerva de posibilităţi noi care se simte chiar în *Cavalcade* şi care i-a îngăduit trecerea de la pesimismul opac din Post Mortem, la concepţia din Cavalcade că totuşi sunt valori în viaţă şi energii gata să se reverse din nou, dă nădejdea unei noi creaţiuni superioare. Căci, zice un prieten al său, literat de valoare G. B. Stern, Noel Coward nu este numai tânărul rege al tineretului. „El a realizat o capo d'operă mai extraordinară de cât *„Cavalcade"* şi aceasta este el însuşi".

IZABELA SADOVEANU

Epigrame

D-lui *Perpessicius,* autorul vol. de versuri: „Scut şi targă".

Te-ai avântat în lumea largă,
Prevăzător, cu „scut şi targă".
In timp ce stai sub scut, de frică,
Pe noi, cu targa ne ridică.

A. CATEN

D-lui general C. Manolache epigramist.

Epigrama nu implică
Doar cerneală şi... chipiu.
Unii-o scriu pe negândite,
Alţii, n'o gândesc, când scriu!

MIRCEA PETALA

Domnului M. Ralea care a scris o carte intitulată: „Valori".

S'atât de mulţi copaci că nu
Mai vezi pădurea! Dom'le Rale'!...
...De prea multe „valori", căzu
Valoarea cărţii dumitale!...

E. K. PANIENKA

Maurel (epigramist?) afirmă că amica d-sale, care e *„o grădină de copilă"* cetindu-mi lirica subtilă a exclamat: *„e o poiană de băiat".*

Pe fata asta care-a zis:
„E o Poiană de băiat",
O rog să lase drum deschis
Să-i văd grădina pe'nserat.

VOLBURA POIANA NASTURAŞ

Primăvara

Continuare din pag. VI-a

grădinilor până târziu, prin Octombrie; prin sălile de spectacole mai apoi...

...Dar dela o vreme nu-i mai ajungeau sărutările date pe furiş, prin colţuri şi dragostea aceia fărămiţită şi ascunsă îl chinuia şi-l nemulţumea.

Intr'una din seri, când se despărţiseră iarăşi, cu o mică sărutare la un colţ de stradă, ne mai putând răbda, i-a spus:

— Ce n'aş da să fim măcar un ceas, aşa, numai noi doi, fără nimeni străin în prajma noastră!

Lia îl privise nedumerită:

— Şi eu am aceiaşi dorinţă ca şi tine, dar...

— Ai vrea tu, să vii odată în odăiţa mea? reluase el, cu glasul dintr'odată scăzut şi neîndrăznind s'o privească.

De ce nu îndrăznise s'o privească? N'avea să-şi dea seama decât mai târziu, că'n el mocnea numai dorinţa de a o şti pe Lia a lui, toată...

Dar Lia? Inţelesese ea chiar de atunci asta? Poate. Căci altfel cum să-şi explice că, peste măsură de turburată, aprobase doar cu capul, fără cuvinte.

— Aşa dar... Duminică vrei? o întrebase iarăşi.

— Da... Duminică..

Era într'o Joi. Zilele până la acea Duminică i se păruseră lungi, nesfârşite...

Şi iată şi Duminica! Pe la 11 o bătaie uşoară în uşă — o rugase să vină înainte de masă, ca s'o aibă cât mai mult lângă el — şi Lia intrase: cu obrajii îmbujoraţi, ochii strălucitori, buzele umede...

Dar pe divan o aştepta surpriza ce i-o pregătise: o pijama de mătase rose şi nişte papucaşi de aceiaşi culoare.

— Cum, pentru mine? E adevărat? Pentru mine? întrebase ea, nevenindu-i să creadă.

— Desigur, răspunse el, încântat de bucuria ei. Ar fi de altfel primul lucru pe care l-ai primi dela mine.

In adevăr Lia nu voise să primească niciodată nimic dela dânsul.

Dar ea nu-l auzise, căci era tot în admiraţia pijamalei, pe care o întorcea pe toate părţile, cu mici exclamaţii de: Ah! şi Oh! O frumuseţe! Un vis!

— Mircea, nu te uita. Aşa: una... două... trei... Hopla! şi Lia era în faţa lui, în pijama şi papucaşi, aşa cum o visase el.

A trăit în adevăr ziua aceia frumoasă?

Au mâncat apoi, alături unul de altul, pe măsuţa de lângă sobă; adică „au mâncat" e un fel de a vorbi, căci de fapt n'au făcut altceva decât s'au sărutat, mult... neîntrerupt... Pe urmă? Pe urmă Lia a fost a lui ....

In nebunia care-l cuprinsese, având un moment de luciditate, căutase să se îndepărteze de dânsa, însă Lia i se dăruia atât de frumos, încât... Da, dar ea era doar un copil: un copil orbit de dragoste. Pe când el? El a fost un nemernic...

La plecare o întrebase:

— Mă erţi, Lia?

— Pentru ce-ţi ceri ertare, se miră ea. Eu sunt atât de fericită!... Acum sunt a ta cu adevărat. Pe Duminica viitoare, promisese apoi. Uite, las pijamaua zălog... Şi ieşise pe uşă cântând.

Dar zilele următoare fuseseră pentru el chinuitoare şi triste. Căci în bucuria, aproape exaltată cu care Lia îl întâmpina acum; în gestul — cu care parcă i se dăruia din nou şi mereu: cu fiecare strângere de mână, cu fiecare mică sărutare — el vedea numai silinţa, lupta ei, de a-şi ascunde durerea.

Şi apoi, mai era ceva. Singurătatea — pe care înainte când venea acasă, îi plăcea s'o găsească în odăiţa lui — îl apăsa şi-l durea acum. Mai ales în nopţile de nesomn, când gândurile nu-i dădeau pace şi-i aduceau în faţă pe Lia; când surâzătoare, când gravă; când îmbrăcată cu pijamaua, când fără nici un veştmânt pe dânsa; goală şi totuşi pudică ca o fetiţă mică, cu trupul ei cu contururi delicate, braţe subţiri şi sâni de copil.... Plângând o chema încet pe nume şi adormea aşa, trudit... Iar dimineaţa se trezea îmbrăţişând cu disperare... o pernuţă, pe care până atunci visase, că se odihnise capul ei..,

...Intr'o seară — după ce stătuse mult de vorbă cu sine însuşi — luase marea hotărîre: avea să se însoare cu Lia. Intâi, pentru că era obligat şi al doilea, fiindcă nu mai putea trăi fără dânsa: argumente destul de puternice. Faptul că ea nu avea nimic şi că nici situaţia lui de salariat al statului nu era prea strălucită, nu-l putea împiedeca. Principalul era că se iubeau...

Oh! să fie a lui toată şi pentru totdeauna! Alături de ea — şi dimineaţa şi seara; şi ziua şi noaptea — în căsuţa albă şi drăguţă, care trebuia să existe pentru ei într'unul din puţinele cartiere liniştite ale oraşului... Cafeaua cu lapte luată lângă Lia, — numai în pijama şi încă somnoroasă; dejunul, lângă Lia: el mâncând mult şi vorbind puţin ca s'o asculte pe dânsa; ea mâncând puţin şi vorbind mult despre.... Dar despre ce n'ar vorbi Lia? Despre un trandafir din grădină, căruia îi va fi descoperit chiar în ziua aceia un boboc; despre o prăjitură, pe care se va fi încercat s'o facă fără să fi reuşit.. Şi va uita să mănânce. El îi va reaminti, ea va zâmbi şi — între două glume şi trei sărutări — vor sfârşi masa...

Tabloul pe care şi-l făcuse despre fericirea lui viitoare, fusese atât de frumos, încât, plin de curaj, se aşezase la birou ca să scrie acasă: trebuia să ceară consimţământul mamei lui.

Dar deabia scrisese: „Dragă mamă..." că se şi oprise. Indărătul acelor litere, îi vedea chipul, îi auzea glasul... Chipul: aspru, cioplit în piatră parcă, ca şi firea ei; glasul: poruncitor, obişnuit să comande şi să fie ascultat. I se supusese totdeauna — cu frică, cu teamă — de când era copil şi până astăzi, când intră în al 26-lea an... Avea să găsească acum tăria s'o convingă? Căci, desigur nu avea să cedeze uşor. Vai! nu-şi închipuise că n'avea să cedeze niciodată!...

Totuşi scrisese: era doar fericirea lui în joc! Pe urmă aşteptase, numărând zilele.

Peste trei zile deschidea, tremurând, o scrisoare. Era răspunsul mamei lui, care în puţine cuvinte, îi interzicea să se gândească măcar... la o asemenea căsătorie.

Ştia că ea nu revenea niciodată asupra unei hotărîri. Totuş—nevoind să renunţe la Lia —scrisese din nou şi mereu... Cât se luptase! Rugăminţi, ameninţări cu sinuciderea... Zădarnic însă: mama lui rămânea neînduplecată. Să fi trecut peste dânsa? Cu neputinţă. Şi aşa se frământase câteva luni. Lia însă n'a ştiut nimic, niciodată...

...La Crăciun găsise în casa lor un oaspete nou: o fată urîtă şi înfumurată, despre care i se spusese că: avea o educaţie aleasă, făcută într'un pensionat din Anglia; era o pasionată a sporturilor şi poseda câteva milioane.

Inţelesese imediat că fusese adusă acolo de sora lui, cu scopul ca s'o uite pe Lia. Dar nu reuşise, căci îl desgustase atâta — cu urîţenia şi cu snobismul ei — încât revenise lângă Lia, mai îndrăgostit decât oricând şi jurându-şi să nu se despartă de dânsa decât mort. Şi cu toate astea... fata aceia urîtă şi nesuferită avea să-i fie soţie, pe când Lia...

Privi din nou în sus. Steluţa tremura uşor.

— S'a sfârşit! părea că-i spune ea.

— S'a sfârşit! şopti şi Mircea, cu glasul stins.

Apoi, fără să-şi dea prea mult seama de ce face, prinse să strângă la un loc: pijamaua Liei, în care-i regăsi parfumul corpului şi papucaşii în care-i revăzu forma piciorului; rămurica de vâsc, pe care ea i-o aninase de anul nou la covor... ca să-i poarte noroc şi florile, pe care i le-a adus azi, ca să-i vestească... primăvara... Şi le închise pe toate într'un sertar...

Reveni iarăşi la fereastră. In fundul grădinii un cireş înflorit se legăna în bătaia vântului. Prin apropiere, cineva cânta. Dar el ştia că undeva... mai departe... altcineva plângea, ca şi dânsul pe ultima pagină a unui mic roman de dragoste...

Şi totuş... era primăvară.

EUGENIA PETRESCU

CINEMATOGRAFUL

Bandiţi

Deobicei casa Fox era specialistă în filmele cu bandiţi ai Wildwest-ului (în româneşte asta se spune, în mod foarte caraghios, filme cu cowboys.) Urmaşul legitim al defuncţilor Tom Mix şi Fred Thompson este d-nul George O'brien, un foarte iscusit călăreţ şi chipeş bărbat. Aventurile lui sunt simple, mereu aceleaşi, niciodată plicticoase. Inţeleg perfect ca cineva să adore asemenea „dinamice" poveşti, de o romantică brutalitate şi de o frumuseţe vizuală sigură. E de ajuns ca fotografiile să fie de bună calitate; principala greutate este atunci învinsă. Restul: cavaleri frumoşi, bandiţi fioroşi, fete (nu-i nevoie decât de una singură de fiecare film) — fete suave şi o intrigă culeasă dintr'unul din miile de romane foiletoane existente — toate aceste elemente sunt foarte uşor de realizat.

Zilele trecute am fost la Cinema Darly să văd un asemenea film, de astă dată produs de Paramount. M'a amuzat prodigios. La obicinuitele calităţi ale filmului de acest gen, trebue să mai remarcăm o particularitate foarte interesantă. Numai hoţii sunt simpatici. Autoritatea legitimă e compusă din oameni oneşti, proşti, neînţelegători şi exact tot atât de cruzi cât şi bandiţii. Iar şeful tâlharilor e singurul om 100% de-treabă, generos, sentimental, eroic la nevoie.

„Poil de Carotte"

Am văzut pe afiş anunţat „Poil de Carotte". Am avut un prim gest de aprehensiune. Un film francez nu-i, a priori ceva entuziasmant. Privind mai atent, am cetit numele lui Harry Baur în rolul lui Monsieur Lepicq. Oricum ar fi un film, jocul lui Baur merită a fi văzut. Iată însă că privind şi mai atent afişul, constat că filmul ne este prezentat cu dublaj vorbitor nemţesc. „Poil de Carotte" în nemţeşte!

Lăsând la o parte cusurul dubbig-ului (procedeu care tinde să dispară cu desăvârşire) a trebuit să constat că „Poil de Carotte" este un splendid film. Fiecare colţ de decor, fiecare tablou de grupuri, fiecare prin-plan este de o artă picturală desăvârşită; ceva mai mult: totul este emoţionant.

In faţa noastră defilează o întreagă umanitate hâdă şi meschină, anostă şi avară, contrastând cu frumuseţea lucrurilor, cu frumuseţea ierbii din poiene, a gardurilor vii, a iazului de la marginea târgului, a caselor vechi şi cuminţi, a drumului, a viţelor care se întorc de la păscut. Totul e tihnit şi frumos. Numai oamenii sunt pociţi şi răi.

Băeţelul care face pe Poil de Carotte este extraordinar. Urît, pistruiat, slăbănog, murdar, jerpelit, încruntat, vecinic în stare de teroare. Şi deodată, pe deasupra tuturor necazurilor, izbucneşte câte un elan de entuziasm, sau de revoltă, sau de speranţă, sau de disperare. Şi acel mic trupuşor schilod capătă subit ceva măreţ, ceva epic, un fel de magnificenţă de erou.

Ca substanţă morală, „Poil de Carotte" aminteşte filmele lui Charlot — cărora nu le este inferior artisticeşte (îmi dau perfect seama de gravitatea afirmaţiei).

Ca technică regisorală, „Poil de Carotte' seamănă cu filmele ruseşti cu cele gen „L'orage": insistenţă apăsată asupra detaliilor, scoatere în relief a frumuseţii lucrurilor contrastând cu urîciunea oamenilor. Şi totul bazat pe aceea ce Maeterlink numea „tragicul cotidian".

Este un moment când Poil de Carotte se întoarce acasă cu brişca. Trecând prin poieni înflorite, unde copii şi adolescenţi se joacă şi se iubesc, spectacolul fericirii generale îi face rău. Ii apare evident că pe el nimeni, niciodată, nu-l va iubi. Şi asta se traduce aşa: Se ridică în picioare şi începe a goni nebuneşte calul; dogcarul trece ca fulgerul, depăşeşte toate vehiculele, stârneşte panica drumeţilor; în zgomotul galopului furios, Poil de Carotte îşi strigă lui însuşi: „toată lumea mă urăşte, toată lumea..." Dar, când intră în curtea casei, tot elanul s'a stins; eroul a recăzut, plouat pe banchetă aruncând, pieziş, un ochi fricos spre d-na Lepicq totdeauna gata de bătaie.

Deasemenea scena în care băieţelul încearcă să se spânzure este unul din lucrurile cele mai dramatice — şi în acelaş timp cele mai sobru realizate — din câte am văzut vreodată pe ecran.

La un plebiscit organizat în Franţa asupra celor mai bune filme recente, d-na Delarue Mardrus numeşte „Mädchen in Uniform" şi „Poil de Carotte". Mi-am închipuit că-i vorba iarăşi de patriotism artistico-cultural francez. Dar acum mi-am schimbat părerea.

Rugăm călduros casa importatoare să ne aducă versiunea originală. E o crimă să ni se dea Harry Baur vorbind nemţeşte cu vocea altuia.

Incă un cuvânt. Dacă filmul nu era francez, tras dintr'una din capodoperele literaturii franceze, dintr'un roman azi clasic şi dintr'o piesă care a făcut ani dearândul triumful lui Sarah Bernard —; însfârşit şi mai ales dacă filmul ar fi fost rusesc, s'ar fi spus că e cea mai subversivă pledoarie în contra familiei burgheze. Şi n'ar fi avut dreptate; de două ori dreptate: mai întâi pentru că Poil de Carotte este efectiv un film rusesc, un film construit în respectul perfect al technicei regisorale sovietice, şi al doilea pentru că într'adevăr provincia burgheză franceză ne este prezentată în toată urîciunea şi meschinăria ei.

Mulţumim lui Dumnezeu şi d-lui Titulescu că politica noastră externă alături de Franţa ne obligă să nu cenzurăm „Poil de Carotte" şi să nu lipsim publicul nostru de o magistrală realizare cinematografică.

D. I. SUCHIANU

Cronica mizantropului

Literatură veselă

Cine nu-şi aduce aminte de Chicoş Rostogan al lui Caragiale? S'ar părea unora că umoristul nostru ironiza pe ardeleni, într'un chip care ar fi trebuit să-i supere. Dar nu-i adevărat, fiindcă acest fel de humor este chiar ardelenesc şi mi se pare foarte probabil că în trecerile lui prin Ardeal Caragiale să fi luat cunoştinţă de astfel de literatură. Un humorist cu foarte multă sevă dialectală este d. A. P. Bănuţ, care încă din 1913 scria *Elocvinţa frachelui Ladislau* („un ghiscurs ghe tătului cursiv, pot afirma cum că classic"). Cităm numai un fragment fără toate notaţiile fonetice, din lipsă de semne:

„Pèstimachelor Domnişoare şi Dame!

Domnilor şi Fraţilor!

„Cu permisiunea Domniilorvoasche, o să vorovăsc şi io cîcheva vorbe. Amu, nu doară fiin'cumcă aş voi, vez' Doamne, să mi arît talentul în stil şi dexteritachea în conversaciune... au doară, pân'ce ca acţionar al băncii „Marmaţiè", îmi compeche dreptu aiesta quasi natural — ci spunându-vă francaminchece dreaptă, ghin cauza că: Rumînu, or de inghe ar fi dînsu, ghin Bănat, ghin Biharie, au chiar ghin Maramureş... el pîngă pâoet, mai esche, mă rog, şi orator!

— Bravo!... foarte drept!

— Sprea a vorovi ghe tătului èxpliţite, m'oiu èxprima-mă în modu aiesta — naturalminche, în bună şperanţă, că nime nu m'a acuza cumcă plajiez pe încununatul nostru bard Baziliu Alexandri: „Romînu s'o născutu-să oràtor...",„fire-ar grecocatolic au grecooriental, aghecă fără gheosăbire ghe confeşune!

— Bravoooo! — S'auzim!!

— Objectul ghiscursului aiestuia, vez'bine, nu poache fi alta ghecît naţiune noastră ce dulce, aghecă poporul ţăran ghela sache, mă rog, pîntu binele şi prosperire căruie, luptămu-ne hăpt amu, mai amarnic ca odinioară... (în focul gesticulaţiunii atinge farfuria de pe margina mesii, care cade spărgându-se în bucăţi).

— Nu face nimică, Domnule Doctor!

— Ba cineva ar puche zice, cumcă-i „malum omen", bată-l norocu ghe taljer, dară io zic ghin contră, domnilor şi fraţilor, cumcă-i bonum omen, aghecă: aşè s'or frânge-să grumajii inimicilor noştri ghe secli, cum s'o spartu-să tăieru aiesta ghe porţolan (aplauze fivoroase).

■

Din Revista contimporană (I Iulie 1873) aflăm că în Iaşi apăruse Codicele civil în versuri. Lucrul părea ridicul deşi ritmica mnemotechnică era şi este foarte folosită în Occident. Iată cum sună art. 41 din Capitolul II despre actele de naştere:

Declaraţiunea despre nascerea unui copil,
Se va face la localul ofiţerului civil;
Copilul chiar trebuesce de a i se înfăţoşa,
După trei zile, de 'ndată ce mama s'a uşura.
La cas de împedicare de-a trasporta pe copil,
Adec'a-l duce înaintea ofiţerului civil,
Ofiţerul dator este de a merge chiar pe dată,
Nascerea ca să constate, făr a cere vre o plată.

ARISTARC

Romanţă de primăvară

de Iaroslav Vrchlick

A fost cândva un vrăjitor
Intr'un castel de ghiaţă, orbitor,
Şi chiciura 'mprejurul lui închegase brău
Iar barba-i de zăpadă-l prinsese ca un râu.

Avea pe cap coroană grea de spini
Şi palide şi triste flori de crini,
Şi 'n vălurile umede de ceaţă
Cristalele puneau sclipiri de dimineaţă.

Acestuia odată i s'a făcut de dus
Din peştera-i subpământeană 'n sus,
Ca să privească norii cum plutesc
Prin locurile 'n care stăruesc.

De mult el auzise de pământ,
De-al păsărilor în dumbravă cânt,
Şi-apoi de sălciile râurilor, unde
Fermecătoare-o zână se ascunde.

Acolo ziua 'ntreagă stă necontenit
La faţa soarelui descoperit,
Şi cântece, parfumuri, flori şi stele sânt
Nenumărate 'n caldul văzduh şi pe pământ.

A prins atunci în mână toiagul şi-a pornit
Cu mantia în întregime 'nvăluit;
Se bucura că buzele lui veştejite
Se vor apropia de trandafiri pe nesimţite.

Şi se mai bucura că va îmbrăţişa
Pe-atât de fragedele zâne, şi aşa
Mânat de dulcea lui nădejde-a străbătut
Covârşitoare parte din ţinut.

Vai însă! Soarele necontenit
In faţa lui s'a tot răcit
Şi floarea către care mâna-şi întindea
De răsuflarea lui se vestejea.

Pe râuri ghiaţă, pe pământ zăpadă,
Şi pretutindeni unde privea privirea vie
Pustiul doar şi moartea sta să cadă
Şi nicăeri vre-o zână de vis, trandafirie.

Ori-încotro păşea aceiaşi ghiaţă grea
Şi măzăriche şi zăpezi privea
Şi vrăjitoru-şi plânse soarta până când
Işi sparse singur propriul său cap, plângând.

O caldă adiere pe câmpie
Se joacă graţioasă şi adie,
Şi trupul vrăjitorului aruncă
Inmuguriri de ghiocei prin luncă.

Şi strigă prepeliţele de lângă drum
Şi mierlele de prin dumbrăvi acum,
Şi lumea, ca şi cum le-ar fi sădit, e plină
De flori de muşeţel şi de sulfină.

Prin sălcii zânele-şi desfac din nou
Cosiţele lor blonde de crai-nou,
Şi 'n timp ce iarna peste tot dispare
Mult aşteptata lună Mai e 'n zare.

Trad. de ELENA EFTIMIU şi N. DAVIDESCU

Cronica sportivă

Fără să aibă intensitatea distrugătoare de nervi a vieţei din metropolele Apusului, acea a Bucureştiului ajunge la aceleaşi rezultate prin mijloacele naturale a căldurei, a prafului şi a birocratismului din administraţiile publice. Cetăţeanul, mai mult exasperat decât obosit, caută deci să evadeze, dar de obicei nu reuşeşte altceva decât să schimbe „localul". Acei care trec prin această probă eliminatorie sunt puţini, dar numărul lor e în creştere; pentru dânşii, în vederea pregătirii unor vacanţe mai puţin banale, se sugerează în timp util turismul pe apă. Nu sunt însă admişi la plăcerile acestei îndeletniciri, obsedaţi de confort, oamenii prea de tot cumpătaţi, convinşi că renunţarea la orice efort fizic e un privilegiu al vârstei şi o podoabă a „seriozităţii".

Aşa dar pe apă, pe drumurile Domnului! Şi, slavă Lui, avem destule la noi. Nu e vorba aci de acele elegante, aristocratice şi poate costisitoare cuttere a căror mânuire cere de altfel multe cunoştinţe şi oarecare experienţă, ci de îmbarcaţiuni uşoare, ieftene, transportabile, de tipul caiacului. Se ştie că un caiac este luntrea esquimosului; e suficient pentru a convinge pe oricine că se poate avea încredere în calităţile nautice ale acestui mijloc de locomoţie pe apă.

Tipul ideal al caiacului a fost întâi realizat şi perfecţionat mereu, în Germania; s'a ajuns astăzi să se construiască îmbarcaţiuni de 5 m. 20 lungime şi 0. m. 90 lăţime, putând purta confortabil doi pasageri cu bagajele aferente, şi care să cântărească de-abea 28 kgr. Pe deasupra sunt şi demontabile astfel că se pot transporta cu cea mai mare uşurinţă peste tot.

In 20 de minute se montează, şi împărăţia liniştită a apelor e la bunul plac al călătorului. Cele mai modeste cursuri de apă sunt suficiente pentru aceste caiacuri care se mulţumesc încărcate, numai cu un fund de 12 cm. Dacă mai pomenim că hoinăreala pe apă se împerechează firesc cu viaţa în cort, cu „camping"-ul, am deschis larg toate pespectivele somptuoase pe care le oferă acest minunat sport. Suma de experienţă simplă şi directă a vieţii în natură, care se poate aduna în câteva zile numai, e imensă. Singurătatea pe faţa liniştită a apelor e provocătoare de agreabilă introspecţie şi toate banalităţile literare care se dezvoltă ca ciupercile pe apusuri de soare, amurguri, ceruri înstelate ş. a. m. d. devin realităţi şi experienţe sufleteşti directe, infinit mai bogate şi mai preţioase pentru acel care le trăeşte, decât rafturi de literatură romantică. Contactul mai frequent şi mai prelungit cu acest fel de viaţă aduce deci cu sine binefacerea desliteraturizării naturii.

Posibilităţile pe care le oferă ţara noastră turismului pe apă, sunt imense în bogăţii şi în varietate, iar odată călit la asprimile vieţii în cort, dar în acelaş timp intoxicat de farmecul ei, principala obiecţie, lipsa de confort, dispare. Trebue evitată o confuzie: e vorba de lipsa confortului urban cu toate complicaţiile lui, fiindcă altfel viaţa în cort satisface aproape orice exigenţă rezonabilă

Mai e nevoe de insistat asupra laturei practice a acestui fel de a petrece o vacanţă? Cu diferitele cheltueli care se economisesc astfel, se poate acoperi în întregime costul întregului echipament, care întreţinut cum trebue, durează cel puţin 4 sau 5 ani. Cât despre sănătate e greu de imaginat ceva mai armonios echilibrat, mai complect şi mai firesc decât a trăi ca un „copil al naturei". In această ordine de idei nu e de prisos a adăuga că acest paradis regăsit este la fel de primitor pentru solitarul meditativ ca şi pentru turma tânără şi veselă.

Prin urmare puţin curaj, puţine parale şi mult entuziasm.

GRIMAN

Reviste româneşti

Revista Fundaţiilor Regale

(1 Martie 1935)

In ultimul timp problema la modă este spiritualismul. Revistele străine, ca şi ale noastre, ba chiar şi unele ziare, s'au ocupat de viitorul acestui postulat. Astfel s'a ajuns la credinţa ca există o ştiinţă a spiritualităţii. Şi cu atât mai mult credinţa s'a întărit, cu cât s'a dovedit că omul mijloceşte realizările spirituale.

D. Prof. C. Rădulescu-Motru, ocupându-se de *Realizările spirituale,* face o expunere schematică, foarte interesantă. „Spiritualitatea — spune d-sa — este aceiaşi, fie că ea se manifestă în cadrul restrâns al individului, fie că se manifestă în cadrul larg al vieţii sociale. Natura ei nu se schimbă după extensiune. Cu o extensiune, mare sau mică, ea este, în fond, organizarea pe care o primeşte o viaţă sufletească de om, prin trezirea în ea a unei realităţi ideale şi de ordin supra-vremelnic. Individul poate avea o spiritualitate a sa proprie, numai întrucât viaţa sa sufletească ar fi despărţită de viaţa sufletească a grupului social din care face parte. Cazuri de aşa natură se pot închipui, negreşit; bunăoară: un creştin, în mijlocul unei populaţii de sălbatici idolatri. In afară de aceste cazuri excepţionale, regula este însă că individul împărtăşeşte aspiraţiile întregului grup social din care face parte. Spiritualitatea diferenţiază, şi încă nu în total popoarele, iar nu indivizii. Cel mult, între membrii aceluiaşi popor pot fi grade de spiritualitate, mai ridicate sau mai scăzute, dar fondul între ei este comun".

Iar în privinţa manifestărilor spirituale, D. Motru precizează că „a produce în viaţa spirituală, după noul catehism al secolului nostru, însemnează a continua opera începută de sufletul colectiv al poporului; este a realiza o vocaţiune, un destin".

Poetul Ion Pillat are un interesant studiu despre „*Don Quijote*", pe care d-sa îl categoriseşte „roman". D-sa spune mai departe că „Divina Comedie e ultima carte medievală, cea din urmă eflorescenţă şi suprema înflorire a spiritului Evului Mediu. Faţă de ea, opera lui Cervantes ne apare ca triumful spiritului modern, spriritul Renaşterii". Aprecieri juste. Dar ceiace ni se pare interesant este următoarea afirmaţiune, care este un fel original de a iniţia: „Cred însă că cea mai nimerită introducere în spiritul operei lui Cervantes rămâne totuşi cunoaşterea picturii marelui său compatriot, grec de origine, spaniol de suflet, El Greco. In acele portrete văzute la Prado sau în bisericile toledane — figuri emaciate, din care patima s'a stins ca jarul dintr'un lemn carbonizat, ochi de foc însă în care o credinţă aprinde halucinări. Adesea prin ajutorul altei arte, ca printr'o poartă nouă, poţi ajunge mai departe în comprehensiunea unei opere literare. Un portret de Greco e un document de prima mână pentru înţelegerea psihologică a lui Quijote, adică a lui Cervantes".

Colaborează la acest număr: Al. O. Teodoreanu, Pop Marţian, Gala Galaction, Eug. Speranţia, Emil Reigler, etc.

Revista de Pedagogie

(Ian.-Mart. 1935)

Acest organ al Institutului şi seminarului pedagogic al Universităţii din Cernăuţi se simţea demult necesar. Şi d. director, profesorul C. Narly, se străduește să ne ofere un material ales şi nu numai documentar, ci căutând să dea o atenţie deosebită problemelor moderne de specialitate.

Din studiul d-sale asupra *Pedagogiei lui Immanuel Kant* reţinem aceste lămuriri făcute asupra Civilizării: „Civilizarea constitue o importantă misiune a educaţiei. Civilizarea este „un anumit fel de cultură", prin care omul dobândeşte maniere, politeţe şi prudenţă. Civilizarea depinde în mare parte de epocă, de gustul schimbător care domneşte în diferite timpuri. Deci civilizarea este un fel de adaptare a omului la mediul social în care trăeşte.

„Omul nu trebue să trăiască în izolare faţă de semenii săi. Ci din potrivă, el trebue să caute „a fi iubit" de ei, şi pe cât se poate să joace un anumit rol în mijlocul lor „să aibă influenţă" asupra lor.

„Prudenţa (Klugheit) recomandată de Kant, şi care aparţine de civilizare, trebue să meargă până la a face pe om în stare să „poată întrebuinţa pe toţi oamenii pentru scopurile sale".

D. Traian Brăileanu se ocupă la „Actualităţi" de *Noui teorii politice.* Reţinem aceste reflecţii, în care d-sa se ocupă de o anumită valorificare: „Societatea este şi ea un organism — şi aci deci vom găsi cele trei specii de energii. Spiritualitatea care dă Cetatea divină, materialitatea care dă Cetatea naturală, şi principiul vital care dă Cetatea umană. Corpul politic e supus, în constituţia sa aceleiaşi legi energetice: Regalitatea întemeiată pe dreptul divin, republica pe dreptul popular, imperiul pe dreptul Statului. Statul este deci principiul regulator care ţine echilibrul între organizaţia pur spirituală (regalitatea teocratică) şi forma descendentă, materială, care tinde spre moartea corpului politic (republica democratică, pornită să cadă până la comunism)".

Colaborează: C. Narly, O. Ţigără, Gh. Maior, Şt. Pavelescu, S. Găina, C. Popescu, etc.

AL. CAR.

Iaşii şi ieşenii

In revista „Grai Moldovenesc", se publică un interview acordat de d. Cezar Petrescu despre Iaşi.

Iată-l, în parte:

„Eu când mă abat pe la prietenii mei ieşeni şi trec pe Lăpuşneanu, închid ochii fiindcă vreau să-m rămâe în suflet Iaşul de odinioară în care mi-am trecut studiile şi copilăria; Iaşul cu prietenii şi bonomia de altădată; cu prima iubire sub teii Copoului care te fac să vezi lucrurile mai altfel...

Şi cred că oricât s'ar moderniza oraşul acesta mic, tot mai poetic, mai atrăgător îmi va părea Iaşul de altădată, şi din care am redat o faţetă în romanul „La Paradis general". Mulţi m'au acuzat că am exagerat anumite lucruri, dar eu rămân convins că n'am redat decât realitatea, bine înţeles aşa cum am cunoscut-o eu...

„Cât despre ieşenii de acum nu mă pot exprima findcă nu-i cunosc. Dar după cât observ, ieşenii de astăzi socotesc Iaşul ca un scurt popas spre mirajul Bucureştilor. Deşi vor să fugă cu orice preţ de aici, totuşi când sunt departe îl regretă cu nostalgie ca pe-o amantă părăsită, îi deplâng decăderea, se adună în cercuri de „ieşeni" dar, lucru curios, nu înfăptuesc nimic pozitiv pentru bietul Iaşi; deşi acest oraş ar putea deveni măcar o cetate universitară.

Eu am socotit totdeauna Iaşul un oraş cultural prin excelenţă, leagănul atâtor oameni şi idei mari; entuziasmul şi înţelegerea sălii dela Universitate, unde am conferenţiat, mi-a întărit această convingere. Am ţinut şi la Bucureşti conferinţe studenţilor, m'au aclamat, m'au dus în triumf chiar, dar drept să-ţi spun n'am simţit acea înţelegere şi comunicare sufletească pe care am găsit-o la Iaşi. Şi cu atât mai mult, cu cât n'am venit nici cu program politic, nici cu aureolă de partid ci doar cu idei şi fraze.

„Cine pleacă din Iaşi greu se aclimatizează în alt mediu. Uite spre exemplu eu, deşi de atâţia ani plecat de aici, am rămas moldovean şi mai ales... ieşan".

In acelaş interview, d. Cezar Petrescu vorbeşte — cu rezerve — despre admirabila carte, care este „Viaţa lui Eminescu" de d. G. Călinescu.

Sau autorul romanului „Luceafărului" îşi pregăteşte teren pentru propria-i operă?

Pagini literare

Din revista „Pagini literare" care are multe lucruri bune. remarcăm — în numărul din 15 Aprilie — recenzia d-lui Romulus Demetrescu (totdeauna pătrunzător şi meşter a exprima o justă judecată asupra unei opere) relativ la romanul d-lui M. Sadoveanu: „Nopţi de Sânziene".

Reproducem începutul articolului:

„Cu Nopţile de Sânziene, arta marelui nostru maiestru al literaturii actuale aduce o nouă scânteiere a desăvârşirii ei. Scrisul acestui povestitor cere o admiraţie integrală. Intr'adevăr: simplitatea expresiei şi adecvarea ei la împrejurări şi personaje, bogăţia intensă a persoanelor ce alcătuesc şi fondul acţiunilor, (dar constitue totodată şi un fel de personaj uriaş, colectiv şi mistic); caracterele încrestate în linii esenţiale şi bine închegate, limba aceea parfumată cu esenţa arhaismului, împodobită cu lucirea înţelept dozată — potrivit cerinţelor povestirii — a neologismului şi mai ales cu farmecul ei special, furat povestii poporane, cronicei sau cântecelor bătrâneşti... toate acestea cucerесc şi în scrierea de faţă. Atâtea însuşiri, îmbinate într'o neaşteptată înjghebare de întâmplări, fac din Nopţile de Sânziene o lucrare demnă de a întovărăşi celelalte scrieri despre care am discutat în no. II al acestei reviste.

„Ceeace alcătueşte însă o adevărată vrajă artistică e faptul că natura apare de data aceasta, sub înfăţişarea unei paduri, drept personaj principal.

Revelaţia feminină din Franţa 1935

Clarisse Francillon, deşi nu a primit şi nu a figurat măcar pe vreo listă de premii, ca şi *Marguerite Jouve,* autoarea romanului *Jeunesse,* este privită de critica literară franceză ca o adevărată revelaţie a talentului feminin, în anul acesta, cu opera sa „*Chronique locale*". Cartea conţine 350 de pagini, deci este greu de rezumat, dar o recomandăm călduros ca una din cele mai plăcute lecturi, apropiindu-se mai mult de scriitoarele engleze contimporane şi de Vicki Baum, de cât de prea stilizatele şi căutatele stiliste franceze.

Scrie bine? „Nu scrie rău, ceiace este de ajuns pentru un scriitor care are multe de spus", — răspunde un critic francez în legătură cu opera Clasissei Francillon.

Acelaş lucru l-am putea răspunde celor ce pretind că excelentul roman al d-rei Henrietta-Yvonne Stahl nu este bine scris.

Forma talentatei noastre romanciere este, caşi aceia a Clarissei Francillon, forma adecvată creaţiunii, isvorîte din suflet şi din inspiraţie. S'a turnat singură într'un stil care, dacă nu are perfecţiunea meşteşugarului minuţios, prezintă inimitabilele semne şi trăsături ale spontaneităţii şi are puterea de a ne mişca, transporta şi zgudui cu puterea vieţii care palpită în ea.

Dealtfel o întreagă pleiadă de tineri scriitori, între care voi cita pe Emanuel Bove, Ribemont-Desaigne şi alţii, au ca principiu al şcolii lor noi: „viitorul este al cărţilor rău scrise", paradox proclamat într'o zi de rea dispoziţie, de către Mac Orlan!

Titlul cărţii Clarissei Francillon indică subiectul: viaţa de provincie. Dar o viaţă în care fetele sânt foarte moderne într'un grup mai restrâns de familii prietene. Conduc automobile, pierd bani la casino. Iar dragostea produce şi printre ele dezastre şi turburări.

Eroina principală neputând să-şi reţină iubitul, vagabond şi nestatornic iremediabil, se aruncă într'o prăpastie cu automobilul ei.

Reviste streine

La Revue de L'Art

(Avril 1935)

E păcat că la noi, încă nu s'a gândit nimeni la o revistă a artelor. Avem, este drept, revista *Arta şi Omul* care e bine scrisă. dar ne lipseşte un magazin literar-artistic în genul acestei reviste franceze care, pe lângă studii, documente şi planşe, oferă informaţiuni din toate domeniile artistice.

In numărul pe Aprilie, găsim un studiu foarte interesant despre grădinile din Ménars, care datează din secolul al XVIII al căror plan a fost conceput de M-me de Pompadour, iar fratele său, Marchizul de Marigny, l-a executat şi l-a mărit, adăogând numeroase înfrumuseţări.

In treacăt fie zis, la noi arta grădinilor nu a fost cunoscută deloc în trecut. Această artă, de o delicateţă cu totul aparte, abia în zilele noastre a început să fie cultivată şi în ţara noastră.

Menţionăm însă acest interesant articol despre *„Locuinţa istorică şi turismul"*, unde se pune o problemă de actualitate, care, nu târziu, ne va interesa şi pe noi mai de aproape.

Articolul e datorit d-lui Dr. Carvallo: „Organizarea turistică trebue să înceapă prin departamente. „Locuinţa Istorică" (care e o asociaţiune) a ajuns să constituiască, într'un mare număr de departamente, secţiuni care grupează, în jurul proprietarilor de castele şi de monumente istorice, toate asociaţiunile care se interesează de patrimoniul nostru artistic şi de desvoltarea turismului: societăţi arheologice, sindicate de iniţiativă, turing-club, automobil-club, aero-club, etc., etc. Pentru a permite acestor secţiuni de a trăi prin ele singure, şi de a face operă utilă, am editat un timbru care poartă titlul „Locuinţa istorică" şi care e aplicat pe tiketele de intrare ale vizitatorilor în castele şi monumente istorice. (Dar pe lângă acest timbru mai sunt subvenţiile Consiliului general, etc.).

D-l Dr. Carvallo adaogă că „turismul este un fenomen de difuziune şi de comunicaţie reciprocă". Şi d-sa propune această grupare: „Organizaţia departamentală, organizaţia regională, organizaţia naţională şi organizaţia internaţională". In ceeace priveşte „Organizaţia internaţională" d-sa spune că „o antantă pare necesară între diferitele ţări pentru a creia statutul internaţional al turismului care va evita competiţiile şi dificultăţile între naţiuni şi va uşura circulaţia turiştilor".

Colaborează la acest număr: Fernand Mercier, Ernest de Ganay, Wart Arslan, etc.

Revue Bleue

(Avril 1935)

Ocupându-se de *Criza Capitalismului* d. Fortunat Strowski face unele reflecţii remarcabile prin luciditatea cu care pune problema crizei mondiale şi mai ales europene, din care reţinem aceste câteva puncte de vedere: „Un examen al crizei actuale nu poate lăsa indiferenţi pe moralişti... Alături de problema tehnică, se pune fără'ndoială problema omului şi a destinului său. Specialiştii tuturor ţărilor, şi mai ales specialiştii politicei şi economiei, s'au ocupat de criză; ei au încercat să explice starea de îngrijorare în care se agită civilizaţia noastră şi să găsească remedii. Ei opun comunismul capitalismului. Ei preconizează, care libertatea, care economia dirijată". Şi — în încheere — d-sa spune: „cred că ar fi înţelept de a renunţa, în viitor, la vechea scară a valorilor care interzicea să cuprinzi mai mult decât poate braţul şi cuprinsul mânii mai mare decât pumnul".

D. Jean Pellenc publică nişte amintiri dintr'un voiaj în India, în care vorbeşte despre un vestit templu jainist, dela Dilwara. Mai întâi însă trebue să reţinem aceste câteva date despre jainism:

„Dahavira „Marele Erou", fondatorul jainismului, trebue să fi fost contemporan cu Budha şi să fi trăit în acelaş timp cu acesta, în secolul al VI-lea înaintea lui Christos în bazinul din westul Gangelui. Doctrina sa deriva din brahmanism, şi se poate spune că jainismul se ţinea pe calea de mijloc dintre budhism şi hinduism. Ca şi brahmanismul şi budhismul jainismul accepta teoria transmigrării sufletelor; ca şi budhismul el căuta Nirvana ca scop suprem".

D-sa ne spune că — fapt destul de curios — „ordinele religioase cele mai austere, cele mai sincere în mărturia sărăciei lor, au fost alese totdeauna ca moştenitori de către oamenii cei mai bogaţi. De aceea templele austerilor jaina, graţie importanţei acestor daruri, s'au împodobit de o bogăţie de materiale şi de sculpturi uimitoare".

Cu toate acestea există un capriciu, acea mână a Destinului, care face să dispară chiar aceste monumente ale credinţii pline de strălucire. Sunt multe cazuri de temple părăsite, bogate în arta sculpturii, în ornamente, cari, rămase doar cu umbrele zidurilor s'au prăbuşit în nisipul fin al Indiei. Să fie oare ignoranţa credincioşilor acest fapt al părăsirii anumitor temple, sau *destinul* uitării...

SYR.

Actualităţi radiofonice şi ştiinţifice; Comentariile programelor; Montaje şi îndrumări pentru amatori; Subiectele operelor transmise la radio; Invenţiuni, descoperiri, curiozităţi; Numeroase ilustraţiuni la heliogravură, găsiţi regulat în excelenta revistă

RADIO

Radiofonie — Televiziune — Ştiinţă pentru toţi PREŢUL LEI 5

Cronica literară

Dan Petraşincu, Sângele, roman

Apariţia în publicistică, şi anume în genul romanului, a unor nume cu desăvârşire necunoscute uneori, pune criticului o problemă dintre cele mai grele. Greutatea vine de acolo că lumea a început sa facă o deosebire între literatura şi roman, aşa cum odată o făcuse între literatură şi teatru. Pentru critic nu există decât literatură, iar roman şi teatru sunt numai moduri de literatură. Pentru editor şi pentru regisor însă, există scriere cu conţinut narativ masiv şi documentat şi există piesă de teatru care interesează publicul. Inlocuind criteriul artei cu acel al interesului imediat, editorul şi regisorul au disociat fără să-şi dea seama cele două genuri de literatură şi au dat chiar literatului prilejul de a face teoria operei fudamentale ca anti-literatură. Dacă prin operă literară se înţelege o construcţie al cărei temei este stilul pentru stil, rotunzimea, simetria şi alte asemenea daruri exterior formale, atunci fireşte că o operă delectabilă nu dovedeşte nimic. Dar dacă se caută ostentativ „interesul", desfăcut de cercetarea dacă autorului îi este în măsură să depăşească experienţa, într'o zonă de viaţă pur ideală, în care intră stil, simetrie, artificiu, toate acestea înţelese substanţial, ca moduri ale spiritului, atunci fără îndoială că suntem pe calea cea mai greşită făcând teoria antiliteraturii. Romancierul, dramaturgul trebue să fie întâi de toate scriitori. Este cu totul greşit a se spune, cum se spune. Cutare comedie părea cu totul neînsemnată la lectură. Glumele erau lipsite de spirit, acţiunea tărăgănată, caracterele necoagulate, dar... la reprezentaţiune, a stârnit interes, ceeace înseamnă că autorul nu e literat, dar e dramaturg. Fals. Cu desăvârşire fals. Insuşirile dramatice sunt acele pe care le simţi la lectură, şi o dramă ce nu ţi-a plăcut în carte, nu poate să fie bună pe scenă. Dramatismul e o însuşire intrinsecă aşa cum e lirismul, şi după cum prin declamaţie o poezie seacă nu devine bună, tot astfel o dramă fără dramatism, adică ciocnire reală de suflete nu devine reprezentabilă. Succesul nu spune nimic, decât poate starea de spirit a spectatorului. Decorul, actorul desfăcut de rolul lui, elemente de ordin social pot stârni interesul unui public fără ca piesa să aibă vreun merit dramatic. Acelaş lucru se petrece cu romanul. Un roman care nu e literatură nu este roman şi întrebarea de căpetenie pe care trebue să şi-o pună un critic azi este dacă autorul celui din urmă volum de proză este şi un scriitor. Şi aceasta cu atât mai mult, cu cât se observă tendinţa şi în teatru şi în roman ca să se acorde omului „cu experienţă" medic, avocat, profesor mai multă aptitudine pentru aceste genuri unde se cere observaţie. Convingerea mea este că teatrul şi romanul cer o vârstă relativ înaintată, pentrucă în ele cea mai adâncă experienţă, trebue să se întâlnească cu cea mai înaltă capacitate artistică. Altfel totul este sau gol sau document.

Aceste întrebări a trebuit să ni le punem înainte de a citi romanul d-lui Dan Petraşincu, *Sângele,* date fiind vârsta autorului şi puţina sa ucenicie literară, dar trebue să mărturisim că citirea romanului este foarte favorabilă pentru d-sa. Fireşte, sunt stângăcii, sentimentalisme juvenile înlocuind adevărata observaţie, oarecare disarmonie constructivă, totul într'o curgere lunecoasă, plăcută cititorului. Dar d. Petraşincu are un merit, rar la vârsta dumisale, şi care ne dă cele mai bune nădejdi asupra a ceeace va urma. Acest merit este seriozitatea concepţiunii fundamentale şi luciditatea. Tema d-lui Petraşincu este şi grea şi originală. E vorba de a se face nici mai mult nici mai puţin monografia sângelui unei familii infectate de lues şi de a urmări efectele psihice ale acestei boli. Avem de aface dar cu un roman şi medical şi social (în felul lui Zola) dar şi tragic întrucât se bizue pe ideea unei fatalităţi. Deşi termenii ştiinţifici nu sunt totdeauna familiari autorului şi multe lucruri îi scapă în adâncime, medical vorbind, nu-i putem tăgădui o suprinzătoare intuiţiune.

Marin Stroici, student, dintr'o familie de oameni simpli, mahalagii, este fiul lui Vasile Stroici, care cu sângele infectat din tinereţe, sufere un al doilea accident nervos şi moare „nebun", la spitalul Central. Mama sa, Ana, bântuită de dureri fizice de origină incertă, moare şi ea curând, desigur în urma aceleiaşi infecţiuni. Marin e obsedat de ideea fatalităţii şi deşi tinereţea lui se dezvoltă cu caracterele oricărei alteia, adică cu aspiraţiuni de cultură şi dragoste, blestemul nervos îşi face apariţiunea întâi sub forma impulsiunii la crimă şi în cele din urmă cu o adevărată şi o definitivă demenţă. Crima lui Marin e aceasta. Bătrâna lui mătuşă, singura sănătoasă şi trainică din familie, îl obsedează ca o ironie şi i se pare că pierind ea s'ar mistui şi blestemul familiei. Şi cum o verişoară îi făgăduise coabitaţiunea, după moartea bătrânei, Marin, sub impresiunea altei crime a unei studente, îi înfige un ac lung de pălărie sub ureche. Crima trece însă neobservată.

In privinţa afecţiunilor nervoase, autorul are cu siguranţă un mănunchi de observaţii, de un caracter mai mult empiric. Nebunia lui Vasile Stroici este de fapt o dementia paralitica in ultima ei formă mortală. A fost observată şi depresiunea care o precede, dar ar fi fost interesant şi literariceşte util a se analiza euforia bolnavului în contrast cu mizeria lui fizică şi cu aceea a întregii familii. Dar nu aci este centrul cărţii. Incă un caz de demenţă, epileptică de data aceasta, a fost foarte frumos descris de d. Petraşincu şi asta ne aminteşte puţin de *Năpasta* lui Caragiale. Este adevărată observaţia prostaţiunii epilepticii după atac. Citäm câteva rânduri:

— „Ascultă, Leanco, ce simţi tu înainte de-a te apuca?....

— Apăi de, domnişorule, ce să simt? Simt că.... îl văd pe Diavolul.

— Pe Diavolul? Şi cum, îl vezi chiar aşa cum spune toată lumea că e la chip ?

— Apăi nu e chiar aşa, domnişorule, că, de... nu-l prea văd cu ochii, ci mai mult îi simt duhul. Ştii mata, duhul rău! Aşa, ca o holeră, ca o ciumă care vine în pripă şi te ameţeşte şi îţi taie chicioarele de pela genunchi şi... gata, dacă nu mă închin numaidecât, mă apucă. Că vezi, domnişorule, dacă mă chin, vine Maica-Precista şi numai cu un semn din degetul ei mic, da, numai cu un semn, îl goneşte de rupe pământul în fugă Necuratul. Că are putere Maica Precistă în degetul ei mic. Iaca aşa mi-a fost şi mie dat dela Dumnezeu-drăguţu' să mă lupt cu cel Rău mereu. Şi ce să vezi, domnişorule! Intâi şi întâi când a venit Diavolul la mine, a luat chipul unui şoarec cu multe chicioare şi aşa mi-a intrat Necuratul în sân. Da' eu când i-am simţit mersu' ăla cu multe chicioare şi rece prin sân, odată am ţipat cât m'a luat gura şi l-am strâns cu mâna prin cămaşe de l-am făcut terciu. Şi aşa mi-a venit..."

In evoluţia psihozei lui Marin sunt toate elementele patologice esenţiale. Intâi o febrilitate speculativă, care poate veni e drept şi din nevoia autorului de a se exprima ideologic, dar se „potriveşte" bine şi cu starea eroului. Speculaţia aceasta atinge domeniul psihologic şi e un început de suferinţă în excesul de introspecţie:

„Disperarea mea e *geometrică,* înţelegi? Deşi raţiunea mea nu *constată* numai ci şi *participă* la disperare, fiind — paradoxal — chiar elementul ei, ea se menţine la temperatură înaltă, fără să se *topească.* Disperarea fiind prea arzătoare, gândirea mea îngheaţă în miezul ei..."

Curând Marin Stroici cade într'un delir de introspecţie, cum ar zice Vaschide:

„Dar de unde atâta putinţă de dragoste în sufletul său? De unde această bogată revărsare de sentimente, ca niciodată? Astăzi... împrietenirea romantică şi neverosimilă cu un om nou, nu de mult fuga dela Emilia şi acum... mama. De unde? Era prea bună dela un timp şi se mira..."

Marin, conştient de ereditatea sa încărcată se suspectează şi somatic:

Urmare în pag. X-a

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Teoriile „Gândirii"

„Creaţie naţională", — scrie d. Nichifor Crainic în No. de Aprilie al „Gândirii", — nu însemnează absorbirea beneficiilor victoriei în folosul câtorva, ci sacrificul personal al tuturor turnat în fapte a căror valoare să corespundă vieţii româneşti integrale".

Dacă-i vorba de repudiarea beneficiilor şi de dus „sacrificiul personal" până la extrema limită, — d. Nichifor Crainic e în frunte.

Adept al hitlerismului, d-sa merge atât de departe încât citeşte până şi cuvintele invers.

„Roma e respiraţia lumii, — spune d. Nichifor Crainic. Numele ei cetit invers e Amor, iubirea care subjugă şi care se lasă subjugată".

Noi ştiam că elevii au obiceiul de a citi numele invers. Dar profesorii... şi încă universitari !?...

Prea mare servilism faţă de Berlin...

Folclor

Cităm din revista „Satul" următoarea poezie poporană, culeasă din jud. Dolj:

Du-te, bade, ducă-te...
Dorul meu ajungă-te.
Să-ţi fie, bade, păcat:
M'ai iubit şi m'ai lăsat.
Să n'ai parte pe pământ,
Nici de soare, nici de vânt
Să ai jalea inului
Şi-amarul pelinului!

Iar din „Şcoala Mehedinţului" poeziile de mai jos din judeţul respectiv:

Foae verde bob şavat,
Pe mine cine m'a mânat?
Mândra cu păr retezat
Şi pe dreapta 'n jos lăsat
Şi făcut numai inele.
Mi-a scurtat zilele mele
Şi-ale bune şi-ale rele.

Foae verde-a bobului,
Pe lunchiţa Motrului
Pică frunza plopului.
Nu pică numai cu coadă,
Şi pică cu creanga toată,
Că-i mândruţa supărată
Că s'a dus nenea'n armată.

Din revista „Şcoala Noastră" (Zalău), reproducem o chiuitură din Treznea:

Cine are numai-o fată,
Facă-i groapă lângă vatră.
Şi-o acopere cu spini
Şi n'o dee la străini.

Demografie, antropologie şi eugenie

In numărul 5 (Mai) revista „Luceafărul" se ocupă de problema demografiei, antropologiei şi eugeniei.

„La noi, în momentul de faţă, — spune „Luceafărul", — totul se află în faza începutului. Este adevărat că cercetători izolaţi au activat în unele ramuri din biologia populaţiei (Prof. Moldovan din Cluj în Eugenie, prof. Fr. Rainer în Antropologie, dr. Sabin Manuilă în Demografie), dar problema nu s'a putut impune pe primul plan al acţiunii de stat".

Iar mai departe:

Secţiunea de Demografie, Antropolgie şi Eugenie a Institutului Social şi-a început activitatea în condiţiuni mult promiţătoare. Ea este condusă de d. Sabin Manuilă şi beneficiază de întregul concurs al personalului ştiinţific al Institutului de Demografie şi Recensământ. Rezultatele cele mai interesante obţinute de acest Institut sunt prezentate în faţa unui auditoriu neobişnuit de numeros, care pentru prima oară se poate documenta dela sursă competentă asupra tuturor problemelor de actualitate din domeniul demografiei, antropologiei şi eugeniei.

„Intre problemele desbătute unele interesează mai de aproape Banatul, ca: „Organizarea secţiei de demografie, antropologie", de Dr. Sabin Manuilă. „Inregistrarea fenomenelor demografice în Banat din secolul XVIII până azi" de Gh. Boeru, „Fenomenul urbanizării în Transilvania" de Dr. S. Manuilă. „Organizarea internaţională a statisticei" de Dr. S. Manuilă. „Examenul sanitar al nouilor născuţi în Fibiş — Banat" de Dr. Eugeniu Petrovici, „Cercetări asupra sterilităţii femeilor din Fibiş — Banat" de Maria Vestemeanu, etc.

„Noua secţiune de demografie, antropologie şi eugenie a Institutului Social Român are un câmp de activitate deosebit de important, posibilităţi de lucru nelimitate şi membri numeroşi devotaţi ştiinţei. Pentru noi, cei din Banat, activitatea acestei secţiuni este foarte importantă şi ne propunem să o urmărim cât mai de aproape".

Gabriela T. Socolescu

De curând am relevat în coloanele acestei reviste succesul tinerei pictoriţe românce G. Socolescu la Salonul de iarnă din Paris. Primind două reviste de artă franceze, „Les artistes d'aujourd'hui" din 15 Martie a. c. şi „Le livret des artistes", găsim aprecieri foarte elogioase asupra celor 4 pânze expuse de compatrioata noastră, aprecieri pe care găsim de interes a le reproduce mai jos.

In „Les artistes d'aujourd'hui" la pag. 12 sub semnătura d. A. Pascal-Lévis se spun următoarele: „Gaby Socolesco născută în România locueşte la Paris numai de doi ani. După ce a terminat studiile sale la şcoala de Belle-arte din Bucureşti în anul 1933, a găsit la muzeul Luvru destulă materie potrivită înclinările sale. Maeştrii picturii spaniole şi olandeze, în deosebi Franz Hals, formează obiectul său de studii şi-i dictează drumul ce are de urmat.

„Gaby Socolesco expune pentru prima oară la Salonul de iarnă 1935. Cele patru compoziţii cu care participă au fost remarcate şi fac să se prevadă un dar excepţional de a crea iluziunea reliefului.

„Trebue să vorbim mai întâi de portretul d-rei G. D. a cărei surprinzătoare vigoare relevează la acest pictor o facultate extraordinară de a fixa trăsătura fugitivă care reese la anumite momente din firea permanentă a fiinţei.

„Trebue căutat realismul figurei mai puţin în nuanţe de cât în expresiunea genrală a acestui portret, nou prin maniera delicată şi fragedă cu care a fost tratat.

„Cele trei studii de flori: trandafirii, natura moartă şi garoafele, au valoare mai cu seamă prin luminozitatea transparentă, care face să reiasă un contrast fericit cu coloritul destul de original şi seducător al acestei palete cu tonuri diferite şi minunate".

In „Le livret des artistes" la pag. 85 d. Hoffman Eugène scrie următoarele:

„Remarcăm seducătoarea paletă a d-nei Gaby Socolesco care se manifestă printr'un portret foarte luminos al d-rei G. D., o natură moartă în culori de o strălucitoare bogăţie şi în fine trandafirii şi garoafele, cari denotă un puternic talent".

„De ce vreau să zbor?

In revista „Şcoala Mehedinţului", d. dr. Od. Apostol — profesor la şcoala de aviaţie civilă „Arpa" din Cluj — publică rezultatul anchetei făcute printre elevii acestei şcoli relativ la motivele ce i-au determinat a deveni aviatori.

Cei mai mulţi răspund, că înclinaţiile tehnice i-au îndemnat să intre la aviaţie.

O absolventă a Facultăţii de Ştiinţe face poezie: „Sunt de la munte şi înălţimile mi-au dat ocazia să gust plăcerea de a domina, de sus, un peisagiu"... etc.

Mulţi declamă patriotic: „Iubire de ţară şi neam"!

Unul a dat drept motiv grandoarea masculină: „Dacă fac aviaţie şi femeile"...

Cel mai interesant răspuns este următorul:

D. Z. stud. în drept:

„Mi-aduc aminte când eram de 7 ani, am construit un zmeu şi cu ajutorul altor copii îl înălţăm în aer. Eram în legătură continuă cu zmeul meu, trimiţând prin sfoară, mici bucăţi de hârtii, pe care le numeam „telegrame".

Incă atunci, cu sfoara zmeului — înălţat în aer — în mână, mi-a venit ideia să-l construesc de aşa mărime, ca să mă susţină în aer, la o înălţime cât de mică. Am construit un zmeu cu diametru de 2 m.

Ca încercare, am legat de sfoară un căţeluş, care de frică a luat-o la fugă, făcând tot atunci să se înalţe zmeul. Insă din cauza unei furtuni ivite pe neaşteptate, căţeluşul ridicat şi transportat de zmeu, a căzut între nişte răchite, pe malul Someşului, iar fiind legat la gât cu sfoara, s'a înecat în apă.

Eram foarte supărat, când odată, într'o societate, un domn ofiţer, luând ştiri despre cele întâmplate şi că vreau să zbor cu un zmeu în ruptul capului, mi-a promis că o să mă zboare cu avionul.

Eu foarte entusiasmat de cele spuse m'am prezentat regulat la aerodrom, 3 săptămâni, în fiecare zi, făcând drumul pe jos, zilnic 17 klm., fără însă a găsi pe acel domn ofiţer şi fără să văd măcar avionul cu care aş fi zburat.

Când m'am prezentat a 19-a oară la aerodrom, am fost alungat de un soldat care mi-a explicat că d. ofiţer V., e transferat la Bucureşti.

Am hotărît să fac drumul până la Bucureşti natural cu trenul.

Prima dată însă am fost alungat de pe peron.

A doua oară m'a dat jos de pe tren la Apahida, iar tata a plătit amendă.

A treia oară m'am hotărît să fac drumul până la Bucureşti sub vagon, culcat fiind pe burtă pe nişte traverse şi cabluri. Oboseala nu mă interesa.

Gândeam, numai să fiu acolo să zbor barem odată, atunci se plăteşte drumul meu.

Nu m'am gândit nici la drumul lung, nici că n'aveam pe nimeni la Bucureşti, nici la hrană, ci numai la avion.

Şi ce e mai interesant că am făcut drumul sub vagon până la Bucureşti, unde rupt de oboseală, am fost prins de un hamal, care m'a adus la infirmeria gărei, unde am primit o injecţie, apoi mi s'a dat lapte cald şi un covrig.

N'am zburat nici atunci.

Şi sunt ferm hotărît să zbor şi acum. Cum se atrag la un magnet cei poi poli, — aşa sunt atras şi eu către aviaţie".

Kitege

Opera rusă a reprezentat la „Opera comică" din Paris, în stagiunea de iarnă, Kitege, o operă aproape necunoscută peste graniţele Rusiei, dar care e socotită—pe drept sau pe nedrept — capodopera marelui compozitor rus Rimsky-Korsakow.

Deşi cu totul deosebită de Boris Godunov, găsim acolo aceiaşi atmosferă. Din tot spectacolul se desprinde acelaş misticism, acelaş suflu profetic.

Spectacolul este atât de caracteristic în originalitatea sa încât merită a fi cunoscut de orice om care se interesează de mersul culturii în prezent.

Tabloul întâi înfăţişează întâlnirea prinţului Vsevolod cu fecioara Frevonia într'o pădure, pe marginea Volgăi, unde acesta trăeşte singuratec. Muzica influenţată de Wagner este banalizată prin repetiţii nemăsurate.

Actul al doilea însă este cu totul altceva. Fevronia şi prinţul sunt logodiţi şi scena se petrece în oraşul Kilège cel mic.

Sunt o mulţime de tipuri noi: un trubadur care evocă tainice legende şi mai ales Kutierma, un beţiv — care provoacă scandal în lumea burgheză adunată acolo să privească cortegiul — şi din care Rimsky a făcut o creaţie muzicală foarte originală.

Rolul interpretat la „Opera Comică" de un mare artist. Posemkovski, pare a concentra şi a incarna toată viaţă împrăştiată în operă.

Trecerile bruşte dela râs la plâns, dela înduioşare la sarcasm, puterea diavolească a blestemelor sale, groaza sa copilărească, laşitatea şi izbucnirile tulburelui misticism al personagiului, debitate de artist cu o dicţiune desăvârşită şi cu o infinită gamă de variaţii şi nuanţe — au realizat un personagiu foarte impresionant.

In timpul acesta prinde a se împrăştia panica în mulţime. Tătarii sunt la porţile cetăţii şi Rimsky a exprimat, cu o putere deosebită, valurile crescânde ale răspândirii groazei în mulţime. Barbarii sosesc, Fevronia e legată cu Kutierma îngrozit e gata să-şi trădeze pe ai săi pentru a scăpa de tortură.

Suntem apoi în Kilège cel mare, unde prinţul Vsevolod şi tatăl său prinţul Yuri aşteaptă îngroziţi ştiri din cetatea coprinsă de inamic. In aşteptarea fugarului care trebuie să le aducă, mulţimea îngenunchiată se roagă — ceiace constituie un tablou de o măreţie şi austeritate plină de fiori. Cetatea se îmbracă încet, încet într'o ceaţă deasă care o ascunde inamicului.

Rolul cel mai măreţ este, în acest act, acel al prinţului Yuri, care a fost foarte aclamat la „Opera Comică".

Scena următoare este iarăşi zguduitoare, prin panica cotropitorilor în faţa minunii şi mai ales prin teroarea şi remuşcarea lui Kutierma care, cu toată intervenţia Fevroniei pentru a-l salva, se aruncă în apa în care se oglindeşte Kitège cea mare.

Urmează o bătălie în care Vsevolod e ucis.

In actul din urmă Fevronia îşi regăseşte logodnicul în rai şi cântă o splendidă rugă pentru mântuirea sufletului lui Kutierma, a cărui ertare este făgăduită.

Presa din Paris consideră această reprezentaţie ca unul din spectacolele cele mai frumoase, ce se pot înfăţişa în timpul nostru.

Golgotha la cinema

Unul din regisorii de Cinema cei mai celebri este Julien Duvivier, fost actor la Odéon, pe care Antoine l-a introdus la Cinema şi l-a făcut regisor. El a luat premiul pentru Cinema în 1934, cu Maria Chapdelaine.

Lui i s'a dat acum însărcinarea să pună în scenă epizodele cele mai însemnate din viaţa lui Isus în această perioadă a patimelor.

Nimic nu putea fi mai greu de realizat de cât această piesă la Cinema. Imi amintesc de un copil de opt ani care, după ce a asistat la reprezentarea vieţii lui Isus, nu putea adormi seara: „Mamă, zicea copilul, cred că bunul Dumnezeu trebue să fie supărat pe mine!"...

— De ce? îl întrebă mama.

— Pentrucă am privit la Cinema pe Domnul nostru Isus, cum se bătea cu vânzătorii de la templu, ca un derbedeu de pe stradă!...

Nu se putea o critică mai justă şi care să indice mai bine dificultăţile unui scenario cu asemenea subiect.

Duvivier nu este poate un geniu al punerii în scenă cinematografice, totuşi el şi-a dat toate silinţele ca să fie cât mai mult în spiritul tradiţiei biblice şi a edificat în Algeria „cel mai mare decor din lume", cu mii de figuranţi.

Se 'nţelege, critica găseşte totdeauna ceva de spus, căci i s'a reproşat că prea s'a ţinut de biblie pe deoparte, iar pe de alta, că pentru Iudeii din piesă au pozat musulmani!...

Şi fiindcă am vorbit de Cinema, să terminăm cu o anecdotă.

O tânără vedetă avea un dinte împotriva unei mari actriţe, venită de pe scena unui teatru cu renume în Studio-ul cinematografului.

— Doamnă dragă, îi zise vedeta într'o zi, poate ai vreo fotografie pentru mine. Aş fi foarte onorată să am la mine acasă chipul unei mari actriţe".

— Tocmai se întâmplă să nu mai am nici o fotografie pentru moment, mi s'au cerut mereu în ultima vreme...

— O! se răsfăţă vedeta, trebuie să mai găseşti ceva şi pentru mine. Trebuie să-ţi fi rămas pe undeva un...daghereotip!...

Julien Duvivier va fi desigur de partea actriţei, căci — se plânge el unui interviewer — tinerii care scriu despre Cinema (în loc să asiste la reprezentaţie) îşi petrec vremea în cabinele vedetelor drăguţe, pentruca să le facă apoi, în universul întreg, reclama pastei dentrifice, a cremei de pantofi şi să vorbească despre originalele lor păreri asupra sportului favorit, despre felul de bucate preferat, părerile lor relative la dragoste... şi alte reflexii pline de spirit"...

„On ne peut pas contenter tout le monde et ...son père".

— Dar, domnule, cum îndrăzneşti să vorbeşti aşa despre cea mai bună prietenă a mea?
— Şi nici n'am spus totul.
— Atunci spune, te rog, repede şi restul.

„Era bolnav sau nu... Totuş simţia că el conţinea ceva neobişnuit în compoziţia sa, un „altceva" moştenit — element care devenise predominant în el şi care-i crea destinul, care-i croia viaţa până la amănunte. El întreg era un lichid, a cărui consistenţă şerpuitoare îi dădea necontenita senzaţie a unei nesiguranţe materiale caşicum ar fi simţit că, mereu, nu face decât să alunece prin sine şi să se caute, să se îndoiască şi să nu se prindă niciodată".

Simţurile lui Marin sunt exacerbate şi prin exces de interiorizare el cade în halucinaţie, idee fixă şi fobie:

„Ochii alunecaseră pe pagină, nefolositori. Cu încetul, jena creştea, devenea frică, i se infiltra prin pori; părea că nu mai e singur în odae... că de undeva, din fund, îl fixează ochi minusculi şi răi de duşman, înţepându-l.

— Ţic, ţic, ţic-ţac ; ţac, ţac, tac....

Mă doare capul, îşi zise cu întunecimi în suflet, contrariat de persistenţa fricii... Ţăcănitura însă biruia sgomotele şi pătrundea prin fâşâitul paginilor, ridicându-se din adâncuri, întărindu-se cu cât căuta s'o acopere".

Insfârşit Marin vădeşte o înclinaţie către singularizare şi solitudine maladivă. Toate acestea sunt simptome propriu zis nervoase. Factorul demenţial apare cu mania persecuţiei. Lui Marin i se pare că bătrâna e „vicleană", că-l urmăreşte duşmăneşte cu sărăcia ei, de unde-i încolţeşte ideea de a o ucide. Demenţial este şi delirul introspectiv, pornind dela date ultra-noţionale, absurde; precum şi emoţionalitatea antropomorfică:

„Fiecare gest, fiecare cuvânt, existenţa însăşi a scaunelor, a mesei, a pereţilor şi a lui însuşi îi pricinuiau o adâncă milă. Şi parcă îi venia să plângă existenţa tuturor aceste obiecte, care i se părea că sufăr! Masa suferea. Lampa când arde plânge..."

Chiar euforia paralitică nu lipseşte, „fericirea organică".

Toate acestea dovedesc că ne aflăm în faţa unei cărţi, cu toate stângăciile ei, foarte substanţială şi foarte acută şi care, ca debut pentru un tânăr, este deadreptul remarcabilă.

G. CALINESCU

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

— *In curând va apărea:* „TANANICA" *de Vladimir Corbascu.*

Un roman în care elementul social aduce în literatura românească, o lume necunoscută orăşenilor.

In această lucrare literară, d. Vladimir Corbasca ne prezintă şi o serie de eroi în genul celora cunoscuţi în parte din nuvelele semnate de d-sa în „Adevĕrul literar" şi în „Biblioteca Dimineţii", sub pseudonimul Simona Basarab, *care a stârnit atâta vâlvă. Editura „Adevĕrul" S. A.*

— *„Biblioteca de Filosofie Românească" a editurii Fundaţiei pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II", a dat la iveală un nou volum, o monografie privind „Filosofia Politico-Juridică" a lui Simeon Bărnuţiu. Este o reconstituire a ansamblului de cugetare politică a ilustrului ardelean, făcută de d. Petre Pandrea.*

— *Fără descripţii greoaie, fără inutile încărcături stilistice, ultimul volum al d-lui Al. O. Teodoreanu („Bercu Leibovici", nuvele) invită pe cetitorul select la un adevărat regal de humor sănătos, rupt din viaţă, dinamic, cuceritor.*

La redacţie s'au primit următoarele publicaţii:

Cărţi

ILIE I. MIREA: *Manualul serbărilor şcolare (vol II) Ed.: „Cugetarea", Bucureşti, 1935. Preţul 50 lei.*
O. HAN: *Paciurea, Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II" Bucureşti, 1935. Preţul 60 lei.*
VASILE DORNEANU: *Furnicii Roşii (Epigrame). Tip.: „Presa bună", 1935. Preţul 20 lei.*
GELU GEORGESCU: *Puterea Jurământului (Piesă). Tip.: „Diecezană" Oradea, 1935. Preţul 30 lei.*
V. I. BERGHEANU: *Cântece de toamnă, cu o prefaţă de N. Iorga. Ed.: „Cronicarul" Bucureşti, 1935. Preţul 30 lei.*
ANDRÉ MALRAUX: *Destine omeneşti (La condition humaine). In româneşte de Gh. Minovici. Tip.: „Zarand" Brad, 1935.*
PETRU STATI: *Interpretări din lirica latină. Ed.: „Cuget Moldovenesc", Preţul 30 lei.*
EUGEN CONSTANT: *Condicar de lume nouă. Editura autorului, 1935. Preţul 40 lei.*
STELIAN CUCU: *Zodiac şi întoarcerea la stat. Tip.: „Poporul" Râmnicu-Sărat, 1935, Preţul 40 lei*
RONSARDA CASTRO: *Orchidee negre (versuri). Tip.: „Cartea Românească" Cluj, 1935. Preţul 70 lei.*
EMIL COLIU: *Muzeul Ioan Kalinderu (Extras din revista „Boabe de Grâu") Imprimeria Naţională Bucureşti, 1935.*
D. N. TEODORESCU: *Călăreţul colorat. Ed. Cugetarea, Bucureşti, 1931. Preţul 45 lei.*
D. GUSTI: *Sociologia Militans (Introducere în sociologia politică) Editura institutului social român, Bucureşti, 1935, Preţul 300 lei.*
ALEXANDRU ZAMAN: *Tainele tinereţei. Tip.: „Cartea de Aur" Bucureşti, 1935. Preţul 25 lei.*
IOAN COLFESCU DELATURDA: *Spirit şi materie (Eroismul în viaţa de stat), Tip: „Ardealul" Cluj, 1935, Preţul 160 lei.*
AMINTIRILE *colonelului Lăcusteanu, publicate de* Radu Crutzescu. *Ed.: „Regele Carol II" Bucureşti, 1935. Preţul 70 lei.*
DAN D. DIMIU: *Era mătuşa lui Adam. Ed. „Principele Carol" Bucureşti, 1935. Preţul 60 lei.*
DAMIAN STĂNOIU: *Eros în Mănăstire. Ed. „Universala" Alcalay & Co. Bucureşti, 1935.*
VIRGIL TREBONIU: *Steaua Moldovei. Tip.: „Museanu" Bucureşti, 1935.*
Dr. I POPESCU-SIBIU: *Fata de azi la lumina psihanalizei (conferinţă). Extras din revista română de psihanaliză.*
C. ARGINTARU: *Viaţa pietrelor (Poeme). Ed.: Hyperion" Cluj, 1935. Preţul 40 lei*
MIHAIL CHIRNOAGĂ: *Corole de dragoste. Ed.: „Frize" Braşov, 1935. Preţul 45 lei*
N. PORSENNA: *Se-aprind făcliile Ed.: „Cugetarea" Bucureşti, 1935. Preţul 50 lei.*
D-r A. RAPPAPORT: *Introducere la studiul religiei Asiro-babiloniene. Tip.: E. M. Ebner, Cernăuţi, 1935.*
NESTOR CAMARIANO: *Primele încercări literare ale lui C. Negruzzi şi prototipurile lor greceşti. Ed. „Cartea Românească" Buc. 1935. Preţul 30 lei.*
Dr. M. ZAVERGIU-THEODORU: *Protecţia copilului. Tip.: „Astoria" Bucureşti, 1935.*
M. D. IOANID: *Desmeticirea (Nuvele). Editura „Universala" Alcalay & Co. Bucureşti, 1935.*
PETRE PANDREA: *Filosofia politico-juridică a lui Simion Barnuţiu. Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II" Bucureşti, 1935, Preţul 60 lei.*
Dr. PETRE PANDREA: *Beträge zu Montesquieus Deutsche Rechtsquellen. „Cultura Românească" A. G. Bucureşti 1935, Preţul 50 lei.*

Reviste

MUNCA: *No. 4 (Aprilie)*
LUMEA NOUĂ: *No. 3 (Martie)*
GÂND ROMÂNESC: *No. 3 (Martie)*
PLAIURI SĂCELENE: *No. 3 (Martie)*
MANIFEST: *No. 2, 3 (Febr. Mart., Aprilie)*
INCEPUTURI: *No. 1-2 (Ian.-Febr.)*
ŞANTIER: *No. 4 (Aprilie)*
FRUNCEA: *No. 12, 13, 14, 15 (Martie şi Aprilie)*
POPORUL ROMÂNESC: *No. 7 (Aprilie)*
GÂNDIREA ECONOMICĂ: *No. 2* (Aprilie)
HOTARUL: *No. 5-6 (Febr.-Martie)*
PĂMÂNTUL:*No. 96 (Aprilie)*
ATHENEUM: *No. 2 (Martie-Aprilie)*
LUCEAFĂRUL: *No. 4 (Aprilie)*
GÂNDUL NEAMULUI: *No. 2 (Aprilie)*
IZVORAŞUL: *No. 3 (Martie)*
ŞCOALA MEHEDINŢULUI: *No. 7-8 (Martie-April)*
ASTRALIS: *No. 4 (Aprilie)*
DUMINICA COPIILOR: *No. 1-2 (Ian.-Febr.)*
TINERIMEA CREŞTINĂ: *No. 1-2, 3 (Ian.-Febr.-Martie)*
POPORUL ROMÂNESC: *No. 6, 7, 8 (Martie, Aprilie)*
REVISTA FUNCŢIONARILOR PUBLICI:*No. 1-2*
TRANSILVANIA: *No. 1 (Ian.-Febr.)*
FAMILIA: *No. 10 (Februarie)*
LIBERTATEA: *No. 5 (Martie)*
VREMEA: *No. 383 (Aprilie)*
ROMÂNIA MILITARĂ: *No. 3 (Martie)*
LUMINATORUL: *No. 8 (Aprilie)*
VIAŢA BASARABIEI: *No. 4 (Aprilie)*
REVISTA VREMII: No. *12 (Martie)*
FRIZE: No. 3 (Aprilie)
ŢARANISMUL: No. *11-12 (Aprilie)*
LITERE: *No. 18-19 (Mart.-Apr.)*
RELIEF DUNĂREAN: *No. 2 (Brăila)*

Ziare

GAZETA CĂRŢILOR: *No. 15-16 (Martie)*
VIS: *No. 4 (Aprilie)*
JUNIMEA SEVERINULUI: *No. 3* (Aprilie)
TINERETUL: No. *(1 Aprilie)*
VIFORUL: *No. 5 (Aprilie)*
MAREA NOASTRĂ: *No. 1 (Martie)*
TRIBUNA EDILITARĂ: *No. 136 (Aprilie)*
OGORUL: *No. 17 (Martie)*
SANTINELA: *No. 10 (Aprilie)*
ACŢIUNEA COOPERATISTĂ: *No. 5 (Februarie)*
SCÂNTEIA: *No. 5 (Aprilie)*
GAZETA TRIBUNALELOR: *No. 3 (Martie)*
BULETIN INFORMATIV: *No. 1 (Ian.-Martie)*
BULETINUL: *No. 15-16 (Febr., Martie)*

Reviste străine

MERCURE DE FRANCE: *No. 883 884 (Aprilie)*
IL CAMPANO: *No. 1 (Februarie)*
POLOGNE LITTERAIRE: *No. 100-101 (Ian.-Febr.)*

— Şi, ca să combată guvernul, a pus coarne prefectului...

— Bună ziua, domnule deputat.
DEPUTATUL GUVERNAMENTAL (care purtase lumea numai cu făgădueli). — Bună biua... dar pune furca jos.

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A NR 753
DUMINICA 12 MAI 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXMPLARJL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

C. Dobrogeanu-Gherea

S'au împlinit 15 ani dela moartea lui C. Dobrogeanu-Gherea.

Inmormântarea lui din 1920 a luat proporțiile unui doliu popular. Numai cei doi regi și personagiile politice de anvergură ca Ionel Brătianu sau I. G. Duca s'au bucurat de atențiunea unor straturi adânci de populație precum acest emigrant bacalaureat din Rusia, rămas întâmplător, ucenic-potcovar la Iași, pentru a scăpa din ghiarele poliției țariste.

Cei doi regi și oameni politici numiți făceau apel, cu siguranță, la alte complexe sufletești, decât acest șchiop blajin, cu barbă de apostol și ochi înlăcrămați de căprioară, răsărit pe neașteptate, subteran, dus pe o undă de apă și ideal din stepele lui Taras-Balba, lângă fântânile cu petrol ale Ploieștiului. Constantin Dobrogeanu-Gherea ridicase fanionul unor nădejdi de justiție socială pentru obidiții brazdei și exploatații atelierelor din România. Și minunea s'a împlinit...

C. DOBROGEANU-GHEREA

In jurul lui s'au strâns la început puii latifundiarilor, agitați de grave și tinerești probleme de conștiință. Vasile Morțun, Georges Diamandy, Radovici, feciorii negustorilor ieșeni, bucureșteni și ploieșteni, nu mai puteau dormi; făceau zile albe din nopțile lecturilor și ale visului; incitați de magul răsăritean, care le poruncea, cu o elocvență șchioapă, ca și scrisul lui, să se gândească la „umiliții și ofensații" vieții și ai lumii sociale.

Elocvența magului pornea dintr'o minte superioară, scăldată în lacurile experienței, fortificată în ascensiuni pe culmile cugetării europene. Convingerea intra în suflete, provocând dureri prin desfacerea puișorilor din găoacea tradiției, dureri repede înmuiate cu lenifiantele unei bunătăți fără margini și al unui idealism neprihănit.

Odată cu venirea toamnei — maturitatea — puișorii au intrat în partidul iberal.

Magul a rămas cu muncitorii... Ce-a învățat Gherea pe discipoli?

In ordinea politică: necesitatea ridicării țărănimii și ieșirii din *neo-iobăgie* pentru a însănătoși organismul social-economic al țării.

In ordinea administrativă a Statului: Cea mai mare revoluție care s'ar petrece în România n'ar fi ridicarea de baricade, stropite cu sânge, ci... respectarea legilor votate în Parlament. Ceeace lipsește statului român este legalitatea. In locul statului bramburist, a statului unde tronează hatârul, dezordinea personalistă și biurocrația fără rodnicie este necesar să se întroneze Statul-Lege.

In ordinea eticei: respectul omului, ca scop în sine, iar nu ca mijloc; mila pentru desmoșteniții soartei.

In ordinea filosofică și sociologică: aplicarea dialecticei materialismului istoric. Realitatea determină conștiința. Ideile nu cad din cer, ci sunt epifenomene ale împărțirii pe felii în societate, argumente ad-hoc pentru o cauză în lupta dintre clase.

Un bilanț — după 15 ani — pentru influența lui Gherea?

Influența din timpul vieții sale și gloria polemicii cu Titu Maiorescu n'a mai fost atinsă. Leonardo da Vinci sculpta, iarna, pentru ducesa Milanului lebede de ghiață și zăpadă.

Gherea a sculptat în mâl și lut: sufletele sterpe ale discipolilor (mâl) și lutul nears al stilului său literar. Vicisitudinile biografice nu i-au îngăduit nici creiația teoretică a *„specificităților evoluției în țările agrare"* (unde a lăsat suggestii deosebit de prețioase), care l-ar fi pus în rândul marilor cercetători științifici ca Engels, Kautsky, Roza Luxemburg, Bucharin sau Hilferding.

Sociologia română contimporană trece, totuș, prea repede asupra ctitorului său. Sociologia clasei dominante, în cap cu Zeletin, i-a reproșat lipsa de sistematizare. Sociologia proletariană, în frunte cu S. Timov, care a scris *„Anti-Neoiobăgia"*, nu-i îngădue blajinătatea și legalismul. L-a ștampilat cu eticheta de „lichidatoric" al Revoluției...

Mai presus de școli și de formule, dincolo de politică și de pasiuni, în zona istoriei literare și a istoriei în sine, C. Dobrogeanu-Gherea apare ca un inițiator de curente literare și ideologice, ca un Socrates al unui front dintr'o generație, condusă pe alte fronturi de un Titu Maiorescu, Hâjdeu sau Iorga.

Gherea se încadrează în seria de portrete glorioase ale înaintașilor culturii românești.

PETRE PANDREA

Alchimie

E cineva — străin — care robotește
In singurătăți cu pâcle de hrube
Și care învie din mine și crește,
Cum din somn visul și otrava din bube.

Intrusul poate va fi murit de veacuri
Și va fi părăsit pentru mine huma-i
(Cum fac uneori stihiile din lacuri),
De aceea chipul și pasul le simt numai.

La febra mea se 'ncing retorte cu sgure
Rumenind întunericul din firidă,
Ca să scoată firul de aur ușure,
In care gândul distilat să se 'nchidă.

Râvna magului gârbov ca doctorul Faust
E din pulbere să 'ntruchipeze zorii
Mistuind comori sub bolți, în holocaust,
Cum mistue Dumnezeu în neant sorii.

— Sculele pentru făcut aur strânge-le,
Tovarășe... Truda-ți zădarnic îmi soarbe
Picătură cu picătură sângele,
Căci sunt mute stelele tale, și oarbe.

M. D. IOANID

R. Troteanu — Portret

Din viață... și din cărți

Din goana mașinii

Am întâlnit-o azi la un colț de stradă. A virat brusc, clacsonând puternic. Privirile ni s'au întâlnit, o clipă... M'a durut privirea ei chinuită. Sărmană viață risipită fără rost!...

Fată tânără, de oameni foarte bogați. S'a măritat — ce nuntă, ca în basme! — cu un bărbat tânăr pe care i s'a părut că-l adoră și care avea, poate, toate darurile pentru a face fericită o femee... După două luni și-a părăsit căminul aranjat după ultima modă, unde bieții bătrâni visau să legene pe genunchi un nepoțel... A părăsit Bucureștii, căminul, bărbatul... poate fără nici un regret și s'a întors la țară. Aci, umblă îmbrăcată bărbătește, conduce singură mașina, aleargă călare pe moșie, bate... poate și oamenii cu cravașa pe care o mânuește nervos...

Bătrânii o privesc cu ochii aburiți de lacrimi și nu înțeleg. Nici ea nu înțelege, nu poate sau nu vrea să înțeleagă...

Am întâlnit-o odată în plin câmp, singură, culcată pe spate sub mașină; repara o stricăciune la motor. A scuipat o înjurătură printre dinți — ca orice șofeur necăjit — și m'a privit ironic...

Azi însă, am bănuit-o înfrântă... obosită... atât de mult femee în privirea aceea chinuită. Obosită și înfrântă de toată tandrețea și feminitatea refulată... Nu mai avea nimic din semeția de altădată. Mi-a părut că nu mai e stăpână pe volan, mi-a fost o clipă teamă și am întors capul... Și ea s'a uitat în urmă cu o privire de câne gonit, bătut, care se roagă din ochi să-i dai adăpost... un adăpost pe care l-a avut și nu l-a știut prețui... Am rămas în drum, în înserarea umedă de toamnă, privind după femeea pe care o bănuiam că sufere. Mașina s'a atins de trotuar— ca un om ametit care nu mai vede drumul — apoi revenindu-și, a schimbat viteza și a dispărut... ca și când, rușinată de acea clipă de slăbiciune, femeea ar fi regretat privirea care i-a desvăluit sufletul... Eu însă m'am întors acasă cu sufletul greu de o durere străină, întrezărită o clipă, în ochii unei femei, în goana mașinii...

Două mâni

Două mâni stau alături pe speteaza banchetei din fața mea într'un autobuz. Două mâni — dar ce deosebite!... Una e groasă, roșie, umflată parcă de o mușcătură de viespe, cu degete diforme, care se mișcă greoi... Cealaltă e palidă, nervoasă, fină, ca o mână de fetiță anemică și gânditoare...

Urmăresc mânile să văd cui aparțin. Cea mare, roșie, mă duce la un cap care-i seamănă întru totul: figură buhavă, nas enorm, frunte îngustă, ochi mici vicleni, obraz ciupit de vărsat în care se deschide o gură mare cu două șiruri de dinți de aur ce rânjesc din gingii bolnave.

Cealaltă mână iese dintr'o sutană. Un cap mic, nas achilin, cu nări nervoase, ochi adânci negri umbriți de largi cearcăne, buze subțiri care abia se desemnează prin barba mică, bine îngrijită...

De vrei să ghicești omul, privește întâi la mânile lui. Ele nu vor putea niciodată ascunde ceeace ipocrizia sau... civilizația schimbă în suflete sau pe chipuri. Mânile nu pot minți.

DOINA BUCUR
26 Aprilie 1935.

Credința și „normaliștii"

Fragment din volumul „Ciub-rești" de C. Stere

La ora zece dimineața Răutu, după îndrumarea doamnei, care își alăpta copilul în atitudinea consacrată de pictorii tuturor madonelor, — bătu discret la ușa cabinetului lui Vasile Credință.

Un bas profund, ca din subteran, răspunse cam iritat:

— Intră!

Credință, așezat la o enormă masă simplă de brad, încărcată de dicționare groase, de cărți de toate mărimile și formatele, ca și de tot felul de caiete și hârțoage, își ridică cu necaz capul încadrat de un păr blond spălăcit, uitându-se prin niște ochelari rotunzi, care-i încălecau nasul scurt și gros, „în cartof".

— Ce poftești, domnule? — hârâi el, ciocănind nerăbdător cu creionul în masă.

— Sunt Ion Răutu...

— A!... — sări Credință, în toată lungimea lui, smulgându-și ochelarii, cu o față luminată îndată de surâsul ochilor mici albaștri:

— Răutu? Basarabeanul? Siberianul? Bine ai venit, tovarășe! Te așteptăm de mult, — îi apucă mâna cu amândouă ale sale, scuturând-o cu violență:

— Sico! Sico! — tună basul lui de operă: Vino, vino! E Ion Răutu din Basarabia!...

In ușă apăru Madona de adineaori, cu pruncul ei încă la sân, — o femee frumoasă, cu trăsături fine, cu ochii negri vii și nas acvilin, cu o siluetă de Junonă rubensiană, dar numai oacheșă:

— Fii bine venit, tovarășe Răutu! — începu ea chiar din prag, cu vădită mulțumire: Și ghicisem că ești dumneata, după vorbă. Toți basarabenii vorbesc așa... Și tare-mi place.

— Hai, Sico, să cinstim pe musafir cu vinișorul cela de înghet!

Răutu se trezi, ca prin lovitura de baghetă magică, într'o atmosferă prietenoasă de familie, între numeroși copii de toate vrâstele și de toate mărimile, ca și cu toate nuanțele de colorit al părului, — de la blondul spălăcit al lui Credință, până la negrul vânăt al Madonei rubensiene.

Copiii foarte desghețați, — vădit deprinși cu lumea străină, după un moment de priviri cercetătoare concentrate asupra noului venit, — nu-i mai dădeau nici o atențiune, reluându-și jocul neastâmpărat și sgomotos, încât fu nevoe de mai multe intervenții din partea tovarășei Sica și ale lui Credință, până ce în sfârșit au fost dați afară.

— Să apucăm taurul de coarne! — începu Credință, și așezându-se la masă, răsfirându-și câlții rari ai bărbii: Te-ai hotărît să te așezi în Ciubăreștii noștri? Și ce vrai să studiezi? Sau mai bine spus, pe ce batalama vrai să pui mâna?

— Tocmai despre aiasta aș vre să am sfatul dumneavoastră. Mă interesează pe de o parte economia politică, științele sociale, și în deobște științele de Stat; iar pe de altă parte, trebue să-mi adâncesc cunoștințele istorice, mai cu seamă în ce privește evoluția formelor de Stat, dela triburile primitive și orașe-cetăți, până la închegarea statelor moderne; apoi, mai cu seamă, situația și rostul țărănimii în cursul vremurilor...

— Ho! ho! ho! Stai, frate! — îl întrerupse Credință, cu strigătul gonașilor de plug, lovind în masă cu amândouă mânile: Aiestea toate nu le-ai putea învăța nici la Sorbona, nici la Oxford, ci numai singur din biblioteci și arhive. E vorba, la ce batalama năzuești? Cu ce crezi să-ți câștigi pânea? *Primum vivere, deinde philosophari.* Vrai să fii doctor, inginer, profesor, advocat sau magistrat? Ce?

Tovarășa Sica își deslipi plodul adormit dela sân și își încheie liniștit bluza asupra sânului ei robust de Junonă. Și după ce duse copilul în odaia de alături, se întoarse în birou și interveni în discuție:

— Dacă vrei să faci politică, e mai bine să faci avocatură, — se așeză ea în scaunul ei cu mânile subpuse.

După discuții aprofundate fu hotărît ca Răutu să se înscrie la Facultatea de Drept și la cea de Litere, pentru ca apoi să aleagă „văzând și făcând". Pentru aceasta, deși e sfârșitul anului școlar, să se adreseze îndată, ca să nu piardă anul, decanului dela Litere, Vespasian Sibianu, și celui dela Drept, Gheorghe P. Moțoc, vărul istoricului.

La despărțire, Credință îl oprise brusc:

— Pe Moțoc l-ai găsi chiar acuma acasă. Și dacă vrei, te petrec până la dânsul, că am și eu treabă în târg... Dar stai, frate, încă o chestie. Unde ai poposit? Aha! La hotel Ciubăr-Vodă! Han boeresc! Trebue să te coste o groază de parale. Să-ți găsim o gazdă bună, sigură în ce privește spionii, și cu un preț mai omenesc. Unde crezi, Sico, că-l vom putea caza?

— Ar fi bine, poate, la Orleanca, — răspunse după o pauză de gândire, tovarășa Sica: Trebuie să aibe o odaie liberă și ar fi și de ajutor pentru sărmana... Nu?

Credință stătu și el puțin pe gânduri, răsfirându-și barba:

— Ar fi bine... Dar s'ar deochia îndată, față de poliție... Știi? se adresă el către Răutu: E văduva unui tovarăș. E și ea militantă... De poliția noastră n'ar fi grijă... Dar, știu eu, dacă nu ți-ar strica dincolo de Prut... E femee foarte de treabă și te-ar îngriji bine. Nu-ți pasă? — interpretă el un gest al lui Răutu: Biine! In trecere îți voi arăta eu unde șede ea, că trebue acum să mă duc la lecție.

Iși puse un vast pardesiu de dril și o pălărie cu borduri foarte largi, lăsată pe ceafă.

Porniră din strada Cojocari, care se lungea, în colina a treia, paralel cu Calcarina, spre centrul orașului.

Răutu abia se putu ține după Credință, care își întindea compasul picioarelor lungi în pași alergători, vorbind toată vremea, aproape fără să țină seamă de tovarășul său de drum.

— Am pățit-o și eu din pricina Țarului dumitale... După ce teroriștii voștri i-au făcut de petrecanie lui Alexandru al II-lea, l-am prohodit și noi aici, la un chef numărul *ainț*... Scandal!... Urlete prin gazete! Intervenția Legației rusești!... M'au dat afară din profesorat. Avusesem catedra de limba latină la Gimnaziul „Ștefan cel Mare".

Coborându-se în jos, prin Calea Ciubăr-Vodă, — artera principală a orașului, în colina a doua, — fură ajunși din urmă de o trăsură, în care un domn bătrân, cu o lungă barbă albă, purtând un fel de caschetă de voiaj, o enormă lavalieră albastră cu „picățele" albe, înfășurat într'o manta cu pelerină largă saluta aproape pe fiecare trecător, le trimetea „bezele" și câte o vorbă de duh sau chiar se oprea ca să mai stea la sfat.

— Servus, frate Credință!... Nu te-ai cumințit încă?... Salve, salve! Sărut mâna coanei Sica!..

Credință îl salută zâmbind, apoi se întoarse spre Răutu și se opri cu un râs prietenos:

— E domnul Tică Vasilescu... E marele elector din cetatea noastră, fost șef al roșilor; dar acum a trecut la albaștri... E în echipamentul lui de războiu... pentru alegeri. Ii vine cam greu moșneagului... A trecut cu puține săptămâni înainte la albaștri din pricina lui fiu-său, Nitza Vasilescu, pe care albaștrii l-au făcut ministru, luându-l ca din

Urmare în pag. II-a

oală, peste noapte, de la foaia radicală „Daco-românulu"...

Răutu tresări:

— Nitza Vasilescu? — întrebă el uimit: Autorul articolului „Inimicul firesc" — Ministru conservator?

— E tare şugubăţ — lămuri liniştit Credinţă: Şmecher!... Inţelesese că la liberali şi tatăl său a mucegăit treizeci de ani şi mai bine, ca veşnic ministeriabil. Şi el nu înţelegea să se mureze de florile mărului în politica radicală. Şi şolticul şi-a întors la vreme cojocul cu lâna în sus şi iacă-l la douăzeci şi şapte de ani ministru de Lucrări Publice!... Iaca, aici şede Gheorghe Moţoc al dumitale, — închee Credinţă, fără să bage de seamă zăpăceala în care-l aruncase, prin cuvintele din urmă, pe Ion Răutu.

După ce se îndepărtă cu câţiva paşi se întoarse brusc îndărăt, strigând lui Răutu:

— Stăi, frate, că am uitat! — răcni el, apucându-se de bărbie. Băeţii noştri n'au răbdare să te vadă... Ce avem astăzi? Vineri? Poimâne, Duminică, sânt mai slobod. Am să-i adun pe toţi la mine, după amiază... Poţi veni?...

Nu apucă Răutu să-şi exprime consimţământul, când el îşi întinse grăbit compasul, aproape fugind.

Răutu scrută faţada casei vechi ,împeticite, cu vre-o două etaje şi cu un gang îngust, drept la mijloc, în care locuia, în apartamentul din etajul întâiu, Gheorghe Moţoc.

Urcând scara, fu surprins de nişte sbierete ciudate, ce veneau de sus. Ajuns pe palierul etajului, constată că sgomotul răsbătea tocmai din uşa apartamentului lui Moţoc.

O slujnică, cam desmăţată, care-i deschise uşa, — ce de altfel nu era încuiată, — îi arătă, tăcută, intrarea spre cabinetul profesorului.

Pe prag Răutu încremeni.

Vre-o cinci-şase „ţigănuşi", cu teancuri de jurnale sub braţ, sbierau cât le ţinea gura:

— *Secolul* de mâne!...

— *Alarma* de mâne!...

— *Universul* de mâne!...

In faţa lor, aşezat în fotoliu, râdea în hohote un domn bătrân şi obez, cu un ochiu legat cu o bandă neagră: era decanul facultăţii de drept, profesorul de Filosofia Dreptului, G. P. Moţoc.

Zărind pe Răutu în prag, opri cu un gest pe ţigănuşi, scoase din buzunar câţiva gologani, şi, încă zâmbind de mulţumire, întinse fiecăruia câte cinci bani, poruncind:

— Hai, *paşol!* Să nu veniţi înainte de Vineri, de azi într'o săptămână.

Se întoarse apoi cu voie bună către Răutu.

— Straşnic îmi place concertul acesta... Ce doriţi, domnule?... Ia să iai loc.

Răutu, încă puţin uimit de scena surprinsă, îi explică cu oarecare stângăcie, motivul vizitei sale.

— Aşa! vii din Basarabia?... ca să studiezi la Academia noastră?... Da, da, da, da!... Bine, bine! Foarte bine!... Eşti cel dintâi basarabean care vine la noi. Se zice că mai sânt câţiva la Iaşi, şi la Bucureşti. Dar la noi n'au fost până acuma. Ai fost în Siberia?... Ai pierdut zece ani?... Nu face nimica. Eşti încă tânăr. Ii câştigi.

Aici, profesorul îşi îndreptă de vre-o două ori ochiul sănătos spre o coloană de cărţi, aşezate pe un taburet la dreapta lui. Apoi continuă parcă cu oarecare şovăire:

— Bine, bine. Te înscriem noi. Dar examene tot nu poţi să le dai acum pentru anul acesta. Acum e târziu, intrăm în vacanţă... Le vei da la toamnă... Poţi citi până atunci. Iată, dacă vrai, cursul meu, — ridică din coloana de pe taburet un volum pe a cărui copertă se putea citi titlul:

PHILOSOPHI'A DIREPTULUI
de
GIORGIE P. MOTIOC
Doctore in direptu, profesore şi decanu la Facultatea Juridica a Academiei Ciubariana in Ciubaresti

Răutu îi mulţumi cam cu jenă.

— Zece lei exemplarul! — strecură în surdină „profesorele", încă şi mai jenat.

Răutu, aproape ameţit, îşi adună din buzunare suma cerută, în monede de argint...

Cu totul altă primire îl aştepta la profesorul de literatură română Vespasian Sibianu, — ardelean refugiat de vre-o două decenii în ţară, un om uscăţiv, cu faţa palidă şi cu mustaţa şi barba rasă, o raritate pe vremuri.

In vastul lui cabinet, cu pereţii tapetaţi de rafturi cu cărţi, ca şi pe biroul lui, domnea în toate o perfectă ordine şi simetrie, — fiecare cărţulie, fiecare filă de hârtie şi fiecare creion, parcă erau aşezate cu îngrijire, într'un anume loc şi într'o poziţie imuabilă.

— No! — bruscă el parcă supărat lămuririle lui Răutu, care fu şi mai impresionat din cauza accentului straniu, pe care încă nu-l auzise: No! No! Vrai musai să nu pierzi anul. Dar este gatat cursul. Nu pot să intru în meritul chestiunii, înainte de a avea exmis votul Facultăţii... Şi-i prea târziu... In Rusia, pare-mi-se, nu învăţaţi disciplină şi respect al ordinei...

C. STERE

Răutu, indignat, nici nu ştiu cum îşi găsi uşa de eşire.

Alergă îndată în strada Cojocari, dar nu-l prinse pe Credinţă acasă.

Il primi însă cu multă prietenie tovarăşa Sica, care ieşi din bucătărie cu un şorţ legat peste fustă, cu mânecile suflecate, şi, ridicând din leagăn pe pruncul ei, îşi deschee corsajul rubensian şi-şi luă din nou atitudinea pitorească de Madonă.

Se revoltă şi ea la povestirea lui Răutu.

— Aşa e ciufutul cela zărghit — exclamă ea. E şeful „Cohortei libere şi independente"... Necontenit vorbeşte de ordine şi de disciplină... fiindcă, zice, sântem romani puri, care aveau geniul juridic şi puneau mai presus de toate ordinea de Stat... Umblă ras ca un actor şi poartă o manta caraghioasă, căreia îi zice „toga". Vrea să ne întoarcem în toate la felul de viaţă al strămoşilor noştri Romani... A! — se întrerupse ea deodată, — putem să-i venim de hac... La Facultatea de Litere, ca de altfel şi la cea de Drept e tare şi mare Tică Vasilescu, care nu-i aşa de cânos. Las'că are să-i vorbească Vasilică. Are acuma cam multe necazuri, dar nu-i un om rău.

Cu doamna Elisa Orleanu, prevenită de altfel de doamna Anastasia Credinţă, — adică tovarăşa Sica, — nu era nevoe de multă tocmeală. Răutu se şi instală într'o cameră luminoasă şi foarte simpatică, în decorul ei lipsit de pretenţii: foarte modestă, cu perdele de creton, ca şi tapiţeria mobilelor, — totul simplu, dar curat.

Şi însăşi gazda, o femee de cel mult treizeci de ani, avea înfăţişarea plăcută, — de acelaş stil, în portul ei, deasemeni foarte simplu şi curat. Aceiaşi impresie făcea şi figura ei: o faţă rotundă, tipic, ca să nu spunem banal, românească; cu un nas puţin în vânt, cu ochii căprii blânzi, cu părul castaniu, împărţit în două şi legat jos în şinion la ceafă. Din totul răsărea multă sănătate şi curăţenie.

Chiar cei doi copii, — Antonel, băeţelul de patru ani, şi Luţa, fetiţă numai de vre-o doi ani, aveau acelaş aspect de sănătate şi de bună îngrijire.

De îndată, Răutu se simţi acasă, — potolit şi mulţumit.

Nu isprăvi să-şi aranjeze lucrurile, când apărură în camera doi tineri, prezentaţi de coana Elisa ca tovarăşii Spiridon Ciorbadgioglu şi Raicu Ionescu, studenţi.

Răutu înţelese îndată că erau dintre „băeţii" lui Vasile Credinţă; nu aveau răbdare să aştepte până la adunarea de Duminică din strada Cojocari.

Raicu Ionescu, un băeţaş de cel mult optsprezece ani, fiu de ţăran din judeţul Vaslui, timid şi domol, aproape nu deschise gura în tot timpul vizitei, ci numai îl privea pe „martirul revoluţiei", cu admiraţie şi parcă îi sorbea fiecare cuvânt.

Ciorbadgioglu, poate cu vre-un an mai în vârstă, se distingea prin chipul lui exotic: faţa colţuroasă şi largă, pomeţii eşiţi în afară, un nas acvilin şi mari ochi negri, foarte frumoşi, dar care parcă ascundeau în adâncime o tristeţă neînvinsă, cu toată sburdălnicia mişcărilor şi violenţa vorbelor.

Era circasian de origine, — cu desăvârşire românizat. Tatăl său se refugiase pe vremuri din Caucazia ca să scape de furiile vendetei şi, — cine ştie cum rătăcit prin România, — fusese înrolat de Mihai Sturdza Vodă în escorta domnească.

Aproape din prag îl atacă pe Răutu, răsucindu-şi cu furie arătătorul stângii, vroind parcă să-l deşurubeze.

— Să mă ierţi, domnule Răutu, dar mâne, la tovarăşul Credinţă au să fie discuţiuni, şi aşa mai departe... teorii... şi aşa mai departe... şi noi cu Raicu am vroi să te întrebăm despre ceva... şi aşa mai departe... Ce se petrece în Rusia?... De ce, de atâta vreme nu se aude nimic despre mişcarea revoluţionară?... şi aşa mai departe... Mai poate reînvia ea? Poate fi nădejde de biruinţă?

Răutu se văzu îndată întinerit şi parcă se mai uşură apăsarea sub care trăia de la trecerea peste Prut.

Lămuri în puţine cuvinte starea de lucruri după înfrângerea partidului *Narodnaia Volia* şi se grăbi să treacă la situaţia din România.

— O! Noi mergem foarte bine!—exclamă Ciorbadgioglu entuziast, frecându-şi când arătătorul drept, când cel stâng. Toată şcoala noastră normală e cu noi!... Vreo zece suntem chiar inscrişi în partid şi plătim regulat cotizaţia şi aşa mai departe... La Universitate sântem stăpâni... deşi cei mai mulţi nu sânt proletari conştienţi... Dar acum avem o zarvă mare. Ciocoieşii şi liberalii, văzând că sânt neputincioşi... că noi îi majorăm întotdeauna, şi aşa mai departe... s'au despărţit de noi şi au înfiinţat deosebit societatea lor „Frăţia", au cumpărat măgarii pe porcul de casier al nostru, care a şi plecat la ei, cu cassă cu tot... şi aşa mai departe.

— Da aiasta-i furtişag!...

— Furt, furt!... Dar ce să-i facem?... L-am prins odată pe casier şi i-am dat o bătaie sdravănă. Dar ce foloseşte?

— Cum, ce să faceţi? Dar Rectoratul?... Procurorul?...

— Ei, Rectorul!... Procurorul!... Dacă guvernul e cu ei, şi aşa mai departe... şi prefectul îi protejează... Profesorii, ca burghezi, sânt natural împotriva noastră şi aşa mai departe.

— Ce înseamnă că-s burghezi?... Doar nu vrei să spui că profesorii, rectorul, prefectul, procurorul, vor să acopere şi să sprijine pe nişte hoţi de rând? Apoi este justiţia!...

— Dar dacă sânt ai lor? — se miră de naivitatea „veteranului siberian" Ciorbadgioglu, — şi tăcutul Raicu, vădit se mira şi el:

— Apoi prefectul, judecătorii, procurorul, ce pot face, chiar dacă ar voi? I-ar da îndată afară din slujbă... şi aşa mai departe... Sânt doar la discreţia guvernului, îs amovibili... Şi Titi Sarani e nepotul sefului conservatorilor din Moldova, acum minsitru de domenii, domnul Calistrat Cazara... şi aşa mai departe... E şi pus acum în slujbă, şef al măturătorilor primăriei...

Răutu se simţi din nou învăluit de ceaţă...

Şezătoarea de Duminică după amiază, dela Vasile Credinţă, nu putu împrăştia ceaţa, cu toate că-i adusese aminte vestitele „sfădălii" ale intelectualilor ruşi: vorbărie multă, nor de fum de ţigări, ceaiuri pe care duduia Soficel, fata cea mai mare a lui Credinţă, le servea cu multă drăgălăşenie, cu toată înfăţişarea ei ingrată, care împreuna coloritul smead al mamei, cu trăsăturile moi şi nedesluşite ale tatălui.

Discuţia porni cu mai multă vioiciune, dela întrebarea pusă de Răutu:

— Pe ce categorie socială se poate răzima social-democraţia română?

Credinţă răspunse la început liniştit:

— Socialismul, peste tot, se razimă pe proletariatul industrial...

— Dar aveţi acest proletariat? Am citit raportul dumitale, tovarăşe Credinţă, dela Congresul din Paris, ca şi scrisorile dumitale, şi nu prea am găsit date în această privinţă. Aveţi industrie?

— O vom avea! Doar nu vom muri ca ciobani!

— Dacă o veţi avea şi când o veţi avea, veţi avea şi proletariatul; atunci se va putea naşte şi desvolta şi partidul social-democrat, — dar până atunci?

—Dar şi ţăranii noştri se proletarizează, — interveni cu obicinuita-i violenţă Ciorbadgioglu, — rupându-şi încheeturile degetelor.

Un tânăr cu un obraz parcă „repicat" de bucăţele subţiri de sârmă de aramă coclită, cu ochi mici, strânşi între sprincene stufoase şi un nas cărnos şi lat, care până acuma se agita în tăcere şi gesticula dezordonat, isbucni:

— Dar noi ce sântem? Tot tineretul e cu noi! Când generaţia noastră va ajunge la maturitate, cine ni se va putea opune dacă noi vom face apel la ţărani?...

Tovarăşa Sica, care, cu foarte multă atenţiune, urmărea discuţiunea, interveni aici cu un surâs blajin, nu lipsit însă de ironie:

— Las-o, Vadrăşcane! Tineretul nu e o clasă socială. Apoi, am văzut noi! Pân'la douăzeci de ani şi ceva, aproape orice student e socialist; iar cum isprăveşte universitatea şi începe goana pentru o bucată de pâne, încet-încet ajunge în „Cohorta liberă şi independentă" ca faimosul Christophor Arghir, sau chiar sub şefia conului Calistrat Cazara, ca Nitza Vasilescu.

După prima adunare din str. Cojocari, se stabiliră raporturi foarte cordiale nu numai între soţii Credinţă şi Răutu, ci mai ales între Răutu şi „băeţii" din Şcoala normală.

Binenţeles, îşi dădea seama de pregătirea lor prea sumară.

Convingerile lor socialiste, în afară de propaganda lui Vasile Credinţă, se întemeiau pe broşurile de vulgarizare ale social-democraţiei germane, câte se găseau traduse în limba română sau franceză. Pe Karl Marx nu-l cunoştea în original nici unul.

Insuşi Vasile Credinţă, care era un adevărat erudit în mai multe ramuri de ştiinţă şi poseda toate limbile principale din Europa, pe lângă cea latină şi elenă, — şi putea cita pe de rost orice pagină din Marx sau Friederich Engels, i se părea lipsit de aparatul logic necesar şi că prea se lăsa influenţat de ultima publicaţiune a editurii Dietz, din Stuttgart.

Il uimea pe Răutu, în ce priveşte pe tinerii lui prieteni, lipsa lor de pregătire şi din punctul de vedere al culturii generale.

Rămase ca trăsnit, de pildă, când unul din cei mai simpatici normalişti, preşedintele societăţii studenţeşti, — a ţopârlanilor — Gheorghe Oanea, mai în vârstă decât ceilalţi tovarăşi şi student al Facultăţii de matematici, îi mărturisi că nu prea ştie multe despre Auguste Comte şi Immanuel Kant, şi-i cam confundă

Ce departe era elita asta a studenţimii universitare din Ciubăreşti, de nivelul chiar al liceenilor din cercurile de autocultură din Chişinău?

Dar pe Răutu îl reconforta totuşi idealismul lor naiv, ca şi entuziasmul lor juvenil.

Numai mulţumită lor mai păstra nădejdea de adaptare la mediul acesta, atât de necompatibil cu tot trecutul lui şi chiar cu însăşi firea lui.

C. STERE

UN SUCCES MERITAT:
Pământul Ispitelor
„Delta"
de B. IORDAN
Un roman românesc în care autorul ne înfăţişează un colţ de ţară, DELTA şi ne descrie cu talent odiseia ţăranului împroprietărit.
Editura „Adevĕrul" S. A.
LEI 80.—

Cronica Ştiinţifică

Electricitatea în piscicultură

S'au făcut de curând o serie de interesante cercetări biologice în legătură cu mecanismul reproducerii peştilor.

Următoarea experienţă, între altele, s'a dovedit cu deosebire edificatoare. Icrele unei specii de peşti au fost introduse într'o anumită soluţie salină, străbătută de un curent electric.

Rezultatul a fost o considerabilă sporire a randamentului: toate grăunţele de icre „electrozate" au dat naştere la peşti.

Cu acest prilej s'a putut stabili că noul procedeu este mult mai eficace decât obişnuitul sistem de desvoltare a icrelor.

De altfel, experienţele făcute în acest domeniu, au fost valorificate în mod practic în piscicultură. Astfel, într'un lac din nordul Italiei s'au realizat pe această cale o populaţie de circa 225.000 de peşti, „născuţi artificial" şi toţi au ajuns la o desvoltare remarcabilă nedeosebindu-se cu nimic de peştii născuţi în mod normal.

Molecule vizibile

Cele mai mici părticele ale compuşilor chimici sunt moleculele. Diametrul moleculei, cu cea mai simplă alcătuire, are o dimensiune echivalentă cu a zecea milionime parte dintr'un milimetru.

Molecula uriaşă a compuşilor organici mai complexi, — cum ar fi de pildă albumina — este mult mai voluminoasă.

Totuş, lumea ştiinţifică a aflat cu surprindere ştirea că savantul american, profesorul G. L. Clark, dela universitatea din Illinois, a reuşit să descopere o moleculă „gigantică", a cărei mărime atinge aproape limita vizibilităţii.

Intr'adevăr, diametrul acestei molecule este egal cu a zecea mie parte dintr'un milimetru. Cu alte cuvinte, de o mie de ori mai mare decât acel al moleculelor minime.

Se crede că noul uriaş, care va putea fi văzut cu ajutorul ultramicroscopului, aparţine cauciucului sintetic.

Tomate coapte prin gaze

Prin tratarea cu gazul etilen, se pot coace în mod artificial tomatele verzi — ca şi bananele şi lămâile crude. Remarcabil e faptul că nu se poate constata nici un fel de deosebire între tomatele maturate în chip natural şi cele coapte prin procedeul menţionat.

Conducte apărate electric

Conductele de oţel îngropate în pământ sunt ferite de orice influenţă distructivă, atâta timp cât massa metalului este încărcată cu electricitate.

Pe de altă parte, s'a constatat că acest efect se menţine chiar şi câtva timp după întreruperea curentului electric.

De aceea — din motive de economie — se obişnuieşte să se treacă în massa metalului un curent electric, timp de un minut, după care se suspendă curentul timp de două minute. Această operaţie se repetă incontinuu, pentru apărarea conductelor.

Razele x vatămă geamurile

Razele Roentgen exercită o anumită influenţă curioasă asupra geamurilor de sticlă. Deşi această acţiune n'a fost încă explicată în mod raţional, ea a fost stabilită în mod neîndoelnic. Efectul razelor X care ating un asemenea geam, se traduce printr'o micşorare a transparenţei geamului. Intr'adevăr, dacă aducem nişte plăci fotografice în contact cu o sticlă tratată prin razele X într'un spaţiu complet întunecos, se observă — la developarea plăcilor — o sensibilă înegrire.

Se schimbă clima?

Observaţia stărilor meteorologice pe suprafaţa planetei noastre, în cursul ultimilor ani, a sugerat cercetătorilor ipoteza că pământul este supus unor modificări, care pot avea consecinţe incalculabile.

S'a constatat că păsările îşi mută lăcaşurile lor. In multe ţinuturi se remarcă invazii în massă de animale, şi chiar în lumea vegetală se pot urmări cu evidenţă consecinţele variaţiilor climatice.

„Golf-stream"-ul şi curenţii calzi aerieni îşi schimbă direcţia. In regiunea sudică iarna începe acum mai de vreme ca înainte, pe când în ţinuturile tropicale se înregistrează zăpezi extraordinare. In ţările nordice, temperatura se ridică mereu, iar în latitudinile mijlocii se observă o relativă nivelare a temperaturii.

Fapt surprinzător; la polul sud s'o constatat prezenţa unui val de căldură, care —, după mărturia indigenilor—este unic în analele istoriei. In toiul iernii am avut în regiunea antarctică, un adevărat sezon de vară. In luna Mai a anului trecut, termometrul indica pe aceste meleaguri, în zile consecutive, când plus 28 grade, când minus 25 de grade. In Franţa, în Polonia şi în Anglia, seceta a pricinuit pagube incalculabile agriculturii. S'a înregistrat chiar o enormă mortalitate a peştilor, ca urmare a încălzirii excesive a apelor şi a diminuării oxigenului din ele.

In Statele-Unite ale Americii, seceta prelungită, agravată prin mari furtuni de praf, a atins o intensitate cum nu s'a mai văzut de câteva decenii. Regiuni întregi, până mai eri productive, au devenit pustii. Un sfert din continentul american e bântuit de acest flagel.

Aceste simptome îngrijorătoare au sugerat unor geologi teoria că avem aface, nu numai cu o conjunctură meteorologică defavorabilă, ci cu o adevărată revoluţie a globului, extrem de gravă prin consecinţele ei. Se afirmă astfel, că întreaga planetă e condamnată la uscăciune.

La o şedinţă a Institutului horologic britanic, doi astronomi au afirmat existenţa unor forţe cosmice, care încetinesc mişcarea de rotaţie a pământului. Observaţiuni precise confirmă că viteza de rotaţie a pământului nu e constantă — cum se credea — ci se îndepărtează necontenit dela valoarea ei normală.

Pricinile acestor neregularităţi — nelămurite încă până astăzi, — s'ar datori influenţei lunei, precum şi atracţiei soarelui şi a planetelor apropiate.

Totodată s'a pus în evidenţă o oscilaţie în direcţia axei globului, ceeace are ca urmare o deplasare a polilor, a continentelor şi fireşte a climatelor corespunzătoare.

Ing. I. S.

GRATIS catalogul cu notiţe explicative al cărţilor de
HIPNOTISM
Scriţi o carte poştală: GH. VALERIU, Strada Colţei 2², Bucureşti

Editura „Adevĕrul" s. a.
De Săptămâna Cărţii
publică volumele:

In preajma revoluţiei Volumul VI Ciubăreşti de CONST. STERE	Cântarea Cântărilor Versuri de CORNELIU MOLDOVANU Ilustraţii de I. ANESTIN
Logodnicul Roman de H. PAPADAT-BENGESCU	Tananica Roman de VLADIMIR CORBASCA

UN VOLUM
NUVELE
SEMNATE DE:
Ion Agârbiceanu, C. Ardeleanu, I. A. Bassarabescu, H. Papadat Bengescu, Ludovic Dauş, Sergiu Dan, Ion Dongorozi,
Mircea Eliade, Gala Galaction, Anton Holban, C. Manolache, Gib. I. Mihăescu, I. Peltz,
Camil Petrescu, Victor Ion Popa, Liviu Rebreanu, M. Sadoveanu, Alexandru Sahia, Mihail Sebastian, Mihail Sorbul
Cu desene de: Teodorescu Sion, Iser, I. Anestin, Moscu (Adina Paula) P. Grant, Margareta Sterian, Ross, Traian Cornescu, Mac Constantinescu, Luky Galaction, Tache Soroceanu, Dem. S. Maur, Marcel Iancu, Camil Ressu, Lily Verea, Steriade Miti Sadoveanu
20 autori — 500 pagini

Manual de morală practică

O amintire

Prietenul venea să mă vadă, emoţionat de aspectul anilor priviţi de-andaratele, şi îmi aduse aminte de Paris, unde trăiserăm câtva timp laolaltă, cheltuind toate ingeniozităţile şi fanteziile, ca să facem înconjurul săptămânii decent.

Au fost câţiva grei ani de luptă cu faptul divers cotidian personal, masa măcar dela prânz, care trebuia neapărat câştigată. Practicând moravuri dispreţuite de boemă, ne plăcea să dormim în patul proaspăt al unei camere curate, să ne schimbăm rufăria cel puţin de două ori pe săptămână, să ne spălăm des şi cu săpun, să nu ne fie tocurile ghetei tocite sau îmbrăcămintea obosită. Şi ne rădeam în fiecare zi. Preferinţele noastre se împăcau cu condiţia impusă unui străin, să nu pară sărac, şi cu o regulă morală generală, să nu se declaseze. Morală engleză şi căreia Britanicii, confortabili şi bine echipaţi, îi jertfesc şi ultimul penny. O cravată ireproşabilă salvează faţada întotdeauna, ca un steag de mătase de-asupra unui edificiu uzat. Atenţiune la detaliile esenţiale.

Prietenul meu era inginer şi ne-am asociat un medic rus, care cădea în teza noastră, purtându-şi visurile într'un joben, din ale căruia opt reflexe nu lipsia niciodată niciunul. In buzunarul căptuşelii se găsea un petec de catifea, bine întocmit pentru modificarea din când în când a luciului, impresionat de un contact. Nimic nu seamănă mai disgraţios cu o tăietură de brici pe falca pudrată, ca sbenghiul ivit la o atingere nesimţită, pe cilindrul de mătase, al căruia fulg trebue să se găsească orientat cu de-amăruntul într'o singură direcţie, imprimată dela fabricarea lui.

Ştiind că ideile echivalează cu un capital, nouă ne trebuia cel puţin o idee pe zi, idei efemere de una sau de două ore, comprimate în vederea unui randament maximum, în minimum de timp. Ideile cu respiraţia lungă nu ne interesau practic. Ele cereau timp, organizare şi mijloace. Vieţuind după ceasornic, calendarul şi vremea noastră se condensau în volumul unui minut. Şi ideea nu avea naţionalitate: Rusul, Germanul sau Românul, fiecare, indiferent, era proprietarul nestingherit şi fără orgoliu al ideii aplicate.

Văzând că orice idee e prea mult discutată, tovarăşii suferind de intelectualitate critică şi de morbul atitudinii, s'au hotărît să abdice şi s'au supus orbeşte celei dintâi idei exprimate. Această dictatură în trei, într'o epocă de universală democraţie, le-a folosit. Am izbutit să mâncăm de 3 ori pe zi, să ne plătim locaţiunea regulat, să participăm la premierele senzaţionale şi să ne asigurăm şi Duminica întreagă a celor trei încântătoare vecine de apartament, cu care ne îmbarcam dimineaţa pentru o petrecere idilică într'o pădurice cu botgroşi.

Proprietăresele noastre aveau despre noi opiniunile necesare prestigiului nostru fragil, crezându-ne fiii niţeluş cam avari — ceeace în Franţa putea să fie un certiifcat de bună purtare, ai unor părinţi burghezi de pe undeva, de prin depărtările confuze ale hărţilor ignorate. Căci şi avariţia aparentă se ajusta pe morală: nu ne era permis să nesocotim capacitatea lăscăilor, când o excelentă cafea la bar costa numai 10 centime şi câte un bacşiş entuziast acordat unui garçon la masă, putea să ne dezechilibreze pe două zile.

Două sezoane dificile pentru deghizarea profesională a locatarilor, aparţinuse halelor. Unul din asociaţi emisese într'o dimineaţă o idee destul de brutală, dar care s'a putut repeta câteva luni cu o eficacitate egală. Câteş trei prietenii se prezintau în halele centrale pe la orele 6, în bluză albastră şi pantalon de *futaine*, cu şapcă. Işi creaseră o clientelă de negustori care aveau nevoie de un însoţitor de marfă şi de particulari serviţi cu spinarea... Când Doctorul s'a plecat pentru întâia oară, ca un cărător de cărămidă, să primească răscăcărat povara, conştiinţa şi medicina aliate au gâfâit. Apoi s'au deprins. Pentru un nihilist bakuninist, ce era amicul nostru, o papornită cu articole alimentare pe umăr tot era mai bine venită decât un ştreang lipit de înghiţitoare la Varşovia sau la Lodz.

In 3 ore de asemenea gimnastică, asociaţii care nu refuzau bineînţeles nici *pourboarul*, agoniseau drepturile la viaţă pe câteva zile şi pe la orele 10, transformaţi, camarazii foiletau noutăţile, comod aşezaţi pe scaunele unei librării. Sentimentul că-şi merită prânzul şi cămaşa bine călcată ei îl aveau ca un criteriu de rezistenţă şi încredere în puterile proprii. La 25 de ani e o avere, un prim fond investit în întreprinderea unei vieţi. Dar sentimentul biruinţii adăoga un aport considerabil stării sufleteşti. A birui în ţară străină, e ceva mai mult decât a birui un obstacol. Străinul civilizat, încondeiat cu atâtea frumuseţi în paginile descriptive ale cărţilor de călătorie, scrise la hotelul de rangul întâi şi cu optica diformată a vizitatorilor de bani gata, e un şovin. El primeşte bine numai pe călătorul bogat. Intelectualului străin i se interzice concurenţa. Pentru acest soi de Macaques, care ar îndrăzni să-şi ţie inteligenţa la nivel cu a lui, străinul a rezervat în ţara lui muncile minore, însărcinările negre, refuzate de concetăţeni. Bach ar putea să fie primit la pupitru după moarte. In timpul vieţii el ar fi admis la spălarea cabinetului de toaletă.

Ideile au evoluat, devenind mensuale, trimestriale. Medicul rus a fost genial pe cinci ani, în ziua în care a inventat negoţul de mărunţişuri a 10, 15, 20 şi 25 de bani bucata. Primul *Quatorze Juillet*, ne-a găsit instalaţi într'o baracă de pânză, vânzând bijuterii amestecate în rumeguş.

— *Deux sous, trois sous, Mesdames... Voyez le beau pendantif à dix sous...*

Mărfurile, transportate în trei geamantane mici dela Grenoble, unde o fabrică debita din matriţe automate sute de mii de obiecte de tinichea stampată, s'au vândut trei zile, beneficiile au fost imense şi au mai rămas bijuterii de prisos câte o jumătate de geamantan.

— Iţi mai aminteşti? întreba prietenul meu, cu care nu mă mai văzusem 30 de ani. El conduce o mare industrie într'un stat străin — îţi mai aminteşti că nu ne mai puteam scăpa de camelota rămasă? Am târît toată noaptea geamantanele cu rămăşiţe după noi, urmăriţi discret de agenţi de-a lungul Seinei, în care voiam să le aruncăm... Ce vremuri bune! cuteza să califice inginerul, invidios de sine şi influenţat de literatura regretelor. Tu ce-ai făcut cu ele? m'a întrebat.

— Am venit cu ele în ţară. N'am putut arunca nici rumeguşul. Pe urmă l-am păstrat... Nu mi-a mai venit să le arunc... Vrei să mergi cu mine în pod? Hai să ţi le arăt. Sunt intacte, cu tărâţa de lemn cu tot, ca în seara în care am lichidat sărbătoarea Bastiliei, la Paris.

T. ARGHEZI

Amintiri

Mă întorc înapoi peste ani şi seri
In acelaş parc — într'o seară — eri,
Plângeau castanii goi — despărţire
Tu mai păstrezi în gînd vre-o amintire?

Suntem trişti şi streini şi departe — ascult
Melodii de clopot îngheţat de mult.
E atât de pustiu şi gol în odae
Şi trecutul în geam — degete de ploaie...

Toamnă veche rămasă pe drum...
Povestea visurilor mele acum...

Mă întorc înapoi peste ani şi seri
In acelaşi parc — într'o seară — eri.

OVIDIU IOANID

D-na *Lola Schmierer-Roth*, care a expus la Hasefer, ne era cunoscută dela ultimele Saloane Oficiale, unde s'a înfăţişat cu studii isbutite în cărbune şi ulei.

Era în lucrările d-sale o siguranţă a liniei, o amănunţire fără greş a câmpului plastic, o aplicaţie a învăţăturii academice în sensul cel bun al cuvântului; — toate însuşirile relevând un spirit de limpede şi atentă descripţie.

Studiile acestea se impuneau atenţiei cercetătorilor prin riguroase calităţi de meşteşug, dar nu izbuteau să ne apropie sufleteşte de ele, nu exercitau atracţia artei care încântă deasupra oricărei reguli respectate cu sfinţenie.

Expoziţia dela Hasefer ne-a arătat şi alt aspect al artei d-nei Schmierer Roth: acuarele delicate, de atmosferă, şi pictură mai generoasă, urmărind un sens de artă şi de umanitate.

Am întâlnit şi acum o caligrafie rece a liniei şi o culoare greoae, opacă, muncită, supusă domestic destinului nefericit al schematicei desenului.

Artista caută însă o ieşire, o eliberare din labirintul amănuntelor preconcepute, inventate şi aplicate la orice motiv plastic.

A fost cândva la d-sa o obsesie de spirit germanic, care i-a adus disciplină în lucru, îndrumându-i stadiul de formaţie.

Astăzi, d-na Roth, saturată de cuminţenia aceleiaşi aplicaţii scolastice, tinde către simplificare, către interpretare, către insufleţirea materiei.

Eugen Drăguţescu — Piaţa din Dorohoi

Pe drumul neo-clasic pe care a pornit, artista se simte bine şi ne îndreptăţeşte să-i pretindem opere de gând şi de nobleţă formală.

Parisul şi mai ales meşterul Derain i-au folosit mult.

Era totuş în expoziţia dela Hasefer ceva lugubru, de întuneric şi de moarte, dar în acelaş timp o adiere de speranţă, de înseninare.

Peste trecutul sumbru, exagerat de masiv şi de greoi, începuse să bată vânt de primăvară, de mişcare, de viaţă.

Unele tablouri, e drept, foarte puţine, izbutesc să înfăţişeze un centru al lor, un înţeles, un rost, o limpezire; au un punct de razim, în jurul căruia gravitează străduinţele artistei şi în jurul căruia trebue să graviteze şi atenţia privitorului.

Altele, deşi lucrate cu extremă luciditate, sunt atât de încărcate încât ne obosesc.

Pentru viitorul artei d-sale, d-na Lola Schmierer-Roth va trebui să reflecteze mai mult asupra problemelor culorii. Dacă

Ioana Gr. Glossan — Autoportret

stilul d-sale pare că se schimbă, culoarea n'a făcut nici un progres. E aceiaşi pretutindeni: opacă, rece, metalică. Tablourile sunt invadate mai ales de un negru mort.

Am stăruit mai mult asupra acestei manifestări, tocmai pentrucă e vrednică de interes; — despre multe dintre celelalte expoziţii ale ceasului de faţă putându-se scrie orice, numai cronică plastică — nu.

■

Se expune în genere prea mult.

Elevi abia ieşiţi din şcoală, ori încă pe băncile şcoalei, se grăbesc să-şi satisfacă ambiţiile juvenile, îngheşuindu-şi începuturi şi încercări timide în expoziţii scump plătite. Ei nu-şi dau seama că plătesc, nu numai cu bani, dar şi cu jertfirea unor iluzie pe care nu au dreptul să le spulbere.

Creditul acordat tinereţii nu suplineşte maturitatea si talentul.

La Mozart — trei debuturi. Le vom cerceta pe rând.

D-ra *Ioana Gr. Giossan*, un talent prodigios, neorientat însă, inegal, dar cu multiple posibilităţi.

Dela floarea, gingaşă în construcţia ei cromatică, până la peisaj şi la portretul de dimensiuni, artista desfăşoară o energie şi o bunăvoinţă stilistică ce se vor încă îndrumate, dar care dovedesc de pe acum siguranţa exploarărilor viitoare.

D-ra Ioana Giossan nu trebue să uite că e preferabil să continue studiul, decât să rămână *artista* de azi.

Pentru evoluţie, stadiul actual e o etapă de necontestat merit. Pentru fixare însă, e prea puţin.

Şi, mai ales, nu cantitatea hotărăşte.

■

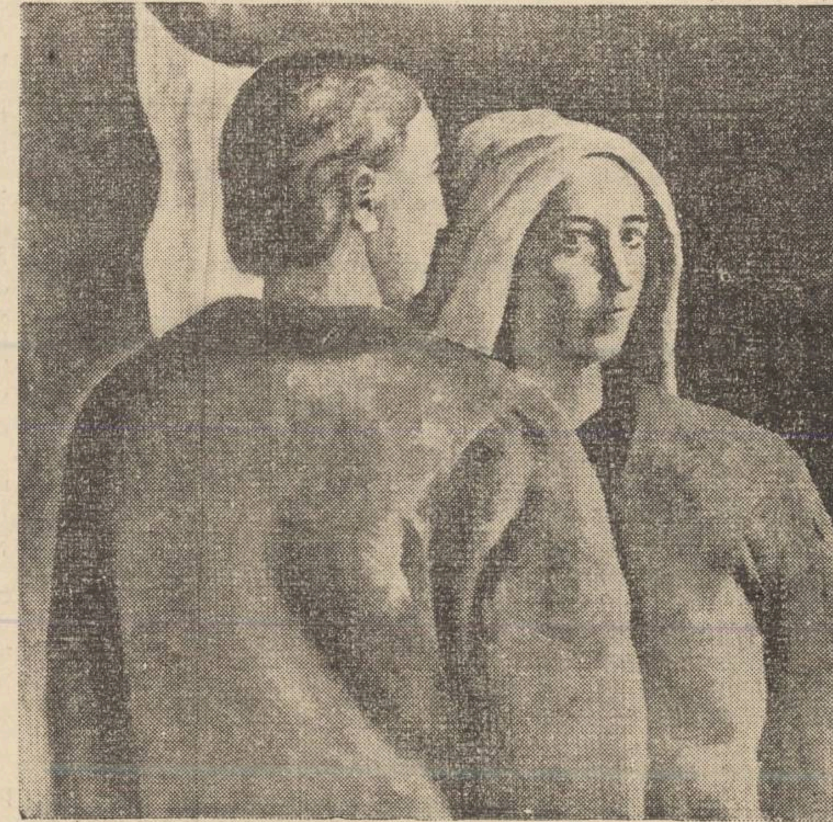
Aceleaşi observaţii se potrivesc şi d-lor *Eugen Drăguţescu* şi *Dobrian*.

Grăbiţi să se înfăţişeze publicului, artiştii aceştia cu bune însuşiri de debut, modeşti şi oneşti, cad însă în păcatul de a confunda curajul de a expune cu îndrăzneala stilistică.

Când eşti deplin stăpân pe mijloacele de expresie, îţi e ertat să întreprinzi simplificări. Se cere însă mai întâi să-ţi valorifici cunoştinţele.

Din lucrările prezentate nu putem afla despre d-nii Drăguţescu şi Dobrian decât... că sunt băeţi buni.

H. BLAZIAN

Lola Schmierer-Roth — Dublu portret

Şezătoare ţigănească

...Sas ek tagàr, hai o donca tagàr mulò, hai cana mulò su, ni mai kerèl o dies defel. So kardias e tagarni? Pendia at iacà: — că con aflizel la pes te beşèl ando cangheri trin dies, ji kerel o dies hai te lèl pesche oi de tagar...

Şi Ursaritico Paranice (povestea ursărească) continuă mai departe, spusă rar de către un bătrân ţigan, care din când în când face câte-o pauză ca să fumeze din lulea şi să scuipe plescăind.

Pe de lături, alţi ţigani cu femeile, fetele şi feciorii lor, ascultă atenţi, iar dănciucii au adormit de mult, cu capul în poala mamelor lor.

Căci e sărbătoare mare la ţigani de Sfântul Ignat, când au tăiat porcii şi de aceia se găsesc în seara asta la şezătoare. Au pregătit plăcintă cu dovleac, au copt seminţe ca să ronţăe şi urdă ca să mănânce cu mămăligă caldă. Trei plosci cu ţuică le vor uda gâtlejul. Şi se simt atât de fericiţi! Ce, numai gagiii (românii) să facă şezători? Parcă romii nu ştiu să povestească şi să petreacă?

Gazda a pregătit chiar scovergi şi mirosul lor din tindă gâdilă nările invitaţilor. Un ţigan, ca să-şi facă poftă de mâncare, trase un brâuleţ de unul singur iar altul începu să cânte:

Foae verde ca lipanul,
De trei ori potcovii calul
Să urce la mândruţa dealul.
Nu e vina nimănui
Nici a potcovarului,
Ci e vina mândrei mele
C'a pus crâşma 'ntre vâlcele...

Sosind plăcintele şi scovergile, toate glasurile amuţiră. Dănciucii simţind şi ei în somn mirosul îmbietor, se deşteptară ca la comandă şi cu acel şiretlic copilăresc pe care nu toţi copiii îl au, scânciră:

— Mamă, mi-e foame!...

— Incet, că vă dă maica...

Un bătrân strigă:

— Un dănciuc să spună mai întâi „Amaro Dad" (Tatăl Nostru), că doar suntem creştini şi rugăciunea s'o rostească cel mai nevinovat şi lipsit de păcat... Hai, zi tu, mai Sandache!

Un danciuc de zece ani se frecă la ochi şi cu faţa spre icoană, cu mânile împreunate începu:

„Amaro dat, cai san ando cero, sfinţil pe co alau. Te-avel chi imparaţia, chereplis chi voa, sar ando cero azdea i pi phun. O mandro amaro andai saoro ghes, dene ame aghe. Hai ierti sar sanoio greşeli amare, sar iame iertis àl greşeli cai greşi sardas. Hai na enghiorme àndi ispita, hai mântuisarame ande sa si nasul. Că chir şi i puterea, i marirea, hai imparaţia hai, ando veci vecilor, Amen!...

Toţi ţiganii se închinară, băiatul fu bătut pe umăr şi ospăţul începu. Fiind prea mulţi pentru două plăcinte, trei bolovani de urdă şi câte-o scovergă, gazda aduse şi nişte jumări, iar când foamea a fost potolită, chiar cei mai posaci dintre ţigani, începură să dea drumul gurii. Unul din ei întrebă:

— Măi fraţilor, pentruce suntem noi blestemaţi ca să îndurăm batjocura tuturor gagiilor?

Un altul răspunse:

— De, măi Postolică, se zice că Noe, cel care a scăpat din potopul cel mare, avea trei feciori: pe Set, Ham şi Iafet. Lui Noe care, sădise viţa de vie, îi plăcea mult zeamă de struguri şi odată, bând prea mult s'a îmbătat adormind desgolit, la umbra unui copac. Feciorul mijlociu, Ham, a văzut goliciunea tatălui său şi râzând, a chemat şi pe fraţii lui ca să vadă. Dar Set şi Iafet, scoţând hainele depe ei au mers de-a'ndaratele şi au acoperit cu hainele pe Noe; iar când acesta s'a deşteptat, ei i-au povestit fapta lui Ham. Atunci Noe a blestemat pe Ham, ca toţi copiii lui şi neam din neamul lui, să fie slugi şi robi la copiii şi strănepoţii lui Set şi Iafet... Se zice că noi, ţiganii, suntem strănepoţii lui Ham şi de aceia am suferit robia, împrăştierea pe pământ şi hula...

Un ţigan bătrân, spuse o altă legendă:

— Noi suntem acuzaţi că în timpul când a fost condamnat Isus Christos la răstignire, călăul era un ţigan şi acesta, în loc să făurească numai patru piroane, a făurit cinci, pentruca un piron să-l înfigă şi în pieptul răstignitului. De aceea am fost blestemaţi să umblăm împrăştiaţi în lumea întreagă, robi ai tuturora...

— Dumnezeu să mai înţeleagă, — făcu un altul, — că eu ştiu altceva dela bunicul meu. Se zice că doi ţigani, umblând prin cetatea Erusalimului, au întâlnit o femeie cernită, plângând şi au întrebat-o:

— De ce plângi, femeie?

— Plâng pe fiul meu condamnat la răstignire şi acum îl duce la Golgota ca să-l ţintuiască pe cruce.

— Dar ce greşală a făcut fiul tău ca să fie răstignit?

— A furat păcatele oamenilor!

— Aşa? Păi atunci a furat şi păcatele noastre, căci şi noi avem obiceiul să *ciordim* câte-ceva de-ale mâncării. Stai că mergem să furăm cleştele, ciocanul şi piroanele, cu care va fi răstignit fiul tău.

Şi pe furiş, târându-se ca şerpii cei doi ţigani au furat aceste unelte, iar femeia le-a spus: — Eu sunt Fecioara Maria şi vă binecuvântez ca ertate să fie păcatele neamului ţigănesc pentru furat...

— Eu mai ştiu altă poveste. Ştiţi că mulţi gagii ne zic „faraoni". Se spune că noi am fi fost soldaţii unui Faraon din Egipt care a urmărit pe Moise cu evreii lui, până la Marea Roşie, şi Moise, dând cu toiagul, a despărţit Marea Roşie în două, făcând drum de trecere spre Arabia. Soldaţii care au trecut întâi s'au înecat şi prea puţini au scăpat. Noi, am fi strănepoţii acestor soldaţi faraoni, blestemaţi să fim râsul tuturora...

— In privinţa asta ştiu şi eu o poveste. Cică Moise nu a respectat termenul fixat de Faraon când să plece din Egipt şi a plecat cu trei zile mai înainte. Faraonul Egiptenilor s'a mâniat şi a trimes soldaţi ca să-i prindă pe evrei, dar s'au înecat peste trei sferturi din ei. Moise ar fi spus: — Soldaţii faraonului au murit nevinovaţi şi am păcătuit şi eu că nu am respectat cuvântul. De aceia, evreii bătrâni care cunosc bine talmudul, când văd pe un ţigan, se freacă pe mâni, în semn că se spală de păcat şi se scoală în picioare...

— Ia să mai vorbim şi de altele. Ghici, ghicitoarea mea! După ce se cunoaşte un om că-i ţigan?

— ...

— Ptiu! Nici atâta nu ştiţi, măi prăpădiţilor? După gingii, mai, că toţi ţiganii fie ei cât de iabraşi la faţă, au gingiile vinete... Dar când nu se cunoaşte un ţigan?

— Când îl vezi de departe, pentrucă zici: — vine un om! Dar când îl vezi deaproape, tuciuriu, zici: — Dă-l naibii, că e un ţigan!...

— Aci aţi ghicit-o. Când muşcă un câne pe stăpânul său, dacă nu e turbat?

— ...

— Când i-ai dat să mănânce şi-i iei mâncarea dinainte... Dar când înjură ţiganul mai cu foc?

— Când îi iese epurele înainte, sau când îi bălăbăneşti în faţă o ureche de epure...

— Şi asta aţi ghicit-o.

— Dacă furi un inel şi ştii că are să te dezbrace jandarul până la piele ca să-l găsească, unde-l ascunzi?

— Ei, asta este o întrebare prea uşoară, pentrucă mi s'a întâmplat mie să fur un inel şi nu l'a găsit...

— Unde l'ai ascuns?

— L'am băgat într'un deget dela picior, am înfăşurat degetul cu o cârpă murdară, ca să se creadă că am o rană, şi am început să jur pe toţi sfinţii că sunt nevinovat...

— Şi pe-asta aţi ghicit-o...

— Dar pentrucă până la ziuă mai e timp şi o să ni se facă poftă de mâncare, cine este mai deştept să ne facă rost de ceva „haleală"?

— Noi!

Şi doi flăcăi eşiră pe uşe, pentruca după un sfert de oră să se întoarcă cu două găini şi câte-va hâlci de carne.

— De unde le-aţi cumpărat, mangosiţilor?

— Din târg dela Ciordeni! Hai preparaţi repede o ciorbă şi o friptură pe cartofi, că te pomeneşti că vânzătorii îşi iau

Urmare în pag. IV-a

seama şi ne cer marfa înapoi... Să nu rămâie nici un fulg!...

— Mai, Mandache, dacă eşti flămând şi se prinde un birtaş ca să-ţi dea să mănânci cât îţi pofteşte stomacul cam ce-ai cere?

— Păi să vezi. Aşi cere întâi o litră de ţuică pentru pofta de mâncare, apoi aşi mânca pe rând: o ciorbă, o tocană, o porţie de varză cu carne grasă de porc, o fripturică cu cartofi prăjiţi, la care să se dea şi o farfurioară cu murături, o bucată de brânză, o halcă de plăcintă şi ceva poame. Că, de, dacă-i pomană, pomană să fie.

— Dar pâne şi udătură?

— O pâne mi-ar ajunge, mai cu economie, iar vin poate să meargă până la vreo patru „jumătăţi".

— A, păi mănânci puţin... se vede treaba că suferi de stomac...

— Da, mi l-am stricat mâncând mereu fasole, ciorbă de lobodă şi ciulama de urzici.

— Dar mâne, că-i zi de obor, mergi cu gloaba s'o vinzi?

— Ce gloabă, că am făcut din ea o sireapă de şapte ani.

— Cum, mă?

— —I-am pilit dinţii, i-am tuns coama şi coada, i-am văpsit părul sur cu un negru închis, iar la obor îi bag sub coadă o muscă măgărească şi-o ung cu puţin terpentin, de are să zboare nu altceva...

— Şi cum ai să juri când te tocmeşti?

— Când voiu pleca mâne la Obor, pup mai întâi pisica pe ceafă şi am să mă jur în faţa muşteriului cam aşa: — Să dea Dumnezeu să n'am parte de ce am sărutat eu, când am plecat de-acasă! Muşteriul are să zică: — Ei, săracul! Şi-o fi sărutat şi el nevasta sau copiii, aşa că nu se jură el pe ce are mai sfânt...

— Ptiu, găsi-te-ar damblaua, că mare coţcar eşti!

— Măi, dar care a învăţat carte mai multă dintre toţi câţi ne aflăm aici?

—Eu, neică Ispase!

— Câtă carte?

— Cinci clase primare.

— In câţi ani?

— Păi după obiceiu, în zece ani...

— Cum asta?

— Am fost dat la şcoală când aveam şapte ani şi ca să-mi rămână bine în minte învăţătura, făceam câte doi ani într'o clasă...

— Va-să-zică, la şaptesprezece ani ai terminat şcoala...

— Cam aşa ceva. Ştiu că eram să rămân şi în al doilea an repetent, când eram în clasa a cincea, dar învăţătoarea, o fată tânără, s'a gândit: — Ce mă fac eu cu huiduma asta de şcolar? Te pomeneşti că-mi face zâmbre şi mă fac de basm în sat... Mai bine să-l trec clasa! Şi aşa am scăpat de năpastă. La două luni m'am însurat şi fui în rândul oamenilor...

— Cum naiba te-a luat Zamfira aşa golan?

— De frică. I-am spus:—Zamfiro, te tai, te sluţesc, dacă nu mă iei de bărbat, că eu ştiu să scot bani din piatră seacă... Dacă nu-mi merge cu scripca, pui mâna pe ciocan şi dacă nici cu ciocanul nu-mi merge, cumpăr şi vând fiare vechi. Am mai încântat-o cu cântecele, căci în astea nici dracul nu mă întrece. Mi-aduc aminte că am zăpăcit-o cu cântecul ăsta:

Dă-mi guriţa de trei ori
Că-ţi miroase gura flori!
Şi buzele micşunele
Mânca-le-ar neica pe ele...

Şi când am sărutat-o îi mirosea gura a usturoi, că mâncase fasole sleite...

Astfel, şezătoarea continua în glume, râsete şi păcălituri. Iar când s'a făcut ziuă, bătrânul povestitor, tocmai termina un basm ţigănesc:

„Sas ek data bat rom că buti hai sas zapucos sar o beng; atunci nasfaisailo, ek rom hai e boeari dinea ando lesa. Avdies at iaca, rano at iaca, numai cearta hai mardeala, dielen o rom că ni jal şucar. Kerel ek sfatos hai alegisardian ek rom mai zuralo cava si le vataos. De atunci keren le rom buti le vatosckiri...

G. A. LAZURICA

Naufragiaţii dragostei

Citiţi ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

Cântecul din urmă

Lui D. N. Teodorescu

N'am să las în urmă nici un semn.
Nici o urmă-adâncă 'n paraclis.
O să plec cu sufletul închis,
Intr'un car cu roţile de lemn...

Şi va fi o zi de sugrumare...
Ploae cu tăciuni de foc şi sânge,
Ingerii în urma mea vor stânge
Lămpile rămase prin altare.

Dar tristeţea să mi-o rupă corbii
Când în suliţi toamna să turbeze,
Şi pe drum, în nopţi de boboteze,
Hainele să mi le poarte orbii...

Chipul meu frumos să mi-l aştearnă,
In verandă mânile de ceară,
Şi să vină 'n fiecare seară
Licurici cu brize să mă cearnă...

Vulturii să-mi ducă peste ape
Lacătele porţii de aramă,
Şi să mă sărute ca o mamă
Dunărea, cu cerurile-aproape...

Şi cu spasmuri sub privirea rondă
Cea din urmă fată ce-o rămâne,
Intr'o zi să scoată şi să sune,
Inima din mine, vagabondă...

CONST. SALCIA

Vreţi să scăpaţi de REUMATISM şi GUTĂ?

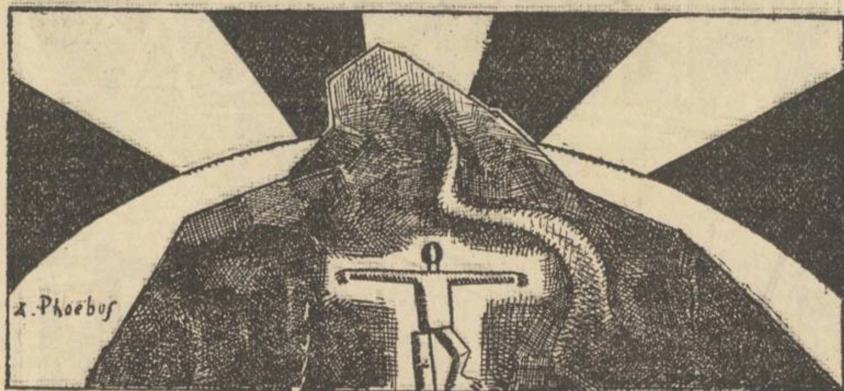
Dureri înţepătoare şi contracţiuni în membre şi la încheeturi, mâini şi picioare umflate şi schilodite, svâcniri, junghiuri, contracţiuni în diferite părţi ale corpului, ba chiar slăbirea vederii sunt adeseori consecinţa reumatismului şi gutei care trebue înlăturate, căci altfel boala progresează mereu.

EU VĂ OFER
o cură de apă în casă

salutară care disolvă acidul uric şi înlesneşte asimilarea şi secreţiunea. Este o apă produsă pe cale artificială în mod fidel după o sursă terapeutică binefăcătoare, pe care buna mamă natura a dăruit-o oamenilor bolnavi.

Scrieţi-mi imediat şi veţi primi
absolut GRATUIT
prin depozitarii mei din toate ţările, o lucrare instructivă.

Adresa pentru scrisori: ERNST PASTERNACK, Berlin SO.
Michaelkirchplatz 13 Abt.: H. 394

Din trecutul Basarabiei

Un Mecena freudian

„A murit celibatar", — scria într'o zi, acum câteva decenii, presa rusească din Basarabia, — „lăsând însă, peste cinci sute de orfani—toţi bursieri sau bursiere în şcolile superioare din Odesa, Kiev, Harcov, Moscova, Petersburg", etc...

Intr'adevăr, din sânul boerimii basarabene s'a ridicat un om, — să-l numim Mihail Alexandrovici B., — care a meritat dela contimporanii săi numele de „Carnegie al Rusiei", de oarece venise, timp de 25 de ani, în ajutorul tineretului, mai ales a celui feminin — în năzuinţa acestuia spre intelectualizare şi specializare prin şcoală.

După moartea lui Mihail Alexandrovici B., rudele lui au constatat cu groază că era pe pragul falimentului, în care ar fi antrenat, în cel mult doi-trei ani, pe toate neamurile lui, fiindcă a fost procurist general al numeroaselor surori şi tutore al nenumăraţilor săi nepoţi şi nepoate.

Din an în an, îşi extindea activitatea de încurajare a tinerelor studente, cheltuind anual în acest scop 200—250 mii de ruble aur, adică peste 20 de milioane de lei în valuta de astăzi!

Mare latifundiar, mare snob şi sibarit, mare sentimental şi extrem de sincer „progresist", Mihail Alexandrovici B. ducea pe cele peste 40 de mii de hectare ereditare ale „dinastiei" B. o gospodărie perfect agronomică şi inovatoare.

Membru „de stânga" al „zemstvelor" (autonomie locală, judeţeană şi provincială, a Basarabiei, ca aproape în toate provinciile Rusiei propriu zise), el avea în Duma Imperială o atitudine politică foarte moderată, aparţinând grupului mic al „Reînoirii Pacinice".

Era şi firesc. Imitând din răsputeri pe marele filantrop american, Andrew Carnegie, care tocmai atunci excela în sprijinirea şcolilor şi instituţiilor ştiinţifice din Statele Unite, arătând lui Rockfeller şi altora drumul milioanelor de prisos, — Mihail Alexandrovici B. s'a specializat în cele din urmă în susţinerea culturii feminine, pentru care avea nevoie de mari venituri...

Era deajuns ca o fată oarecare, bacalaureată, dintr'un târguşor al Basarabiei Centrale sau al celei de Nord, să-i fi cerut cu insistenţă, şi uneori — cu leşinuri, bursa pentru a urma cursurile universitare —şi viitorul ei, pentru cel puţin 4-5 ani, se făcea neted ca o şosea bună în ceiace priveşte mijloacele de existenţă studenţească.

Extinzându-şi astfel activitatea unică în sânul marilor proprietari agrarieni şi văzându-şi bugetul crescut simţitor din an în an, Mihail Alexandrovici B. a început să observe o economie straşnică în cheltuelile proprii. Nu mai ţinea nici secretar sau secretară, ci ducea corespondenţă cu bursierele lui (bursieri avea puţini: vreo 60) lucrând personal până noaptea târziu, expediind banii, dând sfaturi în cazuri de boală, etc., şi ţinând în secret absolut faptele şi cifrele.

Din când în când făcea navete lungi între centrele universitare şi, la întoarcerea acasă, se observa pe figura lui o satisfacţie mare, când unii îl întrebau, cu mult tact şi cu artă: cum îi merge cutărei sau cutărei bursiere mai simandicoase? (Majoritatea bursierelor erau... cum le-a făcut, bineînţeles, Dumnezeu...).

Când alţii, intrigaţi, îl întrebau verde ce anume îl împinge la o astfel de activitate (era exclus să aibă gusturi de paşă, stăpân peste cele 500 de bursiere!), — el începea cu o lungă poveste, simţind nevoe de explicaţii: din copilărie îi plăcea să facă oricui cadouri: apoi, hotărându-se a nu se însura şi nefiind zgârcit, a început să ajute pe copiii slujbaşilor de pe moşii, ai agronomilor — ajungând la urmă unde a ajuns.

Intr'adevăr: era extrem de darnic, de visător, de gastronom (a murit din cauza diabetului la vârsta de 50 de ani), de sociabil şi de muzical...

Dar toate acestea nu erau deajuns să explice complect mania sa de a face bine fetelor.

Abia după moartea acestei inimi bune, unii mai cunoscători au ajuns la următoarea concluzie, care, fiind aplicată la fapte reale, izolate dar numeroase, s'a dovedit singură veridică.

Mihail Alexandrovici B. era lipsit complect de... virilitate, în urma unui accident de călărie şi a unei operaţii corespunzătoare, la vârsta de 14 ani. De atunci, şi el şi părinţii lui au ştiut să păstreze secretul timp de 36 ani.

Ruşinat incontinuu, deşi rămas cu înfăţişare bărbătească, el se obişnuise treptat cu crucea lui, jucând un rol care e explicabil prin faptul că infirmitatea lui se produsese la vârsta de 14 ani — adică în plină pubertate psihică şi fiziologică.

Având un exterior plăcut şi fiind mare bogătaş, era curtat într'una de cele mai variate pretendente. Inteligent, însă, el a renunţat să joace vre-un rol de „bărbat" camuflat. S'a dedat, deci,, unei alte pasiuni: proteja cultura, feminină, ajungând, precum am văzut, aproape să-şi pericliteze bunul renume şi situaţia materială.

Inchipuiţi-vă ce ar însemna astăzi ca cineva să cheltuiască anual, din propriu-i buzunar, peste 20 milioane de lei pe an pentru studentele sărace din 3—4 judeţe româneşti!

Avea însă o singură slăbiciune: cu cât i se făcea mai stăruitor aluzie că în navetele sale prin centrele universitare rămăsese „desigur" mai mult timp în Kiev sau Harcov, din cauza cutărei sau cutărei „cursiste", — cu atât mai mare îi era satisfacţia interioară.

ALEXIS NOUR

In săptămâna Cărţi, orice intelectual trebue să citească marea suces al romanului românesc:

HORA PAIAŢELOR
roman
de
Virgiliu Monda

Fresca societăţii de azi, cu toate viciile şi dramele ei.

Editura „Vremea" Lei 50

In săptămâna Cărţii,
Citiţi marele suces literar:

Urechea lui Dionys
roman
de
Virgiliu Monda

„Toată drama sensualităţii"

Editura Cugetarea Lei 50

PRIMII PAŞI

Am aşteptat

Am aşteptat în geam să-mi bată
Un deget mic înmănuşat,
Dar n'a bătut; am aşteptat
In van un deget mic odată,
In geamul coşcovit să-mi bată...

...E noapte-acum. Mă poartă gânduri
Nebune, către casa ei....
Străbat cu ele lungi alei
Pe care frunze rânduri, rânduri
Ingroapă stolul meu de gânduri...

Şi toate pier, rămân în cale...
Doar unul singur n'a rămas;
El duce-al dorului meu pas
Spre ţinta visurilor sale,
Şi cade-apoi şi el pe cale...

In urmă somnul mă cuprinde.
Pe gene am un mărgărint,
O dungă fină de argint
Din colţul ochiului se 'ntinde.
Şi plâng când somnul mă cuprinde

Am aşteptat în geam să-mi bată
Un deget mic înmănuşat:
Dar n'a bătut; am aşteptat
In van un deget mic odată,
In geamul coşcovit să-mi bată...

HULUBEI A. HORIA

Călătorie

Zi de Mai... La răsărit, soarele se încinsese cu brâu de aur... Copacii şi florile păreau că renasc la dulci mângâieri ale soarelui şi se spală în roua de mărgăritar a dimineţii...

Fluturele, născut cu primăvara, legănat pe sânul florilor abia deschise, se îmbăta de parfum, de lumină şi de albastrul cerului. Bobocii de trandafir, în corsetul lor de catifea verde, sfioşi, se minunau de măreţia naturii...

■

Totul era ca în vis! Mai ales gândul că peste câteva zile va fi mire, făcea pe tânărul nostru atât de fericit, încât chiar sdruncinăturile trenului şi huruiala roţilor. i se păreau legănări în lăcaşul cereştilor coruri. Călătorise o zi întreagă, zi atât de scurtă, în care nu avusese timpul să-şi treacă pe dinaintea ochilor întregul stol al iluziilor.

Soarele-şi strângea acum evantail-ul de raze arămii... Curând se lăsă neagra cortină a nopţii...

■

Buzău...

— Este vreun loc liber?

— Da! răspunse el.

— Poate că Domnul voia să doarmă şi-l încomodez? Nu?

— Dimpotrivă!

— Da?!?

Se aşeză lângă dânsul... Abia acum dela aprinderea luminii putu să-şi privească vecina de călătorie...

Micuţă, cu gene lungi, cu ochii mari, albaştri, în care se oglindea seninul zilei de Mai apuse; cu zulufii de eben strălucitor, care se învoltau pe umerii albi râurind...

Năsucul, puţin să fi fost altfel, n'ar fi aparţinut fetiţei cu buze fragede. Surâsul desvăluia şiragul de perle al dinţilor.

Imbrăcămintea-i diafană făcea să i se întrevadă trupu-i nud, cu rotunjimea uşoară a sânului fecioresc sculptat în ivoriu, cu talia mică şi pulpe vii.

Părăsi lectura, plictisită. Deschise fereastra şi privea în întunecimea nopţii...

Aerul se scurgea dealungul gâtului ei cu o lunecare desfătătoare, răsvrătindu-i buclele.

Işi plimbă apoi privirile împrejur. Ochii ei se întâlneau cu cei ai politicoasei gazde. Zâmbi, iar el, fără să vrea, se înroşi... Intr'o clipă îşi scotoci buzunarele şi scoase un ziar vechi, mototolit... Părea foarte adâncit în cetirea lui... Privirile însă îi alunecau vis-à-vis conturând trupul micuţ.

...Avea o piele curată şi roză, un roz de floare fragedă, unde sufletul, ca o boare de primăvară, scump îşi dăduse comoara lui.

Isbucni în râs homeric... Pricepuse...

— Văd că te plictiseşti cetind, nu-i aşa?

— ?!?

— Aşa mi s'a întâmplat şi mie şi...

— Vreţi să dormiţi, poate şi lumina... •

— Nu, dar... (Dintr'un salt tânărul „manierat" întorsese întrerupătorul).

Intuneric... Aşezată lângă dânsul, îşi lăsă capul pe umărul lui. (Desigur că nu văzuse cum s'a aşezat, căci altfel...)

— Şi pentrucă „trebuie" să dorm, spune-mi o poveste.

— Nu ştiu! (In gându-i: „Ce-i cu asta?")

— Nu cred! Nici una?

— ?!?

— Bine! Ai să-ţi aduci aminte de una pe care o voiu începe eu!

— ?!?

— A fost odată ca niciodată...

— O fată...

— Care plecase dela...

— Buzău!

— Şi...

— Şi...

Linişte... Doar huruiala roţilor şi pufăitul locomotivei se mai auzea... Deodată ea isbucni...

— O stea care cade! Repede să doreşti ceva, dar să nu spui tare că nu se mai îndeplineşte.

...Şi, în căutarea urechii buclucaşe, gâtul lui fu înlănţuit cu mâini de zăpadă...

Tăcerea care a urmat era o reculegere în care se simţeau unul al altuia, cu căldura trupurilor printre hainele uşoare, cu bătăile inimilor împărechiate...

In mica odăiţă de pe roate se putea distinge un monom de umbre...

Sârmele de telegraf cântau o veselă simfonie, iar inimile băteau măsura...

Trenul îşi schimbase mersul...

— Incotro?...

— Spre cer!...

■

— Biletele pentru Galaţi!

— Pardon!

...Incă puţin şi trenul se opri... Pe peron zarvă mare... Iată şi logodnica... l-a zărit la fereastră... înaintează spre uşa vagonului... dulci îmbrăţişări... clipe de emoţie...

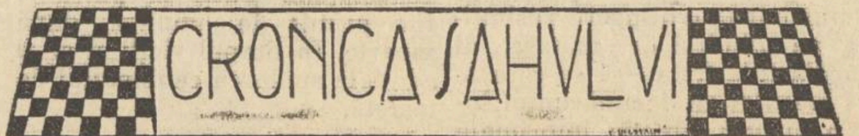
— Ah, uite-o pe X, zise ea.

...Şi, în acelaş timp buzoianca cu zulufii ebenii se îndreptă spre dânşii...

— Iţi prezint pe sora mea care a venit la nuntă!

...Smerit el sărută mânuţele „nouei sale cunoştinţe"...

SANDU GRECU

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

1925—1935
Revista Română de Şah
10 ani dela apariţie

In Mai 1925, prin dificultăţi imense şi cu sacrificii nemăsurate şi-a făcut apariţia primul organ românesc special destinat şahului „Revista de Şah". Apărută pe malurile Nistrului, la Soroca, Revista de Şah a fost fondată de Anatole Ianovcic, cel mai mare sprijinitor al şahului românesc. Şi aceasta din cauză că sprijinul a fost devotamentul întregii sale persoane, şahului, lucrând cu multă râvnă şi imens folos la „Revista de Şah". Chiar şi astăzi Ianovcic e sufletul Revistei, e motorul coordonator al activităţii ei.

ANATOLE IANOVCIC

Luptând cu greutăţi infinit de mari, din cauza inexistenţii unui număr suficient de abonaţi — întreaga mişcare şahistă română fiind abia la început — Revista de Şah a triumfat. Triumful ei — datorit tenacităţii şi entuziasmului celor din jurul ei — este triumful şahului românesc. Şi suntem sinceri când mărturisim că în cea mai mare parte activitatea şahistă română în ţară şi afirmarea în străinătate s'a bazat pe această publicaţie de un nivel superior.

Mai târziu d-l Mihail Sadoveanu, cunoscutul scritor român şi un şahist de talie internaţională a primit să devină director al acestei reviste, spre o îmbunătăţire mai mare a „Revistei de Şah". In 1930, intrând în al 6-lea an de aparaţie continuă s'a numit „Revista Română de Şah". Fiind dela început organ al „Federaţiei Române de Şah", Revista a ştiut să critice atunci când atitudinea Federaţiei nu era în interesul propăşirii şahului nostru „Revista Română de Şah" s'a bucurat întotdeauna de un material foarte bogat. Partide de actualitate, analizate de marii maeştrii români şi străini, probleme ale celor mai celebri compozitori ai secolului — regretatul W. Pauly era un colaborator devotat, şi articole, studii teoretice, cronici de un interes excepţional. De altfel acest lucru se datoreşte grupului din jurul ei ce i-a dat un concurs neţărmurit: M. Sadoveanu, A. Ianovcic, A. Schiffmann, I. Schlarko, A. Lernovici, A. Winkler, S. Herlandi, Dr. Balogh, R. Cofman.

Având întâi redacţia la Soroca, ea s'a mutat la Iaşi şi apoi la Brăila. In ultimul timp redacţia era formată de I. Schlarko şi tinerii O. Costăchel şi P. Leibovici, distinşi problemişti. Insfârşit partea technică şi administrativă o au d-nii C. Menciu şi Milu Augutstein. D-l Menciu a reuşit cu mult talent să dea Revistei o ţinută occidentală, întrecând în eleganţă multe reviste de şah străine.

Putem spune cu multă mândrie că în Europa avem 5 reviste mari de şah: Wiener Schachzeitung, L'Echiquier, Cahier de L'Echiquier Français, British Chess Magazine şi Revista Română de Şah.

In vremea turburărilor şahiste din ultimul timp, a intrigilor şi a polemicilor nesfârşite — în vremea dezagregării şahului nostru — Revista Română de Şah a fost singura apariţie alături de noi, care a mers pe o linie perfect obiectivă, fără simpatie — nemeritată — faţă de vre-una din Federaţii. Deaceea alături de Revista Română de Şah vom lupta mai departe pentru simbolul şahist lansat de noi şi care a prins răsunet în toată ţara *„Federaţia de mâine"*.

Urăm Revistei Române de Şah viaţă lungă şi prosperitate, pentru propăşirea şahului românesc.

Dela Federaţia Română de Şah...

Aflăm că maestrul rus stabilit la Paris, Snosko-Borowski, cel mai mare ziarist şahist al timpurilor şi eminent jucător de şah va vizita Capitala în cursul lunei Mai. Sosirea maestrului rus în Capitala noastră ne bucură, mai ales că Federaţia anunţă că va lua parte la campionatul naţional, aşa cum Spielmann a luat parte la campionatul trecut.

De data această — ne mirăm — Federaţia Română de Şah a avut o iniţiativă fericită. Numai că se anunţa că maestrul rus va sta la Bucureşti trei zile. Ori campionatul — fără discuţii — va dura mult mai mult timp. Noi dorim ca Snosko-Borowski să ia parte la *tot* campionatul. Aşa va fi mai frumos şi mai util. Deasemeni un simultan ar da posibilitate jucătorilor mai slabi să facă o performanţă mare...

Dacă iniţiativa a fost lansată atât de frumos de Federaţie e de dorit ca şi acţiunea de pe urma iniţiativei să fie perfect întreprinsă. Aşteptăm.

✱

Federaţia Română de Şah a convocat Luni prin gazete — mai bine zis prin oficioasele ei — o adunare a reprezentanţilor presei din Capitală.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Muzica şi spiritul tragic

Asupra capacităţii muzicii de a exprima spiritul tragic al lumii, s'au scris pagini cari nu se vor putea uita niciodată. In deosebi sunt profunde consideraţiile lui Nietzsche din *Originea tragediei* şi paginile din opera capitală a lui Schopenhauer, *Lumea ca voinţă şi reprezentare*.

Plecând dela consideraţia lui Nietzsche, că muzica este ideia imediată a vieţii eterne, Edmond Marc aşterne interesante reflexii în marginea apropierii muzicii de spiritul tragic. (Vezi Mercure de France, Aprilie a.c.) Muzica mai mult decât tragedia, şi decât poezia se apropie de esenţa metafizică a lumii, de tragismul ei etern. Prin „tragic" înţelegându-se fireşte, nu acele opere în care abundă crimele, sinuciderile, trădările, ci acelea care exprimă, cât mai riguros posibil, o realitate transcendentală. In sensul acesta estetic corect, tragic este de pildă jocul divin din *Eroica* lui Beethoven sau *Maeştrii cântăreţi* de R. Wagner. Aceştia doi prezintă în muzică o prodigioasă reiteraţie a Numărului grec, aşa cum era conceput el în intuiţiile pythagoreice. In sensul acesta grecesc, prin număr se exprimă o concepţie tragică a universului. Orice mare artist, fie că o ştie, fie că nu, aplică de fapt principiile esteticei greceşti.

In muzică, ideile esenţiale sunt numere adică expresii supreme, eterne, fatidice ale bucuriei, durerii şi pasiunii. Beethoven, Wagner, Debussy şi toţi marii muzicieni, sunt atât de inepuizabili, pentrucă au regăsit secretul numărului pythagoreic.

Cei dintâi în cultura europeană care s'au ridicat prin artă la o concepţie tragică a vieţii au fost Grecii. Ei au exprimat mai profund şi mai sigur ideia tragică. Tot ei au făcut distincţia dintre cunoaşterea ştiinţifică şi cunoaşterea tragică a lumii. Aceasta din urmă începe acolo unde încetează cea dintâi. „Ştiinţa, — observă Marc, — al cărei cult preconizat de Socrate, a devenit la Greci chiar, cu Euripide şi alexandrinismul, ca şi la toate civilizaţiile în declinul lor, un principiu de ruină şi de moarte, — ştiinţa se dovedeşte neputincioasă, sterilă, — ştiinţa, adică cunoaşterea materială a lumii".

O atare cunoaştere nu duce la revelaţia ideii tragice, pe care nu o poate exprima decât muzica, singura artă, care exprimă, în limbajul lui Plotin, lumea inteligibilă şi nu cea sensibilă, lumea experienţei mistice, nu a celei ştiinţifice. Numai muzica este imaginea imediată a Voinţei lumii, a esenţei sale metafizice, nu a formei sale materiale, a aparenţei, observase la rândul său Schopenhauer.

Fireşte aici e vorba de operele muzicale întemeiate pe o revelaţie interioară, nu pe o cunoaştere exterioară.

Iată ceace nu pot pricepe numeroşii compozitori muzicali de profesie din vremea noastră.

Cele două instincte antagoniste, instinctul cunoaşterii ştiinţifice şi al celei mistice, corespund unor nevoi profunde ale naturii umane, cum este cea de consolaţie şi cea de justificare. Viaţa este rea. Dacă n'ar fi aşa, n'ar exista artă, religie, ştiinţă.

Omul caută să uite nenorocirea sa. Unii cred că găsesc mângâerea în ştiinţă;este legenda modernă a lui Faust. Dar ştiinţa nu este infinită, este un cerc închis. De aceea alţii caută vindecarea în artă şi religie. Artistul tragic se va vindeca de viaţă, întrucât aceasta este un rău, prin contemplarea ei.

Viaţa trăită e monstruoasă; dar strigătele noastre de condamnaţi, prin prisma artei se topesc în armonie, adoptă un ritm, devin un spectacol demn de a fi contemplat şi descris. Din acest motiv asociază Nietzsche aşa de strâns ideia tragică în artă cu o concepţie pesimistă a existenţei.

Muzica are privilegiul de a se putea apropia cât mai mult de esenţa lucrurilor, decât oricare altă artă. Intre această esenţă şi poezie de pildă, totdeauna va sta o barieră, de netrecut. Poetul care vizează esenţa, rămâne totdeauna, într'o măsură sclavul aparenţei. Pentru a se face înţeles imediat, el trebuie să grăiască, şi niciodată ceeace spune el nu este ceeace vrea în adevăr să spună. Orice poezie vrea să mai spună încă ceva pe lângă ceeace spune, şi nu reuşeşte. Numai muzica nu vrea să mai spună nimic, pentrucă reuşeşte să redea esenţa lucrurilor. Ca expresie a lumii, muzica este o limbă generală, dar de o altă generalitate decât aceia goală a abstracţiei; ea este precisă şi inteligibilă fiecăruia, spunea Schopenhauer.

Spiritul tragic numai în muzică poate fi redat. In muzica marilor artişti, nu a muzicienilor facili şi mediocri. Marile opere nu dau niciodată impresia de facilitate.

Faptul că Beethoven şi Wagner figurează mereu pe afişele concertelor, trebue interpretat în sensul că o nevoe profundă reclamă arta lor. Epoca noastră le rămâne ataşată lor, pe deasupra tuturor încercărilor de a-i cobori. Această ataşare aproape instinctivă, lasă să se întrevadă o renaştere a lor.

Cronica feminină

Doamna în pantaloni

Tocmai acum, cȧd din zi în zi mai mult dintr'un capriciu masculin — timid la început, tot mai îndrăzneţ apoi — se'nchează vaporoasă ca dintr'un fum de ţigară imaginea femeii noi, — am văzut în Bucureşti pe stradă, câteva cucoane în pantaloni. Şi nu veniau nici de la călărie şi nici dela tenis, şi din nici o altă parte unde se cere aşa ceva. Era, acesta, costumul lor de stradă, echivalent cu tailleur-ul clasic ce atât de bine-i şade femeii ce munceşte. S'au încurajat reciproc, pentru că nimeni nu s'a gândit să le huduiască, iar când am auzit-o pe o preacunsecade şi o drăguţă fată că are şi ea un proect asemănător, m'am gândit să dau de veste tuturor celor care au ignorat această crimă împotriva feminităţii, ce se petrece sub ochii noştri.

Se ştie că moda pantalonilor şi-a mai încercat şansele şi'n alte rânduri, totdeauna însă cu puţin succes. Sunt sigură că şi de data asta se va întâmpla acelaş lucru. Dar ceeace interesează în cazul de faţă, nu e însuşi pantalonul care e un produs al unei anumite mentalităţi, ci însăşi mentalitatea în sine.

Să mă iertaţi, doamnelor în pantaloni, dar nu văd întrucât v'ar fi incomodat nişte foi decente, cu o cută destul de mult petrecută pentru ca să se poată face orice pas.

Inţeleg pantaloni în alpinism, dar nu în tramvay.

Femeia în pantaloni, hotărît, nu e femeea modernă. După cum nu e femee modernă nici fata care, subversiv, şi-a gominat părul şi l-a dat după urechi băeţeşte şi nu poartă decât pullovere băeţeşti. Nu sunt împotriva acestui tip de femee, când aspectul fizic nu face decât să complecteze unul interior. Dar, la noi, procesul se petrece altfel: am citit câteva cărţi şi reviste şi am auzit câteva lucruri şi, după toate astea, ne-am propus să fim „moderne". Oricât de inconştient, gominatul părului, purtarea cravatelor şi a pantalonilor, au la bază un deplorabil snobism.

O, doamnelor, dacă aţi şti ce detestabil e acest aspect al dv.!

Am cunoscut deunăzi o ziaristă, nici prea tânără, nici prea sveltă, îmbrăcată într'o bluzuliţă de voal cu volănaşe de cel mai prost gust, totuşi nota asta de delicată feminitate la o femee care munceşte real de dimineaţa până seara, o făcea mai agreabilă decât vă face pe dv. pantalonul impecabil croit.

Nimeni nu vă mai pretinde cu îndrăzneala cu care vi se pretindea la început, să nu lucraţi cot la cot cu bărbaţii, nimeni nu i-ar pretinde muncitoarei obligate de munca ei, să nu poarte pantalonii bărbăteşti. Dar nu muncitoarele sunt cele ce îşi permit luxul confecţionării unei piese atât de complicate (pentru că pantalonii sunt marcaţi în faţă şi în spate de către o cută, care cere o anumită dexteritate a croitoriei), ci tot câteva cucoane care lucrează în birou, în condiţii şi cu leafă mult mai bună, sau — ce e mai paradoxal — cucoanele a căror singură ocupaţie e aceea de a se închipui în tot felul de roluri şi care prin purtarea pantalonilor bărbăteşti pe stradă, parodiază şi insultă chiar tipul umilei femei din fabrici.

Ne plac amazoanele, dar detestăm femeile cărora li se văd picioarele până sus, învelite în stofe băţoase. Femeile care în loc să-şi unduiască graţios şi fin mersul, acompaniat de faldurile line ale stofei, expun impudic picioare în formă de O sau X, rahitice, umile. Formula amazoanei nu e ascunsă într'o pereche de pantaloni atârnaţi pe sfoară. Formula amazoanei e într'o privire deschisă, o faţă fragedă, un corp armonios, pur, un mers degajat şi sigur, o minte clară, un surâs franş. Femeia de azi, pe care dv. doamnelor cu pantaloni aţi inscenat-o atât de grosolan, e chiar femeia care desigur nu va purta niciodată pantaloni pe stradă. Pentrucă femeia de azi

e chiar femeia care nu a uitat niciodată că e femee, deci graţie, poezie, „flori, dantele şi cristale", oricât de mult ar munci tot atât de dur ca şi bărbaţii. Ea nu va pierde ocazia să surâdă feminin, să-şi aranjeze o cută a rochiei — chiar ieftine — să acopere un picior desgolit prea mult. Aş vrea s'o văd pe cucoana care, dacă a îmbrăcat pantaloni, şi-a şi luat rolul în serios, cu părul aranjat savant şi cu buzele pictate, în faţa unor femei simple care muncesc fără să se plângă.

Ar fi tot aşa ca un tip tâmpit pe care l-am văzut într'un film: ajuns într'un elegant hotel dintr'o regiune din Tirol, de unde se făceau ascensiuni, a coborît în restaurant în costum tirolez — în mijlocul unor oameni îmbrăcaţi decent în haine de oraş.

Există şi un alt parvenitism decât acela al unui om care tinde să pară de un rang social mai ridicat decât al lui. Există un contracurent. şi dacă tendinţa asta va fi îndeajuns luată în bătae de joc de sănătosul bun simţ al oamenilor simpli, rămâne totuşi nepedepsită impietatea de a face personagii de carnaval din nişte oameni necăjiţi.

■

Poate, însă, că motivul nu e cel presupus de mine, poate e o simplă cochetărie. Poate doamna crede că îşi accentuează astfel feminitatea.

Rămâne să răspundă bărbaţii.

Pe câţiva, i-am auzit apreciind rochiile prea mult despicate. Era vânt şi două dudui în rochii subţiri şi despicate, au fost desbrăcate până deasupra genunchilor, de ghemuirea ştofei astfel sfâşiate. Era picant. Lumea se amuza. Dar nu prea ştiu cazuri când un bărbat şi-a făcut un idol dintr'o femee — când a iubit-o respectând-o şi apreciind-o, după ce a cunoscut-o pe stradă cu rochia ca mai sus, atrăgând zâmbete amuzate de moşneguţi cu ghetre şi monoclu.

Ne respectăm prea puţin, ne preţuim prea puţin.

Poate dacă ne-am respecta mai mult, am preţui mai mult.

A. O.

Hotelul cel mai preferat de romîni din Pistyan este

GRAND HOTEL ROYAL

cel mai frumos hotel mare din parcul dela Pistyan. Terasele şi saloanele lui splendide, saloanele de petrecere elegante, marele parc, etc., sânt în timpul sezonului teatrul a diferite petreceri elegante. Informaţiuni detaliate asupra curei în băile pentru reumatism Pistyan, asupra legăturilor de călătorie, etc., dă *Biroul Pistyan*, Bucureşti, Str. Speranţei No. 44, tel. 212.60, unde se găsesc prospecte, devize, bilete de călătorie, reţineri de camere, etc.

J. K. Jerome

Arta de a da sfaturi

Mă plimbam în seara aceia pe cheiul gării Euston, aşteptând ultimul tren pentru Watford; deodată auzii un om înjurând lângă distribuitorul automat.

De vreo două trei ori ameninţă cu pumnul în spre aparat. Crezui că chiar îl va isbi. Curios mă apropiai încetişor, fără sgomot. Voiam să aud ce spune.

Omul se întoarse brusc spre mine şi mă întrebă:

— D-ta eşti acela care era adineaori acolo?

— Unde... acolo? mă mirai eu, căci timp de zece minute mă plimbasem în lungul peronului.

— Ei unde? aci, chiar aci, unde vrei să fi fost?! strigă el iritat.

— E posibil să fi fost şi aci, răspunsei eu cu cea mai profundă politeţă, căci îl simţeam clocotind de mânie.

— Vreau să spun: Dumneata eşti omul care mi-a vorbit acum câteva minute?

— Nu, nu sunt eu. Noapte bună!

— Eşti sigur?

— Când adresezi cuiva cuvântul nu uiţi!

Tonul interlocutorului meu era foarte jignitor.

Se scuză:

— Vă cer iertare... Găseam că semănaţi cu omul care mi-a vorbit adineaori.

Devenii şi eu mai îngăduitor. Era singurul călător pe peron, şi mai aveam un sfert de oră de aşteptat.

— Nu, nu, nu sunt eu, repetai; dar ce ai cu el?

— Pusesem un peny în deschizătura automatului, căci aveam nevoie de chibrituri; cum nu ieşea nimic, începui să sgudui aparatul, când un om de talia Dumitale... Dar eşti sigur că nu eşti dumneata?

— Foarte sigur!

— Ei bine fie!... Deci omul îmi spuse: „Aceste aparate sunt foarte supărătoare uneori.. Trebue să ştii să le mânueşti..." Răspunsei: Ar trebui aruncate în apă, aşa ar trebui. Eram într'adevăr furios că n'aveam chibrituri... Omul continuă: „Se strică uneori; cel mai bun lucru de făcut, este să mai pui încă un penny în deschizătură, căci greutatea primului penny nu este totdeauna suficientă...al doilea apasă pe resort, aşa că obţii şi marfa şi primul penny".

Explicaţia nu era prea clară; fusei totuş destul de nărod pentru a-l asculta. Pusei o altă monedă în deschizătură — acum îmi dau seama, că din greşală am introdus o piesă de doi shilingi — şi iată ce am primit!

Omul meu îmi arătă cu sila un mic pachet cu bomboane fondante.

— Ceiace mă înfurie, nu's atât banii pierduţi, ci faptul că am scos bomboanele astea...

Dacă aş putea găsi pe idiotul acela i le-aş vârî pe gât.

Mă pomenii plimbându-mă în sus şi'n jos cu agitatul meu interlocutor.

— Sunt mulţi oameni ca idiotul acela! strigă el, care-şi trec timpul dând sfaturi. Aşa, îmi aduc aminte de un poney, pur sânge gal, un excelent animal... Intr'o frumoasă zi de primăvară, îl înhămai la şareta mea, ca să mă duc la Amersham. Aveam de parcurs cam vre-o zece mille. Poney-ul meu, numai foc şi pară, ajunse plin de spume în oraş. Un om în uşa hotelului îmi spuse:

— Frumos animal, poney-ul dumitale.

— Nu-i rău, aşa-i.

— Dar nu trebue să-i faci să alerge prea mult când sunt tineri!

— Oh! Nu l-am silit deloc, dincontră, a trebuit să-l strunesc tot timpul drumului!

Intrai în hotel şi îmi terminai treburile: când ieşii, omul meu era tot la uşă.

— Ai să urci dealul? mă întrebă el.

— Cred şi eu, numai dacă nu cunoşti Dumneata un mijloc brevetat, ca să scapi de un deal fără să-l urci...

— Ascultă, am să-ţi dau un sfat; dă-i să bea o jumătate de găleată cu bere înainte de plecare.

— Bere!... Dar nu bea decât apă!

— Asta n'are importanţă. Cunosc eu bine poney-i ăştia. Al d-tale e foarte frumos, dar nu e încă dresat... Cu puţină bere în burtă, o să-ţi urce dealul ca un tramvay şi fără să-se obosească.

După ce mi s'a întâmplat, ce mi s'a întâmplat, m'am întrebat cum de n'am spart atunci capul unui astfel de tip, ci i-am urmat imediat sfatul.

Mi-am procurat bere într'o oală mare. Vre-o duzină de gură-cască se strânseseră în jurul meu, glumind şi persiflând.

— O să-l înveţi rău, spuse unul... O să înceapă să cânte şi să joace!

— O să faci din el un alcoolic ce-şi va asasina mama, îmi strigă un altul.

— Dă-i şi o ţigară şi cafea neagră, adăogă un al treilea.

Imi venia să-le arunc berea în faţă, sau să o beau eu însumi. Mi se părea aşa de idiot, să dau bere unui poney de patru ani! Dar frumosul meu Pegas întinse botişorul şi supse berea ca un Neamţ; apoi mă urcai în şaretă şi porni urmat de râsete, aplauze şi aclamaţiuni.

„Urcarăm dealul uşor. Apoi berea începu să-şi facă efectul... Am văzut oameni beţi... am întâlnit femei cu chef... dar niciodată în viaţa mea, n'aş vrea să mă mai aflu îndărătul unui poney îmbătat.

Cu cele patru picioare reuşia să-se ţină în echilibru... dar ca să se mai orienteze, îi era imposibil. Nu înţelegea însă nici să-se lase condus. Când eram pe stânga drumului, când pe dreapta; iar când nu eram nici pe stânga nici pe dreapta, eram deacurmezişul.

La un moment dat, auzii în spate soneria unui biciclist, care se străduia în zadar, să treacă.

Furios începu să strige:

— Dacă nu eşti în stare să conduci, dece nu renunţi, tembelule!

— Pune te rog dumneata mâna pe poney-ul meu, dacă ai curaj... dar încetează odată cu sunatul, căci îl întărîţi şi mai rău.

— Dar ce are, pentru Dumnezeu!?

— E beat, ce să aibă!

— Eu mă întreb care din voi doi este!

In fine biciclistul reuşi să treacă... Poney-ul meu se îndură însfârşit şi el să pornească. Dar ce cursă, Dumnezeule, ce iuţeală şi ritm nebunesc! In apropiere de Chesham, trecurăm ca un vârtej pe lângă un grup de şcolăriţe în excursie. Am aflat mai târziu, că bătrânei institutoare i-a trebuit o oră ca să-şi adune elevele îngrozite.

Ajunserăm la Chesham, pe care-l traversarăm cu cincizeci de chilometri pe oră.

Urmă apoi un galop furios de patru mile, până ce poney-ul meu încercă să treacă o barieră; cum şareta îl împiedica să sară, se smuci, rupse hăţurile şi hulubele şi dispăru. Se întoarse seara târziu în grajd şi a doua zi îl vândui pe cinci lire, fericit că scăpasem de el. Mulţi îşi amintesc de aventura mea şi predicatorii „Societăţii de temperanţă" o iau ca subiect convingător. Iată ce înseamnă să urmezi sfaturile unor periculoşi binevoitori...

Simpatizam cu interlocutorul meu, căci şi eu pătimisem mult după urma sfaturilor.

Ochii imenşi de foc ai locomotivei ce se oprise gemând tragic puse capăt confidenţelor relative la maniacii sfătuitori, nu numai inutili, dar chiar periculoşi uneori.

In tren, întărâtatul meu tovarăş de drum reuşi să-şi aprindă ţigara de la un călător şi se lăsă cu totul absorbit de fumat, aprinzând ţigară după ţigară şi ţigară dela ţigară, ca şi cum voia să-şi răzbune astfel pe afurisitul de distribuitor automat, care îl lipsise atâta timp de fumegânda-i îndeletnicire.

Tradusă din englezeşte de

VICTORIA URSU

NOTĂ. — Jerome K. Jerome după ce a fost succesiv: institutor, funcţionar, actor, jurnalist, s'a consacrat definitiv literaturii umoristice. Este veritabilul umorist savuros şi plin de fantezie; cu o ironie fină şi indulgentă ne oferă observaţii picante.

Scrierile principale: „Gândirile leneşe ale unui holtei leneş", „Trei oameni într'o barcă", „Barbara", etc.

Trilussa

Grădinarul şi diavolul

A fost odată un biet grădinar
Care la cea mai mică supărare
Pe rând lua sfinţii toţi din calendare
Şi le zicea urât de tot, barbar...
Când începea, nimic nu respecta:
— Cristoşi... şi Dumnezei... şi Precista!...
Astfel odată într'o dimineaţă
Tăind în loc de varză, un bostan —
Cum se porni să'njure cu elan,
Se pomeni cu Dracul că-l înhaţă
De pantaloni, pe unde funcţionarii
Au două găuri mari de ochelari.
Simţindu-se prin aer transportat,
A început să plângă grădinarul;
Şi-a implorat cu desnădejde harul
Acelora pe care i-a 'njurat:
— Iisuse, Precistă!... Tu, Doamne sfinte!
Indură-te, nu mă lăsa, Părinte!
Doar zise omul numele cel sfânt
Că 'ndată Dracul l'a lăsat să cadă
Deasupra unor pae, pe-o grămadă,
De unde-ajunse sdravăn pe pământ...
— Scăpai! strigă... Scăpai din ghiara ta,
— Cristoşi... şi Dumnezei... şi Precista!...

Trad. de MIHNEA VANTU

Napoleon I către Maria-Luiza

In seara de 27 Noembrie, împăratul doarme într'o colibă sărăcăcioasă, la Zaniwski; iar suita lui întreagă se instalează într'o încăpere întocmai ca o turmă într'o târlă.

A doua zi, la ora 7, Wittgenstein porneşte un atac împotriva mareşalului Victor pe malul stâng, iar Ciceagov, de pe malul drept, atacă pe Oudinot, Ney şi Dombrowski.

In rezervă împreună cu Garda, la Brilowa, Napoleon acoperă retragerea trupelor pe cele două poduri.

Amiralul rus e învins, dar Wittgenstein continuă lupta până a doua zi.

Despre tumultul acestei bătălii veţi căuta zadarnic vreun ecou în scrisoarea trimisă Mariei-Luiza din orăşelul Zembin (Sembin), clădit în mijlocul unei mlaştini care străbate drumul spre Wilna:

Buna mea prietenă,

Ştiu că peste 3 zile voi primi 15 Curieri. Voi avea 15 scrisori dela tine. Sunt extrem de indurerat când mă gândesc ce mult trebue să fi suferit tu neprimind atâtea zile în şir nicio veste dela mine; dar ştiu că în împrejurări neobişnuite mă pot bizui pe curajul şi pe înţelepciunea ta.

Eu sunt perfect sănătos. Vremea s'a stricat şi e foarte frig.

Adio, dulcea mea prietenă. Două sărutări micului rege din parte-mi. Ştii cât de mult te iubeşte soţul tău.

NAP.

Zemblin, 28 Noembrie.

Regele Neapolului, vice-regele, prinţul de Neufchâtel sunt sănătoşi. Transmite veşti bune despre dânşii soţiilor lor; acelaş lucru din partea primului mareşal şi a tuturor aghiotanţilor mei. Spune-i deasemenea un cuvânt doamnei de Montesquiou din partea fiului ei.

Berezina a fost trecută, dar cu ce preţ! Divizia Partouneaux a fost sacrificată la Borisov, ca să acopere retragerea.

După corpul de armată al mareşalului Victor, care a trecut cel din urmă râul, podurile au fost rupte, înainte de a se scurge hoarda de soldaţi în debandada, rămaşi în urmă: mii de oameni din toate armele, acoperiţi de zdrenţe, cu chipuri sinistre, cu ochii înfundaţi în orbite, mărturisind cea mai cumplită mizerie. Ii aşteaptă captivitatea.

Dar cine şi-ar putea da seama de acest spectacol sfâşieor cetind scrisoarea împăratului datată din Illia?

Draga mea,

Sper că voi primi mâne cele 20 de stafete întârziate şi voi avea în sfârşit scrisorile tale. Cred că tu n'ai rămas tot atât de mult fără veşti din parte-mi. Ţi-am scris prin curieri speciali.

Vremea e foarte rece. Eu sunt sănătos. Fii veselă şi fără griji. Dorinţele tale se vor împlini mai curând decât îţi închipui.

Sărută-mi de două ori băiatul şi ai încredere în dragostea credinciosului tău soţ.

NAP.

Illia, 1 Decembrie.

Draga mea,

Ţi-l trimit pe Montesquiou, care-ţi va da veşti despre armată. Iţi va spune deasemeni cât de bine o duc cu sănătatea şi cât de mult te iubesc.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Lângă Molodetschno, 2 Dec.

Buna mea prietenă,

Ţi l-am trimis eri pe Anatole Montesquiou, care-ţi va vorbi despre locurile în care ne aflăm. M'am gândit că-ţi va face plăcere să stai de vorbă cu cineva despre lucrurile care te interesează.

Curierul meu obişnuit va porni peste un ceas. Iţi voi răspunde la cele 20 de scrisori ale tale, căci trebue să primesc 20 de stafete până într'o oră.

Adio, mio bene. Al tău.

NAP.

Molodeschno, 3 Decembrie.

Veştile despre *locurile în care se aflau*, atât de greu de aşternut pe hârtie, au fost totuşi consemnate în aceeaşi zi şi în aceeaşi localitate, Molodetschno (Mlodzieczno), în Buletinul Marii Armate, — cel mai mpresionant din toată campania:

Termometrul s'a coborît la 18 grade sub zero; caii au pierit cu miile. Fără o cavalerie care să acopere retragerea şi să cerceteze drumurile măcar la un sfert de leghe, fără artilerie ca să poată înfrunta o luptă, trupele se retrag copleşite, cu entuziasmul năruit, hărţuite necontenit de trupele de cazaci, care în alte împrejurări n'ar fi în stare să dea pept nici cu o companie de voltijori.

Primejdia e atât de mare încât, cu ultimii cai rămaşi în viaţă, s'a alcătuit un escadron special, format din patru companii, în care Grouchy are generali în loc de căpitani şi colonei în locul subofiţerilor, — gardă supremă care-l încadrează pe împărat.

In timpul acesta, autorul „Serilor la St. Petersburg", martor al triumfului Ruşilor, încearcă să desprindă filosofia evenimentelor:

„Ceeace se petrece în clipa aceasta este cu adevărat uimitor, — scria Joseph de Maistre baroanei de Pont. — Napoleon a intrat în Rusia cu patru sute de mii de oameni şi cu o mie de tunuri cel puţin. Totul a dispărut. Până în momentul de faţă sunt o sută cinci zeci de mii de prizonieri; şi se fac schiţele unui monument uriaş care va fi ridicat la Moscova şi care va fi turnat din bronzul captiv, cum spun vechile inscripţii.

„Admiraţi-l pe acest om care n'a ţinut niciodată vreun consiliu de război, care se mândreşte că n'a ascultat nicodată sfatul nimănui şi care, de data aceasta, s'a hotărît să ţină trei consilii de război ca să le contrazică...

„Iată, Doamnă, ce l-a dus la pieire şi ce ne-a mântuit pe noi",

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 24. Sunt adânc mâhnit de toată suferinţa ta. Eu am dus-o destul de bine cu sănătatea. Din buletine ai văzut că, fără să-mi meargă lucrurile cum aş fi vrut eu, situaţia nu mai e aşa rea acum. Aci e un frig îngrozitor. Peste câteva zile voi lua în sfârşit o hotărîre definitivă în privinţa călătoriei tale, ca să ne revedem în curând. Ai încredere şi nu te nelinişti.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

5 Decembrie.

„Situaţia nu mai e aşa rea acuma". Ce să însemneze asta? In ziua aceea, la 5 Decembrie, împăratul convocase la cartierul general, în Smorgony, pe şefii armatei pentru o comunicare importantă: regele Neapolului, Murat, ia — odată cu titlul de locotenent-general — comanda supremă a armatei, a unei armate-fantomă.

Iar împăratul — va dispărea în noapte.

Incognito, sub numele ducelui de Vicenţa, — pentruca nimeni să nu fie ispitit a opri din drum ca ostatic pe un războinic nefericit, — el trece prin Wilna, Varşovia, Dresda, Lipsca, Maienţa şi se îndreaptă spre Paris, unde va ajunge cu diligenţa poştală în ziua de 18 Decembrie.

„Am pornit la luptă împotriva oamenilor înarmaţi; nu împotriva furiei naturii, — spunea el în exilul din Sfânta Elena. Am înfrânt atâtea armate. Dar n'am putut învinge flacările, îngheţul, extenuarea, moartea. Destinul a fost mai puternic decât mine".

Dar la Paris şi-a găsit dulcea lui iubire, pe buna şi scumpa lui Luiza", care, trebue s'o spunem limpede, a dus-o într'o spaimă tot timpul cât a durat campania.

„Dacă într'o zi nu primesc nici o scrisoare, e deajuns ca să mă cuprindă disperarea", — îi scria Maria-Luiza prietenei sale Victoria de Poutet.

Iar după înapoierea lui Napoleon, îi mărturisea bucuria:

„Sunt încredinţată că împărtăşeşti fericirea pe care am încercat-o revăzându-l, după o despărţire de peste şapte luni".

Campaniile din Germania

Campania de primăvară. Victoria

Lăsat în fruntea rămăşiţelor Marii Armate, Murat le părăsi la 17 Ianuarie 1813, ducându-se să-şi refacă în Italia averea zdruncinată.

Interesat ca şi el să plece, vice-regele Italiei, Eugen de Beauharnais, rămase totuşi la lănţuind urile şi dorinţele de răzbunare.

„La arme!, — strigă Blücher. Ridicaţi stindardul împotriva asupritorilor!"

„Toţi Germanii să colaboreze la planurile noastre de eliberare!", — strigă Kutusow.

Iar Wittgenstein, ca să-i câştige şi pe Saxoni, evocă un alt împărat:

„Carol cel Mare e numele lui. V'a declarat război. Vitikind era regele vostru. El nu v'a poruncit: „staţi liniştiţi!" (Aluzie la atitudinea regelui-vagabond Frederic-August, care refuza să dezerteze dela cauza Franţei).

La 9 Martie, vice-regele Eugen de Beauharnais îşi instalează poziţiile dincolo de Elba, având cartierul general la Lipsca, aripa dreaptă la Magdeburg, iar cea stângă la Dresda. Trupele lui Wittgenstein pornesc din Berlin şi înaintează spre Magdeburg. Kutusov, Witzingerode şi Blücher, venind din Silezia, înaintează spre Dresda, pe care generalul Reymer e silit s'o părăsească la 26 Martie. O mulţime de garnizoane franceze se mai află la Hamburg, Brema, Stettin, Danzig, etc...

Napoleon va lua el însuşi comanda armatei în Germania.

La 30 Martie 1813, în sala tronului, în prezenţa marilor demnitari ai imperiului, el o învesteşte cu atribuţiile regenţei pe împărăteasă, care depune cuvenitul jurământ. Marelui cancelar Cambacérès îi lasă grija de a cerceta rapoartele a-

datorie, luân comanda armatei-fantomă.

Dezastrului ela Berezina îi urmă o nouă vitură: în Nord, MacDonald e cua Curlanda. In ariergardă, avea două divizii prusace. Intd în tratative cu Ruşii, neralii prusieni Yorck şi Mambach au semnat cu ei, la 30 ecembrie 1812, o convenţie d neutralitate. Dezavuaţi de rele Prusiei Frederic-Wilhelm i au rămas totuş în fruntea ităţilor ce comandau.

De aci înte, evenimentele se precipit La 1 Martie 1813, Prusia semază un tratat de alianţă cu Isia. Un val de proclamaţii inidă Germania, desdesea scabroase ale poliţiei: „Nu trebue ofensată sensibilitatea unei femei".

Aliaţilor săi, ducilor de Bade şi de Wurtzburg, rege al Würtembergului, al Bavariei şi al Saxoniei, le trimite invitaţia să îşi pregătească trupele.

Iar în ziua de 15 Aprilie, la ora patru, Napoleon pleacă, jalonându-şi drumul cu scrisori către Maria-Luiza, din Sainte-Menenhould,„Mars-la-Tour, Maienţa:

Buna mea Luiza,

Am sosit la ora opt seara la Sainte-Menenhould, unde cinez. Am avut o zi bună. M'a întristat despărţirea şi aştept cu nerăbdare veşti dela tine. Distrează-te şi fii veselă; e necesar pentru sănătatea ta.

Adio, draga mea. Mii de gânduri bune. Al tău.

NAP.

In 15, la ora opt seara.

Buna mea Luiza,

Am sosit aci în ziua de 16 la miezul nopţii. Am fost aproape 40 de ore pe drum. Ţi-am scris câteva rânduri la primul popas.

Sunt perfect sănătos. N'am primit nimic dela tine astăzi. Aştept cu nerăbdare să aflu cum te simţi şi ce-ai mai făcut. Scrie-mi că eşti cuminte şi curagioasă.

Bănueşti, cred, că am foarte mult de lucru. Primul-mareşal n'a sosit încă.

Adio, dulce prietenă. Un sărut din parte-mi micului rege.

NAP.

Maienţa, la ora 6 seara, în 17.

Seriozitatea informaţiunilor, de ordin militar trimise lui „Papà François" — pe care vrea să-l impresioneze spre a-i păstra alianţa, — contrastează cu vestea banală că a invitat la masă pe marea ducesă de Baden Stephanie-Napoléone, soţia marelui duce Charles-Louis-Frédéric, şi cu tachinăria amabilă asupra uşurinţei sexului slab:

Bună şi dulce prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 15. M'a mişcat foarte mult. E plină de toată bunătatea şi blândeţea ta.

Trad. de H. BLAZIAN

(Urmează)

Un povestitor florentin

Bruno Cicognani, avocat florentin, coborâtor dintr'o veche familie de intelectuali, în care se prenumără şi criticul de secolul trecut Enrico Nencioni, este privit ca un Dostoiewski latin, dacă împerecherea acestor două vorbe nu ar părea paradoxală.

Romanul cu care s'a făcut cunoscut în literatura italiană este *„La Velie"*. Calităţile sale sunt acele ale unui realism puternic, exprimând numai esenţialul, într'un stil net cu adevărat florentin şi în trăsături sigure. Dar profunda spiritualitate de care este pătrunsă această realitate, evocând de obiceiu oameni umili din vechile mahalale florentine şi ciudatele colţuri clarobscure din sufletul lor, au contribuit desigur la asemănarea sa cu Dostoyewski.

Romanul tradus de curând în limba franceză, „Villa Beatrice" expune un caz special psihologic. Eroina se dovedeşte din copilărie a fi o natură, dacă nu incapabilă de a resimţi iubirea, cel puţin incapabilă de a o exprima. In acest nou roman al lui Cicognani se continuă în direcţiunea indicată în unele din primele sale nuvele cu un conţinut spiritual mai bogat şi în acelaş timp mai subteran. Este acea vână la care autorul ajunge printr'o ascuţită analiză, un sondaj în regiunea unde se întâlnesc şi se întreţes rădăcinile vieţii instinctive cu acele ale vieţii spirituale.

Problema ce preocupă pe scriitorul florentin este aceia de a cunoaşte până unde se poate pătrunde în aceste adâncuri şi la ce ne-ar putea servi cunoaşterea lor. Ceia ce îi face mai multă plăcere în profesiunea sa de scriitor, zice el, este câte o scrisoare în care vreun cititor îi spune că romanele lui i-au făcut *„mult bine"*.

După el „arta adevărată conţine implicit în totdeauna o valoare, o judecată, un sens etic. Bine înţeles, adaugă el, acest caracter etic nu trebue să se arate în opera de artă, după cum nu se arată nici scheletul în corpul omenesc, pe care-l susţine".

BRUNO CICOGNANI

El crede însă că ceia ce face mai mult bine în cărţile sale sunt paginile cele mai amare. Izvorul său de inspiraţie este mizeria omenească şi adâncile adevăruri spirituale, eroii săi sunt cei sacrificaţi, aspiraţia comuniunea cu cei sfinţi. Iar printre autorii iubiţi, alături de naturaliştii Zola, Flaubert, Maupasant, Baudelaire şi Rimbaud, pe care trebuie să-i numeşti printre sfinţi cu care vrea să intre în comuniune.

Editura „Adevĕrul" și Săptămâna Cărții

Intre 12-19 Mai cartea este pe primul plan

REGINA MARIA

S'au făcut și desigur, se vor mai face încă destule reflecții în marginea inițiativei care a dat naștere „Săptămânii cărții". Câțiva și-au arătat opinia defavorabilă față de această manifestare menită, timp de șapte zile, să învioreze atenția cetitorului obișnuit și să capteze pe aceia a omului indiferent față de carte.

Fără îndoială că pentru o adevărată înviorare a difuzării cărții, mai sânt multe lucruri de făcut, și nu dintre cele mai puțin importante. Fără îndoială că „Săptămâna cărții" nu rezolvă definitiv și total complexa problemă a culturii noastre.

Este chiar de dorit ca, în jurul acestei săptămâni, sugestiile să vină cât mai multe, propunerile și părerile să fie cercetate și luate în seamă, când sânt nimerite și posibile de realizat.

Dar cei ce și-au spus părerea hotărît potrivnică „Săptămânii cărții", credem că sunt îndeobște oameni totdeauna nemulțumiți. Căci, oricâte insuficiențe ar prezenta organizarea de eri și de azi a celor 7 zile închinate

D. C. STERE

lecturii, „Săptămâna cărții" este totuși o idee fericită, care treptat-treptat va atrage tot mai multă și mai variată lume.

De pe acum, această săptămână se arată viguroasă, atrăgătoare. Ea a strâns în jurul ei delaolaltă pe scriitori, editori și librari. A făcut ca oficialitatea să fie mai atentă — măcar în aceste șapte zile — cu lucrarea literară și cu scriitorul. Insuși regele îi prezidează aspectul festival.

Când o manifestare ca aceasta izbutește să urnească din indiferență o serie de oameni oficiali neatenți la cultura țării lor, credem că nu sunt nimerite reticențele și rezervele unora care îndeobște au dragoste de carte.

Iată, librăriile sunt mai pline de viață. Omul de pe stradă dă buzna, atras de vitrinele care acum au un aspect sărbătoresc și de curiozitatea de-a vedea la față pe scriitori, despre care știe că se află în librării.

D. M. SORBUL

Insuși scriitorul, oarecum stimulat de această manifestare, care dacă nu-i în totul pentru persoana lui, este oricum pentru opera lui, scriitorul, zic, a avut grija să pregătească o carte nouă care să apară în această săptămână. Este o creștere a literaturii noastre.

Editorii se întrec acum să tipărească mai frumos ca oricând și nu se încumetă să acorde reduceri. Tipăriturile cresc în număr și în frumusețe.

In ciuda curentei și falsei modestii, trebue să spunem că în primele rânduri ale editurii românești, stă editura *Adevărul*. Astăzi cași în primii ani ai manifestării ei. Firește, dacă lista cărților editate de *Adevărul* este ispititoare sub toate rapor-

D. I. PELTZ

turile, faptul se datorește în primul rând încrederii pe care cele mai de seamă pene ale scrisului românesc o acordă acestei edituri, pe care-au găsit-o tânără și harnică.

In „Sătpămâna cărții", editura *Adevărul*, pe lângă lucrările apărute în cursul anului, lucrări cari fac gloria catalogului ei, publică o serie de cărți noui de incontestabilă valoare.

■

Cei ce au urmărit, prinși de pasionata poveste a lui Vania Răutu, cele cinci volume ale romanului *In preajma revoluției* semnat de d. *C. Stere*, și cari au așteptat cu nerăbdare apariția celui de al șaselea volum, îl vor găsi acum în vitrinele sărbătorești ale Săptămânii cărții. Noul volum al romanului d-lui Stere se intitulează CIUBAREȘTI și continuă aventurile sufletești ale lui Vania Răutu în țară.

Experiența bogată a d-lui C. Stere, profunzimea și subtilita-

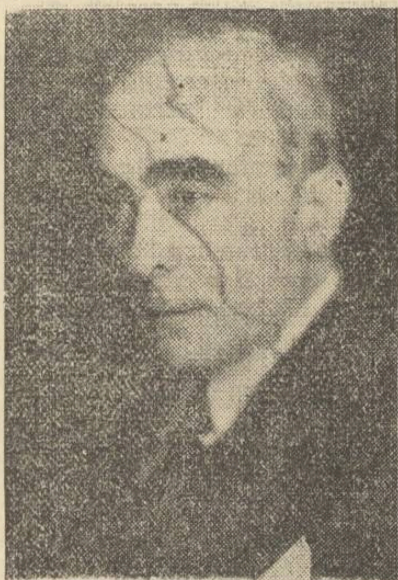

D-NA H. PAPADAT-BENGESCU

tea sensibilității sale de artist, ca și stilul abrupt, viu, cuprinzător — le reîntâlnim în volumul CIUBAREȘTI inepuisate.

■

O surprinzătoare carte este fără îndoială culegerea de NUVELE semnate de d-nii *Ion Agîrbiceanu, C. Ardeleanu, I. A. Bassarabescu, H. Papadat-Bengescu, Ludovic Dauș, Sergiu Dan, Ion Dongorozi, Mircea Eliade, Gala Galaction, Anton Holban, C. Manolache, Gib. I. Mihăescu, I. Peltz, Camil Petrescu, Victor Ion Popa, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Alexandru Sahia, Mihail Sebastian și Mihail Sorbul.*

Acum, când se pune problema reînvierii nuvelei în Franța cași în Anglia și Italia, apariția în românește a unui volum antologic de NUVELE INEDITE care să fie semnate de fruntașii scrisului contimporan, constitue

D. CORNELIU MOLDOVANU

o revelație pe care cititorul o va prețui.

Volumul este însoțit de o serie de măști făcute de Teodorescu-Sion, Iser, Anestin, Moscu (Adina Paula), P. Grant, Margareta Sterian, Ross, Traian Cornescu, Mac Constantinescu, Lucky Galaction, Tache Soroceanu, Dem. S. Maur, Marcel Iancu, Camil Ressu, Lily Verea, Steriade și Miti Sadoveanu.

■

D-na *H. Papadat-Bengescu*, care dela „Drumul ascuns" n'a mai dăruit niciun volum literaturii, se înfățișează în Săptămâna cărții cu marele roman LOGODNICUL.

Analiza fină și sutilă pe care o folosește autoarea, intriga pe

D. MIHAI CELARIANU

care o desfășoară cu un simț epic excepțional și psihologia personajelor aduse în scenă — vor arăta cititorului prins dela primele pagini puterea de creație literară a celei mai mari scriitoare contimporane.

■

Reeditarea — în condiții tehnice mult superioare celor dinainte de război, când a apărut prima ediție — a cărții d-lui *Corneliu Moldovanu :* CANTAREA CANTARILOR cu admirabile ilustrații de d. *I. Anestin*, constitue o adevărată operă de artă.

CANTAREA CANTARILOR nu este alta decât povestea iubirii înflăcărate a regelui Solomon pentru Sulamita.

Versurile d-lui Corneliu Moldovanu au știut să prindă întreaga substanță lirică și plastică a nemuritoarei poeme biblice.

■

In mijlocul bogatei producții literare românești, se simția nevoia unei catalogări și unei studieri critico-istorice. Tineretul, în special, are nevoie să fie călăuzit și informat.

D. B. IORDAN

In ISTORIA LITERATURII CONTIMPORANE, tipărită în două volume, marele nostru istoric, d. *prof. N. Iorga*, cu spiritul său ascuțit și cu inepuizabila sa vervă, cercetează operele de seamă ale literaților care se încadrează în epoca contimporană.

E o lucrare de mare întindere, care constitue un îndreptar necesar, de prim ordin.

Până la ivirea unui istoric viitor, care să cerceteze epoca noastră, d. prof. Iorga este singurul indicat, și prin sufletul său generos și prin marea sa înțelegere, să adâncească semnificația creațiilor artistice ale vremii de azi.

■

Deși nu totdeauna cărțile de autobiografie au interesat pe cititor, mai mult din vina lor decât a lui, fiindcă în genere acest gen de scrieri e obositor și greoi, totuși augusta scriitoare care este *Regina Maria* a obținut un rapid și mare succes cu POVESTEA VIEȚII MELE, cele două volume care istorisesc, începând cu anii copilăriei și până azi, existența unei prințese britanice ajunsă suverana României.

S'ar părea că viața unei regine se desfășoară domol, fără accidente, fără sbuciumări, fără griji.

Regina Maria în POVESTEA VIEȚII MELE ne arată tot ceiace frământă un suflet de regină și ne istorisește, folosind un stil direct, vioi, atrăgător, marile evenimente istorice la care a fost părtașe.

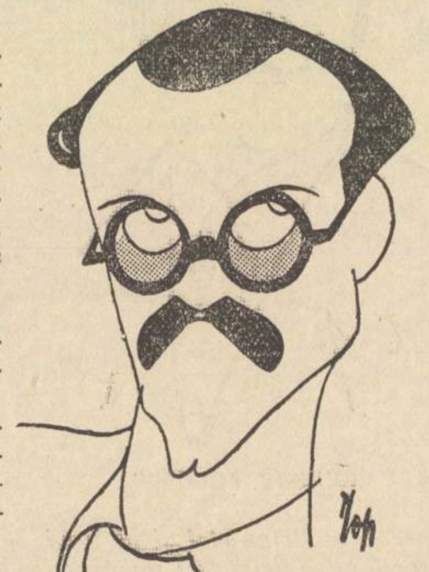
Succesul pe care aceste cărți le-au avut în Anglia n'a fost desmințit de succesul obținut în țara pe care Regina Maria a condus-o alături de Regele Ferdinand.

In afară de materialul documentar bogat, POVESTEA VIEȚII MELE are incontestabile calități literare, cunoscute din lucrările anterioare ale suveranei noastre.

■

La concursul instituit de ziarul „Dimineața" pentru cel mai bun roman, d. *B. Iordan* a obținut un important premiu cu PAMANTUL ISPITELOR (DELTA).

Cu mijloace originale de descripție, d. B. Iordan face să trăiască în paginile romanului său bălțile Dunării și oamenii din partea locului cu psihologia lor atât de specifică.

D. LASCAR SEBASTIAN

Marele nostru romancier, d. *Liviu Rebreanu* este prezent la Săptămâna cărții din acest an cu două reeditări importante. Este vorba de romanul RĂSCOALA și de romanul JAR.

RĂSCOALA, tipărită mai întâi în două volume, apare azi într'un singur volum cartonat și cu un preț extrem de redus. Această mare operă, menită să devină mare roman popular, merita o ediție și îngrijită și la îndămâna tuturor. Povestea tragică a evenimentelor dela 1907, scrisă magistral de pana viguroasă a d-lui Liviu Rebreanu, va ajunge astfel în păturile cele mai largi ale oamenilor care citesc.

Romanul JAR al aceluiași se află astăzi la a șaisprezecea mie. Cifra aceasta, pe care n'o ating multe romane, este ea însăși elocventă.

D. LASCAROV MOLDOVANU

Sunt câteva zile de când Societatea Scriitorilor Români a împărțit premiile sale anuale. Intâiul premiu — premiul Regele Carol al II-lea — a fost acordat d-lui *Mihail Celarianu* pentru romanul POLCA PE FURATE.

Romanul acesta, semnat de un scriitor care a debutat în literatură cu versuri lirice, a fost o adevărată revelație în momentul apariției lui. Cine știa că d. Mihail Celarianu a semnat versuri, a fost surprins de humorul gras, de ironia ascuțită, de fantezia spirituală cheltuite în POLCA PE FURATE.

Aici, autorul conduce o serie de personaje ale mahalalei noastre prin labirintul unei acțiuni irezistibil încurcate. Și acțiunea se desfășoară prin însăși epistolele eroilor de care-și râde autorul. Sunt scrisori ticluite într'un stil de o savoare unică.

D-RA ANIȘOARA ODEANU

Stilul acesta nu l-a stăpânit și folosit decât Caragiale în „Chicoș-Rostogan".

■

In LIRICA LUI GOETHE, d. *Ion Sin-Giogiu*, poetul sensibil și original, ne dărue o serie de versuri ale marelui liric german într'o desăvârșită traducere.

Ceiace îndeobște lipsește culturii noastre sunt traducerile după marile opere universale.

D. Ion Sîn-Giorgiu împlinește în parte acest gol neliniștitor.

Versurile traduse de d-sa după Goethe ne înlesnesc luarea de contact cu una din cele mai mari figuri ale poesiei umane.

Culegerea aceasta va fi cercetată chiar și de aceia cari cunosc opera lui Goethe în original, căci traducerile d-lui Ion Sîn-Giorgiu, păstrând atmosfera originalului, par a fi creațiuni proprii, întrucât d-sa recrează, traducând.

■

Nimeni nu se poate plânge că în literatura noastră, aspectele suburbiei n'au fost zugrăvite. Dimpotrivă. Cărțile în care mahalaua trăește, în special sub aspectul ei comic și ridicul, sunt foarte numeroase, chiar dacă am face abstracție de Caragiale.

Dar ceiace a rămas neexplorat din mahalaua bucureșteană este, desigur, latura tragică, dureroasă, penibil umană a existențelor triste, chinuite, mizere dela marginea orașului.

D. *I. Peltz* în cele două volume ale FOCULUI IN HANU CU TEI sondează adâncurile tristeților dintr'un anume cartier al Capitalei: cartierul evreesc.

Cu mijloacele cele mai simple, care sunt ale artei adevărate, d. I. Peltz scoate la iveală, dincolo de ridicolul aspectului, fondul dureros al lucrurilor. Oameni hărțuiți deopotrivă de boli și de mizerie, de ambiții și de cruzimea realității — trec prin fața noastră ca niște umbre, umbre care respiră totuși viața, și încă cea mai umană dintre vieți.

Sunt în FOC IN HANU CU TEI momente de adevărată dramă zguduitoare, pe care autorul nu le exploatează insistând, ci le reliefează prin obiectivitate, simplitate și printr'o emoție discretă, în surdină.

Un roman puternic, de mari rezonanțe.

■

Viața lui Mihail Eminescu a ispitit pe mulți din scriitorii noștri. S'au făcut o serie de încercări și câțiva le-au izbutit.

D. ION SAN-GIORGIU

Dar fără îndoială că romanul d-lui *Eugen Lovinescu* MITE are calități particulare, care îl deosibesc de toate celelalte lucrări.

D. Eug. Lovinescu pornește dela dragostea pe care marele și nefericitul poet a închinat-o lui Mite Kremnitz, ca să reconstitue o serie de momente caracteristice, delaolaltă pitorești și dureroase, din viața lui Mihail Eminescu.

Deși critic de întâia mână, autorul lui MITE a scris un roman pur, făcând din Eminescu un erou epic, cu toate că a știut să folosească documentul și adevărul.

■

D. *Mihail Sorbul*, autorul „Patimei roșii", s'a remarcat în ultima vreme ca un abil romancier.

MANGAIERILE PANTEREI, noul său roman, are marea calitate de a captiva dela primele pagini, prin lumea pe care o învie și mai ales prin patimile pe care le deslănțuesc eroii romanului.

Un senzualism fin, o analiză psihologică profundă, o putere excepțională de-a ține încordată atenția cititorului printr'o acțiune perfect înlănțuită — iată virtutile romanului MANGAIERILE PANTEREI.

■

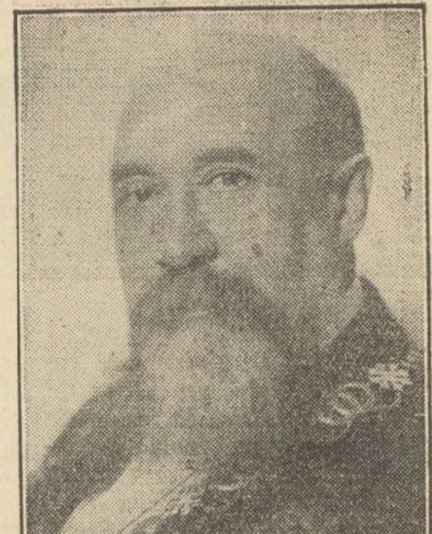
O carte care interesează prin materialul ei informativ și care atrage prin stilul cald, pasionat și prin temele sale este volumul de portrete literare OAMENI de d. *Lascar Sebastian*.

E vorba în această carte de o serie de scriitori europeni dintre cei mai puțin studiați la noi și cari reprezintă, toți, adevărate valori ale culturii universale.

Astfel, pentru prima oară ni se vorbește de Unamuno, Han Ryner, Alfredo Panzini, Valle-Inclan, Multatuli, Vlaminck, Georges Duhamel, etc.

In această carte cu OAMENI retrăesc deasemenea Dante, Oscar Wilde, Jean Richepin, Macedonski, Tolstoi, Dostoievschi,

D. VL. CORBASCA

D. PROF. N. IORGA

Van Gogh, Bernard Shaw, etc.

■

O lume cu totul ciudată și încă neexplorată în literatura noastră este aceia pe care ne-o descrie d-ra *Anișoara Odeanu*, în romanul său tineresc INTR'UN CAMIN DE DOMNIȘOARE.

Pornind dela idila înăbușită dintre o studentă timidă și un student distrat, autoarea ne desvălue, plină de grație și de sprinteneală tinerească, viața pe care o duc studentele într'un cămin: micile și frivolele lor griji, înfriguratele așteptări și înfricoșătoarele pozne, dar mai ales risipa de dragoste și tinerețe.

Sunt o serie de fete atât de bine zugrăvite, încât te-ai putea ușor îndrăgosti de ele. In orice caz, Dany, eroina principală, nu poate fi uitată ușor, mai ales că are și fotografia pe copertă.

■

Numeroși sunt aceia care prețuesc poezia d-lui *Al. T. Stamatiad*. In PEISAGII SENTIMENTALE, d-sa menține ținuta vechilor sale volume de versuri care i-au adus glorie și i-au obținut o serie de premii.

■

Una dintre cele mai distinse scriitoare contimporane este fără îndoială d-ra *Henriette Yvonne Stahl*. Cele câteva romane pe care le-a publicat până a-

D. DAN PETRAȘINCU

cum au făcut ca autoarea lor să cucerească un loc de frunte printre literați.

Fără îndoială însă, că cea mai isbutită și cea mai interesantă carte a d-rei Henriette Yvonne Stahl este romanul STEAUA ROBILOR, în care un caz psihologic aproape straniu este analizat cu o ascuțime neobișnuită.

■

Nu s'ar putea spune că viața satului nu a fost îndeajuns folosită în literatura noastră, tot așa cum nu am putut spune acelaș lucru despre mahalaua ca subiect literar.

Ceiace aduce nou d. *Vl. Corbasca* în romanul d-sale TANANICA este adâncirea unei tragedii sătești. O luptă surdă între bine și rău, desvăluind o lume aparte, neînțeleasă.

■

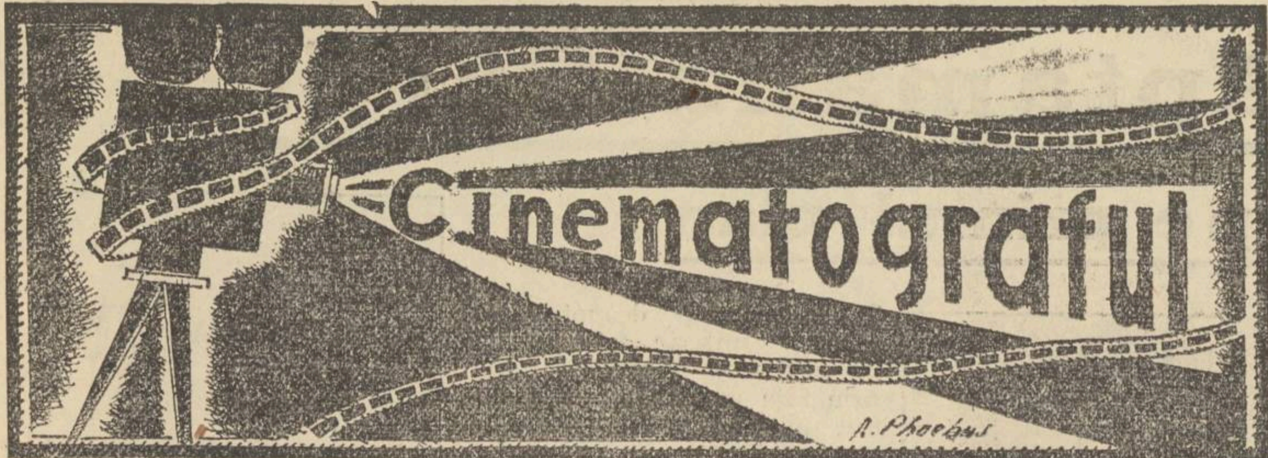
D. Lascarov Moldovanu, autorul atâtor romane și scrieri populare, nu mai are nevoie să fie prezentat.

Nuvelele d-sale din OMUL CARE TACE știu să captiveze prin acțiune și material inedit.

■

Tânărul scriitor *Dan Petrașincu* își face debutul în literatură cu romanul SANGELE.

O dramă sguduitoare, existențe chinuite, peisagii triste și totuși un înnăbușit dor de viață — iată conținutul acestui viguros roman de debut.

rod

Golgota lui Duvivier este ceeace se numește un „film de artă". In privința asta nimic de zis. Comparat cu feeria mecanică a lui Cecil B. de Mille, „Golgotha" apare ca ceva de o frumusețe sobră și gravă. Spectatorul este scutit de scene cu vindecări de paralitici și cu trezirea din morți a lui Lazăr (care descinde din cosciug legat pe sub fălci și vizibil agasat că uniforma de defunct îl incomodează la respirație). In Golgota nimic din toate astea.

Dar, cu toată reușita plastică a filmului, trebue să observăm că Francezii tot și-au dat în petec. Au uitat că adeseori „le mieux est l'ennemi du bien". Au vrut să facă mai bine. Și s'au gândit să închirieze pentru asta talentul lui Harry Baur, fără contest unul din cei mai mari actori ai lumii. Ar fi vrut ei să-i încredințeze chiar **rolul** *lui Hristos în persoană. Dar prea nu se putea — din pricina con-*

HERBERT MARSHALL

strucției fizice a actorului care nu are nimic din anatomia de martir. Atunci i-au dat rolul lui Irod. Decât au trebuit să lase pe Baur să interpreteze cum vrea el. Nu poți discuta cu geniile — specie iritabilă. Și Baur a făcut un Irod foarte „creație" — cu atât mai original cu cât rolul durează mai puțin (vreo 3 minute în total). In locul despotului crud pe care-l știm din Istoria Sfântă, Baur ne-a făcut cadou un Irod în formă de ovrei bătrân și șmecher, care îl întreabă pe Crist, făcându-i ghiduș cu ochiul: „Dis-donc, t'es le fils de Dieu, hein?" O mică notă de subcomisar de poliție vulpoi care înțelegeți ce frumos se potrivește cu privirea dură și barba firavă a Mântuitorului, precum și cu atmosfera generală de „Adevăr zic vouă". Irod: „Ați căpiat? Vă e frică vouă de așa ceva? Dar nu vedeți că-i un biet iluminat, un biet visător, incapabil să facă cel mai mic rău? Dați-i bună pace" (aproape că nu zice „e un biet caraghios, nu vă faceți de râs persecutând așa ceva)" Nu zic, Baur joacă în perfecție acest punct de vedere. Dar înțelegeți că punctul de vedere e grotesc.

Pe ecran scrie că textul a fost adaptat în românește de nu mai țin minte ce preot dela Patriarhie. Nu pot să cred. Căci la un moment dat cetim cuvântul „făceți" — care cu tot regretul — nu există în limba română, ceeace un cărturar dela Patriarhie nu pot să cred că ar putea ignora.

Mărunte

Nu mă duc la filmele d-lui Mojica. De data asta însă mi-a plăcut titlul. La un cinema din Capitală se joacă „Crucea și Spada". Frumos spus. Nu mai lipsește decât un mic cuvânt la coadă pentru a deveni una din cele mai energice formule din lume. Așa titluri zicem și noi.

Apropo de titluri. Peste o sută de oameni din câți cunosc eu (și înțelegeți că eu nu cunosc pe toată lumea) mi-au declarat că nu s'au dus să vadă „Cascada blestemată" din pricina titlului idiot. Printre cei o sută mă număr și eu. Am aflat însă, din revistele de cinema, că-i vorba de o descriere quasi-documentară a vieții foarte speciale pe care o duc la Hollywood actorii specializați în accidente, acrobați care sar dela etajul al cincilea, se prăvălesc în flăcări, trec cu automobilul prin vitrine de prăvălii, se rostogolesc pe scări trei etaje — în timp ce vedeta astfel dublată fumează o țigaretă. Am așteptat să se dea ia un cinema de cartier și m'am dus imediat. Acest film e extrem de amuzant. Și ce titlu atrăgător i se putea da! De pildă, dacă nu ar fi decât acela foarte direct de: „Specialiștii de accidente". Când oare ne vom vindeca de mania entuziastă și întreprinzătoare a titlurilor inepte ?

Filmul Marlenei Dietrich realizat de Sternberg este plin de calități originale. L-am analizat pe larg în numărul ultim al revistei „Cinema".

Filmul cu Shirley Temple face săli pline. Și ne pare foarte bine. Este, în genul lui, un film perfect. Și trebue să exprimăm aci recunoștința noastră către Cinema-Femina, singura sală care se gândește să dea spectacole pentru copii, spectacole destul de bune ca să poată fi cu plăcere înghițite și de adultul care-și însoțește progenitura. (Deobiceiu spectacolele de copii sunt un supliciu pentru bietul părinte sau nenorocita de guvernantă).

Despre filmul Gretei Garbo ne vom ocupa în cronica viitoare.

Mamulian

Mamulian a făcut o „Inviere" de Tolstoi, cu Frederic March și Ana Sten. Mamulian este un mare regisor. Să nu uităm că lui i se datorește „Bestia". Aci regăsim technicianul abil. Din punct de vedere fotografic, rămânem muți de admirație. Scena gării sub ploaie, a sărutului din pom cu poiana catifelată văzută de sus, scena trecerii lui Dimitri prin hall-ul casei, noaptea, tabloul deținuților care stau pe două coloane după gratii urlând către vizitator și câte altele, sunt modele de fotografie artistică. (Fiindcă veni vorba, nu am înțeles de loc de ce, în scenele finale, zăpada este galbenă-cenușie; deobiceiu zăpada — o spunem luându-ne întreaga răspundere — este de culoare albă).

Ana Sten joacă bine. Toți actorii joacă corect. Iar Frederic March, încă odată, dovedeș-

GRETA GARBO

te că-i un mare artist. La prima lui apariție are optsprezece ani. Și, într'adevăr, este *de optsprezece ani. La a doua apariție, are 20 de ani. Numai doi ani diferență; dar are ceva important schimbat: nu mai crede în idei sociale generoase, și nici în amorul bucolic cu Catiușa. Este un adolescent cu pretenție de „viveur" cinic. Și asta rezultă din mers, umeri și mai ales ochi. Vreți să vedeți cum cineva privește mințind? Uitați-vă la Frederic March. In celelalte apariții este un om matur, lovit — cum este obiceiul în romanele lui Tolstoi — de strechea umanitaristă. Boală rusească veche, pe care March o joacă în mod impresionant.*

Dealtfel March e singurul care aduce ceva cât de cât tolstoian. Restul e de cel mai pur Hollyvood. Dar asta nu strică succesului filmului. Publicul în genere preferă sufletul slav prealabil dichisit de naivitatea americană sau de melodrama franceză.

(Și fiindcă veni vorba: Ați văzut „Volga în flăcări"? Dumnezeule!)

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

Concerte și spectacole

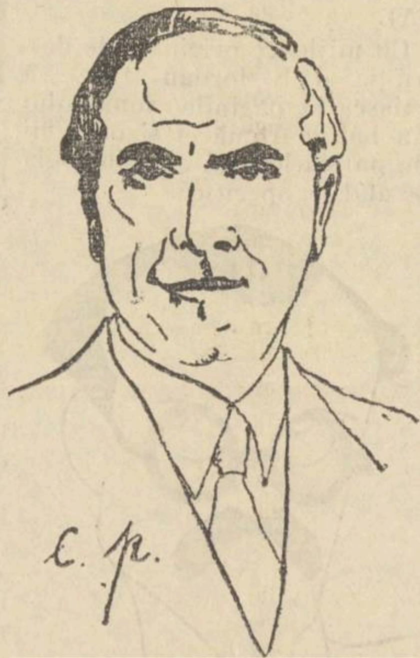
Două interesante audiții au înviorat sfârșitul stagiunii concertelor noastre: „Cântecul Pământului" *de* Gustav Malher, *cu care Filarmonica și-a încheiat cam anemica-i activitate de anul acesta și* „Requiemul" *de* Hector Berlioz, *pe care, mobilizând un aparat orchestral și vocal de proporții impresionante, ni l-a prezentat d-l* Egizio Massini.

Ultima lucrare a lui Malher *în care comentatorii văd un rămas bun cântat vieții de către compozitorul vienez, e în orice caz cea mai de căpetenie operă a sa. Factura-i originală ar putea singură să-i dea un loc de seamă în muzica simfonică, și de i-ar lipsi adânca poesie ce-o însuflețește.* „Cântecul Pământului" *nu e o simfonie, nu e un poem simfonic — nu intră în niciuna din clasicele împărțiri ale muzicei simfonice, lucru care, poate, îi dă un farmec în plus. E o succesiune de șase lieduri de mari proporții, cântate de o voce solo de alto sau tenor, pe texte de poeme vechi chinezești, întovărășite și învăluite într'o minunat de bogată și variată orchestrație.*

Primul lied „Der Einsame im Herbst" *(Pustnicul toamna) și mai ales ultimul* „Der Abschied" *(Bunul rămas) sunt pătrunse în special de un farmec duios și învăluitor, care negreșit e în mare măsură și al textului.* „Von der Jugend", *este o delicată și reușită miniatură chinezească iar* „Der Trunkene im Frühling" *(Bețivul primăvara) un caracteristic exemplu pentru latura de caricaturist și ironist a lui* Mahler.

Deplin pătruns de muzica pe care-o învia auzului nostru, d-l Perlea *a condus cu competență dificila partitură; d-na* Snejina *a cântat în special* „Der Abschied" *cu simțire și cu o plăcută și adecvată gravitate în glas iar d-l* Mircea Lazăr, *deși cu voce redusă, a interpretat corect și inteligent mai ales liedurile cu caracter ușor caricatural.*

D-l Massini *merită desigur toată lauda pentru „Concertul de gală" (audiția* Requiemului *de* Berlioz*) pe care și-a dat considerabila străduință să-l organizeze și să-l conducă. Intreprindere deosebit de grea, când trebue să stăpânești două orchestre (Filarmonica și orchestra Palatului) și trei coruri (al*

GEORGE FOLESCU

Operei, al Primăriei și al Invățătorilor), adică 400 de executanți, în afară de solist, d-l Emil Marinescu *— fiecare având velеitățile sale de independență. Dar d-l* Massini *e deprins să comande și să domine și-a stăpânit cu destulă autoritate situația. Muzică mai degrabă multă decât frumoasă, mai degrabă uluitoare decât impresionantă,* „La grande Messe des morts", *sau* „Requiemul" *lui* Berlioz *ne pare totuși că rămâne dedesubtul atâtor strădanii depuse. Am fi preferat cu mult — mai ales din partea d-lui* Massini *— execuția* Requiemului *de* Verdi, *pe care în schimb l-am ascultat interpretat în condiții onorabile grație inițiativei particulare a unor entuziaști muzicanți din Cernăuți.*

Premiera „Maeștrilor Cântăreți" *absorbind aproape în întregime posibilitățile materiale și artistice ale Operei Române pe stagiunea în curs, instituția nu și-a putut înviora spectacolele decât poftind cântăreți în așa zise reprezentații „extraordinare", care adeseori sunt cât se poate de obicinuite. Nu e cazul spectacolelor d-nei* Florica Cristoforeanu, *pe care nu numai o reauzim cu cea mai mare plăcere în vechile-i creații, dar am dori-o musafir permanent al scenei noastre.*

D-na Cristoforeanu *a mai apărut anul acesta și în rolul* Kundry *din* „Parsifal", *pe care d-sa îl interpretează în maniera italiană care îi e caracteristică, dar care distonează oarecum în*

FLORICA CRISTOFOREANU

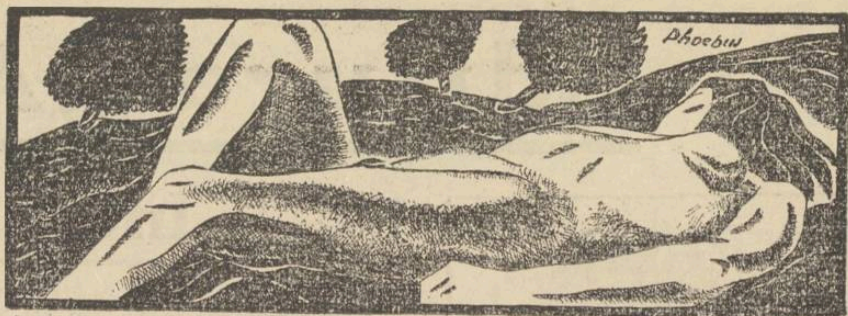
atmosfera de concentrare și potolire a sacrei reprezentații. Cu strălucit rezultat folosește în schimb d-sa această manieră și bogatele-i însușiri artistice în rolul „Carmen", *care rămâne neîntrecuta și neegalata sa creație.*

Alt oaspe al Operei Române care merită cu prisosință calificativul de „extraordinar", este d-na Melanie Bugarinovici, *dela Opera din Belgrad. D-sa a apărut în* „Aida", *în rolul prințesei* Amneris, *pe care-o întrupează cu o ținută cu adevărat regească, folosind în acelaș timp un glas de alto de cea mai frumoasă calitate: bogat, de mare întindere și cu acute de o plinătate și siguranță demne de invidiat de către toate sopranele noastre.*

Intr'o excelentă dispoziție vocală d-l Apostolescu *a interpretat pe Radames în minunate condiții: glas strălucitor, accente puternice și joc însuflețit.*

In acelaș spectacol, d-na Alexandra Grozea *a dovedit în rolul* „Aidei" *frumoase însușiri de glas, insuficiente însă pentru susținerea rolului dramatic al eroinei lui Verdi, care cere de altfel și mai multă înțelegere și expresivitate scenică.*

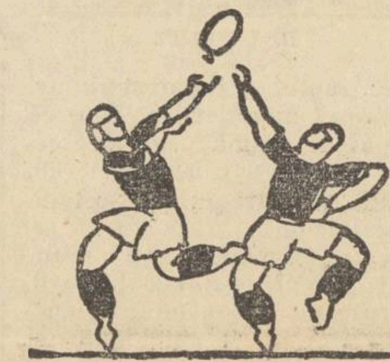
EN.

Cronica sportivă

Cele două matchuri de football care s'au jucat Duminică pe arena clubului „Venus" au însemnat un frumos succes pentru serviciul de încasări al organizației, fiindcă jocul altfel, a fost nu tocmai ceeace era legitim de așteptat din partea Ripensiei.

Dar înainte de această decepție, fusesem oarecum pregătiți, de mediocra demonstrație a Crișanei cu Unirea Tricolor. Bucureștenii au pierdut când puteau să câștige, și publicul, sportiv cum îl știm, i-a mustrat huiduindu-i și lovindu-i pre ei cu sticle de limonadă. Toată soarta matchului ar fi fost schimbată dacă lovitura de pedeapsă bătută de Sucitulescu nu ar fi fost respinsă de excelentul Puellock. Cu toate că după pauză, Traian obține un punct frumos pentru oboreni, Csaka egalează curând și nu mult mai târziu, Lakatos, profitând de poziția proastă a lui Rădulescu, marchează punctul victorios. Din acest moment Crișana s'a retras într'o foarte puțin elegantă și sportivă apărare. Cu toată echipa Crișanei în careul de 16 metri, era greu Oborenilor să mai poată obține ceva, cu atât mai mult cu cât linia lor de atac era slăbită de lipsa lui Soni Niculescu; cu toate sforțările lui Schilleru și Carjan tripleta oborenilor a lipsit de eficacitate. Cât despre norocoasa Crișana, se poate spune de-abia exagerând, că joacă numai cu doi oameni: Puellock și Baratki. Primul păzește poarta, astfel că rămâne să învingă o echipă întreagă, Baratki singur; și reușește de multe ori fenomenalul orădean.

Dar marea atracție a zilei, matchul Ripensiei cu C. F. R. a fost o decepție pentru cele 12 mii de spectatori veniți să asiste la o demonstrație de foot-ball savant și rafinat. Matchul nu a fost nici una nici alta și rezultatul de 2—2 este pentru timișoreni o înfrângere, care pare a fi și rezultatul unei crize de conducere. Jucând în prima repriză în stilul ei obișnuit, și fiind favorizați oarecum de noroc, Ripensia ia conducerea jocului încă din minutul 5. Puțin mai târziu Cotormani bate dela 40 de metri, glumind, o lovitură liberă; portarul advers Theimler, a prins gluma dar a scăpat mingea și astfel Ripensia conducea confortabil cu 2-0, dar nu pentru multă vreme căci curând C. F. R. prin Barbu, marchează imparabil reducând diferența și cu puțin înainte de sfârșitul reprizei, Medve egalează. De aci înainte Ripensia nu se mai simte confortabil și o excesivă nervositate care se putea confunda chiar cu fantezia, începe să modifice linia de atac „pe ici pe colo" și anume în părțile esențiale. Mai toți jucătorii sunt deplasați din pozițiile în care joacă obișnuit, dar rezultatul matchului n'a consimțit să se deplaseze până la urmă; de fapt 2—2 înseamnă victorie pentru C. F. R. și înfrângere pentru timișoreni. Explicația e desigur lipsa lui Ciolac din înaintarea care s'a dezagregat și nu s'a putut nici reface nici menține, cu toate combinațiile numeroase care au fost încercate. E un fapt care face dovada unei perfecte omogenități și deplină înțelegere între jucătorii Ripensiei, dar scoate la iveală și fragilitatea de instrument de precizie, a unei linii de atac care nu suportă nici cea mai ușoară modificare. Despre C. F. R. trebue spuse numai cuvinte bune; au jucat mai bine ca de obicei stimulați desigur de un adversar de calitate și au arătat o combativitate care era cât pe ce să le aducă victoria nu numai morală dar și a punctelor, dar s'a opus Pavlovici, portarul Ripensiei, care a dovedit o clasă și un talent absolut excepționale; nu e prea mult a spune că postul de portar al echipei naționale e în mâni foarte vrednice.

GRIMAN

A apărut
I. PELTZ
„Actele vorbește"
roman
Lei 80.—

DAMIAN STĂNOIU
„Eros în mânăstire"
roman din viața intimă a călugărilor
Lei 80.—

TUDOR ARGHEZI
„OCHII MAICII DOMNULUI"
roman
Lei 70.—

N. D. COCEA
„Nea Nae"
roman
Lei 70.—

EDITURA „ALCALAY"

A apărut
SUBIECT BANAL
noul roman al lui
URY BENADOR
însoțit de nuvela
„APPASSIONATA"
Editura „ALCALAY & Co"

Apare peste câteva zile
Uzina de Basme
de Ioan I. Cantacuzino
Un amplu eseu asupra aspectelor artistice și psihologice ale ecranului
Editura ALCALAY

A apărut
DESMETICIRE
nuvele
de M. D. IOANID
Editura ALCALAY
Lei 50

A apărut
Ediția II
Duminica Orbului
de Cezar Petrescu
Editura ALCALAY
Lei 80

Apare peste câteva zile
S. O. S.
roman
de un anonim

Cronica mizantropului

Metoda socratică

Pedagogia este o artă, dar e în acelaș timp și o știință. Partea științifică a pedagogiei constă în diferite metode, printre care cea mai de seamă este metoda socratică, constând din smulgerea cunoștințelor noui chiar dela elev, pe calea raționamentului și a dialogului. Dacă în științele exacte, matematici de pildă, metoda aceasta pare foarte firească, nu tot astfel se întâmplă când o aplicăm la disciplinele informative, cum ar fi istoria, unde din moartea lui Ștefan cel Mare e greu să deduci descoperirea Americei.

D. prof. Strabon Ionescu a izbutit să aplice metoda socratică chiar la geografie și iată mai jos cum predă d-sa lecția despre România:

— Policrat, ia spune-mi tu cu ce seamănă România?

— (Policrat, neavând nici o idee, tace).

— Ia-te uită aci, la Italia! Cu ce seamănă Italia?

— Cu o cizmă.

— Așa! Atunci România cu *ce seamănă?*

— (Neavând nici acum vreo idee, Policrat tace).

— Cum se chiamă apa asta pe care eu merg cu bățul?

— Dunărea!

— Așa! Ce merg pe Dunăre?

— Corăbii.

— Așa. Atunci cu ce seamănă România?

— (ezitând) Cu o corabie!

— Perfect! Dar atunci linia asta a Oltului care taie România și se înfige în fundul Corăbiei, cu ce seamănă?

— (prinzând mecanica metodei) Cu un catarg!

— Perfect!!! Râurile care se țin de Olt și de Dunăre ce sunt atunci?

— Funiile corăbiei.

— Perfect! Dar petele colorate care arată județele ce reprezintă atunci?

— Pânzele corăbiei.

— Perfect! Cu ce e încărcată o corabie, Policrat?

— Cu oameni și avuții!

— Foarte bine. Atunci cu ce e încărcată România?

— Cu națiunea română și cu bogățiile țării.

— Perfect! Incă o întrebare. Incotro merge corabia asta care e România?

— Spre Răsărit.

— Spre Răsărit (inchee entusiasmat profesorul), spre Soarerăsare, spre Lumină.

Hazul e că totul este autentic!

ARISTARC

Reviste românești

Viața Literară

(1—15 Mai 1935)

Revista d-lui I. Valerian a intrat în al zecelea an de apariție.

Ocupându-se de problema *Traducerilor*, d. Mircea Eliade face aceste juste observații: „Literatura românească este încă foarte săracă în traduceri. Fireşte, e vorba de traducerea capodoperilor literaturilor universale, a acelor cărți care verifică și întăresc cultura unei țări. Noi nu avem, încă, un *Faust* complect, un *Don Quijote* tradus din original, un Shakespeare complect, ca să nu mai vorbim de Camoens, Byron, Heine sau Dostoevski. Cât de umilitoare este condiția aceasta, putem înțelege amintindu-ne că Ungurii au tradus până acum de patru ori opera lui Shakespeare. Puterea de absorbție de către public a unei capodopere traduse, măsoară capacitatea de asimilare a culturei respective".

D. Victor Ion Popa ne oferă un fragment din romanul vieței aviatorului Vlaicu, care va apare sub titlul „Maistoraşul Aurel ucenicul lui Dumnezeu".

Iar d. Vasile Lovinescu face următoarele aprecieri scriind despre d. I. Peltz: „D. Peltz nu scrie niciodată romanul unor personalități ci romanul vieții, pe care o vezi și o simți dela prima pagină prin transparența eroilor... Şi una din reuşitele d-lui Peltz constă tocmai în realizarea acestui miracol: crearea de personagii strigătoare de viață și adevăr, extrem de individualizate în cercul lor, şi în acelaş timp transparente, clare ca sticla, lăsând să se vadă formidabilul erou pricipal, Fatalitatea, în toate mișcările, gesturile, jocul şi mimica sa".

Colaborează: M. Moşandrei, Gr. Patriciu, N. Crevedia, O. Şuluțiu, Radu Gyr, etc.

Luceafărul

(An. II, No. 1—3)

D. Dr. Gh. Preda scrie despre „Educație". Ne oprim asupra capitolului care tratează problema *evoluției gândirii copilului*, din care reținem aceste reflecții: „Nimic nu poate da copilului o intuiție mai intensă a existenței obiectului, decât afectivitatea, de cât această plăcere sau neplăcere, această dorință sau repulsie instinctivă de a şi-l apropia sau îndepărta. Este însă o existență care se sfârșește odată cu fiecare act perceptiv, pentru a renaşte în actul următor. Gândirea copilului este deci în o stare de metamorfoză atât timp cât nu poate distinge bine lucrurile. Fiecare reprezentație mintală rămâne pentru el nedivizibilă, închisă în ea, constituind un ce absolut și izolat de rest... Când în mintea copilului se operează înțelegerea unei schimbări, această schimbare devine pentru gândirea sa, un adevărat mister, un paradox, căci în acelaş timp cu afirmația imaginei prezente, se aduce şi negațiunea imaginei anterioare. Acest proces al gândirii ocazionează întrebări pe care el ni le pune la anumite vârste".

La pagina Folklorului, şi artei populare găsim câteva mici poezii, dintre cari desprindem aceste versuri:

Cine iubește departe,
N'are semn de sănătate
Şi eu departe-am iubit,
Ca frunza m'am veștejit.

AL. CAR.

Gazeta Medicală

Ce sunt flebitele. — Omul obez e... un anemic! — Ce simte omul când moare. — Primele danturi artificiale. — Eu și animalele mele... — Memoriile unui director de grădină zoologică. — D. dr. I. Costinescu, ministrul Sănătății, despre: Situația sanitară a țării. — O lună frumoasă: Luna Bucureștilor. — Unde a fost „leagănul omenirii"? — Fumătorii de Opiu. — Despre alte foloase ale sportului. — Două stele de cinema despre secretul frumuseții lor. — Peritonitele. — Consultațiuni medicale şi grafologice.

Antologia dragostei şi a femeii

● *In general, o femee dispreţuește un bărbat care este prea mult preocupat de toaletă, pentrucă ea vede aci un fel de invazie pe teritoriul ei, o concurență neloială, o vânătoare pe terenuri rezervate — pe care şi-o atribuie din veacuri. Şi dacă o femee cere ca să fim îmbrăcați cu gust, bine-înţeles că trebue să fim, fără a depune nici o sforțare particulară ci numai prin efectele hazardului.* (Edmond Jaloux)

● *In realitate, numărul femeilor, care conștiente sau inconștiente, sunt înclinate să guste din bucatele cele mai brutale ale amorului nu este atât de restrâns. Bestia doarme mai mult în femee decât în bărbat. Dacă am putea îngloba în linia eredității tot ceiace a suferit femeile ca odios şi constrângere în decursul vremurilor, nu ne-am mai mira de faptul că ele pot fi şi mai târâte în cloacă decât tovarășii lor.* (I. H. Rosny)

● *O mironosiță ar trebui să fie condamnată să nu întâlnească în calea ei decât amanți indiscreți.* (H. Raisson)

AUREL GEORGE STINO

Martinică este ursulețul ce i-am cumpărat de Paşti lui Puky. Iar Puky este un copilaş dulce şi drăguţ, cum nu e altul.

Dacă voiți să aflați toate peripețiile prin cari au trecut acești doi prieteni, citiți :

Martinică şi Puky

adaptare de

MOŞ NAE (N. BATZARIA)

Un volum de peste 100 pagini, tipărit în excepționale condițiuni technice.

Editura „Adevărul".

LEI 40.—

„ECAL TĚ", par la Princesse Bibesco (Grasset)

Despre ultima carte a d-nei Marta Bibescu am vorbit într'un număr trecut. Revenim astăzi, reproducând din „Griffe" (7 Aprilie 1935) următorul articol datorit d-lui Michel Corday:

Am cunoscut pe Aristide Briand la îmceputul carierei sale. Apoi l-am regăsit pe la prieteni comuni. Câteodată întâlnirile acestea erau dese. Mai cu seamă în timpul războiului. Câteodată se răreau, dar niciodată nu încetară.

In Mai 1914, luam dejunul împreună la T... Imi păstrasem obiceiul de a-i spune sincer ce gândeam. Ii reproşai că fusese, împreună cu Barthou, unul din făuritorii legii de trei ani (care prelungea durata serviciului de la doi la trei ani). Se invocase, îi spusei eu, creșterea efectivelor germane pentru a obține votarea legii. La rândul lor, conducătorii germani aveau să se servească de legea de trei ani pentru a obține noi întăriri militare. Jocul acesta de supra-licitații nebunești trebuia să ne ducă negreșit la un război... Lăsând la o parte tonul de ironie ştrengărească care îi era familiar, Briand ridică din umeri şi zise grav:

— Am vrut să evit un măcel.

Era sincer. Da, omul acesta care trebuia să dea atâtea mărturii de pacifism, de umanitate, de inteligență, credea într'adevăr, în primăvara anului 1914, că evitase războiul, pe când el tocmai îl precipitase fără ştirea lui, pe când el trebuia să isbucnească cu câteva luni mai târziu...

Ce învățătură de minte pentru toți cei care credeau, cu sinceritate, că prelungirea serviciului militar va înlătura războiul Ochii lor au trebuit să se deschidă. Proba a fost făcută, atunci, că această prelungire nu putuse împiedica conflictul şi că, dimpotrivă, îl precipitase.

Şi învățătura aceasta ar trebui să apară şi mai izbitoare astăzi, când războiul, dacă ar izbucni vreodată, ar fi mai cu seamă aerian. Atunci la ce ar servi să mărești numărul piepturilor şi al baionetelor? Conceptul acesta este nu numai ineficace, ci şi periculos. Căci va accelera în zadar goana spre prăpastie, va servi tuturor acelora care au acuzat Franța de militarism, şi împiedică pe toți „oamenii cu bunăvoință" de a se devota, de a se consacra în mod activ celorlalte moduri de salvare.

Amintirea aceasta m'a urmărit adesea pe când guvernul ceda presiunii răbdătoare, puternice, irezistibile, a tuturor acelora care, la apropierea „anilor slabi", se sileau să obțină o prelungire a serviciului militar. Acei care, cinstit, cu toată învățătura din 1914, cu toată metamorfoza absolută a mijloacelor de a ucide, continuă să vadă într'o prelungire a serviciului o garanție de securitate. Şi toți acei care văd în aceasta numai o regresiune răzbunătoare, o expansiune a cadrelor şi a furniturilor.

Şi amintirea aceasta m'a urmărit şi pe când citeam paginile fermecătoare ale recentului roman al principesei Bibescu, *„Egalité"*, unde vezi niște degete de zână ridicând o construcție a păcii. Nu o construcție barocă, ci o construcție logică. Episod încântător, care te răpeşte dela realitatea stupidă, care te duce, ca într'o poveste fermecată, într'un aer unde sună întelepciunea.

Nu pot să mă împotrivesc dorinței de a-l schița în trăsături mari. Intr'un mic salon, la etajul întâi, la Foyot, trei personagii foarte disparate sunt întrunite. Principesa de Lambesc, o frumoasă şi tânără văduvă. Pierre Caniot, deputat socialist, ministru de război, prietenul ei. Ducele de Montjoye, din Camera Lorzilor, fratele ei. Au suflete frumoase. Ei trei au hotărît să extermine războiul. Fiecare va lucra la această întreprindere, în sfera lui de influență.

Mai întâi de toate, ei recunosc gravitatea capitală a războiul aerian. Singură Yperita, care-şi râde de măşti, ar nimici oraşul Londra în 45 minute şi Parisul în 25 minute. Ei se asociază la opinia celui mai celebru bio-chimist: *„Yperita va ucide războiul, sau civilizația"*.

Ei cad de acord că singurul mijloc de a împiedica această îngrozitoare exterminare cu care omenirea se amenință pe ea însăși „ar fi de a asigura supremația unei organizații internaționale eficace..."

Nu poți încă să te gândești la o dezarmare acceptată de bună voe. Timp de secole, n'au purtat oare gentilomii spadă pentru a se apăra? Cu niciun preț, ei n'ar fi consimțit s'o predea. Şi apoi, au renunțat ei singuri, îndată ce poliția a fost creiată, îndată ce agentul a apărut în colțul străzii.

Cei trei conjurați ai noştri vor crea deci Paznicul Păcei, un corp de poliție aeriană, internațională. Ei mai sunt de acord asupra acestui punct capital: „Puterea miliției cereşti va trebui pusă la dispoziția Societății Națiunilor, dar numai după ce aceasta va fi fost transformată în tribunal".

Ei se încurajează cu exemplul Uniunii Poștale Universale, realizare admirabilă, prea puțin lăudată. Siguri de succes, ei se amuză fixându-i detaliile. Ei aleg pentru poliția internațională cascheta adoptată de toate marinele şi de toate aviațiile. Şi pe viitorul drapel, ei propun să se picteze un curcubeu, unde toate națiile își vor regăsi culorile...

Simplu epizod, o repet. Subiectul romanului principesei Bibescu este dragostea reciprocă a două ființe simbolice, pe care totul le desparte. Istoria chiar îi opune unul altuia: principesa de Lambesc blestemă Revoluția care i-a ucis strămoşii; Pierre Caniot, fiu al acestui popor al cărui suprem ales va deveni, slăveşte pe oamenii şi principiile din 89. Ei sunt prizonierii opiniilor lor, a anturajului lor, a felului lor de viață. Dar omul acesta este iubirea însăşi. Şi femeia aceasta îi înțelege măreția. Ei se aşteaptă deci unul pe altul. Ei se vor căsători când se vor libera, când el va scăpa de la Elyzeu, la sfârşitul septenatului său. Dar, vai! în clipa aceea, un atentat stupid va curma zilele lui şi visul lor.

Autorul lui *„Chaterine-Paris"* a tratat acest frumos subiect, a pictat aceste două mari figuri reprezentative cu căldură şi cu o nepărtinire generoasă. Oare un asemenea roman n'ar trebui să cunoască numaidecât o apreciere unanimă? Iată semnul tristelor vremuri prin care trecem: nepăsarea față de lucrurile spiritului. Intr'o epocă normală, faima unei cărți mai pătrunde în fiecare cămin, după cum pătrunde în fiecare casă sgomotul unui avion care planează în cer.

MICHEL KORDAY

Reviste streine

L'Heure actue le (Ora actuală)

(Fevr. 1935)

Acest „Observator al Estului şi Sud-estului European" apare în Capitală şi se ocupă în deosebi de problemele politice la ordinea zilei. O colaborare distinsă îi asigură succesul. La acest număr scrie: J. Paléologue, Savel Rădulescu, M. Molotov, J. de Mauvieux, J. Barsescu, Dr. Assen Tchacaloff.

Redăm acest fragment asupra politicei externe a Rusiei Sovietice, după expozeul d-lui M. Molotov care, vorbind despre *Pace*, spune următoarele:

„Esența politicei noastre externe constă în a susține pacea şi în a desvolta relațiunile pacifice cu toate țările. Rolul lui U. R. S. S. ca factor stabil al păcei universale este acum recunoscut îndestul. Chemarea celorlalte țări adresată U. R. S. S.-ului, în cazul în care e vorba de a garanta pacea, a devenit o regulă... Ori ce ar spune duşmanii noştri de clasă, sensul politic al dictaturii proletariatului din U. R. S S. consistă, în condițiunile actuale, atunci când pericolul războiului devine din ce în ce mai viu, în faptul că în lumea întreagă nu există un sprijinitor mai sigur al operei păcii decât țara noastră muncitoare şi țărănească".

Revue des Etudes Hongroises

(An. XII, No. 3—4)

Publicată sub înaltul patronaj al Academiei de Ştiințe din Ungaria, această revistă se bucură de o aleasă colaborare. Un material bogat şi divers îi asigură succesul. Este una dintre publicațiile frumoase şi sincere, adică lipsită de idei tendențioase.

In acest număr d. Aurélien Sauvageot scrie despre *Câteva aspecte ale gândirii ungare*. D-sa se ocupă pe rând de poezie, muzică, teatru, literatură şi ziaristică.

Spicuim aceste interesante reflecții ale d-lui Sauvageot: „Ungurul gândește poetic. Se pare că un gând nu câştigă prestigiu de cât dacă el este exprimat după ritmul solemn al metrului poetic". (Afirmația e cam pretențioasă). D-sa observă apoi că „nu este dificil de a constata că la fiecare etapă a destinului ungar, poetul a adus gândirii tuturor o expresie înțeleasă şi acceptată de toți şi care prin urmare a alimentat meditația colectivă... Istoria poeziei reflectă istoria civilizației ungare. Şi după cum aceasta s'a făcut după o adaptare perpetuă la civilizația occidentală, tot aşa poeții unguri au căutat totdeauna conștienți, să se inspire din literaturile occidentale".

Apoi, cu privire la muzică, d-sa adaogă: „Muzica ungară este o muzică populară în accepția cea mai largă. Chiar când ea este compusă de artiștii cei mai rafinați, chiar când ea este cântată de virtuoșii cei mai celebri în saloane sau în sălile de concert cele mai selecte, ea rămâne indisolubil legată de popor"... „Muzica amintește Ungurului ceea ce este. Ea îl face să retrăiască mărirea şi mizeria sa. Ea este forma simbolică în care se manifestă în modul cel mai sincer Ungaria".

La acest număr mai colaborează: F. Baldensperger, L. Ligeti, Albert de Berzeviczy, Em. Pillias, etc.

L'Europe Centrale

(20 Avril 1935)

Revista aceasta care apare la Praga, ocupă un loc aparte în lumea revistelor streine, mai ales în ceea ce privește relațiile noastre cu Europa centrală. Documentele ei politice, economice, literare şi artistice sunt pagini cari formează un material interesant pentru informarea noastră mai ales în cele ce privesc problemele actuale.

Ocupându-se de problema emigrației în Cehoslovacia, d. Ioseph Linhart face următoarele observațiuni:

„Dobândirea independenței naționale a Cehoslovaciei a avut o dublă repercusiune asupra emigrației. De o parte ea a întărit sentimentul național al Cehilor şi al Slovacilor care trăiau în străinătate, şi a redeşteptat multora dintre ei dorința de a se reîntoarce în patrie".

La pagina literaturii şi teatrului d. B. Munteano scrie despre *Un mare Dicționar al limbii române*. Este vorba de Dicționarul pe care-l publică Academia Română şi care, adaogă d. Munteanu, „se confundă cu istoria națiunii renăscânde". Şi apoi „Dicționarul Academiei din București ia rolul de instrument de muncă indispensabil specialiştilor din toate țările, oricare domeniu l-ar aborda". D-sa analizează felul cum este redactat acest dicționar model şi-i scoate în relief — pe lângă importanța pur ştiințifică — o poezie aparte, aceea a cuvintelor, care au, fiecare, un fel de „biografie" a lor, care ne amintește o viață trecută sau obiceiuri uitate. Se amintește apoi că lucrarea este încredințată d-lui prof. S. Puşcariu, care lucrează împreună cu o echipă de colaboratori, la Cluj, unde se află şi Muzeul limbii române.

SYR.

Cronica literară

GH. I. Brătianu, File rupte din cartea războiului; Sergiu Dan, Surorile Veniamin

Opera istorică a d-lui Gh. I. Brătianu este foarte serioasă, deşi nu întinsă, şi cuprinde deopotrivă comunicări documentare şi cercetări sintetice, totul în stilul sec dar nu uscat al omului de ştiință, cu desăvârșită technică de specialitate, dar totdeodată cu vădita tendință de a face din istorie un instrument de înțeleegre a evenimentelor, nu numai un prilej de a contribui.

De bună seamă că această aplicațiune la studiul istoriei l-a îndemnat, tânăr fiind, să-şi însemne impresiile din acele momente ale războiului de întregire la care a putut lua parte, căci structura cărții de față, în ciuda aparenței ei literare, este profund istorică. Ea pare ieşită din nevoia viitorului om de bibliotecă de a compara pagina moartă cu un fapt viu, de a păstra sentimentul războiului şi a construi cu el, mai târziu, cartea. Ceeace pare la început ironie la d. Gh. Brătianu este în fond mai mult obiectivitate, adică necesitatea de a înțelege lucrurile din toate unghiurile de vedere, de a le pune pe hârtie, nu ca impulsiuni ci ca fapte. De aci acea impresie de umanitate, firească ce-i drept la un tânăr de 19 ani, dar care nu merge aşa de departe încât să nu stânjenească şi celălalt punct de vedere foarte pozitiv al naționalismului conservativ. Insemnările d-lui Brătianu se cutremură tocmai de aceste mişcări în dreapta şi în stânga spre omenie şi spre instinctul de rasă, către milă şi către crunta rațiune de existență a nației. In aceasta stă spiritul istoric. Pentru cititorul obişnuit *Filele rupte* sunt niște frumoase creionări ale unor aspecte din războiu. Dacă am avea de aface cu o carte de ficțiuni, am putea folosi cuvântul talent. Aci nu ne trebueşte însă acest termen care spune puțin. D. Brătianu are condeiu bun şi finețe şi cu cele mai neînsemnate anecdote, în aparență, pătrunde în miezul problemei. Din aiureala unui sdruncinat la minte de explozii, noi putem foarte bine intui conflictul moral dintre două categorii de combatanți:

— „Aşi! Domnu Maior, va să zică la dreapta artilerie rusească, la stânga artilerie rusească, la mijloc noi. Foarte bine. Numai să-mi trimeteți toate ordinele înscris, pentrucă eu sunt înzestrat din copilărie cu neauzul... De, D-lor au făcut şcoala pregătitoare de ofițeri!" Răstit: „Şterge ghetele, ține-mi pelerina, o să vă împuşc pe cei ce nu vor merge la luptă. Şi când la luptă... hm! noi înainte cu sergenții şi caporalii iar d-lui sublocotenent învățător, pas alergător, înapoi! Ei! şi la atac, mare greşală. Două batalioane contra două brigăzi fără mitraliere, fără tunuri, fără nimic". Se ridică şi se rezemă de pat, privind atent spre fereastră: „Ehei, da D-ta Domnule Maior, pe după şură! Aşa stau comandanții de batalion? Acolo stau caii şi căruțele nu oamenii".

„Mă uit la doctorul care a intrat de câteva minute, şi ascultă şi el: „Nebun, nu-i aşa?" — „Desigur. Trebuie să fii nebun ca să poți spune astăzi asemenea adevăruri".

Nu este aspect moral al războiului care să nu fi fost prins în paginile d-lui Brătianu şi un istoric va găsi aci câte o notă pentru a intui reacțiunile la eveniment a tuturor categoriilor de indivizi. Mai ne îngăduim să cităm aci o singură anecdotă, care a fost cunoscută pe vre-o cale oarecare şi d-lui Rebreanu, deoarece a folosit-o în nuvela *Catastrofa:*

„Ultimul asalt, la Cireşoaia, a fost extrem de greu şi de sângeros. Prin desişul nepătruns al pădurii, pregătirea artileriei nu s'a putut face îndeajuns, iar când infanteria a pornit la ora hotărîtă, rețelele de sârmă erau întregi şi mitralierele duşmane neatinse. Pe frontul regimentului din Bacău, una din ele, cu deosebire, secera cumplit. In jurul ei câțiva honvezi bine adăpostiți şi îndărătnici opreau în loc înaintarea. Zeci de oameni, ofițeri din cei mai viteji, au căzut pradă tragerii ucigătoare a acestei maşini infernale. In sfîrşit, un grup mai norocos, călăuzit de un sergent hotărît, întoarce poziția; sub loviturile lor, apărătorii se prăbuşesc peste mitraliera înțepenită. A mai rămas totuşi unul: ridică mânile spre cer şi strigă prin larma care-i înconjoară: „Nu dați, fraților, că şi eu mi-s Român". Sergentul însă nu-şi mai stăpâneşte furia: — „Acu ți-ai adus aminte că eşti Român!" îi răspunde cu o înjurătură zdravănă. Şi granata aruncată cu sete sfărîmă în bucăți mitraliera şi pe apărătorul ei".

Cu asemeni daruri de povestitor şi cu pregătirea d-sale de om de ştiință, d. Gh. I. Brătianu merită din partea noastră urarea ca alte preocupațiuni să-l îndepărteze cât mai puțin dela lucrările cărturăreşti.

Insuşirea technică de căpetenie a d-lui Sergiu Dan este aceea că ştie să facă din puține lucruri o carte, fără ca totuş să mistifice pe cititor. Căci un îndemânatec al condeiului ne-ar putea învârti în jurul mesii, dându-ne iluzia unei călătorii în jurul globului. D. Sergiu Dan nu face abuz de fapte şi nici de analize, dar în fiece carte aduce o problemă. In cazul de față este vorba de două surori, Maria şi Felicia, a căror reacțiune față de chestiunea iubirii o studiază autorul. Inainte de a face o scurtă prezentare a faptelor, suntem îndatorați a observa că meritul d-lui Sergiu Dan nu stă literar vorbind, în individualizare, în precizarea liniilor psihologice, ceeace ar duce la încheerea că totul s'ar mărgini la atracțiunea, de care am vorbit, a narațiunii. Insă nu. Un fond pozitiv există, însă acela este exalat ca un fum, răspândit pe toată suprafața cărții. Cu alte cuvinte romanul prezintă interes psihologic, pe alocuri chiar intens, dar e foarte greu să citezi un moment culminant, o atitudine clară. Pentru cine nu are nimic de spus, acest metod e o înşelăciune, la d. Sergiu Dan este numai un mijloc de a mări rentabilitatea subiectului. Felicia iubeşte pe un tânăr luptător comunist, căreia i se dă, şi pentru existența căruia își închină toată existența sa. Sora ei Maria neintuind natura sexuală a legăturilor dintre cei doi, socoteşte pe Felicia drept o fanatică frigidă. La rândul ei, Felicia osândeşte purtarea prea liberă a Mariei, şi când aceasta face un pas greşit, ea o socoteşte pierdută, deşi în fond acelaş pas îl făcuse şi ea. Maria voeşte bogăția şi la prima împrejurare de bună stare ce i se oferă, se dă în brațele d-lui Korner, director general la Metropol Oil. Acesta este însă un seductor banal, deşi risipitor, care o părăseşte în curând, cum făcuse cu atâtea altele. Urmărit de poliție, tânărul revoluționar, amant al Feliciei, este ascuns de aceasta din urmă în casa Mariei. Revoluționarul şi Maria se înțeleg sufleteşte numaidecât şi când închisoarea, peste marginile romanului, va slobozi pe junele fanatic, care va fi prins între timp, dragostea lor va urma, ca spre a dovedi inutilitatea camaraderiei de idei între femee şi bărbat, între Felicia şi tânăr.

Autorul a voit evident să cerceteze în două cazuri problema puținei rezistențe sexuale a femeii. Tratarea în general a temei este plină de interes, nu însă fără unele puncte obscure. Fireşte, nu e drept să cerem unui romancier o logică strânsă a faptelor, întrucât natura e neprevedere, dar trebue totuş o anume consecvență, pentruca să putem recunoaşte oamenii. Să nu ne oprim numai la Maria, care ocupă mai mult spațiu literar. Purtările ei sunt cam fără osie, fără un centru de învârtire. Ea doreşte avere ori măcar bună stare, cu orice preț, prin urmare şi cu călcarea unor anume prejudecăți burgheze. Când vasăzică Körner, într'un chip destul de suspect şi de grosolan îi oferă o funcțiune şi apoi un mic apartament cu două chei, ea trebue să bănuiască ce-o aşteaptă şi să ia dinainte o atitudine. Ajunsă în pragul apartamentului pe care i-l oferise Körner, Maria, fără să ştie încă aceasta, rămâne uimită să se afle în fața directorului ei:

„— M'ai adus la dumneata? reuşi ea să întrebe cu o voce în care tremura mânia neputincioasă".

Deci purtarea directorului displace fetei şi ne îndreptăţeşte să credem că tot ce va urma îi va displăcea şi mai mult. Dimpotrivă, când află că directorul i-a închiriat un apartament (cu două chei), că a mutat-o în alt birou mai bun, fata exultă:

— „Dragă domnule Körner!"

Autorul încearcă mai încolo să ne explice că bucuria ar putea proveni din imaginea unei vieți mai fericite, care întunecă o clipă glasul conştiinței. Maria ar fi cum s'ar spune o ingenuă, care primeşte voios darul nebă-

Urmare în pag. X-a

INSEMNĂRI ȘI POLEMICI

Revolta Provinciei literare

Că a existat totdeauna și că există și acum un tip psihologic și intelectual specific de provincial, nu mai încape discuție. Nu e nevoe să-i facem portretul. El este prea bine cunoscut. Față de acest tip social aparte, omul care trăește în vâltoarea și nervozitatea vieții capitalei, a avut totdeauna rezerve îngăduitoare și atitudini brăzdate de ironie. Faptul a fost și este cu deosebire vizibil în viața literară.

Iată însă că ici-colo se ivesc semnele unei reacțiuni, într'o oarecare măsură legitime, față de disprețul literatului din centru.

In revista „Pagini literare" care apare la Turda, găsim un grăunte, deocamdată modest, de mândră independență. „Provincia, se spune în câteva rânduri, a format întotdeauna ceva specific în mintea cetățeanului stabilit în capitala țării. Toate inconsecvențele unei vieți literare, politice ori spirituale, erau asvârlite în spatele bietei provincii să le suporte ponosul. Provincialul era un tip aparte, un ruginit, mărginit în toate acțiunile și faptele sale. Il cunoșteai pe străzile Capitalei, cale de-o poștă, prin timiditatea-i înăscută, prin șovăiala în vorbe și pași, pururi speriat de babilonia înconjurătoare. Il puteai ușor înșela, jefui și ironiza. Tot ce venea din provincie era dinainte judecat și stigmatizat. Fiecare provincie își avea și caracterul ei comun, ușor de constatat. Se putea vorbi de moldovenism, muntenism, ardelenism și tot așa cu isme până la cele zece provincii românești. Dacă azi constatările mai pot fi valabile în unele privinți sociale și politice (caragialismul e încă în floare) nu mai dibuim în ce privește creația literară. Ardelenismul nostru și-a dat contribuția sa spirituală, în ultima vreme. Și când spunem ardelenism, nu voim să facem regionalism strâmt. Vizăm doar un cadru geografic, în care pulsează un specifism (?) creator, organic. Astăzi apar în Ardeal prețioase publicații. In jurul acestor nuclee gravitează brazda cea nouă a elitei unei generații cu orizonturi culturale vaste. Se pare că asistăm la o inadvertență. Pecetea culturii acestei națiuni, nu radiază dintr'un punct central spre periferie, ci invers. Din margini de țară, din fiecare loc, țâșnesc raze ce caută polul vieții culturale: Capitala. Dovada o formează sutele de talente, cunoscute și necunoscute, talente care duc greul slovei, uitați de lume în târguri prăfuite și oameni cu inimă de oțel".

Este simpatic acest grăunte de orgoliu. Așadar provincia să dea tonul mișcării literare și nu Capitala. Bine. Dar, să ne ierte confratele dela Turda, ale cărei fraze lasă oarecum de dorit, noi nu prea zărim acele „sute de talente, cunoscute și necunoscute", uitate prin târguri, de care vorbește d-sa. Nu le zărim oricâtă bunăvoință am avea. Reviste provinciale unde nu se pot manifesta „sutele de talente, cunoscute și necunoscute", sunt destule. Imbulzeală de talente, nu prea vedem însă. Mai degrabă remarcăm confuzie, lipsă de adâncime, și multă lipsă de simț autocritic. Cu excepția câtorva reviste ardelene, toate celelalte periodice sunt aproape neglijabile. Când provincia vrea să dea „pecetea culturii", se cere să stea la un nivel cultural cel puțin egal cu al capitalei. Altfel centralismul cultural se impune dela sine.

Cu toată simpatia pe care o nutrim pentru inițiativele și curentele literare locale, trebue să recunoaștem că, în mișcarea literară, provincia este încă în situația de discipol. Mai are încă mult de învățat dela revistele literare care apar în capitală...

...Cu voia onorabilului confrate dela Turda.

Entuziasm tardiv

In aceiași revistă literară, altfel una dintre cele mai bine îngrijite din câte apar în Ardeal, găsim cuvinte pline de entuziasm pentru o revistă oarecare, Criterion, *care, ni se spune, „aduce număr cu număr cel mai autentic freamăt de gând, simțire și faptă românească". Entuziastul care scrie aceste lucruri destul de curioase, mai spune: „In ultimul timp, și înregistrăm faptul cu multă bucurie, felicitând pe redactori, accentul cel mai mare (?) cade pe problematica românească". (!?)*

Ce păcat că tocmai acuma, când să fim lămuriți și noi asupra acestei misterioase problematici, revista și-a încetat apariția!

Confratele așa de entuziasmat pentru o revistă a cărei ființă nici n'a fost remarcată, termină deadreptul ditirambic: „Sunt prea pătruns de freamătul, vânjosenia (o-o!) și nervura constructivă(?!) a acestei reviste, ca să mai încerc analiza".

Nici nu mai e nevoie. Revista a încetat de mult să mai apară. Regretăm că trebue să domolim cu această informație entuziasmul juvenil și prea tardiv al stimatului confrate. Socotim însă că nu strică deloc, ca entuziasmul cel mai „pătruns de freamăt" să aibă la bază informații mai precise. Nu de alta. dar altfel riscă să fie lipsit de obiect.

Perle provinciale

Ne-a căzut sub ochi o revistă provincială „Orientări", cum se specifică în subtitlu, „Revistă de studii, critică și literatură". Apare la Moinești-Bacau, sub direcția d-lui C. R. Crișan și I. I. Alexandrescu.

Intre coperțile verzi găsim următoarea perlă, care vrea să fie o epigramă:

Econom cum ești tu, bre,
Cred și eu că-ți vine
Să mănânci doar numai ce
Faci, puțin, sub tine!...

Epigramă care va să zică!... Sfătuim pe cei doi conducători să suspende grabnic apariția revistei!... In interesul bunului mers al Moineștilor...

„Neînțeleasă e iubirea"

In aceeași revistă, mai găsim o poezie: „Neînțeleasă e iubirea" semnată Radu Nour.

Desprindem ultima strofă:

Neînțeleasă e iubirea și, prea
bicisnic simt că-i cere
Osândă gândul plin de groază,
acuma, între noi răscruci.
Tu, val de nepătruns al vieții,
spre care deslegări mă duci?
Și cât de aspră, ne'ndurată,
m'așteaptă noua mea durere?

Iubirea o fi neînțeleasă. Acesta nu e însă un motiv suficient ca versurile să fie și mai neînțelese.

Un jurnalist consacrat de Academie

Acedemia franceză, care a respins candidatura lui Claudel, a ales cu 20 de voturi din 27, pe Jacques Bainville, *jurnalist și istoric, care n'a deviat cu o iotă din calea aleasă în cea mai fragedă tinerețe. Cunoaștem prea puțin pe acest nou membru al academiei pentru a ne da seama ce înseamnă alegerea sa.*

Cartea cu care s'a făcut cunoscut a fost o scriere istorică „Louis II de Bavière", *ca și reacția împotriva admirației celor din urmă romantici,* Catulle Mendès, Gustave Kahn *și cei doi mari reprezentanți ai acestui curent* Gabriele d'Annunzio și Maurice Barrès.

Volumul lui Jacques Bainville căzu ca un duș rece în efervescența entuziasmului general pentru „Regele Virgin" sau „Regele Nebun".

Autorul, în vârstă abia de 20 de ani, dădea o lecție admirabilă acestor corifei asupra puținei însemnătăți pe care o are „un individ desincadrat", mai ales atunci când el este un rege, căci regele, afirma tânărul istoric, nu are valoare decât în funcțiune de regatul și dinastia sa.

Cu precizie în observație și adevăr exact el atacă originile și cauzele sub „florăria" comentariilor care acopăr faptele și le falsifică. Realitatea își are poezia și măreția ei, dar sagacitatea unei inteligenți lucide trebuie să știe să o caute unde se găsește și să o instaleze la locul ei în ansamblul omenirii, scoțând din ea o viziune generală a legilor și doctrinelor istorice.

De atunci și până azi drumul pe care l-a parcurs noul academician a fost acelaș, fără ambiguitate și șovăială. Fie că a scris la „Minerva", *la* Action Française, *la* Liberté, Petit Parisien, l'Eclair *din Montpellier, sau în alte publicații, căci colaborările sale sunt nenumărate, el a fost mereu vestitorul neobosit și lucid al tuturor primejdiilor interne sau externe cu simplicitate și curtenie, fără a exagera sau ridica tonul, cu toate că a făcut parte dintre zgomotoșii regaliști din jurul lui Charles Maurras.*

Pe lângă operele istorice Jacques Bainville a scris esseuri literare și povestiri filosofice în felul lui Voltaire, adunate în volumele „Jaco et Lori" *și* „Le Tasse de Saxe".

Operele sale istorice, deși cu o puternică amprentă a doctrinelor lui Charle Maurras, sunt modele de claritate. Iar Istoria lui Napoleon, care este o reconstituire a psihologiei lui Napoleon, din faptele istorice și conjuncturile epocei, subliniază drama intelectuală și interioară a acestui mare om, atingând adevăratul patetic al marei epopei imperiale. El atribuie Impăratului o vedere exactă a lucrurilor și o înălțime filosofică ce nu i-a fost recunoscută de alți istorici. Napoleon nu este arătat aci, ca înlănțuit de obligația nenorocită pe care i-a creiat-o Convențiunea, rășluind Rinul și Belgia. Pacea cu Anglia pe care nu o poate dobândi, ca și cunoașterea sigură a dezastrului ce i-ar veni când ar fi învins, îl face să vadă nesiguranța situației de mâne și să se cumpănească, nu numai în izbânzile sale, dar și în comanda Imperiului și în dinastia sa. Cu tot geniul său, el știe precis că nu va putea dobândi stabilitatea și nu va putea învinge toate incertitudinile care-l impresoară. In această scriere Napoleon ne apare poate mai grandios de cât în oricare alta, tocmai pentru că, condamnat la naufragiu, merge în spre el mânat de fatalitatea urmărilor unor fapte moștenite și dându-și seama cu perfectă luciditate de destinul pe care nu-l poate înlătura.

JACQUES BAINVILLE

„Fauvisme"

Parisul a făcut să reînvie pentru o clipă în galeria „Beaux Arts", *foubourg St. Honoré, curentul născut în pictură pe la 1910 și numit* „Fauvisme".

Nu se poate preciza cine a fost inițiatorul.

Se pare că în toată lumea artelor s'a simțit nevoia unei schimbări, nevoie irezistibilă care la un moment dat se manifestă în toate domeniile. Pare că ar fi ceva în aer și mișcarea există cu mult înainte de a se face cunoscută. Cel ce ridică steagul este de multe ori numai acel care strânge rândurile.

Se crede totuși că părintele „Fauvismului" a fost Van Gogh. Numele i s'a dat de un glumeț care a poreclit cel întâi salon de pictură în acest gen: „la cage aux fauves".

Noul ideal al acestui gen de pictură era dincolo de decadentismul impresionist.

Pointilismul nu satisfăcea pe nimeni. Toți simțeau că tușele acele mărunte împrăștiau viziunea, ștergeau formele și arta devenea absolut degenerată.

Reacțiunea s'a produs zugrăvind în largi aplat-uri *și în culori pure, așa cum eșeau din tub, spre a protesta în potriva urmașilor lui Monet, care spălăciseră culoarea. Petele aceste largi, violente, pline de ardoare și mărginite cu o trăsătură energică, au fost „urletul fiarelor, care au făcut pe preoții artei să strige: „Ajutor! Pompierii!"*

Printre cei mai înverșunați au fost Vlamink și Derain, școala de la Chaton, numită astfel din pricină că cei doi pictori închiriară împreună un atelier pe „pont Chaton". Apoi Matisse și Van Dongen. Dela ei au rămas principiile: nici un subiect, numai raportul culorilor contează.

„Voiam, zice Van Dongen, să fac să se nască o revoluție. Inălțam tonurile, transpuneam culorile într'o orchestrație de colorit pur, toate sentimentele îmi erau perceptibile".

Trebuie să recunoaștem că publicul a reacționat de la început împotriva acestei picturi. Unii îi făceau nebuni, alții petreceau pe socoteala lor, iar alții se revoltau pur și simplu.

Fauvismul n'a durat mult, dar influența sa în regenerarea culorii și-a formei a fost formidabilă. Grație revoluției lui putem azi admira atâtea opere noi, foarte echilibrate și solid construite.

Tablourile din recenta expoziție sunt în mare parte ale pictorilor din școala lui Gustave Moreau, afară de Vlamink care s'a format aproape singur. Vom cita dintre pânzele lui Matisse: „Nu" de unde ori ce detalii sunt excluse, fața nu are nici o trăsătură dar „efectul" e de o putere impresionantă. Marquet *cu „Modelul" său cu carne aurită de o luminozitate caldă. Dufy, Friesz„ Ronault și alții, dar mai ales Van Dongen, plin de talent și în epoca culminantă a creației sale.*

Azi Fauvismul a trecut din modă. După patruzeci de ani, numai imbecilii nu se schimbă, dar prezentarea din Rue St. Honoré e plină de învățăminte.

Literatura germană actuală

Două cărți care se complectează, prezintă două aspecte corolare ale cugetării și artei lui Arnold Krieger: „Dass Blutt der Lusa Gara" *și* „Mann ohne Volk", *apărute aproape simultan la editorul berlinez* Ernest Rowohlt. *Tema este acea „disonanță" nu numai între națiunile ce se găsesc în statele-frontiere, ci și în sufletul aceluiași om, ca individ, între diversele sale tendințe. Acțiunea celui dintâi se petrece într'o localitate limitrofă Poloniei și Germaniei orientale, iar cel de al doilea își are cadrul în Africa de Sud. Realitatea imediată pe care o prinde Krieger cu multă justeță și dintr'o dată este acea a omului în luptă cu marile destine colective, care-l depășesc, îl poartă și-l fac să ia hotăriri.*

In ambele romane, Arnold Krieger se dovedește scriitor de mare talent. In ambele subiectul e tratat cu vigoare, pătruns de o neclintită credință fie că e vorba de țărani polonezi sau despre războiul violent și crud cu sfârșitul patetic și eroic al lui Botha. (Omul fără popor). Prinzând cu grijă conștiincioasă divergințele umane ca și unitatea de bază a raselor, el caută să ne dea și adevărul psihologic, dar și documentul social.

In zugrăvirea maselor care se frământă în valuri, ca și în descrierea peisagiilor, scriitorul dă dovada unui simț realist lucid și pătrunzător. Din conflictul între forțele ce se înfruntă, personagiile se desemnează înzestrate de viață și adevăr esențial, într'un spirit de măreție sobru și intens în acelaș timp, de o mare valoare și de o frumuseță netăgăduită.

Arnold Krieger se înfățișează ca reprezentantul cel mai autentic al literaturii germane de azi.

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

Mizerabilii

— Monumentala capodoperă a lui Victor Hugo *apare pentru prima oară în românește în traducere complectă și iterară. 4 (patru) mari volume formează opera întreagă, pe care editura „Cugetarea" a lansat-o cu prețul total de 160 lei.*

Poșta redacției

Manuscrisele predate la redacție, semnate cu numele redat subt inițialele de mai jos, — sau numai cu titluri și fără semnătură, — nu se pot publica neîndeplinind condițiile:

M. R.; D. G.; V. P.; S. L.; Z. G. B.; L. H.; I. G.; J. T.; G. L.; C. S.; Gh. N. D.; D. S.; N. E.; N. C.; L. D.; V. C.; S. B.; I. S. F.; N. T.; S. S.; Z. M.; M. M.; D. M.; Em. V.; A. V.; E. B. P.; Bagy C.; I. M.; Sesto-Pals.; V. R.; B. M.; W. F.; Idol, Atunci, Crizanteme etc.; D. C.; C. I. S.; E. R.; G. P. P.; A. Ro.; M. B.; J. D.; I. C.; V. V.; A. Gh.; A. R.; C. Gr. G.; P. D. P.; P. S.; Fer. N.; Zet.; I. B.; H. P.; Const. S.; I. C. Str.; Mya Gh. C. N. C.; N. L.; L. F.; L. D. T.; N. N. M.; P. Ș.; Șt. T.; R. R; A. Z.; Nic. B.; V. Ch. D.; M. J. Marioara R.; S. D. Gh.; Es. E.; Pica T.; G. A. L.; A. I. S.; Z. A. P.; Gr.; Ad. M.; J. N. M.; V. I.; Agonie, Elegie etc.; G. R.; I. A. M.; L. Fl.; R. M.; L. I. B.; O. H.; E N. J.; Sim. B.; Mircea M.; Serg. C.; Gr. T.; M. Gr.

BIBLIOGRAFIE

Cărți

N. Iorga: *Oameni cari au fost. Ed. Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II" Buc. 1935. Prețul 30 lei.*
George Strat: *Evoluția Economiei Românești în cursul ultimului veac. Tip. „Leopold Geller" București, 1935. Prețul 10 lei.*
Paul Constant: *Zugrăveli. Fundația Culturală Regală „Principele Carol II" Craiova.*
Licu Pop: *Al. Xenopol. Tip. „Dacia Traiană" Sibiu, 1935. Prețul 15 lei.*
Ion Biberi: *Proces. Ed. „Cultura Națională" București. Prețul 60 lei.*
Sarile Natla: *Sub Epitrafir, București, 1935. Prețul 40 lei.*
Școala Română din Roma: *Ephemeris Dacoromana (Anuario della scuola Romena di Roma). „Libreria di scienze e Lettere" Roma, 1935.*
Mihnea Vântu: *Fabulele lui Trilussa. Ed. „Orientarea" București, 1935. Prețul 50 lei.*
Mihail Sadoveanu: *Frații Jderi. Ed.: „Naționala - Ciornei" București, 1935, Prețul 90 lei.*
Roger Vercel: *Căpitan Conan. Ed.: „Naționala - Ciornei" București, 1935, Prețul 60 lei.*
Axel Munte: *O carte de demult (Despre oameni și animale). Ed. „Naționala-Ciornei" București, 1935, Prețul 60 lei.*
Cezar Petrescu: *Luceafărul (Roman) Ed.: „Naționala-Ciornei" București, 1935, Prețul 95 lei.*
Mihnea Vântu: *Fabulele lui Trilussa. Ed.: „Orientarea" București, 1935, Prețul 50 lei.*

Reviste

Revista Fundațiilor Regale: *No. 8 (Mai).*
Poporul Românesc: *No. 9 (Mai).*
Revista Vremii: *No. 13-14 (Aprilie).*
Cuget Moldovenesc: *No. 3-4 (Mart.-Aprilie).*
Munca Personală: *No. 1 (Aprilie).*
Incotro ?: *No. 200 (Mai).*
Stropi de rouă: *No. 1 (Mai).*
Revue de Transylvanie: *No. 4 (Martie).*
Șantier: *No. 5 (Mai).*
Cele trei Crișuri: *No. 1-2 (Martie-Aprilie).*
Satul: *No. 54 (Mai).*
Cuvântul Liber: *No. 25 (Aprilie).*
Hotarul: *No. 7 (Aprilie)*
Țărănismul: No. 13-14 *(Mai)*
Lotus: *No. 4-5*
Societatea de mâine: *No. 3-4 (Martie-April)*
Revista Fundațiilor Regale: *No. 5 (Mai)*
Munca: *No. 25 (Ianuarie-April)*
Plaiuri Săcelene: *No. 4-5 (Aprilie-Mai)*
Gând românesc: *No. 4 (Aprilie)*
Orientări: *No. 4 (Aprilie)*
Prahova: *No. 12-13 (Mai)*
Pământul: *No. 98-100 (Aprilie)*
Fruncea: *No. 17 (Aprilie)*
Suflet nou: *No. 4 (Aprilie)*
Căminul: *No. 1-2-3 (Ian.-Martie)*
Vlăstar: *No. 4 (Aprilie)*
Tinerimea Creștină: *No. 4 (Aprilie)*

Ziare

Ogorul: *No. 19 (Aprilie).*
Caradașca: *(Mai)*
Rânduri: *No. 5 (Aprilie)*
Unirea: *No. 3 (Aprilie)*
Secerea Teleormanului: *No. 2 (Mai)*
Scânteia: *No. 6-7 (Aprilie)*

Buletine

Buletinul Cărții Românești: *No. 4 (Aprilie).*

---

nuind niciun gând ascuns. Dar mai departe vedem pe dată că nu-i chiar așa de inocentă și știe ce o așteaptă:

„Ii trecu brațul în jurul taliei și deastădată îi răsturnă capul pe umărul lui, cu o mișcare violentă. Maria închise ochii. O va săruta acum, gândi ea..."

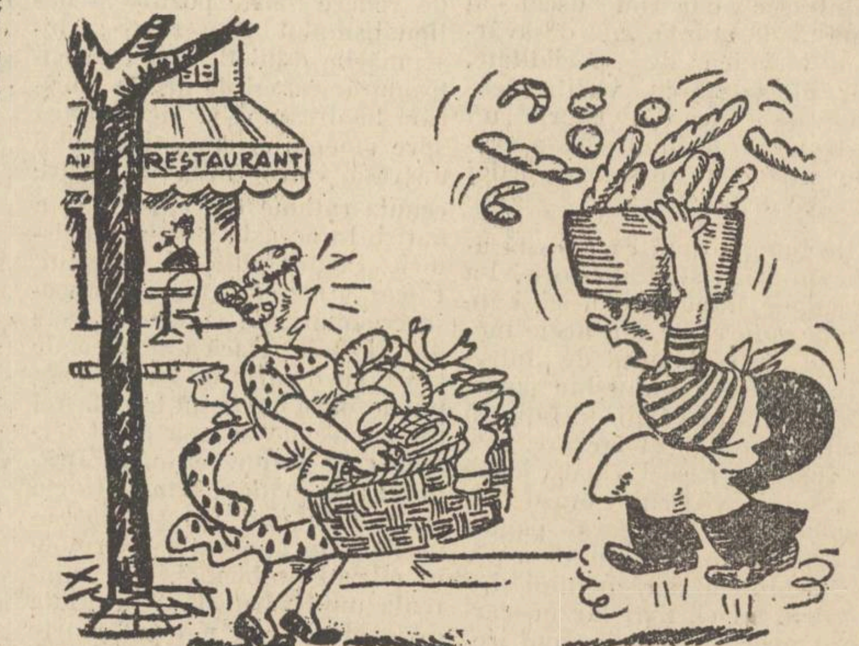
Nu numai că Maria știe ce-o așteaptă, dar se dă deliberat, cu gândul de a-și face o „carieră", încât întâmplarea cu revoluționarul e un fel de dragoste „de suflet", reabilitantă. Deci trecând peste asemenea inconsecvențe, vom reține că *Surorile Veniamin* este romanul a două fete care se oferă bărbaților, nelegal, una din admirație, alta din instinct de țiitoare, ajungând amândouă la aceeaș încheiere. E un roman cu problemă interesantă și nouă, la noi, înfățișată îndemânatec și literar, în tonuri stinse, dar cu destulă mișcare și chiar dramatism, unele elemente fiind de-adreptul apte a fi desvoltate în teatru (bunăoară refugierea revoluționarului în casa Mariei. Conjurăm pe autor să renunțe la unele erori de gramatică, ce n'au de a face cu talentul, e drept, dar care sunt grozav de plictisitoare. De pildă: *trebuia să fi aici* (p. 129) *și eu care credeam c'o să fi bucuroasă* (p. 160), *Mariei îi se păru* (pentru *i se păru)* (p. 131), *o să trebue să chem pe portar* (pentru *va trebui, trebue, o să trebuiască, să chem)* (p. 176).

G. CALINESCU

— Portar, un taxi.
— Eu nu-s portar... sînt ofițer de marină.
— Atunci adă-mi un vapor.

— Imi pare rău, Eduard... mă inspăimântați: dar asta nu-i destul ca să mă mărit cu d-ta.

„Baroana" și „marchizul" din stațiunile climaterice, — când se întâlnesc acasă, la Paris...

Atelierele „Adevărul", str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A NR 754
DUMINICA 19 MAI 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 11897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXMPLARJL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

Ziua cărţii

După ce d-l ministru al instrucțiunii publice dr. Angelescu ne-a încredințat că școală nu însemnează carte și că lucrul numit cultură se capătă la librărie (viața prezintă surprizele întoarcerilor subite și pocăințe demonstrative chiar atunci când rămân verbale) ne-a vorbit din partea Academiei Române d-l Mrazek. Autoritatea d-sale petroliferă ne-a făcut o lecție de literatură. Indiferent de timbrul unei voci aproape stinse, vocea de laborator și a dulapurilor cu bulgări etichetați, indiferent de un ușor accent central-european încă păstrat, lungul, foarte lungul și am putea spune imensul discurs instructiv al savantului căutător de țițeiuri ne-a lămurit ce se poate crede, pe criterii dela una mie șapte sute, despre cărți într'o Academie. Obiectiv și tecnic, d. Mrazek a tratat literatura ca un nămol reziduar, prin decantări și filtrări, succesiv amestecată cu cea mai pură Aqua fontis, de vocabular, debarasată de câteva rânduri de impurități. Dacă literatura ar fi încredințată pentru utilizarea la maximum de eficacitate colectivă, mâinilor apropiate de piept și de gestul care împietrește mișcarea, ale d-lui Mrazek, d-sa i-ar consacra un regulament bine studiat și o poezie bună nu s'ar mai putea face, după principiile neîntinate decât la Prefectura de Poliție și la corpul Jandarmilor călări.

Majestatea Sa Regele se deosibește în credințele literare de factorul academic. E poate, uimitor însă reconfortant, ca un Rege să apere independența artistică, sustrasă controlului cimitirelor culturale, și revoluția intelectului creator. Mormântul, de pe care a vorbit Academicianul a fost împins deoparte, ca o roabă cu oseminte și este de crezut că oratorul a rămas confuz. Lasă că vechiul conflict imaginat de bătrâni, al artelor cu moralitatea arterelor, se discută, de când se scrie, fără soluție, — Majestatea Sa a vorbit răspicat, ca și anul trecut, cu acelaș prilej al săptămânii cărții; dar sala însuflețită violent de cuvântul aprins al Regelui și sculată din staluri arată prin tunetul aplauzelor unde stă adevărul. Regele atacă tot mai precis și mai dârz. Majestatea Sa a spus ceeace nu s'a mai rostit din locul unde-i stă spada, dela Marcu Aureliu; că dreptul la viață popoarele nu și-l câștigă numai cu armele, ci cu cartea. Primăria a dăruit scriitorilor un loc, eu le dăruiesc 2 milioane la început — și înțeleg ca să se găsească destul suflet în țara noastră pentru ca pilda mea să fie urmată: e o datorie! — a silabisit Regele, întărind cuvintele cu gestul, cu privirea și cu o aluzie tăiată cu foarfeca în fier.

Nu e de ascuns o situație, pe care o cunoaștem cu toții. Paralel cu un servilism deosebit, indicativ, împrejurul Suveranului, care reprezintă în țara noastră de contraste preocupările uitate, drepturile curate și libertățile de gândire și conștiință pe linia lor cea mai înaintată, se taie o atmosferă de semitonuri, cu șoapte și atitudini după perdele. Poate că oamenii care îl cultivă mai mult lucrează mai mult la o discreditare. In sala Dalles, Suveranul a putut să cunoască manifestarea publicului nepolitic și a unui public de elită. A putut să aibă satisfacția dovezilor directe și entuziaste de dragoste cinstită și impresia clară că maturitatea slobodă și tineretul sunt cu El. Nimeni nu va putea să refuze caracterul de sinceritate nudă și semnificarea sentimentelor care leagă inextricabil o lume de voința și individualitatea Majestății Sale.

Când d. general Condiescu, prezidentul Societății Scriitorilor a declarat Suveranului, în incomparabilul lui discurs, de mare și perfect camarad al damnaților purgatoriului literar, că scriitorii îl iubesc, ca pe unul de-ai lor, adevărul a fost repetat de zeci de mii de strigări cu bătaia palmelor, deslănțuite ca un flux de putere în confirmarea lui. Și când s'a strigat din țară „Trăiască Regele" strigătul acesta n'a fost comandat. A fost o sărbătoare liberă a spontaneității. A isbucnit expresia gândului că mâna Regelui, printre atâtea oficialități și interese, este destinată și socotită în stare să accelereze mersul timpului și victoria dreptului onest și a dreptății în țară și nu numai în literatură. Bine considerat, cărturarii identificați cu Persoana regală, echivalează cel puțin cu un mare și puternic partid.

A mai spus d. general Condiescu că o întreagă clasă românească bine situată nu cunoaște nimic din munca literară românească. Vârtejul de aprobare care a zguduit la cuvintele presidentului Societății, sala face cât un program și cât un ideal activ.

Alegerea d-lui Condiescu la prezidenție, de curând pricinuise atitudinea ironiei îngăimate. Subt cuvânt că acest coleg de curaj n'ar fi un profesionist, o cotegorie de membri, subit dispărută după alegeri și după speranțe formulate, voiau să se aleagă un sclav al călimării, de lângă tinicheaua cu cocă. O impertinență timidă și o neputincioșie. La discursul generalului, revelator al unei judecăți crude și al unei îndrăgostiri de profesie vibrantă, toată lumea a văzut că nimeni altul niciodată nu și-ar fi permis în auzul și în prezența Regelui țării să spuie adevărul întreg, să-l documenteze și să insiste cu preciziuni de francă bărbăție. In 54 de ani de regalitate, niciodată și de către nimeni nu s'au rostit dinaintea Tronului, la o solemnitate nici cuvintele generalului Condiescu nici pândirea Regelui, nici însuflețirile precise ale unui public până astăzi stângaci și absent. Se poate afirma că ziua de 12 Mai 1935 mărturisește și hotărăște un început.

T. ARGHEZI

P. S. Trebuește notat că în solemnitatea cuvântărilor, demarcația dintre autoritatea stearpă a trecutului și viața care vine, a făcut-o discursul d-lui Profesor Gusti, plasat în mijlocul ședinței ca o piatră de hotar. Publicul a fost viu impresionat de toată ținuta oratorului, intelectuală și verbală într'o împrejurare obicinuit servită pe vremuri de renunțarea la personalitatea ideilor și de eliminarea sincerității din actele colective. Atmosfera nouă în care se petrec lucrurile noi și oamenii noi care le compun sunt opera unui om incontestabil nou în viața națională, Regele Carol al II-lea.

T. A.

N. N. Tonița — Portret

DIN VIAŢĂ... ŞI DIN CĂRŢI

Fapt divers

S'a făcut atâta vâlvă în preajma sărbătorilor pe tema înfrățirii și a păcii între oameni — preoții au predicat-o din amvon, laicii au propovăduit-o în numerele festive ale ziarelor, de sărbători. Și poate sântem mai departe de tâlcul adânc al păcii și înțelegerii, ca acum o mie nouă sute treizeci de ani... Cât de inutile par toate față de ura care doarme în adâncul cel mai întunecat al sufletelor omenești.

Pentru a înțelege aceasta nu e nevoe să ne gândim la febrilitatea cu care se înarmează Germania, la conflictul Italo-Abisinian, sau la luptele din China! E destul câte odată, să privim peste gardul vecinului. Un fapt mărunt, petrecut aproape de mine, m'a impresionat mai mult decât conflictele dintre popoare. Acolo, dreptul celui mai tare e, poate, la locul lui..

Deasupra și dincolo de toate acestea credeam încă în sentimentul dragostei de mamă, sentiment atât de sublim cântat prin veacuri, — deasupra și dincolo de religii și situații sociale, — sentiment împletit din abnegație, devotament, sacrificiu... (Am importat doar și noi — odată cu „sărbătoarea sădirii pomilor", a „săptămânii cărții", a „laptelui" și „copilului" — Ziua Mamei!)...

Dar iată faptul divers mărunt, așa cum s'a petrecut, atât de „divers" și de „mărunt" că n'ar fi reținut măcar atenția unui reporter de la un ziar de provincie...

Proces între mamă și fiică. Mobilul: o mașină de cusut. Fata câștigă procesul. Se duce cu portărelul să ridice mașina.

Mama se opune, încue ușa, sare cu toporul. Lumea se adună ca la urs. Comentarii, injurii, strigăte în gura mare... Fata se duce să ia „poliția". Intre timp, mama intră în casă pe din dos și cu un bolovan sfarmă complect mașina de cusut. Apoi strigă satisfăcută:

— „Iaca, am făcut eu judecată. Nu mi-a lăsat-o mie (ea însă mai avea o mașină de cusut!)— să nu fie nici a ei! Să vie acu' să-și ia mașina!...

Ce să mai ia nenorocita? Așchii și țăndări? Și avea de terminat lucru pentru care împrumutase banii necesari procesului.

Asta s'a petrecut în Joia Mare, Joia patimilor lui Christos... Și pe când babele înodau pe un fir de mătase 12 noduri — câte unul de fiecare evanghelie — seara la denie (fir bun de leac contra frigurilor!) mama aceea ședea la poliție, cu toporul și pietroiul, corp delict, lângă ea și se bucura cinic de isprava ei.

Te mai poți mira apoi că un lucrător și-a ucis tovarășul pentru 20 de lei, și a plecat acasă unde s'a culcat și a dormit liniștit și împăcat — tot în săptămâna patimilor?...

Ar fi timpul să înțelegem de ce a pătimit Christos...

DOINA BUCUR

Ip. Strâmbu — Portret

OPERA UNUI ROMÂN LA PARIS

Un om a cărui activitate este foarte puțin cunoscută în țară — și a cărui pricepere și valoare excepțională este voit ignorată de cei ce văd în el un pericol pentru situația lor, este profesorul *I. D. Ștefănescu.*

La Paris însă, inteligența sa superioară, cultura vastă în atâtea direcții și talentul său cu totul deosebit de conferențiar au atras imediat atenția marilor savanți ai Occidentului acordându-i, după puțin timp, doctoratul de Stat în istoria artelor cu cea mai mare distincție și cu cele mai călduroase elogii pentru lucrările științifice și originale prezentate în acest domeniu și angajându-l de a ține lecții în această disciplină la *„Ecole des Hautes études historiques et religieuses", la Universitatea catolică,* etc.

Sub direcția d-lui profesor *Gabriel Millet,* apare la Paris colecția *„Orient et Byzance",* ce conține cele mai de seamă studii de artă medievală. Aici a apărut opera monumentală și epocală a d-lui *I. D. Ștefănescu,* prefațată de *Charles Diehl,* renumitul bizantinolog.

Intreaga lucrare asupra picturii religioase în România, studiată în legătură și comparație cu pictura sârbească, bulgară și româno-medievală (art. roman), constă din 7 *volume mari* în folio, cu 1100 pagini text, 390 planșe mari, alte 7 în culori, 60 gravuri, 54 vignete, 18 desenuri.

Un al 8-lea volum complectează lucrarea cu picturile din Maramureș și Cehoslovacia.

Lucrarea a fost premiată de *„Association des études grecques",* cu raportul bizantiniștilor: Gh. Diehl și C. Millet, și de *Academia franceză* cu Prix Fould.

A doua lucrare principală este *„Le portrait dans l'art byzantin"* și se publică de Academia franceză în colecția *„Les monuments Piot".*

A treia lucrare se publică de Universitatea din Bruxelles: *L'Illustration des liturgies dans l'art d'Orient et de Byzance.*

Apoi studii publicate de revista Byzantion din Bruxelles:

a) Monument d'art chrétien trouvée en Roumanie;

b) Barlaam et Joasaph, illustrée en peinture;

c) Icônes et peintures murales du XV-ème et du XVI-ème siècle.

A patra serie de studii de artă bizantină publicată în

1) *Recueil Uspensky;* 2) *Recueil Ch. Diell;* 3) *Recueil Sp. Lambros.*

Opera d-lui *I. D. Ștefănescu* constitue singurul studiu de ansamblu pe care-l posedăm asupra picturii religioase din țară. El aduce un material considerabil și aproape în întregime inedit. Nu numai operele de artă pe care le cunoaștem deja din câteva tratate generale au făcut obiectul unui studiu aprofundat și original, dar autorul ne-a descris, din numeroasele sale vizite la mânăstiri, un foarte mare număr de opere necunoscute până la el pe care le-a studiat și chiar fotografiat personal cu o atenție și pricepere invidiată de marii meșteri în materie.

Ascunse în mijlocul codrilor și a văilor Carpaților, într'o singurătate care le-a ferit de distrugerile pe care le provoacă războaiele și invaziile, vechile mânăstiri ale Moldovei oferă ochilor cercetătorului înmărmurit ziduri decorate și acoperite complect, de sus până jos atât pe dinăuntru cât și pe din afară, cu o podoabă picturală a cărei bogăție și strălucire au fost comparate, rând pe rând, de *Stzrygowski* și *Diehl* cu mozaicurile dela Sfântul Marcu din Veneția sau cu decorația domului dela Orvieto. Bisericile acestor mânăstiri păstrează încă covoare orientale și moldovenești, stofe brodate, perdele de altar mărețe și o bogăție întreagă de obiecte de argintărie cizelată și lucruri în *„repoussée",* daruri de ale ctitorilor, lucrate în stilul picturii monumentale și cele mai multe în atelierele locale.

Cunoștințele asupra artei bizantine s'au îmbogățit nespus de mult odată cu descoperirea monumentelor de artă din Moldova, aparținând secolelor XV, XVI și XVII.

Charles Diehl spune în frumoasa prefață pe care a scris-o pentru primul volum: *„Cercetările atente și tenace ale d-lui Ștefănescu ne-au revelat documente noui.* In frumosul album *de 100 planșe, care însoțesc volumul, cea mai mare parte a reproducerilor ne oferă monumente cu totul necunoscute până acum."*

Ceiace constitue un titlu de glorie e că d. *I. D. Ștefănescu* întrebuințează o metodă care îi aparține personal. Din comparația frescelor și a obiectelor de artă somptuoase el a dedus un procedeu de datare foarte sigur, ale cărui rezultate sunt confirmate prin cercetări de ordin iconografic și tehnic. Aceiași alăturare și comparație l-a condus apoi, la publicarea unui mare număr de clișee după sculpturi în lemn, după icoane și broderii de cel mai mare interes. Broderii religioase, în special, sunt, cele mai multe, de o frumusețe uimitoare.

„D. I. Ștefănescu, spune încă Ch. Diehl în prefață, *a descris în cartea sa, cu o grijă atentă și minuțioasă marile decorațiuni pe care le conservă bisericile din Bucovina și Moldova, și care se așează în mod cronologic cam între 1460 și 1668, cele mai numeroase datând din sec. XVI-lea. El a studiat, rând pe rând, iconografia, tehnica și stilul lor; și din analiza stilistică, din analiza tehnică mai ales, el a știut să tragă cu măestrie concluziuni asupra atelierului din care ieșea opera și asupra datei execuției. D. Ștefănescu dă, nu fără dreptate și importanță acestei metode care, din analiza științifică a dedesupturilor picturii, a culorilor întrebuințate, a imitațiunii formelor, a facturii, deduce concluziuni precise și foarte importante asupra epocii și a marilor ansambluri pe care autorul le studiază".*

In studiul stilului, comparațiuni numeroase cu arta italiană, arta rusă, arta sârbă și arta propriu zis bizantină, i-au permis de a preciza elementele principale care au format arta românească, evoluția pe care a armat-o, influențele pe care le-a suferit și exercitat, într'un cuvânt de a determina pentru prima dată locul artei noastre bisericești în arta bizantină. In consecință arta bizantină câștigă enorm din monumentalul studiu metodic al unuia din domeniile sale.

In studiul portretului metoda d-lui Ștefănescu e cu totul nouă. Acest capitol oferă într'adevăr un interes considerabil atât prin analizele pătrunzătoare, cât și prin considerațiile artistice și psihologice care pun în opoziție arta portretului occidental cu arta portretului oriental și bizantin.

Charles Diehl relevează limpezimea cu care d. Ștefănescu a pus în lumină *„caracterul care trebuie atribuit artei moldovenești și partea de originalitate ce se constată la ea".*

„Foarte diferită prin iconografie cât și prin stil, de arta pictorilor munteni și de arta de la Muntele Athos, totuși această artă moldovenească se leagă direct de arta bizantină. Ea a luat naștere și a evoluat în cadrele artei bizantine. Ea a suferit o puternică influență a artei din Constantinopol. Calități foarte rare de desen, o linie de o mare suplețe, armonii tonale de un

Urmare în pag. II-a

farmec unic ridică valoarea picturilor moldovenești și la aceasta se mai adaugă o sinceritate și un puternic sentiment religios, care emoționează.

Autorul studiază apoi raporturile pe care în mod bine întemeiat le stabilește între această pictură religioasă și arta populară. Aceste considerațiuni, oferă ele însele, un interes de primul ordin.

Despre valoarea incontestabilă a acestei opere, rezultat al unor cercetări îndelungate și costisitoare și unei munci îndârjite, aproape supraomenești, fără ajutorul absolut al nimănui, las să vorbească aprecierea cu care Charles Diehl încheie prefața volumului : * *Foarte interesant, bine informat, plin de lucruri noui și care ne învață multe atât despre arta moldovenească, cât și despre istoria artei bizantine și a lungii sale influențe.*

Pe lângă aceste opere, citate la început, activitatea d-lui I. D. Ștefănescu se desfășoară la Paris și la Bruxelles prin conferințe și lecții, cu o putere de muncă uimitoare și o pricepere plină de adâncă erudiție, care fac să fie socotit de marii specialiști în artă și bizantinologie ca un fenomen, denumindu-l toți: *le savant.*

Astfel de 6 ani împliniți ține lecții la Universitatea catolică din Paris, despre *arta bizantină și orientală, studiată din punct de vedere teologic:* arta în legătură cu scrierile Sf. Părinți și cu isvoarele ei religioase.

De doi ani ține lecții la Universitatea din Bruxelles despre: *Isvoarele picturii murale bizantine.*

De opt ani împliniți ține lecții la „Ecole des Hautes études historiques et religieuses" dela Sorbona, despre pictura religioasă în România, Serbia, Bulgaria și Grecia; precum și o lungă serie de lecții (64) despre *tehnica picturii monumentale în evul mediu, în Occident și Orient.*

D. I. D. Ștefănescu a mai ținut un șir de conferințe la *„Société du Panthéon"* și la Societatea *„L'icône"* a Mitropoliei rusești din Paris, despre *tehnica icoanelor bizantine și orientale.*

Aceasta este desfășurarea prodigioasă de energie și erudiție a unui român la Paris care ne face cinste în străinătate. Și în țară această forță uriașă, cu talent și știință excepțională și de o modestie revoltătoare, nu este utilizată, nu are căutare, este periculoasă, de aceia acest complot al tăcerii în jurul numelui de *I. D. Ștefănescu.*

ION CLIMER

* L'évolution dela peinture reli gieuse en Bucovine et en Moldavie, depuis les origines jusqu'au XIX siècle, par *I. D. Ștefănescu,* docteur ès lettres (Sorbonne).

Paris, libraire orientaliste Paul Geuthner.

Cronica Sportivă

Un nou Yacht Club a luat de curând ființă; faptul e îmbucurător fiindcă dovedește că sportul pe apă începe să fie tot mai mult gustat și răspândit ca atare. Desigur că yachtingul va rămâne mai departe un prilej de afirmare a distincției sociale și un Yacht-Club, cercul închis în cuprinsul căruia se va practica, preferabil pe franțuzește, ignorarea și disprețul distant pentru ceilalți; va fi citadela mult râvnită de ambițioșii și vanitoșii obsedați de a schimba de clasă socială. Dar acest nou Yacht Club își propune ca metodă de lucru, între altele, și ocolirea cu multă grijă a snobismului. Incercarea e grea și e de crezut că această dorință nu va fi în totul realizată; dar nu importă prea mult și la drept vorbind, nu trebue judecat cu ipocrită severitate snobismul, numit astfel mai ales când alții îl practică asupra propriei noastre persoane. Snobismul este în definitiv și un util ferment social. Pentru sporturile pe apă, el și-a făcut datoria și a dat naștere sau a stimulat o mișcare, o simpatie care încep să fructifice. Cu o des întâlnită ingratitudine, Yacht Clubul nou venit repudiază snobismul, și își dedică întreaga activitate promovării sporturilor pe apă.

Se începe natural cu Snagovul, cel mai ușor accesibil loc unde se pot practica înotul, ramatul, navigarea cu vele, în proporții, ce e drept, cam reduse. Dar totuși excelente pentru începători. Ar face o faptă bună noua înjghebare, care numără în comitetul ei de onoare și pe primarul general al Capitalei dacă ar propune și izbuti să obțină o reglementare, uzul moderat sau eventual (dacă ar fi posibil!) interzicerea întrebuințării motoarelor amovibile pe lac. Pentru Snagov navigarea cu motor nu poate fi nici un moment sportivă, ultilitatea ei, poate relativă, iar neplăcerile numeroase și variate. In primul loc pădurea și lacul trebue să fie un loc de recreare și de liniște în care să-și poată odihni și reîmprospăta nervii, omenirea ostenită de viața prăfuită și zgomotoasă a Capitalei. Dar o bună parte din farmecul apei și liniștea pădurii e iritant micșorată de zumzetul persistent și exasperant al motoarelor. Inconvenientele se înșiră apoi: pentru toți innotătorii apa e maculată de o pojghiță de ulei invizibilă ochiului dar sensibilă nărilor și gurii. Pescuitul apoi e imposibil; cu toate că s'au luat cele mai eficace măsuri pentru a împiedica exploatarea sălbatică a peștelui și a reface fauna ichtiologică a lacului, pescuitul contemplativo-somnolent nu va fi posibil în agitația neîntreruptă a elicelor și zgomotului la care peștii sunt foarte sensibili. Dar această propunere, făcută în vânt, va cădea probabil în apă și Snagovul va fi în zilele de sărbătoare, acelaș furnicar de motoare care nu-și găsesc odihna cum nu și-o găsesc muștele închise sub un clopot de sticlă.

Pentru începători Snagovul e bun, dar pentru liberul sport al navigației cu vele, Greaca cu imensa ei întindere de apă este ideală. Așteptăm să vedem care din organizațiile noastre sportive vor lua inițiativa de a amenaja acolo o cât de modestă „bază navală". La Giurgiu, legat acum de Capitală cu o șosea bună, începutul e făcut și perspectivele pentru vara aceasta, pline de făgăduințe.

Pentru marii îndrăgostiți de sportul pe apă, noul Yacht Club intenționează să organizeze croiziere în acea miraculoasă și fără asemănare deltă a Dunării. Spre deosebire de obișnuitele excursii cu care nu trebuesc confundate, aceste croiziere se vor face cu materialul navigant al Clubului, păstrându-se astfel caracterul și valoarea sportivă a călătoriei. In fine pentru acei care-și vor petrece vacanța la mare, Yacht Clubul „România" oferă deja, ospitalitate și posibilități de a practica navigația, la Mamaia, incomparabila plajă de lângă Constanța.

După cum se vede, „România" începe frumos și promițător. Un singur nor întunecă perspectivele ei albastre și ademenirea pânzelor albe rotunjite de vânt. Ați bănuit desigur că e vorba de cotizații ; și nu atât cotizația care e foarte rezonabilă pentru ceea ce oferă, cât acea inospitalieră „taxă de intrare". Severă și nesociabilă, operând ca o amendă ea oprește mult tineret dornic să-și încerce puterile și îndemânarea pe luciul sau valurile apelor.

Dar cine știe, poate onoratul Comitet va găsi modalitatea s'o facă mai primitoare și mai prietenoasă, așa cum îi stă bine să fie, sportului.

GRIMAN

CRONICA ȘTIINȚIFICĂ

Soarele și luna determină cutremurele

Se crede în general că majoritatea cutremurelor de pământ sunt provocate prin declanșarea unor tensiuni existente în interiorul globului nostru.

Intr'adevăr, pământul se găsește într'o continuă prefacere geologică. E suficient pentru aceasta să semnalăm faptul că densitatea globului crește necontenit, ceeace echivalează cu un soi de... „zbârcire" progresivă a scoarței.

Până în prezent, se neglijase influența soarelui și a lunei în ivirea cutremurelor. Iată însă că o recentă comunicare a savantului englez R. N. Ghosh, aduce revelațiuni cu adevărat senzaționale în această privință.

Ghosh susține anume că marile cutremure catastrofale se produc în cazul când forțele gravitaționale — emanând din lună și din soare — acționează în aceeași direcție cu sguduirile pricinuite de tensiunile interioare ale globului.

Dealtfel, observațiile savantului britanic, făcute cu prilejul ultimelor cutremure de pământ mai puternice, au confirmat în totul ipoteza sa.

Hârtie bactericidă

S'a realizat de curând o interesantă invențiune care permite să se fabrice hârtie cu însușiri pronunțat bactericide.

In acest scop, așternem pe hârtie sau injectăm în masa ei un lichid, în care s'a disolvat o anumită doză de săruri de cadmium. Acest lichid, în care se introduce deasemenea glicerină și cauciuc, poate fi aplicat materialului brut al hârtiei, înainte de prelucrarea ei, sau ulterior, hârtiei gata fabricate, înainte de întrebuințare.

Veninul șerpilor contra hemoragiei

Bactereologul american R. G. Macfarlane a stabilit că veninul unei anumite specii de șerpi indiani (vipera Russelli) conține o substanță capabilă să oprească foarte rapid hemoragiile normale, ca și cele patologice.

Acest venin a fost întrebuințat cu succes la operațiile dentare și alte intervențiuni chirurgicale, unde se producea mai târziu o hemoragie mai puternică.

Substanța, conținută în veninul pomenit, se bucură de proprietatea de a provoca o rapidă coagulare a sângelui, însușire ce caracterizează de altfel și laptele matern.

Era insectelor

Zoologul american Howard susține că trăim de fapt acum în „era insectelor".

Intr'adevăr, din cele 915.000 de specii animale, cunoscute astăzi, 750.000 aparțin insectelor. Acest grup joacă un rol hotărîtor în marele angrenaj al naturii. Dacă s'ar întâmpla, de pildă, ca insectele să fie stârpite în mod subit, ar dispare imediat și majoritatea plantelor cu flori, a căror fecundație e mijlocită de insecte.

Pretutindeni insectele se arată lucrătoare neobosite, descompunând cadavrele de plante și animale și reintroducându-le astfel în marele ciclu al naturii. Fără intervenția acestor minuscule ființe, ciclul s'ar întrerupe cu desăvârșire.

Dacă, dimpotrivă, am presupune că ar muri toate mamiferele, faptul n'ar turbura câtuș de puțin echilibrul biologic în natură.

Intensitatea fulgerului

In timpul din urmă s'au făcut noui încercări pentru măsurarea intensității curentului electric, pus în joc de producerea fulgerelor pe firmament.

In acest scop, s'a folosit un tip de paratrăznet, în care a fost montată o scurtă tijă dintr'un anumit aliaj metalic ce se magnetiza prin trecerea curentului.

Din intensitatea măsurabilă a acestei magnetizări s'a putut deduce intensitatea curentului corespunzător al fulgerului. Direcția fulgerului putea fi de asemenea determinată după direcția magnetismului tijei.

Cea mai ridicată intensitate de curent constatată pe această cale a fost de 60.000 de amperi. In majoritatea cazurilor, curentul circula dela pământ spre nori. De aci rezultă că în apropierea pământului, nourii sunt încărcați cu electricitate negativă.

Frigul și semințele vegetale

Profesorii americani Lipmann și Lewis, dela universitatea din California, afirmă că anumite semințe vegetale chiar dacă ar fi depozitate în regiunea polului nord, și-ar conserva totuș în multe cazuri puterea lor germinativă. Firește pentru a dovedi această considerabilă putere de rezistență a germenilor vegetali împotriva frigului, savanții yankei n'au trebuit să se transporte pe acele incomode meleaguri arctice. A fost suficient să facă experiența în laborator. Ei au expus astfel, timp de 60 de zile, semințe de plante la temperaturi vecine cu zero absolut (adică la un frig de aproape 273 grade sub zero), ceeace n'a împiedicat ca aceste semințe să poată încolți după aceia, când au fost introduse într'un teren de cultură.

Cartea metalică

Marele inventator Edison afirma că în viitor cartea de hârtie va fi înlocuită cu una cu foi de nichel. Această afirmație Edison și-o întemeia pe avantagiile de rezistență mecanică, de grosimea redusă a volumelor respective și pe economia de preț.

Această profeție — utopică, după unii — se apropie de o anumită realizare. Intr'adevăr, faimosul poet italian, leader-ul futuriștilor, Marinetti, și-a editat o operă într'o carte cu foi de tablă metalică.

Pentru a-și asigura „nemurirea" scrierilor sale — fie și în sensul propriu al cuvântului — Marinetti a comandat unei metalurgii din orașul Savona, (Italia, o carte compusă din 40 de pagini de foiță metalică subțire.

Textul e tipărit cu o cerneală specială, colorată, și prevăzut cu numeroase ilustrațiuni. Cartea are o perfectă soliditate și rezistă la toate intemperiile vremii ca și la eventualele porniri de indignare ale tuturor cititorilor mai puțini admirativi, față de opera lui Marinetti.

ING. I. S.

Gazeta Medicală

Intr'o stațiune termală. Ce să facem când plecăm la băi. Lumea microscoapelor de dr. S. Goligorschi. O iluzie spulberată: cancerul nu poate fi vindecat cu venin de șarpe. Cauzele epilepsiei la copii și bătrâni. Se poate vindeca gângăvitul? Dansul și sexualitatea. Despre pietrele la rinichi. Doamnă, păzește-te de corset. Un aparat care descoperă... minciuna. Și-a recăpătat vederea la 20 ani. Cum să fie încălțămintea. Microbii genitali. Consultațiuni medicale și grafologce.

☞ Programele cele mai complete ale tuturor posturilor europene
☞ Comentariile amănunțite ale emisiunilor românești
☞ Actualități din lumea întreagă radiofonică
☞ Televiziune și curiozități științifice
☞ Montaje și indrumări practice pentru amatori
☞ Subiectele operelor transmise prin radio

Toate acestea le găsiți în excelenta revistă

RADIO RADIOFONIE TELEVIZIUNE Știință pentru toți

PREȚUL 5 LEI

Editura „Adeverul" S. A. Tipărită în întregime la heliogravură

CITIȚI AZI

Călătoriile fantastice ale lui

BILL GAZON

REGELE CEAIULUI

Un volum de 40 pagini, coperta în trei culori

3 LEI

Oferă premii de valoare cititorilor

La toți chioșcarii, librarii și vânzătorii de ziare.

CRONICA ȘAHULUI

Adresa redacției acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I.*

Vizita maestrului Eugene Znosko-Borowsky

Turneul pentru campionatul național 1934, a prilejuit organizatorilor să ofere un stimulent nou amatorilor noștri, prin participarea unui maestru străin, care cu prestigiul forței sale și cu experiența bogată, a dat turneului caracterul unei lupte mai serioase și mai aprige. Acest obicei e practicat în multe alte țări și în special în Elveția unde în fiecare an se perindă un număr apreciabili de maeștri, cari participă „hors-concours" la campionatul național.

Inspirat de aceleași gânduri bune am fost inițiatorul și animatorul vizitei pe care ne o face în luna aceasta Eugène Znosko-Borowsky. La reîntoarcerea mea în țară, am fost neplăcut impresionat de neînțelegerile regretabile care domnesc între organizatori și, în afară de o bogată frazeologie, organizațiile excelează prin inactivitate.

Am salutat cu satisfacție lăudabila inițiativă al d-lui Lt. Comandor I. Gudju, care a încercat o împăcare, dorind să renască entuziasmul din 1925, dând mișcării șahiste un suflu nou care să evidențieze forța jucătorilor noștri și disciplina unei organizații serioase și solide.

Am constatat însă cu regret că cu toată simpatia și tot prestigiul de care se bucură maestrul Gudju, el a eșuat în tentativa sa binefăcătoare șahului românesc.

E ușor de înțeles că modestia persoanei mele avea mai puțin de sperat, decât maestrul Gudju, totuși dintr'un scrupul de conștiinciozitate m'am adresat conducătorilor oficiali și le-am cerut concursul în vederea vizitei ce o primim.

Nu m'am lăsat însă impresionat de tăcerea unora și nici de răspunsul laconic al d-lui Cristian Leu, care aștepta ca maestrul „să-și formuleze condițiile". Din acelaș scrupul de conștiinciozitate am sfătuit pe maestrul Znosko-Borowsky să se adreseze direct domnului președinte al F. R. S., deși cele mai elementare reguli de politeță ar fi obligat pe conducătorii noștri să-i adreseze o invitație, atunci când printr'o împrejurare au aflat despre turneul ce-l proectează.

Sunt peste două luni de când d. Leu este în posesia scrisorii maestrului și acesta nu a primit nici un răspuns. Dacă d. președinte al F. R. S.-ului., arevre-o animozitate față de mine, fără ca eu s'o fi provocat sau meritat, nu înțeleg ca acelaș tratament să fie aplicat și unui maestru străin care vrea să ne onoreze cu prezența sa. In intenția mea, am fost animat de cele mai bune sentimente, având convingerea că întăresc întreaga mișcare șahistă printr'o vizită care ne poate fi numai folositoare. Trebuie să recunosc că dintre toți s'a relevat încă odată personalitatea domnului G. Davidescu, care, deși nu a fost pus în curent cu cele de mai sus, a reușit totuși să procure maestrului viza necesară pentru intrarea în țară.

N'aș vrea să cad în păcatul conducătorilor noștri formulând acuzații, dând sfaturi sau să caut polemici. Fac doar o simplă constatare asupra stării regretabile a diferitelor organizații. Era frazeologiei ar trebui să înceteze și să facă loc unei opere pozitive și practice. Prilejul ne este oferit acum, prin prezența maestrului Znosko-Borowsky, care, cu reputația de judecător fin și de conferențiar minunat, ne-ar putea iniția în numeroasele taine ale nobilului joc.

După un turneu organizat oficial în Ceho-Slovacia și în Ungaria unde a repurtat remarcabile succese, maestrul Znosko-Borowsky vine la noi în țară și inaugurează seria simultanelor la Arad, unde cercurile de șah de acolo îi rezervă o primire entuziastă.

Cred că e inutil să-l prezint pe maestru, lectorilor „Adevĕrului Literar", căci succesele sale l'au făcut cunoscut în toate părțile. Țin totuși să le aduc la cunoștință că maestrul este un adept preferat al jocului modern, are multe lucrări la activul său, traduse în câteva limbi. In curând vor apare și în românește două volume de ale sale, pe care le-am tradus și care vor constitui prima lucrare serioasă în limba noastră.

Inainte de a încheia, țin să adresez un călduros apel șahiștilor din întreaga țară îndemnându-i, ca în ciuda inactivității organizatorilor oficiali, să facă maestrului Znosko-Borowsky o primire demnă de ei și să nu desmintă larga ospitalitate românească, pe care am înfățișat-o atât de frecvent.

Meritul șahiștilor noștri va fi cu atât mai lăudabil, cu cât această manifestare va avea caracterul spontan și sincer.

M. WECHSLER-PARIS

Maestrul Znosko-Borowski în Capitală

România șahistă este în plină sărbătoare. Unul din marii maeștrii ai secolului — puternic talent și analist adânc — Znosko-Borowski ne face onoarea de-a vizita țara noastră, dând chiar și câteva simultane, afirmându-și astfel jocul său de mare maestru.

Născut în Rusia, în 1884, el trăește azi la Paris. A luat parte la multe turnee cu rezultate strălucite la Nürenberg 1906, la Petrograd 1911, Paris 1930 și 1933, Folkestone 1933, Nissa 1934, etc., luând premiul I de nenumărate ori. Deasemeni — strălucit propagandist a făcut turnee de de conferințe și simultane în Anglia, Franța, Elveția și Belgia, obținând în simultane 94%!

In situația actuală — de inactivitate a sahului — sosirea maestrului în Capitală aduce șahul la o nouă înflorire, care va însemna prima etapă din drumul spre afirmare a șahului românesc.

Insfârșit, acum, Federația Română de șah și-a dat seama de importanța venirii în țară a marelui nostru musafir.

A organizat încadrarea lui în campionatul național — inițiativă demnă de lăudat. A hotărît organizarea de simultane în marile orașe ale țării, acolo unde există centre șahiste.

La Federație, acum, munca este intensă. Noi nu dorim decât ca recultatul să fie înălțător pentru prestigiul șahului românesc — destul de neglijat în ultimul timp. Și fiindcă vedem din partea conducătorilor Federației, însfârșit, o atitudine de adevărați conducători, nu putem decât să-i felicităm, în așteptarea rezultatelor.

Astăzi, acum, odată, uitând trecutul plin de greșeli, numai cu dorința de un viitor strălucit al șahului românesc, Federația Română de șah să-și ia ca deviză: *Progres!* Iar noi nu vom face altceva decât s'o secondăm, dându-i tot concursul. Iar maestrului Znosko-Borowski, care pășește zilele acestea pe pământul țării noastre, îi urăm, cu toți sahiștii români:

BUN VENIT!

Primim, în legătură cu vizita maestrului Znosko-Borowski, un interesant articol al șahistului M. Wechsler-Paris, un distins propagandist al șahului românesc în străinătate. Il publicăm cu multă plăcere.

ȘTIRI

F. R. S. a luat inițiativa unui turneu cu ocazia „Lunei Bucureștilor". Este o inițiativă foarte frumoasă, pe care o aplaudăm cu bucurie și așteptăm să se împlinească.

... Se pare că șahul românesc merge pe drumul cel bun.

*

Dece la campionatul național se fac atâtea greutăți provinciei? Fără discuție că vor lua parte prea puțini provinciali. Greutățile transportului, a locuinții în Capitală, etc. sunt prea mari.

E păcat. Credem că Federația Română de Șah ar fi trebuit să organizeze concursuri locale de selecționare, apoi, să trimeată reprezentanți din fiecare provincie în Capitală. Ar fi fost mai just, și mai reușit. Oare nu se mai poate reveni?

*

După dispariția grabnică a Buletinului F. R. S., Federația nu mai are, un oficios special.

Suntem singura din toată Europa fără o revistă de șah-oficios al Federației.

*

Federația Română de Șah neglijează complect chestiunea șahului în școli. Un discurs la F. I. D. E. nu e deajuns.

Trebuesc fapte. Și cât mai repede. Șahul în școli este de-o importanță netăgăduită de nimeni. Și totuși nimic nu se face. Dece?

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Martinică este ursulețul ce i-am cumpărat de Paști lui Puky. Iar Puky este un copilaș dulce și drăguț, cum nu e altul.

Dacă voiți să aflați toate peripețiile prin cari au trecut acești doi prieteni, citiți :

Martinică și Puky

adaptare de

MOȘ NAE (N. BATZARIA)

Un volum de peste 100 pagini, tipărit în excepționale condițiuni technice.

Editura „Adevĕrul". LEI 40.—

Feminitate și civilizație

In „Dimineața", la rubrica „Pentru d-ta, doamnă", una dintre doamnele care o redactează afirma un lucru foarte just: Bine coafată (înțelegând prin coafură și pălăria) și încălțată impecabil o femee poate să arboreze chiar o rochie mai modestă și totuși are toate șansele să fie elegantă. Iți dai seama de adevărul cuprins în această afirmație, mai bine numai când vezi o femee care purtând o rochie agreabilă pierde enorm printr'un păr lățos sau pantofi scâlciați. Deși la București un asemenea caz se întâlnește rar. Româncele sunt de cele mai multe ori dotate cu mult mai multă cochetărie de cât bun gust. Foarte rar vezi în schimb o femee care să aibă gust fără să fie cochetă. Femeea care știe să-și aleagă rochiile potrivite, va fi fără excepție, bine îmbrăcată din cap până în picioare. Iar cea prost îmbrăcată, împodobită cum îi este rochia va avea împodobiți și pantofii și pălăria. O tot atât de demnă și consecventă reprezentantă a prostului gust.

Doamna care făcea afirmația de mai sus, nu înțelegea prin rochița simplă o rochie de prost gust ci o rochie tot civilizată. Dar mai veche sau dintr'o materie mai puțin scumpă.

Tot ce s'ar putea spune în direcția asta, e puțin dar foarte important. E jignitor, e extrem de trist pentru cei ce mai cred în existența feminității, feminitate aproape dincolo de femee, un fel de atmosferă, un fel de parfum, recreativ și îndemnător spre reverii romantice — gândul că sunt femei și încă multe, care nu dau piciorului aceeași îngrijire pe care o dau mânilor. O foarte curioasă și inexplicabilă în mod logic, mentalitate. Ca atitudine, prezintă și oare care tendință de trișare și'n orice caz o mare doză de lipsă de respect față de sine însăși.

Natural, toți trecătorii care-ți admiră mănușile impecabile, cu dungile cusăturilor așa cum au fost în cutie, n'au să-ți bănuiască pedicura, doamnă, și nici n'au de unde să știe că d-ta (iartă-mă) azi n'ai făcut bae. Dar nu-i oare mai frumos și mai demn (mai ales mai demn) să semeni, chiar sută la sută, aristocratului — nu numai de familie — care izolat în mijlocul unui ținut sălbatec, într'un cort rudimentar, a fost găsit de câtiva exploratori luând masa de seară în cel mai impecabil frac, cu cel mai impecabil plastron alb și cu manierele dela cel mai select banchet. Intrebat dece procedează astfel, de vreme ce nu aștepta nici un ochi de om din lumea lui, care să'l vadă, aristocratul a zâmbit (cu un zâmbet desigur foarte fin-ironic) și a răspuns desigur printr'o frază foarte convențională, în dosul căreia însă se ascundea cea mai frumoasă atitudine sufletească și cea mai reprezentativă pentru omul secolului al XX-lea, adevăratul om al secolului al XX-lea.

Cred că orice comentarii sunt de prisos.

Desigur, mult mai în contact cu neregularitățile trotuarului, pantofii se vor uza mai ușor, iar ciorapii se rup așa de repede, încât amenință veșnic cu un dezastru echilibrul bugetului nostru. Cu cât e mai dificilă această problemă, cu atât mai mare e meritul triumfului nostru.

Pe această cale, vreau să-i atrag atenția „bunei gospodine" care mi-a scris „ dacă aș face cum spui d-ta să arunc ciorapul căruia i s'a tras un fir care se vede, în loc să-l cos frumos la loc" că aproape la fiecare colț de stradă poate să găsească un magazin în care, pe un preț modest, firele scăpate se remaillează fără urmă. Ori dacă vrea să evite și cheltuiala asta, să-și cumpere un ac de remaillat și să și-i repare singură. Ba mai ușor, chiar o croșetă obișnuită (pentru dantelă) poate face acest serviciu. Ori cât ar fi de ocupată, câteva minute pe săptămână poate sacrifica pentru acest act de respect al feminității ei.

Pe când a ieșit moda sandalelor cu degete desgolite am văzut la plaje o serie de cucoane dela picioare date cu oja roșie sau cu sidef. Proastă interpretare și un semn de desgustător parvenitism. Parfumurile și culorile n'au alt rol decât acela de a retușa, neobservat un corp întâi de toate curat, iar ceeace trebue să reiese în evidență nu e expoziția de vitrină de cutii de pudră cu tot, cu ambalajele lor, ci puritatea, demnitatea acelui corp respectat.

Atât neîngrijindu-ne piciorul, cât și dându-i „îngrijiri" suspecte, dovedim acelaș lucru: că mai păstrăm reminiscenți, în subconștient, din vremea — imaginară poate — a celor patru labe.

■

Intr'o zi, din motive prea puțin interesante, am fost nevoită să merg la un match de football cu niște pantofi de antilopă neagră, decoltați și cu toc înalt. Cu tot interesul ce-l am pentru acest sport, cu toată factura interesantă a matchului (Beogradski - Ripensia, match memorabil pentru cei ce au asistat), în ziua aceea m'am simțit cât se poate de prost. Nu puteam să-mi acord nici o scuză și am stat tot timpul cu picioarele sub bancă, deși nimeni nu se gândea să-mi dea atenție. Ori cât de nesigură ar părea afirmația mea, nu mă sfiesc totuși s'o fac: nu mă gândeam deloc la mine. Mă enerva numai incompatibilitatea acestor pantofi cu atmosfera de sport de cu totul alt gen de eleganță (de un rafinament aproape mai subtil) decât acela al saloanelor.

In saloane, ideea se poate realiza de multe ori mai discret, poate să fie mai spumoasă, mai îndrăzneață (asta nu însemnează o pledoarie pentru excentricitate). Haina de sport trebue să fie geometric de simplă.

Nu sunt elegante hainele de sport care „se arată cu degetul ele însile" pretinzând că sunt haine de sport. Acestea din urmă, sunt parodii ale genului.

La noi, în publicul manifestărilor sportive, femeile se divid net în două categorii: cele care vin, cum am fost eu în ziua aceea, cu pantofi de vizită, sau cele care și-au croit un vestmânt special pentru sport, pe care au pus toți nasturii, toate buzunarele toate cataramile și toate monogramele de pe toate costumele de sport. Și, ca să-și rotunjească definitiv ideea — literară — pe care o au despre sport, se fardează și își arcuesc sprâncenele așa cum au văzut prin jurnale nu campioanele sportive și manechinele care prezentau modele de sport.

Să nu ne îmbrăcăm „sport" înainte de a învăța să ne îmbrăcăm simplu. Pentrucă atunci când vom învăța să ne îmbrăcăm simplu, n'o să ne mai îmbrăcăm „sport", (între ghilimele, adică peiorativ, pentru evitarea ori cărei confuzii).

Toate lucrurile astea de fapt nu sunt atât de supărătoare, cât trădează un salt prea silit dela o civilizație primitivă la una „ultimul model". Ori câtă dexteritate ar avea femeile de a disimula, lucrul acesta se observă ușor și e posibil. Perfecțiunea nu se atinge prin salturi, e tehnică, e muncă migăloasă, îndoeli și dibuiri în găsirea neîncetată de noui forme ce numai o clipă ne dau iluzia că sunt definitive.

Școlarul care se mărginește să copieze rezultatul din teza vecinului, nici odată nu va fi un bun matematician. Și, în cazul de față nu e vorba de obținerea unei note (relative) ci aproape de o problemă de demnitate națională.

Fiind mai puțin superficiale, adâncind mai mult chestiuni care dealtfel nu ne răpesc nimic din feminitatea noastră ci dimpotrivă îi dau mai multă seriozitate, am ajunge cu timpul la rezultate mai satisfăcătoare.

A. O.

I. L. Perez

BĂIATUL BOLNAV

Măicuță, vreau să-ți povestesc ceva tainic; dar tata nu trebue să știe nimic despre asta!

Mă întrebi: dece? Fiindcă tata mă iubește mai puțin...

Nu, măicuță, buzele-mi păcătuesc: nu mă iubește mai puțin, mă iubește însă altfel!

E doar tatăl și trebue să fie sever...

Tata are o barbă lungă; obrazul i-l simți, sub mângâeri, cu totul altfel decât pe cel, neted ca atlasul, al mamei... El are alți ochi și altă privire... când tu mă privești ai ochi atât de râzători și totuși atât de umezi, buni, triști... Tu ești mamă și totodată camarad... Față de tine nu pot avea taine... Cu ochii tăi îmi tragi fiecare taină din suflet...

Tata privește cu totul altfel: mereu serios, aproape rece...

Nu, măicuță, sunt într'adevăr alți ochi, cu totul alți ochi.

Cât eram încă mic, mi-era mai puțin frică de tata. Știu încă cum încercam să-i sar pe genunchi, cum îi resfiram părul, îi făceam cărări în barbă și codițe, îi răsfrângeam buzele; iar când voia să se uite urât la mine îi apăsam pleoapele în jos și-i închideam, simplu, ochii... Azi, nu mai pot...

Odată — auzi tu, măicuță?— când eram bolnav, m'am deșteptat și v'am văzut pe amândoi stând la patul meu... Tu plângeai liniștit, din adânc liniștit; și tata... Măicuță!...

...Tata avea atunci o figură îngrozitoare și am văzut că era mânios pe Dumnezeu! De spaimă am închis apoi ochii...

Și de atunci nu mă mai pot apropia de tata ca pe vremuri... Ceva mă oprește! Ades vrea inima să-mi sară din piept și să sboare spre el, și totuși nu pot!

Crezi tu, că-l iubesc pe tata mai puțin? Ferit-a Domnul! Mi-e tare drag tata și cu fiecare zi, cu fiecare minută, dobândesc mai multă dragoste pentru el... când se îndreaptă către mine îmi tresaltă sufletul de bucurie și mi se cutremură cugetul de nădejde: acum îmi va cuprinde mâna și mă va strânge la piept...

Inaintea ta nu tremur: ție îți sunt totdeauna deopotrivă de drag... Tu ai oricând timp pentru mine și mă îmbrățișezi și mă săruți în fiecare clipă... Ești mereu, mereu a mea... Tata are atâtea treburi!

Știu: vrea ca într'o bună zi să fiu eu bogat!

Și acum, nu-i așa, măicuță vrei s'auzi taina mea?

Mi-e rușine!

In fața mamei, zici tu, nu trebue să mă rușinez? E adevărat...

...Și totuși... Știi ceva, măicuță? Așează-te aci pe scaunul din fața ferestrei... Așa-i bine!

Ah, ce frumos apune soarele! Ce frumos cad razele lui roșiatice pe obrazul tău nobil, palid!...

Ah, măicuță, ce frumoasă, ce frumoasă și nobilă ești tu!

Așteaptă... Vreau să mă așez la picioarele tale... Și când voi povesti să nu mă privești în față... Mă voi așeza pe taburet și, în timp ce voiu povesti, am să mă uit pe fereastră...

Nu!... Nu-i bine așa! M'aș rușina de soare.... Vezi tu: Ziua strălucește, dar pe înserat își ia dela noi un rămas bun atât de trist că mi-e rușine să vorbesc despre mine....

Vreau să-mi pun capul în poala ta.... Vreau să închid ochii și tu... tu pune-mi iar mâna pe frunte... Nu ți-e prea greu, măicuță, când îmi reazim așa capul pe tine? Nu?

Șaisprezece ani are copilul tău și are un căpușor așa de ușor, de mic... Și eu însumi... Nu suspina, măicuță! Dumnezeu nu a fost prea sgârcit cu mine: mi-a dat carne puțină, în schimb multe alte daruri scumpe: pe tine, pe tata... zile și nopți de visuri minunate... Și apoi — taina...

Acum nu mai văd nimic... Voi putea poate cu ochii închiși să povestesc... să încerc...

Imi vine așa de greu!...

Când stau și cuget mai bine — nu e nimic: o urzeală din câteva raze vrăjite — și totuși îmi apasă pe inimă ca o piatră... Nu este o cremene, nici o piatră din uliță, nici o piatră de pe câmp...

E o piatră nestemată; strălucește și luminează...

Mi-e sădită adânc în piept și-mi pătrunde toată făptura, toate mădularele cu razele ei, cu tăinuita, calda, via ei lumină...

Lumina nu trebue să se stingă, măicuță.

Se sting atâtea!....

Auzi tu, măicuță!

Nu, așteaptă; așa, firesc și deodată, nu pot...

Dar ascultă! Știi, măicuță că eri mi-ai dat ceva mărunțiș? Iți mai amintești?

Nu am cheltuit nimic și totuși îmi lipsește ceva...

Imi lipsește o băncuță!

Dacă am pierdut-o? Nu... Imi dai doar bani ca să pot milui pe oamenii sărmani, pe copiii sărmani, pe care îi întâlnesc... Cum aș putea pierde banii săracilor?

Dacă am dat băncuța? Desigur. Unui sărac? Nu știu... Poate da și poate nu... Ascultă și poate vei pricepe tu singură.

Eri apunea soarele, întocmai ca azi de frumos... Poate mai frumos...

M'ai învățat să privesc și privesc și văd ceeace alți semeni de-ai mei nu văd... Deaceia mă și duc mai cu dragă inimă să mă plimb singur... Eri mergeam acolo, știi, locul de lângă râu, de unde se vede în jos tot orașul. Casele se îngrămădesc unele peste altele și se înalță sus, mereu mai sus; și cele care-s mai departe vor să se uite peste celelalte și să vadă și ele ceva din lumea Domnului, deaceea răsar mai sus cu cât sunt mai departe. Și soarele în amurgit le privește, le scaldă în lumină... își ia rămas bun dela ele... le sărută...

Și văd cum umbrele fugăresc aceste ultime raze, cum se lățesc din ce în ce și cum curg și pătrund în toate ungherele în care pot. Implinesc toate gangurile dintre case, toate locșoarele goale între zîduri și ridică și fugăresc cea din urmă lumină roșiatică înapoi la cer, de unde a venit... „odihniți-vă, raze, acum e timpul vostru!... Noapte bună!..."

Și întunericul e tot mai puternic și cerul mai adânc și mereu mai adânc... In curând, unele după altele vor luci și stelele... Și pe când vedeam toate acestea ajung pe Ulița-Tâmplarului, cea din urmă străduță a orașului, aceea care coboară râpos... Și așa am ajuns la râu, acolo unde se află școala cea veche...

*Și mă apropiai mult de școala cea veche.

In timpul zilei arată înspăimântător: sărăcăcioasă, dărăpănată, înegrită toată de bătrânețe... De milă, paianjenii se trudesc să țeasă pânză în ochiurile sparte ale ferestrelor... Și pe colina din față, la celalt capăt al străzii, stă sveltă, ascuțită biserica și râde....

Dar pe înserate școala cea veche arăta cu totul altfel.... Pentru prima dată am văzut-o ieri așa... O negură ușoară, drăgălașă, albastră-închis o învăluia... Și ferestrele fără geamuri nu mai erau deloc oarbe... Priveau adânc și serios spre lume, afară... Iar ciubucurile, sus, trăiau și mai că se mișcau. Leii pictați vroiau să se desprindă de pe zid... Ar fi fost gata chiar să ragă!

Crezi tu că aceasta mi-e taina? Nu, măicuță! Toate acestea le văd deabia acum, când ți le povestesc; le văd cu ochii de eri.

Ah, măicuță, de-aș fi bogat!

Ce-aș face?

Aș înălța din nou școala cea veche!

Vreau ca și ea să se ridice semeață spre cer! Și trebue să fie mai înaltă, fiindcă se află mai jos! Acoperiș de aur și geamuri de cristal să aibă!

Auzi tu, măicuță, eu așa gândesc: se poate răzbi și fără școală; căci Dumnezeu este peste tot... O singură lacrimă să cadă și el o simte! De oriunde se ridică ochii spre el, el îi vede! Suspinul unui suflet amărît, el îl aude!... Dar dacă totuși e o școală să fie înaltă, frumoasă, strălucitoare și demnă.

Așa gândeam eu eri și deodată auzii un plânset! Un plâns domol și trist, dulce și trist și ciudat de mișcător...

Când cânți tu, se perindă uneori pe pian sunete tânguioase ca acelea...

Și crezi, — măicuță, adevărul e că vroiam să cred și nu mă întorsei ca să pot cât mai îndelung crede — crezui că plânsul și suspinele vin din școala cea veche... că acolo înăuntru, învestmântat în ceață întunecat-albăstruie șade spiritul vechii școli și plânge...

Și se tângue de nedreptatea ce i-o face soarele... că își scutură întreg snopul de lumină aurie pe acoperișul bisericii, iar ei, abia îi precupețește o rază... In amiaza mare îi aruncă o rază palidă, ca o pomană... Și chiar raza aceasta alunecă peste ea și cade, ca rușinată!...

Dar nu era școala...

Era o fetiță... Zăcea în nisip, căută ceva și plângea...

Când mă întorsei, nu văzui întâi decât pata cenușie-mohorîtă a rochiței ei învechite pe nisipul galben și o pereche de ghete tocite!

Și mai văzui ceva...

Măicuță, mi-e rușine... mi se face așa de cald... Inchipuește-ți un val roșu, un păr ca jăratecul... Țâșneau scântei din el...

„De ce plângi, fetițo, și ce cauți în nisip?"

Mamă-sa o trimisese să cumpere ceva și-i dăduse o băncuță. Cineva, trecând, a lovit-o și băncuța i-a căzut în nisip... Deaceea plânge...

Mie — dacă cine știe ce mi s'ar pierde și tot n'aș plânge!

O întreb: „Era o băncuță mare sau una albă?"

„Una albă!" spuse ea și nici nu se întoarce spre mine.

„Vreau să te ajut s'o cauți", spun eu.

Mă aplec, fac așa ca și cum aș căuta-o, și-i găsesc o băncuță albă.

„Uite, ți-am găsit-o!"

Sări de bucurie în sus și cu o aruncătură a capului își asvârli valul roșu de păr pe ceafă... Și de sub păr răsări ca de sub nor, un obrăjor micuț, alb ca alabastrul... Și erau acolo ochi...

Nu, măicuță, ochii nu ți-i pot zugrăvi!...

Atâta bucurie lucea în ei... Toată noaptea am visat ochii aceștia, toată noaptea...

Aceasta mi-e toată taina, măicuță!

Surâzi?

Nu râde, măicuță! Ochii niciodată nu-i uit...

Măicuță...

Mai mă pot duce iar odată în Ulița-Tâmplarului, să-mi privesc... școala cea veche?...

In românește

Trad. de LELIA KREBS

SPONTANEITATE

Pentru Riri

Carnaval...

Noaptea e impestrițată de fulgi albi de zăpadă...

E aproape de miezul nopții...

De acasă și până în dreptul palatului regal, atât eu cât și prietenul ce mă însoțea, nu am schimbat nici un singur cuvânt. Numai vântul murmura ușor simfonia ernii.

Sunt atât de frumoși epoleții de omăt ce mi s'au așternut pe umeri și atât de senzuali fulgii ce mi se topesc pe gene, încât îmi domolesc mersul ca să pot gusta mai îndelung senzația ce mi-o produce zăpada.

Pe jos fulgii au țesut covor persian de nea și piciorul mi se afundă plăcut și moale ca în moscheele otomane.

Prietenul ce merge alături de mine, e tot tăcut și gânditor.

Aș vrea să-i spun ceva, să-l trezesc din meditarea în care a căzut ca să mă pot înveseli. Dar nu găsesc nimic...

Aș vrea totuși să fiu vesel, să râd, să sburd, să petrec o noapte de carnaval cu tot burlescul ei. Dar cum să fac? Imi încordez zadarnic voința ca să alung melancolia care mă domină.

Dece însă și prietenul meu e tot atât de abătut, tot atât de îngândurat? Il privesc pe furiș și citesc în ochii lui aceiași dorință de inveselire.

— Unde mergem? mă întrebă rupând tăcerea.

— Ai uitat unde mergem?

— Așa-i! dece mergem pe jos?

Il privii nedumerit.

— Cum, zăpada nu-ți face plăcere?

— Ba, da, îmi răspunde Victor aproape absent.

— Atunci?

— Desigur, am și ajuns.

Ajunseserăm în fața hotelului Athénée Palace. Din două mașini coborau câteva perechi de snobi care vroiau să pozeze în „lume bună" care vine întotdeauna târziu, atât la spectacole cât și la baluri.

Am intrat odată cu ei. Eram veseli și vroiam să ne amuzăm cu orice chip.

Ne-am privit o clipă linia fracurile în oglinzile din hall, am surâs imaginilor ce ne priveau mulțumite din cristalurile cu rame aurite și am trecut în sala unde perechile, strâns îmbrățișate, își târau picioarele pe parchet, în ritmul unui tango languros.

Toți aveau o veselie aparentă, o bună dispoziție prefăcută, ca și când o noapte de bal ar impune riguros obligația veseliei. Cu toate acestea femeile păreau foarte satisfăcute în rochiile decoltate exagerat, ceiace le dădea o notă specială de eleganță și de sexualitate. Bărbații surâdeau ca să placă femeilor, care la rândul lor le răspundeau cu un zâmbet-grimasă, ce apărea în ochii mei grotesc și insipid.

Am traversat sala și am intrat în restaurant.

La o masă, două dudui și un tânăr se plictiseau privindu-se.

Ne-am așezat la masa de alături ca să putem privi mai comod în sala dansului, prin ușile larg deschise.

Prietenul meu comandă o sticlă de vin și-și aprinse o țigară.

Il văzui că începe să fixeze pe vecinele noastre cu mult interes...

— Iți plac femeile? Il întrebai râzând.

— Te cred, doar nu vrei sămi placă tipul...

Acest dialog avu darul să-mi deștepte și mie interesul pentru cele două femei.

Le privii cu atențiune.

Cea din stânga era o blondă șatenă, cu două codițe încrucișate pe creștet așa cum poartă fetițele în Tirol. Avea ochi albaștri sau verzi, n'aș putea preciza, — deoarece la lumina artificială aceste două culori se contopesc. Buzele îi erau fine și grațioase, dar trădau o răceală pur englezească. Era delicată la trup, și înălțuță.

A doua, cea din dreapta, era o blondă artificială. Cum a întors capul spre mine și m'a privit, n'am mai văzut din ea decât ochii și buzele.

Uitasem de bal, de veselie, de vinul care se încălzea în pahar, de prietenul care îmi vorbea, chiar și de mine însumi.

Francheța privirii ei mă fascinase.

Avea niște ochi mari, negri, migdalini, cu gene lungi și dese care-i umbreau privirea languroasă cu tatuaje violete. Ochii ei aveau luciri catifelate cu reflexe argintii, așa cum lucesc noaptea apele când luna trece întreagă, vara, pe calea bolții instelate.

Două puncte albe jucăușe ca două diamante, radiau scânteeri exotice care porneau ca niște pumnale din matul pupilelor și se împlântau dureros în privirea mea. M'am ferit fricos de insistența lor și mi-am coborât pudic pleoapele.

Apoi am privit-o din nou.

Iși aprinsese o țigare și-și urmărea jocul fumului care se volatiliza spre plafon.

Privirea mi se opri pe buzele ei.

Erau cărnoase, roșii și umede, încât păreau două luciri de rubine.

Am început să beau pahar după pahar din vinul ce-l uitasem.

Victor se uita curios la mine, își goli și el paharul, și cum muzica cânta tocmai un tango, se sculă și invită pe femeia din dreapta la dans.

Când i-am văzut strâns îmbrățișați pe parchetul de dans, vorbind și râzând, chemai chelnerul ca să fac plata și să plec. Dar până veni acesta muzica încetă și amândoi se înapoiară la masă.

— Cine-i femeia, îl întrebai pe Victor când își reocupă locul pe scaun lângă mine.

— Nu știu! N'a vrut să-mi spună nimic.

— Misterioasă?

— Nu. Dar mi-a replicat că o femeie nu face nimic și nu trebue să aibă nici o profesiune. Marele merit al unei femei este să fie femee. Restul nu interesează. Nume, diplome, conveniențe sociale sunt numai artificii, focuri bengale pentru naivi și puritani.

— După câte îmi spui, constat că este o femee foarte inteligentă. Imi place că are principii moderne și știe să-și orânduiască viața în așa fel, încât — fără să și-o exploateze prin parade inutile — profită de ea la maximum.

— Este doar apanagiul oamenilor superiori.

— Desigur. Acum, dragă Victor, fă în așa fel, încât fără să aibă aerul că doresc s'o cunosc, să mă prezinți.

— Foarte simplu! Treci în salonul de dans și, când va începe să cânte muzica, eu o voi invita din nou, trecând pe lângă tine, ți-o voi prezinta.

— Perfect!

Vădit emoționat, am trecut în salon. Rezemat de pervazul ușii, priviam forfoteala aceea tinerească, care îmi apărea în ochi ca o masă nebuloasă.

— Nelule!

Tresării.

— Domnișoara...

— Spune simplu: Popescu, interveni domnișoara Popescu întinzându-mi mâna pe care depusei o sărutare timidă.

Aș fi vrut în clipa aceia să-i spun o mie de lucruri...

Când muzica încetă iar Victor și femeia trecură înapoi la masă, mă găsiră în acelaș loc, rezemat de pervazul ușii, cu privirea pierdută în mulțime.

—Nelule!

Imi revenii imediat.

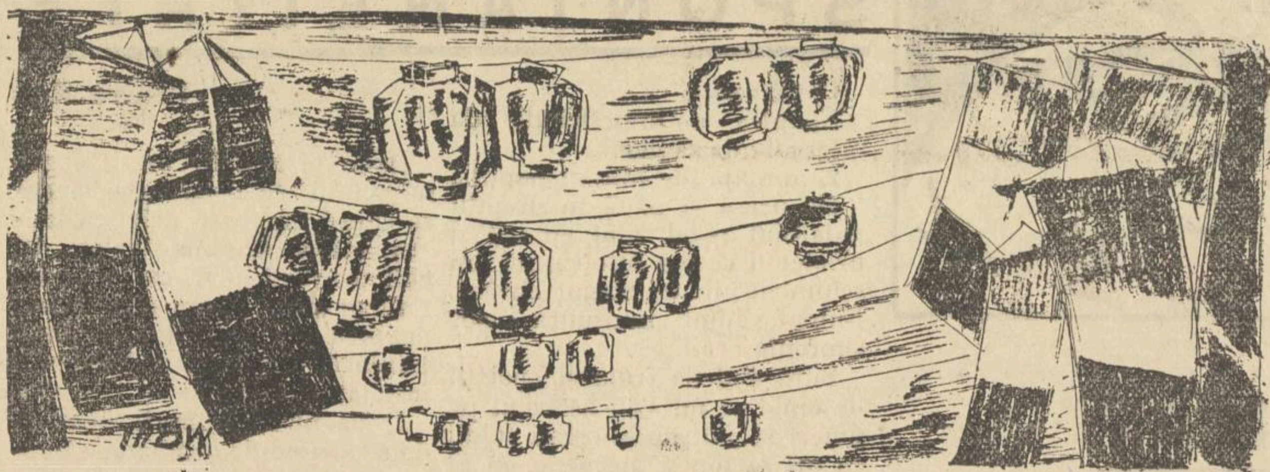
Privii în geamurile ușii și văzui că Victor se așezase la masa vecinelor noastre. Intrai în restaurant cu o mină indiferentă. Victor veni la mine și mă invită la masa lor; discuția se legase pe teme în legătură cu balul, cu dansul și cu alte banalități de primă cunoștință. Părerile erau împărțite și cum constatasem că nu erau decât sofisme, începui să demonstrez că la baza fiecărui adevăr există o minciună, pregătită întotdeauna ca armă defensivă. Problema putea fi și inversă.

Volubilitatea mea obișnuită se transformase într'un curent perorativ.

Ațâțat de răspunsurile și întreruperile sclipitor de inteligente ale domnișoarei Popescu, îmi luasem rolul în serios și începui să le țin un adevărat curs de coreografie și estetică.

Tot muzica salvă situația, de-

Urmare în pag. IV-a

oarece începu să cânte un tango şi domnişoara Popescu mă întrebă:

— Domnul nu dansează?

— Ba da, îi răspunsei. Când politeţa mă obligă, dansez. Altminteri nu mă atrage acest sport pueril.

Nu mi-a răspuns nimic. Am trecut însă amândoi în salon şi-am început să dansăm.

Ii simţeam trupul plin şi fierbinte mulat de al meu.

Imi dădea o senzaţie atât de plăcută încât eram nevoit să mă arăt rece şi indiferent.

— Cu toate că spuneaţi că nu prea dansaţi şi că nu vă atrage, constat totuşi că dansaţi foarte bine.

— Da, domnişoară, dansez relativ bine, deoarece îmi place să pun multă pasiune când fac ceva. Azi dansez aducându-mi doar aminte de alte timpuri, când dansul mă făcea să am emoţii ca un debutant la o premieră.

— Probabil că v'au dispărut emoţiile, deoarece aţi devenit un mare actor.

— Aveţi dreptate, domnişoară. După ce faci experienţă în viaţă, devii un mare actor, adică un blazat — dacă nu un ratat sufleteşte!

— Probabil că aţi avut mari decepţii.

— Aceasta este sigur. Şi ştiţi de unde vin decepţiile?

— Din dragoste, nu-i aşa?

—Da, domnişoară, aceasta este nenorocirea noastră, dragostea.

— Eu nu găsesc deloc. Dragostea este ceva plăcut, dacă ştii să raţionezi. De exemplu, mie îmi place dragostea filozofică, cu preliminări, cu observări practice asupra celor din jurul tău, cu experimentări platonice şi numai după ce te-ai convins că teoria aplicată ar putea da rezultate pozitive — să treci la fapte.

— Aceasta este dragostea falimentară, domnişoară. Sentimentele nu se cultivă în seră, ele se nasc. Dragostea trebue să fie un fapt eroic, un fapt de cele mai multe ori necugetat, deoarece dragostea se naşte spontan şi numai lucrurile făcute din spontaneitate sunt în tr'adevăr sincere şi desinteresate.

— Se poate să aveţi dreptate, însă eu îmi păstrezi filozofia mea în dragoste, iar dumneata probabil că spontaneitatea.

Ne-am înapoiat la masă.

Am reflectat câteva clipe asupra celor ce-i spusesem şi constatai că toată seara mă urmărise cuvântul „spontaneitate".

Incepusem să am teamă de acest cuvânt, pe care îl pronunţasem poate de cel puţin zece ori.

Veselia începu să se arate, marcată pe chipurile tuturora.

Târziu, pe la patru dimineaţa, Victor propuse să hoinărim puţin prin zăpadă şi să schimbăm localul.

Aceste propuneri sunt întotdeauna acceptate cu unanimitate de voturi, astfel că mica noastră societate ridică şedinţa.

După două ore de colind prin boîtele de noapte, după ce toţi discurii ne-au împuiat capul cu melodiile la modă, ne-am despărţit.

Domnişoara Popescu a rămas să fie condusă de mine acasă.

N'a fost o întâmplare, nici o prealabilă înţelegere. A fost doar o stare de fapt.

I-am cuprins braţul şi am vrut s'o conduc la o maşină. Când mi-a descifrat intenţia, mi-a spus:

— Nu, mulţumesc, prefer să merg pe jos. Aerul rece şi proaspăt al dimineţii face bine.

Discutând, am ajuns în dreptul casei mele.

— Nu vreţi să intrăm o clipă la mine să luăm un ceai? E şase de dimineaţă şi după această preumblare prin zăpadă şi frig, ar fi cel mai bun reconfortant.

— Cu plăcere, însă să-mi promiteţi că veţi fi cavaler.

— Ştiu la ce vă gândiţi, însă vă promit că vă voi respecta principiile şi că vom discuta numai despre dragoste filosofică.

— Bine!

Imi păru ciudat acest „bine", pe care îl spusese privindu-mă adânc în ochi.

Cu toate că intram în garsoniera mea, mă cuprinse totuşi o timiditate, cum nu mai avusesem încă în viaţa mea.

Foarte stângaciu, o întrebai cu ce doreşte să se servească.

— O băutură tare! Ceaiul îmi produce insomnie.

— Cointreau?

— Indiferent! nu mă preocupă denumirile băuturilor. Toate au la bază alcool şi zahăr. Gustul îl dă esenţa şi credeţi-mă că la ora asta nu mai am gust.

— In toate? îi replicai eu.

— Nu. Vorbesc de gusturile alcoolice.

— Aveţi dreptate, o femee îşi păstrează în orice împrejurare anumite gusturi.

— Exact. De exemplu acum aş avea gust să mă trântesc puţin pe divanul dumitale! Se poate? Ce spui?

Răspunsul meu veni târziu căci se şi trântise pe el.

. . . .

Zorile clipeau şirete prin ferestre şi ne iscodeau cu dâre de lumină.

Pendula din perete bătu molcom opt lovituri.

Două ore am vorbit unul lângă altul, cu sufletul accelerat şi ochii licărind de dorinţi. Două ore n'am îndrăznit nici unul să ne atingem cu toate că furtuna simţurilor urla vijelios în fiecare din noi. Două ore am vorbit de dragoste, fără să avem curajul s'o înfăptuim.

Când pendula îşi pierdu a opta lovitură, domnişoara Popescu se ridică brusc depe divan îşi netezi cu mâna părul ce i se deranjase la spate şi îmi spuse:

— Hai să mergem! E târziu şi nu mai pot eşi în stradă în ţinuta aceasta de bal.

— Da, să mergem, îi răspunsei trist şi gânditor.

Când am ajuns în poarta casei domnişoarei Popescu i-am spus cu o mândrie de cavaler medieval:

— Cred că nu vă puteţi plânge, domnişoară, că nu mi-am ţinut cuvântul şi că nu v'am respectat filozofia în dragoste.

— Da, domnule, şi eu care am aşteptat două ore spontaneitatea dumitale!

Fâstâcit, i-am replicat:

— Ce ghinion! a fost o neînţelegere!

— Destul de regretabilă! îmi răspunse domnişoara Popescu, intrând în casă.

Privind la uşa care-mi stătea închisă în nas, mă gândii la filosoful care a murit de foame cu pânea în mână. Nu mă putui abţine să nu spun:

— Nelule, eşti cel mai mare dobitoc de pe faţa pământului.

„Dă-ţi cuvântul faţă de orice femee, dar nu ţi-l ţine nici odată. Fii spontan, măgarule!

M. TONEGHIN

Teatrul popular în Londra

„Old Vic" *şi* „Sadler's Wells" *sunt teatre populare în Londra, dar nu reprezintă de cât piese de cea mai excelentă ţinută literară. Sălile de spectacol sunt totuşi întotdeauna pline. Aceasta se datorează fără îndoială lui* Miss Lilian Baylis, *care posedă, pe lângă un devotament entuziast pentru lucrările nobile şi frumoase, şi un simţ neîntrecut realist. Aceasta îi îngădue să se acomodeze cu cerinţele contingenţelor temporare şi să ducă la bun sfârşit întreprinderea unui teatru de artă, care pe continent ar merge sigur la ruină.*

La „Sadler's Wells", *de pildă s'a reprezentat în cursul stagiunii acesteia,* „Fra Diavolo" *de Auber cu ariile sale încântătoare. La Old-Vic după* „Hipolite" *al lui Euripide s'a jucat „Maior Barbara" a lui Bernard Shaw.*

In fiecare seară sălile au gemut de lume, poporul a gustat bucuriile unor reprezentaţii de artă superioară, de pe urma lor şi-au căpătat pânea sute de artişti.

Şomajul bântuie şi acolo ca în lumea întreagă şi publicul a simţit adânc amara satiră a lui Bernard Shaw în potriva celor care se servesc de sărăcia populaţiei pentru interesele fabricanţilor filantropi de armament şi bunul trai al intelectualilor salutişti.

Iată însă că pe scena teatrului Garrik s'a reprezentat, cu un succes de neînchipuit, o piesă inspirată din tragedia clasei muncitoare „Love on the Dole", *de* Walter Greenwood.

„Dole" este indemnizaţia ce se serveşte muncitorilor şomeuri ca să nu moară de foame. Dar oare pote un şomeur să se mai comporte ca un om, trăind numai din această indemnizaţie? Mai poate el trăi, simţi, iubi?

In căminul şomeurului, tata se dă la băutură, mama îşi petrece vremea într'o societate de ţicnite şi decăzute.

Băiatul de 17 ani, bate drumurile cu o fetişcană de vârsta lui.

Singură fata, Sally, cinstită şi limpede la cap, se trudeşte să reţină pe fiecare în calea dreaptă. Ea e logodită cu Larry, un proletar idealist, organizatorul unui sindicat. De pe o colină care domină oraşul, cei doi tineri vorbesc de dragostea şi nădejdile lor şi îşi leagă fericirea de fericirea celor care sufăr în jurul lor. Conflictul dramei e conflictul dragostei cu mizeria dezlănţuită şi mizeria învinge, se 'nţelege.

Intr'o luptă dintre poliţie şi muncitori, Larry e omorît. Băiatul vine la părinţi şi-i roagă să primească pe prietena lui care e pe punctul de a naşte. Dar bătrânii îl alungă „Dragostea... nu-i pentru noi! nu ne e îngăduită". Tânărul izolat ridică braţele spre cer „Muncă! ah! Muncă! daţi-ne de muncă!"

In ultimul act spiritul de amară ironie triumfă şi în piesa lui W. Greenwood. Sally s'a mângâiat şi a devenit întreţinuta unui samsar bogat.

Şi numai astfel, declasată în toate privinţele, poate veni în sfârşit în ajutorul familiei, dând de lucru tatălui şi fratelui. Se 'nţelege că acest sfârşit cinic este o parodie a sfârşitului fericit „the happyend" din filmele americare. Spectatorul însă nu se poate împiedica de a se gândi cu amărăciune, la Larry, tânărul uitat, care crezuse în dragostea şi în puterea muncii.

Se mai scriu şi se mai joacă deci şi piese de acestea şi se mai găseşte public care să le procure succese formidabile, făcându-le să „ţină afişul" cu lunile.

Tot nu trebuie să dezesperăm...

Satanism sau sfinţenie?

Se ştie că în jurul lui Baudelaire s'a creiat o legendă de „satanism", pe care prietenii şi admiratorii săi, de după moarte, o privesc cu o manifestare a aceluiaşi sentiment de ură şi rancună cu care „burghezii" din secolul al XIX-lea urmăresc amintirea marelui poet până în zilele noastre. Se ştie aventura plasării unui bust al lui Baudelaire la Paris: „statuia diavolului" *nu-şi găseşte nicăiri locul, vagabondând din cartier în cartier.*

Nu ştim însă ce ar fi zis, şi mai ales ce ar fi gândit, autorul versurilor „Fleurs du Mal" despre teologia ciudată a lui André Suarès, care-l consacră „sfânt". Acest alt mare boier al literelor franceze, izolat şi pătruns de aceiaşi iremediabilă melancolie, într'o admirabilă introducere la o nouă ediţie de lux a versurilor Fleurs du Mal, caută să ni-l înfăţişeze în adevărul omenesc şi profund contradictoriu al firii sale originale.

Pentru a ajunge la concluzia a ceia ce numeşte el „sfinţenia" poetului, Andrés Suarès pleacă de la o citaţie din Journal intime.

„Inainte de orice un om de valoare este un om mare şi un sfânt pentru sine însuşi".

De altfel şi din alte scrieri reiese teologia specială a lui Suarès, care-l conduce la afirmarea că poeţii nu sunt de cât „nişte sfinţi căzuţi". „Da, zice el, nişte sfinţi în afară de biserică, plini de o religiozitate difuză fără a fi legaţi de nici un simbol al credinţii, aspirând la o Impărăţie a lui Dumnezeu pe pământ, un nou Ierusalim, dacă nu ceresc cel puţin viitor, un Ierusalim fără ură, nici vărsări de sânge, în care se va face reconcilierea omului cu omul.

Aceşti „sfinţi laici" se pot diferenţia de ceilalţi, ei pot fi lipsiţi de virtuţi teologale ale credinţii şi speranţei, rămânând fraţi numai în caritate, sămânând numai în misereor superturbam *al lui Isus".*

Dacă primim această concepţie a „condottierelui *de litere" atunci nimeni nu se poate numi „sfânt" cu mai multă dreptate de cât poetul Florilor Răului, căci nimeni nu a simţit mai adânc „mizericordia universală" de cât acel ce a încercat să salveze pe mulatra nedemnă, să şi-o facă tovarăşă de viaţă şi să-i ierte toate căderile.*

Poetul pervers, condamnat în numele moralei riguroase, este în fond mai în linia tradiţiei creştine decât oricare altul, căci el compătimeşte cu toate excesele viţiului, atribuind aplicarea omului spre josnicia lor păcatului originar.

Suares numeşte volumul Florilor Răului „le missel de l'agonie" a poetului, căci nici-o dată sufletul nu s'a ridicat la această sfâşietoare notă pateticä în contemplarea vieţii de toate zilele, de cât doar în scrierile lui Pascal. E drept că realismul celui ce a scris poemele „Une charogne" *şi „Une martyre" depăşeşte în descrierea putreziciunii omeneşti tot ce s'a scris în literatură, atingând puterea de reprezintare a pictorilor realişti spanioli. De aci se explică şi predilecţia lui Baudelaire pentru Goya. Din această putreziciune şi atingere a morţii, se degajează, însă, din versurile poetului, un spiritualism violent, strigătul sfâşietor al celui ce nu poate crede că numai atât a putut rămânea din flacăra inteligenţii, a pasiunii, a bunătăţii. Nici teologii, nici misticii, care au presimţit şi au pus problema pe veci nerezolvată a destinului omului, nu au ştiut să-i murmure grozăvia amarei deznădejdi, în cuvinte atât de dulci în mizericordia lor, deşi atât de arzătoare şi clocotitoare ca aparenţă.*

Sufletul lui Baudelaire este bântuit de secoli de teologie şi în el se actualizează şi persistă lupta îngerilor răzvrătiţi. Ecoul ei dă atâta putere emoţiilor pe care le deşteaptă şi le vor deştepta mereu versurile acestui mare poet, satanic pentru unii, sfânt pentru cei ce-l înţeleg, dar sfânt în înţelesul dat de Suarès.

Zile de petrecere şi nebunie de după războiu

A fost o epocă în viaţa Europei de după războiu, în care omenirea, bântuită de amintirea grozavului măcel, din coşmarul, căreia nu-i venea să creadă că o scăpat, chinuită de nesiguranţa zilei de mâne şi de groaza sfârşitului civilizaţiei apusene, trâmbiţat de toţi falsii sau adevăraţii profeţi, s'a aruncat într'o nebunie de petreceri şi plăceri extravagante, de care este strâns legat numele barului snobilor „Le Boeuf sur le Toit" din Paris strada Boissy d'Anglas.

Cine nu cunoaşte micile evenimente din acea epocă nu poate prinde semnificaţia acestui stabiliment.

Numele îi vine de la faimosul balet „Le Boeuf sur le Toit" *al lui* Jean Cocteau *şi* Darius Milhaud, *reprezentat în 14 Ianuarie 1922, de artiştii* Fratellini, *la teatrul Champs-Elysées, după care mulţimea cea mai strălucită,* „la cohue dorée" *care asistase la reprezentaţie dădu năvală în micul cabaret sărăcăcios al lui Louis Moysès şi îl consacră, dându-i faima modernă şi numele baletului.*

Cât despre cariera lui Moysès, ea poate fi privită ca un adevărat basm din această viaţă fantastică de după războiu.

Moysès era fiul unei patroane de hotel din Charleville şi şi-a petrecut cea mai frumoasă parte a tinereţii sale, făcând pe brancardierul în împrejurimile Verdunului şi a Sommei, timp de cinci ani.

După războiu, la liberare „a tras mâţa de coadă" multă vreme, până când printr'un noroc formidabil, în tranzacţiunile fantastice ale comerţului de după războiu, a căpătat de la un negustor un vagon de săpun, din desfacerea căruia s'a ales cu câteva mii de franci. Intors la Paris a deschis în asociaţie cu altul un mic bar. Aci vine intervenţia miraculoasă a lui Jean Cocteau. Moysès cunoscuse pe Arthur Rimbaud şi mama sa îi veghiase cadavrul, căci hotelul exploatat de ea, la Charleville, se învecina cu casa nefericitului poet.

Jean Cocteau îşi instală acolo marele cartier, toţi snobii se aciuară în micul stabiliment. „le Gaye" *ca să aplaude inspiraţiile lui Arthur Rubenstein şi a Germaniei Taillefer, dansurile Isadorei Duncan, etc. Aceasta îngădui lui Moysès să deschidă publicului* „Le Boeuf sur le Toit", *localul de faimă, frequentat de artiştii cu renume, de tipii gigolo şi de femeile frumoase, tocmai în vremurile eroice ale câştigurilor imense şi ale moravurilor dezmăţate. Acolo a răsărit gloria dadaismului şi entuziasmul pentru jazz şi negrii cu dansul lor sincopat.*

Eroul care cucerea dragostea tuturor femeilor era renumitul mulatru Williams, bătând cu baghetele sale uşoare „bateria" în jazz.

Wiener şi Doucet îşi aruncau ritmurile de la un piano la altul, Vance, regele banjourilor, încorda nervii publicului şi numerele cele mai comice şi mai burleşti, se succedau cu Florence în: „la Leçon d'Amour", Marcel Meraud în recitarea spusă a „Rândunelelor" *lui Jean Cocteau, Vance Lowery divagând cu extravaganţă în bufoneria* „les huîtres":

Un étranger dans un cabaret vient demander des huître au lait!...

In sală, Marthe Cheval dansa un shimmy dezmăţat, pe când Lafargue ţinea discursuri abracadabrante comisarului de circumscripţie.

In cartea de aur a faimosului Moysès numele lui Gide, Cocteau *şi Drieu, se alătură lui* Paul Morand, Ramon Novarro şi Lucien Daudet.

Iar pe când Ana de Noailles *stătea printre toţi, cu ochii săi splendizi şi plini de poeme, „la Balthy" abia se stăpânea să nu dea drumul cuvântului celebru al lui Cambronne, pe când Etienne de Beaumont o prezinta regelui Ferdinand al României.*

In cabaretul lui Moysès se pregăteau vedetele şi se lansau patronii m~~*r*~~*ilor „maisons de coutures" Moysés avea un talent extraordinar de „mime" şi decorator, pe lângă talentul de a organiza şi preînoi plăcerile unei clientele pretenţioase. El a organizat dimpreună cu Etienne de Beaumont şi Walter Berry, la* „Cigale", *vestitele* „soirées de Paris" *unde s'au reprezentat* „Mouchoir de Nuage" *de* Tzara, „Roméo et Juliette" *de* Cocteau, „Le Balet" *de* Dérain, dansat de *Massine.*

Şase ani a strălucit le Boeuf sur le Toit, în acelaş local. Apoi s'a strămutat în Rue Penthierre, în micul Hotel al lui Lucien Bonaparte, care a găzduit odinioară pe Benjamin Franklin, *şi a păstrat arborele secular sub care şi-a scris Stendhal opera sa celebră.*

Dadaismul murise şi îi urmase suprarealismul, barul era acum în stăpânirea americanilor, şi a miliardarilor meteci. Vechii obişnuiţi se retrăseseră în sala de jos, la mesele filantropice de 15 franci!...

Orchestra cânta „The man I love".

Dar din 1934, afacerile nu mai merg. Clienţii barului din Rue Penthièvre erau străinii, care acum nu mai ies din ţările lor. Templul eleganţelor, pe care ştiinţa lui Moysès în arta decorului îl realizase în stil sever: coloane de argint şi mese de oglinzi, s'a golit şi „boul" a fost destinat tăcrii...

Noroc că Moysès a deschis un altul.

Decorat în alb şi roşu, el este barul „des snobs de la parée", Sus în bar „Domnii" aplaudă pe Jean Sablon, jos în sală „boema" aplaudă şi flueră rând pe rând pe Marianne Oswald... Ecoul politicii răsună şi aci.

Dar cu toată osteneala pe care şi-o dă Comitetul Serbărilor Parisului, *pentru a organiza veselia, cetatea luminii este indiferenţă, se plictiseşte, tânjeşte.... Feeria s'a sfârşit... „Le Boeuf sur le Toit" va deveni o amintire, sic transit...*

TOLI HAGI-GOGU **Din literatura macedo-română**

NĂLUCA

Pe 'naltul Olimp, mai de mult, un păstor
Spre Vârfuri 'ş-pornise-a sa turmă,
Căci toamna târzie nu vrea să dea zor
Ciobanilor munţii să-şi lase cu dor
Şi jalea să-i mâne din urmă.

Pe 'naltele culmi şi în creştet de plai
E pajiştea bună, e linişte-adâncă,
Şi iarbă măruntă cu sevă de Mai.
'Ntr'acolo mânase căprarul Culai,
Urcând pe podişul de stâncă.

Şi cum spre Năluca păşise uşor,
Deodată-l opreşte un freamăt de fiare...
Ce-aleargă gonind ca o umbră de nor...
Sunt sprintene ciute ce iute cobor
Sub Vârfuri şi urcă în zare.

Priveşte năuc în spre ciurda fugară
Şi streaşină'şi pune vederii, Culai,
Să vadă mai bine-acea turmă sprinţară
Ce-aleargă ca vântul, ce fuge, ce sboară
Pe-o râpă de munte, pe-o muche de plai.

Şi 'n sine se miră răsleţul flăcău:
„Ce mândră-i sglobia, sălbateca turmă,
Cum trece uşoară pe margini de hău!
M'aş face-a ei slugă, m'aş face dulău
Şi-aş duce-o mânând-o din urmă.

Nici ţarcuri, nici stână de-acum nu clădesc
Şi-avea-voi şi lapte, şi carne 'n frigare ;
Voi face din piele chimir ciobănesc,
Din părul de aur, mintean haiducesc,
Prăsele, din cornul lor tare.

Şi 'n munte domni-voi cu fala măririi,
Eu, singur stăpân peste 'ntinsul hotar;
Nici pravili, nici lege, nici dări stăpânirii ;
Voi râde de gloata ce-i sclavă trudirii
Şi-oi smulge din pieptu-mi mâhnitul amar".

Se'ntoarce o clipă, cu gândul uitat,
Şi caprele-şi vede spre Stane,
Şi-o jale şi-o scârbă-l cuprinse deodat'
De sarbăda turmă ce rumegă 'n sat,
De bietele vite sărmane.

Şi-un chiot el dete şi 'n zare s'avântă
Pe urmele caprelor negre-alergând,
Le-ajunge 'n Poiană, la Castru le 'nfruntă,
Le 'ntoarce, le urcă şi tot le frământă,
Le paşte aevea, le mângâe 'n gând.

In sat se lăţise un svon că Culai,
Nebun, rătăceşte în munţi fără ţintă
Şi bate potecile 'nguste de plai,
Având drept căciulă o sdreanţă de strai
Şi-o lungă prăjină, drept flintă.

Curând dup'aceia, 'ntr'o zi la nămiezi
S'arată şi biata lui turmă sărmană,
Şi behăe 'ntr'una, avan, prin livezi,
Chemându-şi stăpânul din zările verzi,
Mâhnita cireadă, orfană.

Intr'astea, stăpânul abraş şi zănatec,
Mergând tot pe urmele mândrelor ciute,
Goneşte departe prin Pindul sălbatec
Şi 'n Valea cea Seacă, sub piscul Văratec
Intoarce cireada de fiare cornute.

Şi 'ncoace le mână, din urmă le bate
Şi drumul le tae spre Codru 'n desiş,
Şi iarăşi le urcă spre plaiuri uitate,
Se caţără 'n goană spre Peşteri-Colţate,
Dar urma le-o pierde pe 'naltul Podiş.

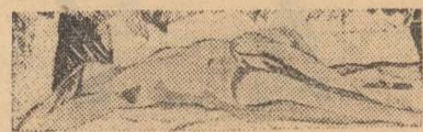
O clipă, spre Vârfuri, din nou le zăreşte,
Deasupra prăpastiei văii adânci,
Cum lacome sorb dintr'un nour ce creşte...
Căzând într'acolo Culai fără veste
Le 'nchise, grămadă'n brăţara de stânci.

„V'am prins eu de-acuma l-al stâncii hotar!"
Işi zise, şi 'n grabă s'aruncă 'n ocol,
Dar caprele 'nvoalte 'ntr'o clipă dispar,
Se mistue 'n ceaţă; iar bietul căprar
Alunecă 'n margini şi cade în gol...

. . . .

Voi nu ştiţi povestea c'un tânăr păstor
Ce fu fermecat de-o bătrână din sat
Să fugă de lume, să fugă de dor
Că n'a vrut să placă pe sluta-i Panor'
Şi 'n munţi prăpăditu-s'a mândrul băiat.

Transpunere de I. GOSCHIN

TREI SCRISORI

I

Mi-e sufletul plin de noaptea asta de Septembrie. Il am încărcat cu toate amintirile ceasurilor de demult, trecute deacum odată cu nisipul roșu al clepsidrei mute de pe etajeră, în oceanul fără fund și fără țărmuri al eternității. Iți scriu, deși știu că nu mai ești decât o umbră, că oricât ași vrea să te reînviez în apropierea mea astfel cum ai fost și deci cum nu mai ești și nu mai poți să fii, e cu neputință. Nici nu știu unde ești, nici nu știu dacă mai trăești măcar. Poate spiritul tău himeric, poate dorul de viață care te-a reținut și lângă mine câtva timp, te poartă astăzi pe drumurile mari ale aventurii, sau poate himera existenței tale minunate a obosit și aripile ei au căzut pe undeva răpuse pentru totdeauna.

Sânt astăzi, — ceas cu ceas, clipă cu clipă, — douăzeci de ani de când ne-am întâlnit în gara pustie din P*. Eu purtam o rochie albă înflorată cu maci roșii brodați la gherghef, pentrucă pe vremea aceea nu era cunoscută încă arta imprimeurilor și chiar dacă ar fi fost, brodatul era pentru fetele de provincie o dulce trecere de timp la care nu am fi renunțat cu nici un preț.

Așteptam pe peronul gol al gării apariția vizitiului care trebuia să mă ducă spre conacul dela E.* și cum mă primblam nerăbdătoare, cu privirile pierdute dealungul șinelor, — aluneca pe ele regretul celor lăsate în urmă sau nostalgia după cele nevăzute încă?, — ai apărut din întunericul sălii de bagaje, cu pardesiul aruncat pe umeri, cu buchetul de trandafiri în mâna dreaptă și te-ai oprit la marginea peronului. Așa cum stăteai, credeam că aștepți un tren care trebuia să'ți aducă din depărtări femeea iubită în a cărei întâmpinare ai ieșit cu buchetul de trandafiri. Și într'un târziu, te-ai desprins din loc și te-ai apropiat de mine întrebându-mă ce tren aștept. Când ți-am răspuns pe cine așteptam, mi-ai spus că și tu ești invitat la E*.

Nu știu de ce, dar nu m'am putut opri să nu te întreb: „Și florile?”... „Sunt pentru doamna X,”, mi-ai răspuns. Am ghicit eu o adiere de zâmbet în jurul buzelor tale sau ai zâmbit chiar? Până atunci îmi fuseseși indiferent. Din clipa aceea te-am urît... Târziu, când amândoi nu mai păstram nici o speranță, a venit vizitiul.

Ne-am urcat în trăsura trasă de trei cai negri și, sub stelele înfipte una după alta în cerul cuprins pe încetul de înserare, am străbătut drumul lung, lung, până la poarta curții. Când am coborît din trăsură, cu picioarele amorțite, tu te-ai întors să-ți iei buchetul: dezolat, ai găsit în locul lui un maldăr de petale. Dealungul drumului, ți-l distrusesem eu, mânată de o tainică dorință să-ți fac rău. Ai ghicit sau ai crezut că a fost o simplă distracție în monotonia drumului? Știu că niciodată nu mi-ai amintit de trista soartă a buchetului de trandafiri.

Săptămâna cât am stat la E* a fost pentru mine ca un prag dintre paradis și infern: mi-am dat seama, chiar din clipa sosirii, că între tine și doamna X. erau vechi legături de iubire, după cum mi-am dat seama că pentru cei optsprezece ani ai mei apariția ta turburătoare nu putea rămâne fără de urmări. Te interesam? Cred că în cele dintâi trei zile nu mă deosebeai de fiicele doamnei X. pe care le întrebai de note și de examenele ce se apropiau. Dar numai trei zile. A patra zi, era o Miercuri, stăteam singură în cerdac și toți ai casei se odihneau după storurile trase în umbra odăilor, te-ai apropiat de mine și m'ai întrebat dacă vreau să pornim amândoi călare la câmp. Era istovitor de cald, eram obosită, dar glasul tău a răsunat atunci aproape ca o poruncă și peste câteva clipe m'am pomenit în colbul șoselii galopând alăturea de tine. Cât am alergat până ne-am oprit la fântâna a cărei cumpănă, — astăzi după atâția ani, — o revăd înălțându'și brațele ciung spre zări? Tu ai sărit din șea și mi-ai întins brațele între care m'am lăsat să alunec. Și din brațele acelea, întinse ca o chemare, ca spre rugăciune, nu mi-a mai fost dat să mă desprind decât târziu, — peste un ceas sau peste o eternitate, — când noaptea crescuse în jurul nostru fără să o știm, fără să o vedem, fără să-i auzim miile de glasuri trimise prin greeri și prin broaștele heleșteului care strălucea sub lună, în vale.

Și de atunci, un an întreg aceleași brațe m'au cuprins, aceeași patimă m'a purtat în galop spre ceasul întâlnirilor noastre ca și galopul care m'a dus până la fântâna cu a cărei apa limpede mi-am răcorit în amurgitul acela buzele înfierbântate de sărutările tale.

N'ai greșit odată față de mine, o clipă n'ai fost altfel decât în cea dintâi. Și într'o zi, când te așteptam să vii, am primit scrisoarea: plecaseși dimineața dincolo de hotare cu doamna X. care lăsase în urmă conacul și copiii, care rupsese pentru tine o căsnicie de douăzeci de ani și pornea în pragul vârstei de patruzeci pe drumul însorit al aventurii la brațul tău sigur și puternic.

Nu m'am sinucis, pentrucă te așteptam să revii. Și n'a revenit, după doi ani, decât doamna X., îmbătrânită și tristă, părăsită de tine, într'o noapte de bal în nu știu ce localitate balneară de pe coasta Normandiei, unde ai schimbat-o pentru o copilă pe care o întâlniseși abia cu câteva zile înainte, așa cum ai părăsit-o cu alți trei ani în urmă când m'ai întâlnit pe mine.

Sânt douăzeci de ani, — ceas cu ceas, clipă cu clipă, — de când te-am pierdut. Mă uit în oglindă și mă regăsesc totuși: ochii obosiți poartă încă în fundul lor strălucirea albastrului de altădată; părul s'a fulguit deasupra tâmplelor, dar e tot bogat și mătăsos; trupul mi-e strâns acum într'o rochie de catifea neagră, fără mâneci și decoltată la spate: îmi văd brațele albe și desmierdându-le de catifeaua rochiei le simt înfiorate, după cum un tremur îmi brăzdează umerii în clipe când — nu știu de ce — mi-i desmierd cu bărbia care a rămas, știi, dragul meu, cu aceiași linie pe care degetele tale o urmăreau până spre gât și mai sus, după urechi. Singură gura îmi pare oarecum schimbată; numai vorbirea obicinuită și împlinirea actului monoton al mâncării nu pot da gurii nici savoarea, nici forma mereu întredeschisă pe care i-o dau sărutările.

Atunci, cu douăzeci de ani în urmă, n'am ițeles-o pe doamna X și nici pe tine. Astăzi, după douăzeci de ani, vă înțeleg pe amândoi. Și dacă aș ști că nu ești o umbră, că poate totuși undeva întinzi brațele tale cuceritoare pentru o copilă așa cum le-ai întins și pentru mine cândva, ași veni să-ți complectez pofta de aventură cu parfumul, — o, foarte discret, — al celor treizeci și opt de ani ai mei, înfășurați în catifea neagră, fulguiți deasupra tâmplelor, dar care își întind și ei brațele ca o chemare, pentru rugăciune, spre amintirea celui care ai fost și n'ai să mai fii — oare? —niciodată.

II

Am răvăit astăzi prin sertare. Căutam pentru mâne, când e ziua mea, broșa cu trei pietre de opal pe care mi-ai adus-o de ziua mea când am împlinit nouăsprezece ani. De atunci, o prind în fiecare an la pieptul meu și în apele triste ale opalelor reoglindesc trecutul meu, trecutul nostru totuși; pentrucă n'a fost clipă în care tu să nu fii prezent dealungul acestor douăzeci și cinci de ani de când ai plecat și m'ai lăsat în urmă. Iți amintești? Era în Septembrie. 5 Septembrie. Incepuse toamna, cu amurgurile ei incomparabile, cu gherghinele și crisantemele pe care tu știind cât îmi sânt de dragi, mi le aduceai maldăre la fiecare întâlnire. Eu te așteptam la fereastră, nerăbdătoare ca totdeauna și când ai venit, te-ai apropiat de fereastră, mi-ai încărcat brațele cu flori și mi-ai prins la piept broșa cu cele trei opale: păreau atunci trei ochi de crisantemă mauve, strălucitori.

Sânt douăzeci și cinci de ani de atunci. Cele trei opale strălucesc la fel ca pe vremuri, străbătute de apele tristeților eterne închise în ele, tristeți aducătoare de nenoroc spun unii. Eu nu le învinuiesc. Ziua în care mi le-ai adus a fost senină ca toate de când te-am cunoscut și ca toate până ai plecat. Și de câte ori le privesc, revin la dupa-amiaza aceia îndepărtată de Septembrie, senină, albastră și înflorită, refac înapoi drumul până la fericirea noastră în care și ele au avut un sens, și ele și-au avut locul, rămas mereu acelaș.

De ce să aruncăm lucrurilor inerte răspunderea faptelor noastre, de ce să le împrumutăm calități umane sau defecte umane pe care nu le au și nu le pot avea? E o fugă de propriile noastre acțiuni, e o lașitate să ne retranșăm după un fetiș. Păstrez de mică un mărțișor dăruit când aveam șapte ani de mama: un „13” din fildeș încercuit în bronz; a fost adus de mama din țări îndepărtate, descântat de vrăjitori și binecuvântat de dragostea și urările fără de margini ale mamei. Trebuia să'mi aducă noroc.

Și totuși... Să fi fost mai puternic blestemul opalelor decât binecuvântarea amuletei? Nu, dragul meu, amândouă conțin în ele frumusețea gestului cu care au fost dăruite și bucuria clipei când au fost primite, sânt o amintire dragă, dar numai atât; fără nici o influență asupra celor vii, fără nici o putere — cum s'au și dovedit — să schimbe cu un milimetru măcar cursul întâmplărilor care depind de altceva decât de lucrurile neînsuflețite, de altceva, schimbător, nehotărît și nestatornic, fără hotar și fără zăgaz, care e firea noastră a tuturora. Nu chiar a tuturora, dragul meu, pentrucă altfel nu ași fi aici, eu, acum, scriind rândurile acestea pe care le știu inutile, adresate unei umbre, în eternitate.

Și răscolind sertarele, în căutarea broșei, deși îi știam locul, — pentrucă s'ar putea să arunc la întâmplare, oriunde, unul din puținele lucrușoare care mi-au rămas dela tine? — dar le răscoleam, pentrucă așa suntem noi femeile și mai cu seamă de la o anumită vârstă: găsim un farmec deosebit în răvășire și rearanjare în vânturarea fără explicație din când în când a tuturor nimicurilor de care ne-am legat fragilele noastre gusturi, curioasele noastre înclinații... Ce'ți spuneam, dragul meu? Da, că răscolind sertarele, am găsit lângă fotografia ta și lângă scrisoarea despărțirii noastre, câteva file scrise de mine acum vreo cinci ani. Le-am recitit și o dorință nebună m'a cuprins să le transcriu în această scrisoare pentrucă tot, — rând cu rând, cuvânt cu cuvânt, tremur cu tremur, — tot ce cuprindeau din sufletul meu filele acelea, e cuprins și astăzi în sufletul meu care e emoționat de privirile tale dure din fotografia ce-mi stă în față, sprijinită de vaza în care acum douăzeci și cinci de ani au stat crisantemele zilei mele.

Un lucru însă nu-l pot trancrie, pentrucă nu te pot minți: nu mai sânt ca atunci când ți-am scris scrisoarea aceea. Mi-e părul încărunțit aproape tot, umerii mei nu mai sânt atât de rotunzi și linia bărbiei a dispărut, pierdută între câteva cute adânci care îmi brăzdează gâtul. Și mai e ceva: ochii mi s'au stins, au dungi viorii în jur, genele s'au rărit și spre tâmple trimit divergent o rețea întreagă de zbârcituri. „Oglinda, cea mai bună prietenă a femeii”, cum spunea Anghel, mi-a devenit de nesuferit.

Și totuși păstrez ceva nealterat: glasul. Nu știu cum, dar câteodată când mă surprind vorbind și e întuneric în jurul meu, îmi reaud glasul meu din tinerețe, cu râsul lui sonor, cu modulațiile lui de altă dată. Simt că ași putea fi o bună tovarășă de viață pentru un om obosit căruia îi e dor de căldura căminului; i-ași povesti îndelung cu glasul meu — îți aduci aminte de câte ori îmi spuneai când te cuprindea neliniștea: „vorbește-mi, mult, mult, mult”? — și i-ași mângâia amărăciunile și anii târzii care nu mai cer decât tandrețe.

Mi-e dor de farmecul dupăamiezelor prelungi, de poveștile care vin să se depene în neștire, de înserarea care te cuprinde calmă, de nopțile liniștite, de zilele egale una cu cealaltă, fără surprize, fără aventuri, ca un final de vals care te conduce legănător până la canapeaua odihnitoare din colțul salonului de bal.

Mâne e ziua mea. Lângă fotografia ta am așezat broșa cu cele trei opale. Vaza de care e sprijinită fotografia, e goală și mâne tot goală va rămâne. Dar aplecându-mi urechea spre gura ei aud din fundul ei de porcelan un vag ecou, ca într'o scoică, și ecoul acela se transformă pe încetul în sunete, în cuvinte, în tot vălmășagul de cuvinte dulci pe care l-a auzit și l-a înregistrat când veghea cu florile aduse de tine lângă patul nostru. Și parcă din depărtări, aud cum se înșiră cuvintele și cum rostesc încet, în urechea mea: la mulți ani.

Ai fi crezut, dragul meu, că vaza florilor tale, va ajunge într'o zi urnă pentru cenușa amintirilor?

Noapte bună!

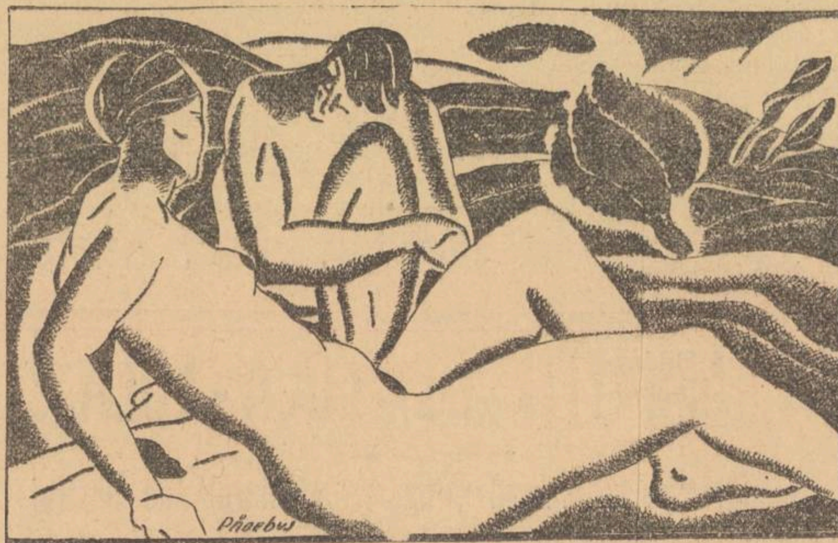
III

S'au împlinit astăzi patruzeci de zile dela moartea singurei mele colege de clasă care mi-a rămas și prietenă. Am fost la cimitir, dar am ajuns după ce rudele și cunoscuții plecaseră și lângă mormântul proaspăt, am rămas vreme îndelungată singură, singură, singură. O cruce simplă de lemn și pe ea inscripția numelui și a vârstei: 60 de ani! Am întârziat pe aleele cimitirului și m'am oprit la atâtea morminte care închid pe cei ce mi-au fost dragi, pe cei pe care i-am cunoscut și cărora le supraviețuesc de atâta vreme. Când am intrat în casă, mi s'a părut că port cu mine un miros de pământ jilav, de pământ de pe morminte. N'ai observat că pământul cimitirelor miroase altfel decât straturile din grădină, decât țărâna proaspăt răsturnată a brazdelor? Desigur că n'ai observat, pentrucă n'ai întârziat niciodată să „filozofezi”, pentrucă prea te chiamă viața ca să pierzi o clipă din ea măcar cu gânduri funebre. Te mai chiamă viața, dragul meu? Te mai chiamă desigur, pentrucă eu nu mi te pot închipui altfel decât cucerind, decât trecând din victorie în victorie, eu nu mi te pot închipui decât tânăr, așa cum ai fost când ne-am despărțit, așa cum mi-ai rămos în amintire.

Și totuși... Totuși, ce? Știi, dragul meu, femeile bătrâne mai ales, sânt uituce. Voiam să-ți spun ceva și am uitat. Iartă-mă. Da, știu acuma ce. Am fost într'o seară, la teatru. Era o reprezentație dată de o trupă rusă de varietăți. In sală lume multă, femei tinere și frumoase Dar nu de asta voiam să-ți vorbesc. Da, îmi aduc aminte. Scena închipuia o grădină. Sub un copac, o singură bancă. De o parte și de cealaltă a aleei, adică a scenei, câte un trandafir cu florile rose și roșii. Din stânga și din dreapta, în acelaș timp, intră doi bătrâni: un moș și o băbuță. El cu redingotă, semi-joben, ea cu o pelerinuță de dantelă, cu o capeluță legată cu panglici de catifea, cu mănuși jumătate deget, ca bunicile noastre, ca bunicile clasice. Bătrânii intră distrați, se observă în aceeași clipă, și se salută cu reverențe adânci. Și pășesc, cu pași mici, egali, și se întâlnesc în acelaș punct, în mijlocul scenei. El îi sărută mâna și o invită spre bancă. Schițează un gest ca și când ar voi să o ia la braț, dar își dă seama par'că de non-sensul gestului și rămâne cu mâna astfel întinsă până se așează ea pe bancă. Se așează și el. Se privesc lung, prelung, o eternitate ai spune. Din copac se scutură o frunză în poalele bunicii; bătrânul, o ia încet, încet, timid și o desmiardă. Și stau mai departe și se privesc. Intr'un târziu se ridică amândoi, vin cu aceiași pași egali până în mijlocul scenei, el îi sărută mâna și se despart, pornind unul spre stânga și celălalt spre dreapta. In aceeași clipă fiecare zărește trandafirul ce-i stă în drum și fiecare se oprește și, pe furiș, rupe câte o floare. Ca două automate se întorc în loc, ținând mâna cu floarea ascunsă la spate. Și iar porensc unul spre celălalt. Se reîntâlnesc în mijlocul scenei. Și în aceeași clipă, unul îi face celuilalt surpriza: îi oferă trandafirul. Ea, unul roșu. El unul roz. Și rămân așa, cu brațele întinse în ofrandă, pe când cortina se lasă încet, încet, peste acest vis de iubire târzie care se chiamă — cum scria programul — „Luna Mai”. Dragul meu, era atâta fericire, în ochii bătrânilor! Era să spun, atâta tinerețe! Știu că totul a fost o piesă de teatru, o pantomimă excelent jucată și pusă maestru în scenă. Cu toate. Și iar pornesc unul spre ce-pot fi fericiți, dacă se reîntâlnesc în parcul amintirilor în care găsesc încă înflorite rozele iubirii de demult, florile tinereții, grațioase și parfumate.

Tu nu crezi?

G. SPINA

MEGALOMANIE

O, voi artiști! O, voi poeți de mie!
Sforțarea de pitici vă e'n zadar!
In proza monotonă-a vieții, doar
Eu de mai svârl vre-un dram de poezie

Cum sterp n'am fost nici când de fantezie,
Când vă lăsai sonetu-acesta rar,
— Să nu vă pară lucru prea bizar: —
N'am cheltuit un pic de energie!

Las treaba asta altora... căci mie
Indată ce pun mâna pe hârtie,
Mi-aleargă tocul ca pișcat de streche;

Căci, să vedeți: ... talentul mi-i valet;...
Când vreau 'i-arunc o vorbă la ureche:
— „Ia vezi, că am nevoe de-un sonet!”

EMIL BAIG

MĂRUNTE

Pentru tot ce privește redacția „Adevĕrului Literar”: manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

ROMANTISMUL SLAV

PATRIA, DRAGOSTEA, NATURA

Cea mai frumoasă pagină a literaturii slave este cea a romantismului reflectat în mesianismul polonez al lui Adam Mickiewicz, în colorismul cehoslovac al lui Jean Kollar şi în ilirismul jugoslav al lui Ludevit Gaj. Toate aceste trei curente formează poezia romantică şi patriotică slavă care învaţă şi exaltă, glorifică virtuţile naţionale, slăveşte trecutul glorios şi întrevede viitorul de care este demn fiecare din popoarele slave, reprezentantul lor fiind, conducătorul şi inspiratorul idealurilor naţionale.

Sub impulsul romantismului a înflorit poezia care a realizat toate aspiraţiile timpului iar la lumina lui se deschide calea unei generaţii de poeţi lirici, creatori de artă adevărată, cu inspiraţie variată. E poezia în care se simte mirosul florilor de câmp, se cântă iubirea suprapământească, femeia, o creaţie divină care le inspiră sentimente curate şi desinteresate. Nicăeri nu sună pentru ei mai frumos clopotul ca în patria lor şi odihna nu este mai dulce ca sub acoperişul casei părinteşti.

In epoca romantică, în afară de Rusia, toate popoarele slave erau sub stăpâniri străine, de aceia predomină în poezia lor sentimentul patriotic. Polonezii, asupriţi de Ruşi cântau în poezie nu numai speranţele şi durerile patriei dar şi forţa să trăiască tristul lor prezent în credinţa de mâne. Au adus cu ei experienţa propriei lor naţiuni şi în această experienţă salvarea lor prin dragoste, singura care poate salva umanitatea, naţiunile şi patria lor.

Mickiewicz, Krasinski şi Slowacki, fruntaşii romantismului polonez au văzut în patria lor pe Messia al naţiunii poloneze, apoteoza care îi încuraja să servească cauza societăţii internaţionale a unei păci bazate pe dreptate, libertate şi milă. Ceeace pentru suflet era Christ mesiansimul polon credea că putea fi Polonia pentru lume. Susţinând Polonia în suferinţele ei i-au asigurat rolul lui Christ al naţiunilor. In poemele lor au ştiut să evidenţieze această suferinţă, sufletul polon care palpită îndurerat, dar stralucitor.

Ideia conducătoare a romantismului cehoslovac a fost tot cea naţională care pentru ei era expresia neamului, obiceiurilor, tradiţiilor şi a unităţii linguistice, risipite în imperiul austro-ungar. Foarte mare influenţă asupra romanticilor cehi a avut teoria filosofului Herder despre rolul rezervat Slavilor în istoria omenirii. O Slavie care să reunească toate milioanele de oameni depărtaţi de civilizaţie, frământaţi de discordii şi de lupte şi să formeze un popor puternic, capabil de a îndeplini misiunea nobilă de a inaugura în lume domnia fraternităţii şi a dragostei. Kollar cântă elegiac trecutul Slavilor vărsând stropi de lacrămi pentru cei supuşi şi neputincioşi.

Romantismul ceh n'a ajuns la culmea atinsă de cel francez, german sau englez dar a cules dela ei ceeace era oportun şi le-ar fi servit opera de desvoltare literară. In romantismul slavilor din sud se cântă liberarea patriei de sub jugul turcesc. Poema „Gorski vienaţ" a lui Petar Petrovici Niegoş, influenţată de Puşkin, care luminează romantismul sârb este cântecul liberării Serbiei şi Muntenegrului de sub Turci, dedicat lui Kara Gheorghe, liberatorul.

Epoca romantică bulgară se confundă cu cea revoluţionară, premergătoarea renaşterii şi liberării Bulgariei. In romantismul bulgar vedem pe haiducii îndrăgostiţi de libertate şi sperând în viitorul patriei, pe gustarii în elegiile cărora cântau trecutul glorios; vedem acele sătuleţe romantice din Balcani unde între cei ce duceau viaţa patriarhală mai aproape de natură şi de Dumnezeu s'a născut ideia de libertate a întregului popor. Aceste sate cu colibe tainice au dat pe marii luptători, pe acei pioneri care prind pulsul vremii, gândesc alegoric pentru ca prin exemple să redea realitatea concretă.

Gheorghe Rakovski, Karaveloff şi Hristo Botev sunt cei trei romantici revoluţionari care cântau trecutul ca să deştepte prin el mândria patriotică, transformând istoria în legendă şi mit. Prevăd eroic revoluţia cea mare care va elibera popoarele şi va schimba lumea. Poemele lor devin evanghelia revoluţionarilor iar versurile lor sunt apa vie a poporului care întinereşte şi învie, poezia inspirată de Byron, Lermontov şi Petöfi.

Slavii, spiritualizând figura romanticilor lor au făcut din ei un simbol care glorifică sacrificiile tuturor fiilor lor pentru reînvierea patriei şi liberarea de sub opresiunea străina.

Romanticii slavi sunt înflăcăraţi apărători ai femeii şi nu numai din punct de vedere romantic sau etic dar şi social. Cer egalitatea între femee şi bărbat şi exprimă larg credinţa şi sublimul în viaţa familiară. Romanticii slavi sunt nişte îndrăgostiţi exaltaţi şi platonici care cântă femeia iubită cu aceiaşi dragoste ideală cum a cântat Dante pe Beatrice sau Petrarca pe Dona Laura. Kollar în iubita sa Mina din poema „Slavy Dcera" vede personificată rasa stinsă şi în imaginaţia lui o transformă într'un geniu protector al Slavilor, un reconfort moral al poporului. O poemă dedicată dragostei şi primăverii este „Mai" a celuilalt romantic ceh Karel Hynek Macha, care poemă reprezintă un simbol epic pentru tragedia sufletului său, filosofia dragostei, a simţirii şi a durerii.

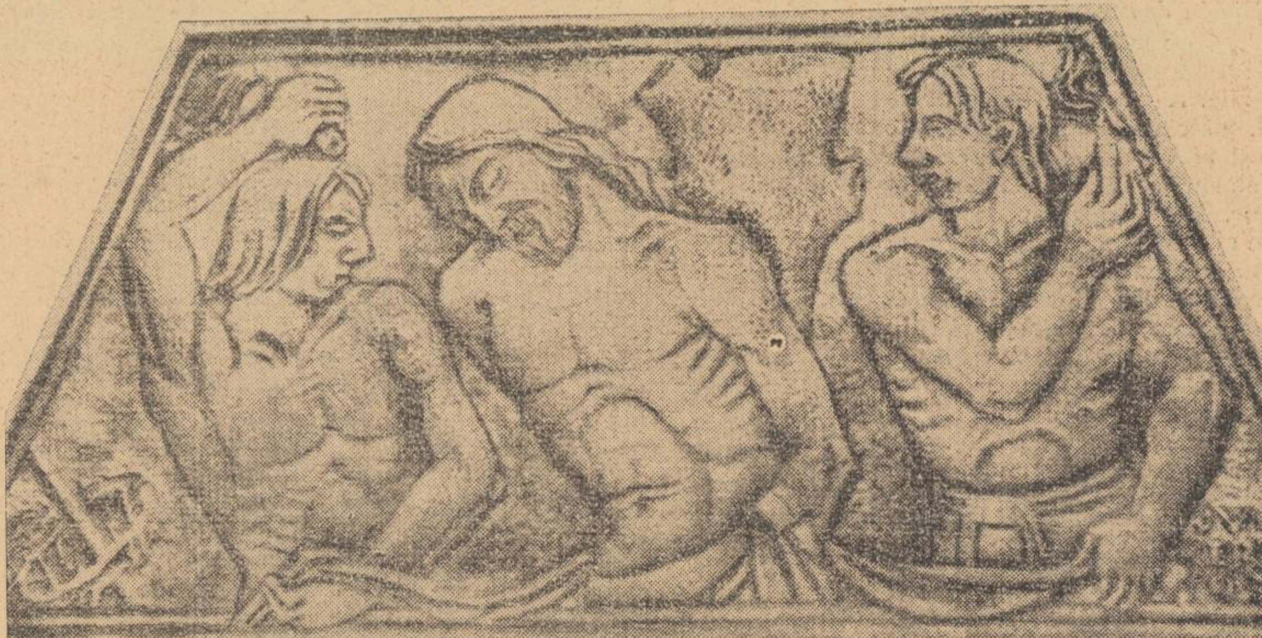
Nemulţumiţi de dezarmonia ce există între fantezie şi realitate, romanticii se îndepărtează de oameni, acceptă singurătatea, viaţa rătăcitoare, revolta pentru toate convenţiile sociale şi se refugiază în sânul naturii, cerându-i sprijin şi consolare. Natura divină este pentru ei nu numai un decor ci o forţă misterioasă şi binefăcătoare, izvorul etern de viaţă, o mamă blândă şi miloasă. Influenţaţi de Oscar Wilde le place şi lor să rătăcească în mijlocul ruinelor, printre morminte şi prin locurile copilăriei lor. Descriu natura în tablouri frumoase, apusuri de soare, nopţi cu tonuri de azur, lună, lacuri şi cimitire melancolice. Nu, putem uita câmpurile întinse monotone sau înzăpezite, stepele Basarabiei şi ţărmurile încântătoare de Crimeei descrise de Puşkin.

Romantismul slav pe lângă problemele artistice se interesează şi de cultul poporului şi creaţiile lui. In poezia populară au găsit exprimate admirabil tainele sufletului, sentimentele şi impresiunile poporului dela erotica cea mai delicată la pasiunea cea mai exaltată, dela dorul liniştit la disperarea neconsolată, tinereţea, bucuria primăverii şi tristeţea iernii.

Pe romanticii slavi în special pe cei ruşi îi preocupă chestiunile mistice, religioase, durerea omenească numită „svetobol", problema morţii şi a vieţii viitoare. Fericirea lor este durere. Numai soarele şi cerul este adevăratul izvor al vieţii şi numai acolo trebuesc îndreptate privirile omului. Voesc să unească pe Dumnezeu cu omul desăvârşit şi să caute imperiul ceresc aici pe pământ. Eroii lor aruncă strigăte de protest şi de revoltă spre cer, spre Dumnezeu care lasă pe om sclav pe pământ. Pretind să corecteze şi completeze opera Creatorului. Romanticii slavi au îmbogăţit limba poetică, au căutat să apropie pe popor de arta literară. Au cântat melodii noi făcute să exprime emoţiunile sufletului omenesc şi să le transmită la alţii.

Romantismul slav este influenţat de cel apusean.

ELENA EFTIMIU

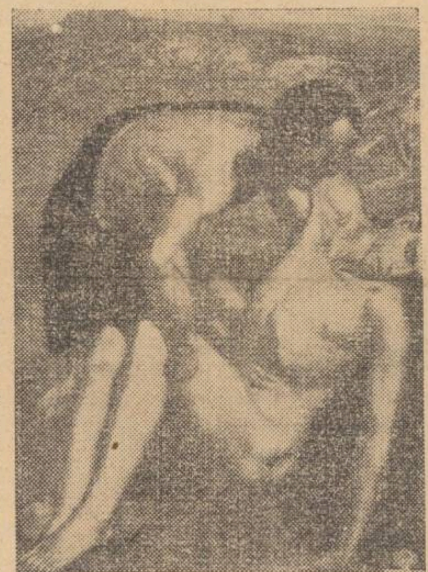
Durerea crucei — Ivo Kerdici

Adam Mickiewicz

ODĂ TINEREŢII

Fără inimă, fără suflet: popoare de schelete. Tinereţe, împrumută-mi aripile ca să mă înalţ deasupra unei lumi fără viaţă, în domeniul paradisiac al iluziei, unde entuziasmul da naştere la miracole, face să răsară flori noui şi din prizma lui de aur apare speranţa.

Acela, a cărui vârstă este în declin şi care-şi apleacă spre pământ ridurile frunţii sale, să se închidă în cercul pe care-i descriu ochii săi slabi.

Samariteanul milostiv — Liubomir Dalcev

Tu, Tinereţe, sboară deasupra adâncurilor şi cu ochiul pătrunzător, ca soarele, cuprinde întreaga massă a Umanităţii.

Priveşte acolo jos unde o ceaţă întunecă neîncetat spaţiul pe care un mucigai imens îl învălue: e pământul!...

Uite cum pe apele sale stătute se târăşte o reptilă cu carapacea ei, fiind în acelaş timp corabie, pilot şi conducător în urmărirea unui pui de reptilă. Fie că se ridică, fie că se cufundă, nu se atinge de val şi nici valul de ea; se loveşte de stânci ca o băşică de aer!... Nimeni nu-i cunoaşte viaţa, nimeni nu-i ştie moartea: este egoistul!

O, tinereţe! Nectarul vieţii nu este atât de dulce decât atunci când este împărţit. O bucurie cerească inundă inimile când le leagă un fir de aur.

Laolaltă, tineri prieteni! fericirea tuturor este scopul nostru al tuturora. Puternici prin unire, înţelepţi prin exaltare, împreună, tineri prieteni! — Fericit acela care cade, dacă corpul său serveşte ca o treaptă la templul gloriei. La un loc, prieteni, oricât de îngustă şi alunecoasă ar fi cărarea şi chiar dacă violenţa şi laşitatea opresc intrarea s'o respingem forţă prin forţă, iar în ceeace priveşte slăbiciunea să învăţăm s'o combatem din copilărie.

Acela care în leagăn tae capul hidrei, ca adolescent va sugruma centauri, va smulge victimile sale din infern şi se va duce să răpească laurii cerului. Pătrunzi, ceeace vederea nu prinde, sfărâmi ceeace raţiunea nu distruge, Tinereţe, tu ai aripi de vultur şi braţul tău este ca trăznetul.

Veniţi, umăr la umăr să facem un lanţ în jurul globului, să concentrăm gândurile şi sufletele noastre într'un singur foc... să scoatem din temelie bătrânul univers, să-l îndreptăm spre drumurile noi, care odată salvat de coaja cea putredă să-şi amintească de anii săi cei tineri.

Şi acum în haosul nopţii unde înfuriate elementele naturii se luptă, printr'un singur fiat al puterii divine, lumea materiei s'a întărit pe axa sa, vânturile urlă, apele se adună şi stelele luminează cerul. Dar, în regiunile Umanităţii domneşte încă noaptea mută, elementele pasiunii se luptă încă. Dar când va ţâşni focul dragostei atunci lumea spiritului va ieşi din haos, va concepe în sânul ei tinereţea şi o va logodi dragostea într'o alianţă eternă. Gheţurile se vor rupe şi tot astfel şi prejudecăţile care întunecă lumina....

Salut! Auroră a libertăţii, în urma ta se ridică soarele Mântuirii.

MAI

Este una din cele mai frumoase compoziţii poetice ale literaturii cehe, în care romanticul Qarel Hynek Macha slăveşte frumuseţea naturii de primăvară, în luna Mai când odată cu florile se deşteaptă şi cel mai sublim sentiment: dragostea. E un contrast frumos între liniştea tainică a naturii şi pasiunea sălbatecă a omului.

In luna Mai despre dragoste îi vorbeşte iarba, florile, păsările şi pomii înverziţi. Natura este un templu divin în care cântecul privighetorii se împleteşte cu şoaptele de dragoste spuse în amurg când privirile îndrăgostitului învălue cu pasiune chipul iubitei.

Mai este poema care a adus în literatura cehă pasiunea, durerea pierderii, reflexiunea filozofică asupra destinului omenesc şi a realităţii crude şi nesfârşite. Macha are tristeţi analoage acelora care chinuiau sufletul lui Byron, Leopardi şi Vigny. Exprimă frica de noapte care este moartea luminii de ziuă, când se distrug visurile şi de viaţă care este un joc de iluzii al căror sfârşit este neantul. Intr'o bogăţie de imagini şi o nouă limbă poetică descrie dragostea lui nenorocită pentru Lori — Eleonora Şomkova — aceea femee fatală, crudă, rece şi neînţelegătoare care i-a distrus fericirea şi viaţa.

Caşi în Mioriţa elementele naturii participă la îngroparea fiinţei iubite. Vântul este prohodul, lumina lunei — vălul alb; ceaţa — giulgiul, noaptea — vălul îndoliat, roza — lăcrămile, florile — parfumul tămâii şi coroanele licuricii — lumânările, furtuna — dangătul de clopot, cârtiţa sapă groapa, timpul acoperă mormântul iar păsările îi păzesc.

Din lumea romantică slavă

Poema lui Jan Kollar „Slavy Dcera" *(Fiica Slavici) este formată din 645 sonete în care descrie un pelerinaj în ţările slave în genul Divinei Comedii. Trecutul slav este conceput în mod elegiac şi cuprinde trei părţi mari: Zala, Elba şi Dunărea.*

■

S'au împlinit 150 de ani de la moartea romanticului slovac Jan Holly, *acela care a descris natura Carpaţilor Mici, a tradus pe Ovidiu, Virgiliu şi Horaţiu. Ca poet epic a creat mitul venirei Slavilor din India în Tatra, cântând luptele lor cu neamurile de acolo şi năvala germană. In odele lui se simte patriotism şi panslavism. Toate figurile mitologiei slave ca Vodnik, Rusalka, Perun, Svatopit apar în aceste ode iar cântecele lui jalnice amintesc Cântarea Cântărilor şi pe umanistul polonez Kochanowski.*

■

In poema „Gorski Vienaţ" *Niegoş descrie epoca când Muntenegrul trecea prin momentele grele ale Vlădicăi Danul, ceeace explică pesimismul cu care este învăluită de durerea adâncă a omului care se luptă cu destinul şi patriotismul adânc al acestui poet al elitei, al mulţimei, al energiei şi sufletului naţional pe care l-a înţeles mai bine ca oricare altul. Intr'un stil lapidar sunt descrise tipuri de eroi, obiceiuri, tradiţii populare, filozofie şi poezie.*

■

Hagi Dimitr, *este una din mândriile poeziei bulgare, balada lui Hristo Botev în care Hagi Dimitr cu tovarăşii săi se luptă în Balcani. Poporul nu vrea să creadă că el este mort şi i-a creat o legendă în care spune că el trăeşte în Codrii Balcanului şi va apărea din nou să îngrozească pe Turci. Eroul însângerat suferă. Soarele arde cu putere. Il plânge pământul, cerul, fiarele şi natura iar cobzarii îi cântă cântecul haiducesc. Ziua îl apără umbra iar noaptea luna şi stelele îl luminează; vântul adie, pădurea murmură, zânele îl mângâie, astfel că întreaga natură ia parte la tragicul destin al voinicului. In această baladă caşi în multe altele are ceva mistic, iar eroii se lamentează jalnic înainte de moarte.*

Străbunii

Este cea mai reprezentativă operă a romantismului slav, cuprinzând toate elementele care au inspirat această pagină a literaturii europene.

Este poema lui Adam Mickiewicz, născută din pasiunile patriotice, din sfâşierile dragostei, din frumuseţea limbei poloneze şi din cunoaşterea folklorului lituanian, scrisă atunci când Mikiewicz a fost nevoit să-şi părăsească patria şi pe tânăra femee iubită, pe Marylla.

Scene din sărbătoarea morţilor, aşa cum se obişnuesc în Lituania, în sate, se succed cu apariţii de fantome.

Sunt cei ce sufăr căci n'au suferit pe pământ, n'au iubit şi n'au arătat milă. Scenele fantastice în care păsările nopţii răspund spectrelor sunt luate din poezia populară. Figurile nenaturale de exaltaţi, de oprimaţi şi de persecutaţi, sunt ieşite din paradis sau infern.

Deasupra tuturor scenelor pluteşte figura blândă a iubitei.

E.

Străbunii — Sofia Strayjenska

VA AMINTIŢI DE LOLA-LOLA ?

Eroina faimosului roman „Ingerul Albastru" de ilustrul scriitor Heinrich Mann

„Ingerul Albastru" (Profesorul Unrat) e romanul tragi-comic al unui tiran pedant, feroce şi ridicol de pe tronul unei catedre, sufocatorul a zeci de generaţii şcolare, devenit cu timpul sperietoarea barocă a unui oraş întreg. In râvna lui de moralist excesiv, de cerber al disciplinei, urmăreşte pe elevii săi ştrengari până în cabaretul „La Ingerul Albastru", unde oficiază tânăra preoteasă a artei şi a dragostei şanteza Lola-Lola — care a inspirat incomparabilei Marlene Dietrich cel mai glorios rol al ei. Lola devine destinul şi pedeapsa acestui dârz moralist prins în mrejele şantezei. Evocarea lumii specifice a tavernelor, în care spumegă desfrâul, e, în roman, o capodoperă. Tragedia năruirii morale a tiranului — ajuns otreapă omenească — ia, sub pana măeastră a lui Heinrich Mann, proporţii ce'nfioară, crescând până la grandoare epică.

Cele câteva inscripţii sumare şi fugitive, ce cuprinde filmul, n'au putut da desigur decât o ideie vagă de frumuseţile cuprinse în sutele de pagini ale puternicei opere literare.

Cine nu va voi să citească, întreg, în româneşte, acest magistral şi pasionant roman — pe preţul de nimic de 12 Lei (260 pagini)?

E o adevărată lovitură editorială pe care a dat-o Editura „Adevărul" cu acest volum — special de Paşte — al valoroasei colecţii „Romanele Captivante".

Din călătoriile fantastice ale lui BILL GAZON

Au apărut până astăzi:

No. 1. — Cerşetorul orb.
No. 2. — Temniţa de sub apă.
No. 3. — Nebunul de pe şoseaua caravanelor.
No. 4. — Piatra roşie.
No. 5. — Zeul cu cornul de aur.
No. 6. — Printre piraţii chinezi.
No. 7. — In ţara soarelui roşu.
No. 8. — Misterul morţii depe vapor.

FIECARE VOLUM UN ROMAN COMPLECT ŞI COSTA NUMAI LEI 3

De vânzare la orice librărie şi depozit de ziare sau la Editura „Adevărul", str. Const. Mille 5, 7, 9, Bucureşti I.

Naufragiaţii dragostei

Citiţi ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

Peisagiu romantic polonez — Wojcieck Weiss

Napoleon I către Maria-Luiza

Doresc din toată inima să nu te descurajezi şi să-ţi îngrijeşti sănătatea. Ştii cât de mult atârnă fericirea mea de tine. Sărută-mi băiatul pe ochi. Scrie-i lui papà François *la fiecare opt zile, informează-l despre situaţia militară şi vorbeşte-i de simpatia mea pentru dânsul.*

Eu sunt perfect sănătos. Am călătorit toată ziua, inspectându-mi fortificaţiile. Armata întreagă e în mişcare.

Adio, scumpa mea Luiza; iubeşte-mă cât te iubesc eu, dacă lucrul acesta este cumva posibil pentru uşurinţa sexului vostru.

Cu tot gândul la tine. Soţul tău.

NAP.

In 18 (Aprilie), *la ora 2 după amiază.*

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din 16. Aflu cu mâhnire că n'o duci cu sănătatea aşa cum aş fi dorit şi că-ţi dai toată osteneala să-ţi sporeşti indispoziţia, amărându-te.

Am avut eri la masă pe ducesa de Bade.

Eu sunt sănătos. Pe-aici bate mereu vântul.

Mă gândesc la tine şi aştept cu nerăbdare să-mi scrii că te-ai restabilit.

O sărutare fiului tău. Cu tot gândul la tine.

NAP.

(Maienţa) *19* (Aprilie), *la ora 2 după amiază.*

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta în care-mi dai veşti despre băiat. Cred că cele două pastile sunt pentru faptul că a avut grijă să se gândească la mine.

N'aş vrea să mai ai dureri de stomac; fii veselă şi vei fi sănătoasă. Treburile îţi vor da puţin de lucru. Asta are să-ţi facă bine.

Eu sunt foarte mulţumit de sănătatea mea.

Adio, dragă prietenă. Cu tot gândul la tine.

NAP.

In 20 (Aprilie), *la ora 9 seara.*

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta. Aş fi vrut din toată inima să fiu lângă tine. Cea mai mare bucurie a mea e să te văd şi să-mi petrec viaţa lângă tine. M'a întristat ceiace mi-ai scris despre micul rege: sper totuş că-şi va recăpăta obişnuita lui poftă de mâncare.

Scrie-mi cum o duci cu sănătatea.

Aici e o vreme destul de frumoasă. Mai rămân câteva zile.

A avut loc o mică ciocnire de stradă la Veimar. Am înfrânt un regiment de husari prusaci şi am luat cincizeci de prizonieri, printre care şi un aghiotant al lui Blüker.

Dar asta nu-i cine ştie ce izbândă ca să merite să ne ocupăm de ea.

Adio, mio bene.

NAP.

Mai(enţa), în 21.

Pentru întâia dată apare, sub pana lui Napoleon, numele temutului general prusac, care-i va aduce, într'o zi, înfrângerea finală: Blücher.

La Weimar, împăratul a prezentat omagiile sale unei femei, care, spunea el, „avea capul unui mare bărbat": Luizei de Hessa-Darmstadt, soţia marelui-duce Carol-August de Saxa Weimar.

Buna mea Luiza,

Nu pot pricepe cum a trecut o zi fără să primeşti veşti dela mine. Aflu din scrisoarea ta din 19 că micul rege a început şi el să scrie.

Aştept să aflu că eşti deplin restabilită.

Iubeşte-mă, deoarece ştii bine cât de mult te iubesc.

Cu tot gândul la tine.

NAP.

(Maienţa) în 22 (Aprilie), la ora 7 seara.

Scumpa mea Luiza,

Azi e o vreme oribilă. Am răzit şi tuşesc, dar sper că la noapte are să-mi treacă. E o distanţă de 15 zile dela Paris până aici.

Aflu cu bucurie că micul rege e foarte cuminte şi că te iubeşte mult.

Cred că m'a uitat de tot, deşi doamna Monestqu(iou) îmi scrie că nu. Sărută-l de două ori din parte-mi.

Trebue să fi primit ştiri din Viena. Au fost câţiva curieri.

Cred că voi pleca mâine spre Erfurt. Trebue să-mi încep acţiunea. Regele Saxoniei a plecat la Praga spre a fi mai aproape de ai lui.

Au fost mici hărţueli în favoarea noastră între Elba şi Weser.

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine. Soţul tău.

NAP.

Mai(enţa), 23 Aprilie.

„Trebue să-mi încep acţiunea".

Sosind la Maienţa împreună cu Louis de Caulaincourt, marele său scutier, — al cărui frate fusese ucis la Moscova, — a dat peste o mare descurajare morală. Cele mai absurde svonuri circulau în ascuns. Intreaga Westfalie era frământată de nelinişte.

La Maienţa însă, „ca pretutindeni, ca totdeauna, împăratul era talismanul care ridica moralul administraţiei şi potolea spiritele".

Patru regimente din vechea gardă, pe care împăratul le trecu în revistă, îşi adăugară prestigiul lor la această acţiune de îmbărbătare.

Generalul Curial sosi cu alte douăsprezece regimente.

Trebuiau însă, să se grăbească: Buletinele de război trimise împărătesei-regente nu tăinuiau faptul că piaţa Thorn capitulase, că Dantzikul era ameninţat, că oraşele Stettin, Custrin, Glogau şi Spandau, în care Francezii aveau garnizoane, erau blocate; că garnizoana Wittemberg respinsese un atac foarte puternic.

In clipa când părăseşte Maienţa, la 24 Aprilie, la ora opt seara, spre a porni la luptă, Napoleon îi scrie Mariei-Luiza o scrisoare de deosebită însemnătate:

Scumpa mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din 21. Sunt mirat că papa François *spune că pacea depinde de mine, când de 4 luni n'a putut obţine încă nici un răspuns, — că în sfârşit Rusia a consimţit să înceapă negocierile.*

Scrie-i în sensul acesta; spune-i că n'are dreptate când afirmă că eu nu vreau pacea, de vreme ce el n'a consimţit să înceapă negocierile; dar dacă-i vorba să mi se impună condiţii fără negocieri, ca o capitulare, asta-i o socoteală greşită.

Roagă-l să ţină seama că prin aceasta nu se urmăreşte intrarea lui în război, căci în definitiv dacă-i vorba de pace trebuesc începute negocierile.

Or, sunt 3 luni de când i-am spus că sunt gata să închei pacea, şi el nu mi-a dat niciun răspuns. Fă-l să înţeleagă că ţara asta nu va îngădui să fie maltratată, nici să i se impună condiţii ruşinoase de către Rusia ori de Anglia, şi că, dacă astăzi am o armată de un milion de oameni, aş putea dispune de oricâţi aş dori, când Francezii vor şti că el vrea să ne jertfească furiei Englezilor.

Trimite scrisoarea prin curieri austriaci, ca să nu fie suspectată.

Eu sunt perfect sănătos, deşi aici e foarte frig.

Adio, draga mea. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Maienţa, 24 Aprilie.

Buna mea Luiza,

Voi pleca astăseară la ora 9 spre Erfurt, unde voi sosi mâne în 25, dar asta va face să întârzie cu câteva zile scrisoarea de faţă. Sunt sănătos. Sărută-l pentru mine pe micul rege.

Am aflat cu plăcere că doamna Montesquiou s'a însănătoşit.

Cu bine, draga mea. Sufăr ştiindu-mă departe de tine. Cu tot gândul al tău.

NAP.

Maienţa, 24 Aprilie.

Dulcea mea prietenă,

Am sosit cu bine la Erfurt, în 22 de ore. Iţi scriu două rânduri înainte de-a mă culca.

Adio, draga mea.

NAP.

Erfurt, în 25.

Erfurt! câte amintiri plăcute evocă acest frumos oraş saxon, umbrit de vestita pădure a Turingiei. Aci l-a întâlnit Napoleon pe Goethe. Şi tot aici a întrunit el, în 1808, un mănunchi de regi într'un congres pacific, oferindu-le drept amuzament, un regal vrednic de zei: audierea lui Talma în „Moartea lui Cezar". In „Oedip", cuvintele „prietenia unui om mare e o binefacere a zeilor", au stârnit aplauze frenetice. Atât de puternică era simpatia ţarului Alexandru pentru Napoleon. Iar acuma...

Acuma, tot la Erfurt, Napoleon îşi trece în revistă garda şi o divizie a corpului 6 de armată, spre a porni împotriva lui Alexandru.Din toate părţile imperiului ţâşnesc prin toate drumurile, valuri de soldaţi, venind la întâlnirea fixată de împărat, care acuma dispune în adevăr de-o mare armată.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 23. Aflu cu bucurie că-ţi îngrijeşti sănătatea, că micul rege e bine şi că prezenţa lui constitue pentru tine o mângâere.

Eu sunt sănătos. Treburile îmi merg bine. Vremea e superbă. Te iubesc şi sunt sigur că nu te îndoeşti de asta. Te-ai fi putut împărtăşi în public dacă asta ţi-ar fi făcut plăcere. Aştept cu nerăbdare să-mi scrii ce are să-ţi spună Schwaeberg.

Te rog să-i scrii lui papa François *să nu se lase convins a intra în război.*

Adio, draga mea. Cu tot gândul al tău.

NAP.

Erfurt, în 27, la ora 6 seara.

La Paris, Napoleon s'a despărţit de Schwarzenberg, tovarăşul său de luptă din Rusia, dându-i întâlnire:

„Voi fi în primele zile ale lunii Mai pe malul drept al Elbei, cu trei sute de mii de oameni. Austria va putea să-ţi dea o sută cincizeci de mii de oameni pentru armata din Cracovia, împrăştiind în acelaş timp treizeci sau patruzeci de mii de oameni în Boemia. Iar în ziua când vei ajunge pe malul Elbei, vom porni toţi deodată împotriva Ruşilor. Numai în felul acesta vom izbuti să pacificăm Europa".

Apoi Napoleon a plecat brusc din Maienţa.

Schwarzenberg n'a cutezat să spună „Nu !" împăratului. Dar, împreună cu slaba Maria-Luiza, cu Maret, duce de Bassano, el stărue asupra duşmăniei care creşte în Europa împotriva Franţei şi asupra imposibilităţii Austriei de a intra în război contra Germaniei.

Şi, contrar aşteptărilor lui Napoleon, Austria îşi va retrage din luptă trupele.

Nu va fi decât o primă etapă pe căile destinului.

Draga mea,

Iţi scriu în grabă. Am primit scrisoarea ta din 25 Aprilie. Eri, în 29, am avut o uşoară ciocnire în orăşelul Wesenfeld ((Wissenfels).

Generalul Souham, împreună cu divizia lui, a dat peste cap o divizie rusă de vreo 5—6.000 de oameni, provocându-i pierderi simţitoare.

Eu sunt sănătos. Voi dormi în seara asta la Veselfeld. Am stabilit legătura cu vice-regele, care se află la Mersebourg.

Adio, mio bene. Cu tot gândul.

NAP.

Naumburg, 30 Aprilie.

Trad. de H. BLAZIAN

(Urmează)

Regele George al V-lea

George al V-lea a sărbătorit al 25-lea an al domniei sale, care reprezintă în faţa lumii consolidarea unităţii Imperiului Britanic, printr'o guvernare parlamentară.

Intr'o sară de Mai, Sir Edward Grey, decedat acum de curând, auzi depe balconul casei sale, pe vânzătorii de ziare strigând: „Moartea Regelui", *iar Asquith primi o telegramă pe cuirasatul pe care călătorea, care-i anunţă marele eveniment.*

A doua zi, Regele George al V-lea depuse jurământul tradiţional. Nefiind destinat tronului, căci era al doilea fiu al

REGELE GEORGE V-lea

Regelui Eduard, el primise o educaţie mai complectă şi mai variată de cât cea obişnuită pentru prinţii moştenitori.

După ce se căsători cu vara sa Mary, călători în India, Noua Zelandă şi Australia unde prezidă parlamentul unei naţiuni cu o întindere cât suprafaţa Europei.

După moartea Reginei Victoria, primi titlul de prinţ de Galles, (fratele său mai mare murise maii înainte) şi se pregăti pentru afacerile externe sub conducerea tatălui său, mare diplomat, care-l consideră în curând ca pe marele său ambasador.

Inainte de a se însura şi pe când trăia fratele său, el intra-se la şcoala de marină şi se îmbarcase din propria lui dorinţă pe vasul-şcoală, pe care a parcurs mările tropicale şi a vizitat Dominionul, terminând în cea mai strictă disciplină şcoala navală. Din această epocă de pregătire a rămas cu o cunoştinţă desăvârşită a multor probleme pe care nu ar fi dobândit-o alt-fel

Indată după suirea pe tron, calităţile sale de monarch constituţional fură puse la probă. Asquith propusese interzicerea Camerei Lorzilor de a respinge proectele de lege prezentate de trei ori de către Camera Comunelor. Două alegeri într'un an, nu putuseră stabili un acord între guvern şi Camera Lorzilor. Opinia publică începuse a da semne de nelinişte. Atunci Regele George, prin intervenţia sa personală a făcut pe Lorzi să primească aşa numitul Veto-Bill. *Iar gestul acesta democratic, i-a câştigat imediat inima poporului şi a contribuit mult la stabilitatea unităţii naţionale în ajunul marelui război.*

Ceva mai târziu Irlanda îşi cere parlamentul său. Regele George convoacă o conferinţă de partizani şi adversari, cântăreşte argumentele, dar deciziunea se amână din cauza izbucnirii războiului mondial. Şi aci Regele George intervenise pe lângă Ţarul Rusiei spre a încerca o împăcare, dar fusese prea târziu, căci Germania declarase război Rusiei. In timpul războiului de şi, după constituţie, Regele nu are dreptul să ia parte activă, el vizitează de patru ori frontul şi influenţa sa morală este imensă.

După război el a dus o luptă neîncetată pentru a susţinea autoritatea parlamentului şi a contribuit la concilierea partidului laburist, dovedind un mare spirit de imparţialitate, care s'a manifestat şi în timpul grevelor dela 1926 şi în 1931, cu prilejul formării guvernului naţional, din chair iniţiativa sa.

In conferinţa imperială din Londra, a avut iarăş un rol preponderent. Această conferinţă s'a terminat prin statutul de la Westminster, care dă o autonomie complectă parlamentelor Dominionului, dar le pune direct sub autoritatea regelui, ceia ce este un mare act în politica lumii, sub aparenţa sa simplă şi fără pretenţii.

Românii în străinătate

Alexandra Bălăceanu

Vestea, adusă de ziare, a importantului premiu pentru sculptură obţinut la Londra de d-ra Bălăceanu ne-a pricinuit o îndoită bucurie: aceea de a vedea încununate de succes eforturi de realizare şi desăvârşire în care am avut întotdeauna o egal de caldă şi justificată încredere precum şi aceea de a avea prilejul să vorbesc despre darurile, cu totul remarcabile ale acestei tinere şi înzestrate artiste care excelează atât în portretul — şi în general studiul de expresie — în ulei cât şi cel în piatră.

In momentul, însă, de a folosi acest prilej, mă simt mai stânjenit decât m'aş fi putut aştepta.

Intr'adevăr, în creaţiile d-rei Bălăceanu este ceva atât de proaspăt şi de viu — primul lucru care frapează fiind extraordinara impresie de viaţă, de căldură, de omenesc ce se desprinde din ele — încât îmi apare fastidioasă inevitabila înşirare de termeni ai clasicului vocabular al oricărei cronici de acest fel. Din fericire, însă, câteva admirabile reproduceri vor lăsa să vorbească, ele însile, plăsmuirile eşite de sub mânile transmiţătoare de inefabil şi de sub dalta cizelatoare a frământărilor de gând şi suflet încremenite în piatră.

Elevă a lui Andre Lhôte, pe care l-a ales de profesor, atrasă tocmai de tot ce este intelectual şi intelectualizat în arta marelui pictor, d-ra Bălăceanu fără a se lăsa întru nimic influenţată de maniera maestrului, nu a făcut decât să adâncească latura interioară a realizărilor sale plastice ce reprezintă, toate, exteriorizări de momente esenţiale de viaţă lăuntrică.

Cele două capete de expresie precum şi acel admirabil trup de adolescentă — care i-a adus premiul şi care evocă ceva din graţia turbure şi neliniştea unora din poemele lui Rimbaud, ilustrează elocvent esenţa artei d-rei Bălăceanu: spontaneitate, vigoare şi în acelaş timp fineţe de nuanţare atât în concepţie cât şi în expresie.

I. IGIROŞIANU

Viaţa Românească

A apărut „Viaţa Românească", anul XXVII No. 3—4, revistă de literatură, ştiinţă şi ideologie cu următorul sumar:

Etnicul în politică de C. Rădulescu-Motru; Fereastra cu glastre de Tudor Arghezi; Talentul oratoric de I. Petrovici; Desen de primăvară de Demostene Botez; Reforma Constituţională de Eugen Crăciun; Eri, alaltăeri şi azi de Gala Galaction; Teatrul lui André Gide de Gabriele Oprescu; Divorţ de Romulus Cioflec; Note pe marginea cărţilor de Petre Pandrea; Documente omeneşti (lustragiul lui Carageale, Stafia) de Al. Negrea şi T. Răşcanu; Creaţie şi fascism de Alexandru Mihăileanu; Cronica economică (Budgetul, comerţul exterior, creditul şi moneda) de Dr. Ernest Ene; Chenare critice (despre critici: Amintirile colonelului Locusteanu; O. Han, Sculptorul Paciurea; Doi oaspeţi, G. Bertoni şi L. Brunschwieg) de Ilariu Dobridor; Cronica ideilor (criza regimului paralmentar) de Mircea Mancaş; Cronica socială (adevărata revoluţie a lui Roosevelt) de V. G Beldie; Cronica filosofiei (antologia realităţii sociale) de N. Tatu; Cronica externă de T. Cristureanu; Cronica cinematografică de D. I. Suchianu.

Recenzii, revista revistelor române şi străine, etc., etc.

Asociaţia Iancovescu - Lisette Verea

E o promiţătoare combinaţie, această trupă, care se înjghează graţie d-lui Iancovescu şi d-rei Lisette Verea tocmai când elita provinciilor vine în Capitală.

Şi e promiţător însuşi repertoriul început cu „Lohengrin" — o pastişare comică a operei wagneriene, transpusă cu multă inventivitate decorativă la... Balcic.

Autorul, Aldo de Benedetti, a dovedit cu „Nu te mai cunosc" că posedă noui mijloace de a ne înfăţişa situaţii comice, fără să cadă câtuşi de puţin în grosolănia (acum, uitată, însfîrşit!) a operetei „Faust pe dos".

Cu Talianu, Dina Cocea, Lungeanu, Scărlătescu şi N. Matei, — „Luna Bucureştilor şi teatrul „Excelsior", împreunaţi ca manifestare vizuală, cu fanteziile Feodorov-Caramanlău, — vom ajunge, poate, la reînvierea râsului uşor şi sănătos.

LISETTE VEREA

Profeţii profesionale

Acum şase ani s'a reprezentat la Bucureşti un film care se numea „Romanul unei femei pierdute". Filmul era american, cu dubbing nemţesc. Un prim cusur. Al doilea cusur: rula în „sezon mort" (Iulie). Al treilea cusur: eroina era o actriţă total necunoscută.

Decât, iată şi calităţile: filmul era foarte inteligent făcut; artista necunoscută dovedea un remarcabil talent; şi, însfârşit cine observa mai atent constata că în permanenţă cuvintele germane suprapuse se potriveau exact cu jocul interpretei, ceea ce dovedea că acest joc era principalul, iar textul vorbit o simplă garnitură. Imi aduc aminte că de vreo două trei ori m'am întors să recitesc afişul şi să-mi însemn numele actriţei, nume de care auzeam pentru prima oară şi pe care într'una îl uitam. Acum însă ar fi imposibil să-l mai uit, căci între timp necunoscuta a devenit celebră şi se chiamă Barbara Stanwick.

MARLENE DIETRICH

Barbara Stanwick şi Marlene Dietrich sunt în cariera mea două profeţii de care pot fi deplin satisfăcut. Amânduror acestor actriţe, pe când nimeni nu le cunoştea, le-am prezis succese strălucitoare şi proximă celebritate.

Asemenea profeţii nu mi se întâmplă să fac des. In afară de cele două, nu m'am mai încumetat la asemenea viziuni optimiste ale viitorului decât odată. Şi beneficiara, Elissa Landi, nu mi-a dat până acum prea multă dreptate. Am crezut a vedea în ea un interesant talent cu ocazia a două filme: „Loteria diavolului" şi „Paşaport pentru Iad" (Condicuţa galbenă" nu contează). După asta, am avut de înregistrat câteva roluri lamentabile, cu o singură excepţie: „Când luminile se sting"; din nefericire, rolul din acest film (rol pe care îl juca, recunoaştem, foarte bine) i-a stricat în filmele ei ulterioare, căci a încredinţat-o că un anumit permanent neastâmpăr din şolduri şi din umeri este de un excelent efect artistic. Ceea ce nu-i foarte adevărat. Asta se potrivea cu personajul jupânesei care se dădea drept contesă în ochii unui prinţ care în realitate era lacheul acestuia din urmă. Dar asemenea lucruri cu totul speciale nu se potrivesc în orice rol. Iată de ce „Când luminile se sting" — care a fost pentru Elissa Landi un mare succes — a însemnat în acelaş timp o catastrofa pentru cariera ei ulterioară.

Reamintesc toate astea pentru că-s încredinţat că totuşi nu m'am înşelat; că odată şi odată Elissa Landi o să ne dea — cum se zice — o „creaţie" de bună calitate. Ce importanţă are un fiasco sau chiar mai multe. Marlene Dietrich, mediocră în „Song of Songs", n'a fost ea francamente proastă în „Caterina II-a"? Şi toate astea nu o împiedică să fie o mare artistă, care o să ne mire cândva cu cine ştie ce lovitură neaşteptată.

Nu trebue să ne descurajăm nici cu Elissa Landi. Un actor face ce i se spune. Dacă ce i se spune nu i se potriveşte, actorul e acela care plăteşte mai scump greşala. Dar tocmai de aceea suntem datori să discernem coecifientul de ghinion inerent profesiunii eminamente pasive a actorului de cinema, şi să distingem pe acela care, cu ajutorul unui regisor perspicace, ar putea da lucruri excepţionale. Şi încă odată: sunt încredinţat că Elissa Landi e dintre aceste exemplare de bună rasă pe care se poate paria persistent, indiferent dacă vom pierde de vreo câteva ori miza. Este în masca acestei actriţe material de profunzime, de tristeţe şi de mister, care vor fi, odată, puse în valoare. Nenorocul ei e că are corp frumos — ceea ce face să i se dea roluri de dansatoare — apoi tinereţe — ceea ce îi atrage roluri de „cochetă" (ceeace, doamne fereşte, nu-i).

Vi s'a întâmplat vreodată să vă găsiţi în faţa unei porţi ce dă pe o curte mare a unei case închise, de unde n'aţi văzut nici odată ieşind vreun om? Uşile şi ferestrele casei par a încuia, îndărătul lor milioane de mistere, mistere banale dar tot atât de răscolitoare. Niciun aranjament de arhitectură nu-i capabil să dea unei case un farmec mai pătrunzător ca acest aspect de mister închis.

Tot aşa-s şi unele fizionomii. Ne dau, de la început sentimentul că, îndărătul uşilor şi ferestrelor — al gurii şi ochilor — „se petrece ceva", ceva pe care nu-l ştim. Elissa Landi are tocmai o asemenea fizionomie.

Un regisor bun poate găsi la ea cea mai fecundă calitate cinematografică pe care o poate oferi un obraz omenesc. Calitate rară, căci este incompatibilă cu o mască gata-tragică şi cu trăsături bunioară de „femee-fatală". Misterul dinapoia feţii trebue să contrasteze cu trăsăturile perfect normale — aproape joviale — ale fetii. Şi-i tocmai ce are Elissa Landi. Este, privită întâi, o simplă fată frumoasă. Dar exploatată cum se cuvine, figura ei poate fabrica mister, — cel mai preţios ingredient pentru cinematograf şi pentru artă în genere.

Iată de ce e o barbarie să i se încredinţeze roluri de „cochetă" uşoară unde nu poate da decât cel mai garantat fiasco.

Filme româneşti

Cu parale puţine, cu entuziasm foarte mult şi cu o pricepere technică pare-se destul de onorabilă, un grup compus din trei sau patru oameni (care şi-au procurat cum au putut aparatura) vor să facă două filme româneşti. Unul de metraj normal (2000 m.), o comedie muzicală cu viaţă bucureşteană şi cu majoritatea interpreţilor ne-actori, şi cu alt film mic (o jumătate de oră), film de avangardă, fără actori, film de fotografii artistice.

Nu ştiu ce va da. Singura dată cunoscută mie este că animatorul acestei afaceri îmi pare un om serios, priceput (a lucrat multă vreme cu René Clair), şi, după câte am văzut, mare duşman al vulgarităţii (care e principalul cusur în arta dramatică românească).

In tot cazul, chiar dacă dă greş, este un profit. Căci un eşec e o indicaţie utilă pentru ce nu trebue *să facem.*

Filmele vor fi gata înainte de toamnă.

Greta Garbo

In Dreptul Constituţional modern există un principiu pe care juriştii englezi îl rezumă prin formula: „the King can do no wrong", adică „regele nu poate face rău". Această regulă o putem aplica fără teamă marei actriţe Greta Garbo. Ea nu poate niciodată juca prost. Niciodată. Pe tot ce pune mâna, preface în artă bună. Chiar când filmul e prost. Chiar când filmul e „The painted vail". Ceea ce face să ne pară rău că marele talent al Gretei Garbo a fost laş întrebuinţat la salvarea unei opere care merita, în cel mai bun caz, să nu se nască.

„The painted vail" trebue văzut, pentru că e o crimă să se scape un singur cuvânt rostit de Greta Garbo. Dar „The painted vail" este categoric prost. Găsim în el greşeli grosolane, ca de pildă conversaţii de „cultură generală": eroii discută foarte „Kulturgeschichtlich" — dar foarte puţin „Kulturgeschicklich" — (scuzaţi calamburul)— discută, zic, dacă valoarea lui Buda e mai mare decât a lui Confucius sau viceversa. Asemenea regretabile lucruri, cari în roman sau poezie sunt simple mitocănii, în film devin catastrofe. Altceva. Greta Garbo şi junele-prim se sărută. E primul lor sărut în faţa lui Dumnezeu şi a Spectatorului. Asta merită o inaugurare mai specială. In consecinţă — ce credeţi că face regisorul? Pe ultimele acorduri ale sărutului în curs lasă să cadă întunerec progresiv din care ţâşnesc două trei jerbe de scântei, o ploaie directă de aur gazos pe fond de monument chinezesc. Este un foarte luxos şi fastuos mod de a pune în valoare un sărut — clasa-întâi. Iar spectatorului, în tot acest timp, nu-i vine să creadă.

GRETA GARBO

Dar repetăm, nu are importanţă. Greta Garbo „can do no wrong".

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

Concert simfonic de muzică românească

După închiderea stagiunii oficiale, orchestra Filarmonică ne-a mai oferit, sub conducerea d-lui *Alfred Alessandrescu*, un concert suplimentar închinat — având-se în vedere ziua de 10 Mai şi Luna Bucureştilor — muzicii româneşti.

Fără să fie într'adevăr reprezentativ nici pentru vreuna din solemnele împrejurări, nici pentru muzica românească, acest concert a reunit nume şi opere de valoare — şi iarăşi, fără să fie ilustrat prin lucrările sale de căpetenie, numele lui *George Enescu* a strălucit între toate cele de pe program. Un avânt tineresc cuceritor şi-o bogăţie ritmică şi melodică ce nu se pot regăsi în *„Rapsodiile"* d-lor *Stan Golestan* şi mai ales *George Enacovici*, fac din *„Poema Română"* şi din *„Rapsodiile"* lui *George Enescu* operele atât de cunoscute şi de iubite de toţi.

Primul număr al programului a fost un *„Concerto grosso"*, croit după cel mai clasic tipar haendelian şi folosind un motiv din acelaş isvor, de d. *Filip Lazăr*.

Deşi urmărind însă de aproape modelul, prin ţinuta lui frumoasă şi forma nu numai corectă, ci originală în literatura noastră muzicală, concertul d-lui Lazăr e o operă din cele mai interesante şi plăcute. Calificative ce se potrivesc tot atât de bine poemului simfonic „Acteon", de d. *Alfred Alessandrescu*, dirijorul întregului concert — lucrare colorată puternic de influenţa muzicii franceze (a lui *Debussy* în special) dar având şi un farmec propriu de netăgăduit.

Patru motive de căpetenie se desprind din ţesătura poemului ce comentează muzical povestea tânărului Acteon îndrăgostit de Diana şi preschimbat de zână, drept pedeapsă, în cerb; motive ce zugrăvesc pe cei doi eroi şi cele două momente — mai adevărat, *tablouri* — principale: baia Dianei şi vânătoarea, o eleganţă şi-o graţie senină proprii muzicii franceze dar şi celei a d-lui Alessandrescu şi adecvată caracterului clasic al legendei, disting întreg poemul.

EN.

Caleidoscop editorial

Dr. jur. Petre Pandrea: Beiträge zu Montesquieus deutschen Rechtsquellen. (Einer Untersuchung der hinterlassenen Manuskripte).

Autorul atacă vechea problemă a împărţirii tripartite a puterilor în stat, de astă dată nu pe baza faimosului capitol XI din *L'ésprit des lois*, ci pe baza manuscriptelor inedite lăsate de Montesquieu.

Rezultatele acestor cercetări făcute la Bibliothèque Nationale din Paris, sunt dintre cele mai interesante. Nu e vorba la Montesquieu de influenţe exclusiv engleze cum se credea până acuma, ci a lucrat cu tablouri şi izvoare spaniole, romane şi mai ales izvoare din vechiul drept roman.

Montesquieu găseşte o balansare a puterilor pentru a obţine controlul reciproc, în instituţiile juridice descrise de Tacit în Germania. Utilizarea sui generis a lui Montesquieu, a unor monumente juridice ca „Leges barbarorum", „Lex Frisiomem", „Lex Visigothorum", etc. dovedesc că nu e vorba de o copiere în „L'esprit des lois" a instituţiilor engleze, ci de o creaţie a technicei juridice cu baze mult mai largi.

Cercetarea laboratorului creaţiei lui Montesquieu este făcută de d. Pandrea cu o deosebită pespicacitate şi cu utilizarea celor mai ascuţite arme din arsenalul ştiinţelor moderne.

In lucrarea d-sale, Montesquieu se dovedeşte ca una dintre personalităţile cele mai sclipitoare ale epocei de tranziţie între lumea feudală şi lumea nouă liberală, încoronată cu marea sguduire de la 1789

Deşi făcea parte dintr'o clasă cu toate privilegiile, Montesquieu, baron de la Brède, ca şi contele de Noaïlles într'o memorabilă şedinţă s'a desbrăcat de prejudecăţile clasei sale pentru a săvârşi în teoria statului, una dintre cele mai mari revoluţii spirituale. In locul teoriei statelor decizioniste şi autoritare, Montesquieu a introdus controlul cetăţenesc de fiecare zi prin imaginarea unei tehnici specifice: împărţirea exerciţiului suveranităţii naţionale în trei parcele deosebite care să se controleze cu reciprocitate.

Această ingenioasă tehnică a fost preluată tale quale de toate constituţiile europene născute după revoluţia franceză şi după 1848, anul libertăţilor populare.

Aşa s'a născut tehnica constituţională în Europa!

Cu ajutorul lui Montesquieu s'au găsit mijloacele tehnice de garantare a libertăţilor şi de închegare a Statului-lege.

Lucrarea d-lui Pandrea va interesa cercurile ştiinţifice prin contribuţia originală, cu noi documentări aduse asupra acestei probleme.

Minunea din Tibeia

Cu sufletul împovărat de greutatea multor taine, Ilarie îşi cerceta viaţa şi nu-şi găsea împăcarea gândurilor. Işi depăna firul amintirilor, şi se îngrozea: vedea numai umbre de morţi. Nu-şi găsea nici un refugiu, nici un loc de mărturie, şi nu avea un suflet lângă el, căruia să i se destăinuiască. Iar fiinţa i se chinuia, tocmai din pricina asta.

Odată se gândi să urce la schitul din munţi, unde se afla un bătrân sihastru, povăţuitor de bine şi mântuitor de suflete.

Işi luă merinde în desagă şi porni la drum.

Calea îi era aspră. Suia mereu în piept şi străbătea cărări înguste pe margeni de prăpastii, unde plutea întuneric de iad.

Când noaptea se lăsa ca un văl des, în pădure nu se mai auzea decât vântul trecând prin copaci şi foşnetul frunzelor uscate. Atunci i se părea că-l urmăreşte cineva care vrea să-l sugrume. Şi, cu multă groază, după trei zile de mers, zări luminişul schitului.

Aici era o poiană înconjurată cu brazi pitici, iar pe jos un covor de iarbă smălţuit cu mii de flori. Schitul era mic, din bârne de lemn ros de cari şi înegrit de vremuri. Singura podoabă ce mai avea, era muşchiul după el şi edera agăţătoare ce îi acoperea pridvorul ca o perdea bogată.

In prag şedea pustnicul cu barba albă ca neaua. Lui Ilarie i s'a părut că vede un Sfânt. Cu ochii smeriţi şi-a scos el căciula şi a grăit:

— Sărut mâna, taică părinte...

— Bun sosit, fiule.

— ...

— Ce vânt greu te aduce în creştetul munţilor?

— Păcate mari, taică părinte...

— ...

—Mi-i bolnav sufletul...

Aşa au început vorba. Mai apoi au asemănat înaltul cerului cu viaţa adevărată, şi fundul de prăpastie cu drumul spre moarte; până când, răcorit cu apa celui mai rece izvor de vârf de munte, dintre oameni venitul începu să-şi tânguiască durerea:

— Odată veneam cu vitele de la păşune. Dobitoacele nu prea avuseseră ce să pască; tocmai treceam pe lângă otava dregătorului; şi le-am abătut în avutul omului bogat.

— ...

— ...

— Numai atât ai greşit?

— Ba...

— ...

— Eram în ajunul Crăciunului, când tot satul vuia de ţipătul porcilor înjunghiaţi. Numai eu care zăcusem mult, nu mi-am putut cumpăra un purcel. Atunci m'am gândit că n'o fi mare păcat, dacă oi fura un godăcel dela vecin, om gospodar şi îndestulat. Şi astfel am făcut; şi m'am ospătat bine de Sfintele sărbători...

— ...

— Păcate, Prea Sfinte, păcate mari!

— Şi tot numai într'atâta ai păcătuit?

— Ba...

— ...

— Părinţii mi-au murit de mult, şi mi-au lăsat un frate mai mic, pe care ar fi trebuit să-l îngrijesc. La casa bătrânească avea şi el parte. Eu i-am spus că tata a lăsat cu limbă de moarte să fie casa numai a mea. Din pricina asta, copilul a plecat în străini, şi am aflat că şi-a pus capăt zilelor. Iar acum... îl văd mereu înaintea ochilor...

— ...

— ...

— Isprava asta, fiule, îi cu adevărat pricină de pedeapsă dumnezeiască...

— ...

— Dar...

— Şi-am mai păcătuit, Preacuvioase, am mai păcătuit... Am furat mereu, am făcut negustorie strâmbă, şi am luat camătă multă...

— Cerul să te învrednicească, fiule, să rămâi până la sfârşitul vieţii pocăit... Alţii au vărsat sânge, taică, sânge mult... Inaintea Atotputernicului se pot mântui şi unii şi alţii... Să faci cum orânduesc eu, şi s'or auzi rugăciunile mele în cer...

— ...

— Să te încredinţezi bisericii des, şi să asculţi cu luare aminte de învăţăturile Scripturii... **Să posteşti o săptămână post** negru, şi să faci o sută de mătănii la culcare şi altă sută la sculare... Şi mai presus de toate să te gândeşti că este un Dumnezeu care vede, şi iartă cu bunătate mare, tot...

Ilarie sărută mâna duhovnicului şi, după o clipă de şovăire, dădu să se întoarcă obosit pe aceiaşi cale înapoi.

Dar greutatea de pe suflet îl apăsa mai rău, şi nu putea lua îndemn de drum. Duhovnicul se uită mirat şi pricepu.

— Ce este, fiule?

— ...

— S'ar părea că ai uitat sfârşitul spovedaniei.

Ilarie se întoarse în loc cu mişcări încete, şi adeveri:

— Am mai ucis... Preacuvioase Părinte, nouăzeci şi nouă de oameni...

Duhovnicului i se păru că se învârtesc pădurile împrejurul lui.

— Cum se poate una ca asta, fiule?

— ...

— Ori vrei să râzi de mine...

Ilarie plecă ochii în pământ.

— Ba... îi adevărat preacuvioase... cum îi adevărat că nimeni nu vede soarele, dacă are albeaţă:

— Ii adevărat?

— ...

— Dacă-i aşa, omule, numai focul iadului şi chinurile lui te vor putea mântui de-atâtea păcate!

Şi bătrânul pusnic îşi puse mâna la cap, clătinându-l îngrozit.

— Să ucizi atâtea suflete!

Se uită, apoi, la monstru, pătrunzător, şi dădu să plece. Dar... căutătorul de mântuire căzu sfârşit în genunchi, împreunându-şi mânile:

— Fii, taică părinte, bun cu mine, păcătosul, şi nu mă dispreţui ca pe-un câne râios...

— ...

— Dacă nu găsesc povaţă pentru iertarea păcatelor nici la Sfinţia ta, nu-mi rămâne decât să-mi vâr gâtul în ştreang... Nu mai pot trăi de povara istor păcate...

Pe bătrânul sihastru îl pătrunse mila creştinească, şi-l ridică de jos.

—Ascultă, fiule; mă duc să-mi întreb cugetul: Ce-ar trebui să faci pentru împlinirea dorinţei tale, aprinsă ca focul?

Şi pusnicul intră în chilie.

Ilarie se aşeză pe banca de lemn putrezit de ploi, şi rămase pe gânduri.

Intr'un târziu, spre asfinţit, paşii bătrânului creştin se auziră din nou lângă el.

— Ascultă, fiule! Poate Marele Sfânt s'o îndura şi te-o mântui, dacă faci tot ce cugetul m'a sfătuit să te îndemn. Să tocmeşti cu bani munciţi un loc la margine de drum, şi să baţi în cele patru colţuri ale lui, patru ţăruşi uscaţi. Pe loc să răsădeşti în fiecare an sămânţă de harbuz; iar vara, când fructul va ajunge copt, să nu rămâe trecător cu drum prin faţa locului rodit, căruia să nu-i dăruieşti un fruct. Şi astfel făcând, să te uiţi mereu la cei patru ţăruşi uscaţi din colţurile pământului tău. Când îi vei găsi înmuguriţi, să ştii fiule, că Milostivul ţi-a trimis iertarea lui.

Ilarie se însenină la faţă. Ingenunchie înaintea sihastrului, bătu mătănii, îi sărută mâna cu adâncă evlavie, şi se îndemnă la drum.

A trecut prin aceleaşi păduri întunecate şi pe lângă aceleaşi prăpăstii înfiorătoare. Dar acum avea multă şi puternică tărie sufletească, întrucât cobora să-şi găsească munca pentru iertarea de totdeauna.

Ilarie îşi tocmi cu bani munciţi, în ţinutul ce se chema Tibeia, bucata de pământ, aşa cum îl povăţuise pusnicul. In mijlocul ei îşi ridică o colibă sărăcăcioasă, pentru adăpost de vreme rea, şi puse, aşa cum îi era poruncit, în cele patru colţuri ale ţarinei, patru ţăruşi uscaţi, aleşi din lemnul stejarului, pentru că lungă avea să fie vremea aşteptării, şi lemnul nu trebuia să putrezească.

Şi, în împlinirea poruncii bătrânului creştin, se scula zilnic decunoapte şi muncea cu sârguinţă locul sădit cu harbuji în aşteptarea coacerii rodului hotărît să răcorească setea drumeţilor. Iar când rodul s'a copt, întocmai aceleiaşi poveţe, nu rămânea trecător nedăruit cu **fruct potolitor.**

Unii îl blagosloveau; alţii îl nesocoteau, pentru că le dădea necerutul dar, cu sila.

Şi astfel au trecut ani şi ani, de Ilarie le uitase şirul.

In fiecare dimineaţă alerga într'un suflet la ţăruşii din cele patru colţuri să-i vadă, cumva, dacă nu s'a împlinit minunea pentru care muncea zi de zi. Dar minunea nu se împlinea. Iar Ilarie ajunsese alb ca neaua. Din pricina asta, credinţa în Dumnezeu îi slăbea.

Dar iată că într'o zi i se arătă venind în zare un călăreţ în goană, ca o nălucă.

Ilarie îi ieşi întru întâmpinare cu fructul.

Era un fiu de sătean, voinic.

— Stai, flăcăule, şi ia harbuzul ista, că ţi-o fi gura uscată, cumva, de-atâta goană...

— Nu iau nimc... Mă grăbesc... Lasă-mă...

Ilarie îi apucă puternic armăsarul de dârlogi, şi scrâşni din dinţi:

— Ba trebue să ei!

— ...

— Pentru asta m'am aşezat aici... Să nu scape un drumeţ nedăruit cu fruct răcoritor... Cu voe, sau fără voe...

Flăcăul se grăbea zor mare. Şi, fierbând de mânie, dădu să smuncească armăsarul din mâna lui Ilarie. Acesta, însă, îl ţinea zdravăn.

— Lasă-mă, că vreau să stric o logodnă...

Ilarie se făcu negru. Nu vedea nimic înaintea ochilor. Şi ţinea cu străşnicie armăsarul înspumat. In mintea lui întrezărea pe călătorul care-i scăpa nedăruit, şi din pricina căruia truda lui de ani grei, urma să ia sfârşit rău.

„Tot am ucis eu nouăzeci şi „nouă de oameni. Dacă e vorba „să mor fără mântuire cerească, împlinesc o sută de omo„ruri".

Şi gândind aşa, scoase junghiul dela brâu, şi-l înfipse în pieptul flăcăului cu repeziciunea unui fulger; înecat în sânge, flăcăul se rostogoli depe armăsar în şanţ, ca un buştean.

Cu mânile ţepene, atârnate în jos, cu ochii holbaţi şi gura căscată, Ilarie se îndreptă gârbovit înspre ţăruşul uscat din colţul mai apropiat de el.

Dar... deodată... spre suprema lui mântuire, văzu ţăruşul înmugurit.

Ilarie căzu la pământ, începu să facă mătănii şi cruci, nesfârşite.

Apoi sări năuc, şi alergă la ceilalţi ţăruşi.

Da, erau toţi patru înmuguriţi.

Incredinţat de împlinirea minunii, începu să pipăe ficare mugurel plăpând.

El, ticălosul cel mare, a fost iertat de bunul Dumnezeu!

Şi gândul i se înălţă înspre sihastrul din creştetul munţilor, către care îşi îndreptă fuga trupului.

Calea i-a fost scurtă şi uşoară; i se părea că zboară pe aripile sufletului despovărat.

La schit, sihastrul îl întâmpină cu aceeaşi bunătate duhovnicească. Dar, mare i-a fost groaza, când păcătosul ucigaş a nouăzeci şi nouă de oameni, avea mânile pline de sânge.

— Ce oare ai mai făptuit, nevrednicule?

— Au înmugurit ţăruşii uscaţi din colţurile pământului răsădit cu sămânţă de harbuji, preacuvioase!

Sihastrul se uită cu spaimă la el, văzându-l cu judecata pierdută.

— Aşa a fost, Preacuvioase: am ucis un flăcău zorit să strice o logodnă, şi-au înmugurit ţăruşii uscaţi!

— ...

— Tălmăceşte-mi, minunea, Preacuvioase!

Gârbovitul de ani duşi în pustiu, îşi îngândură fruntea. Şi, cum orice tălmăcire însemna pentru omul nevrednic, adevăr, sihastrul zâmbi, încredinţându-l:

— S'a împlinit minunea, fiul meu... pentrucă ai apărat logodna.

Atunci furtuna din trupul istovit se potoli brusc. Dar atât de brusc, încât îi destrămă fulgerător şi sufletul.

Şi nebunul ucigaş căzu neînsufleţit acolo unde, aflat între pământ şi cer, omul este ca sufletul între viaţă şi moarte.

VERONICA BELDICEANU

REVISTE ROMÂNEŞTI

Cele Trei Crişuri

(Anul XVI, Nr. 1-2)

Un material bogat şi ales semnează d-nii Prof. G. Marinescu, Prof. N. Bănescu, Al. Iacobescu, C. Fedeleş, Ciprian Doicescu, M. Pompiliu, etc.

D-l Prof. Dr. G. Marinescu, scriind despre *„Ereditatea şi relaţiile ei cu eugenia"* aduce următoarele precizări:

„Ereditatea este o lege biologică după care toate fiinţele înzestrate cu viaţă tind să se repete prin urmaşii lor. Ea realizează un fond permanent în mijlocul variaţiilor neîncetate; ea este o proprietate legată de materia vie, care perpetuiază viaţa şi conservă speţa cu calităţile ei. Aceea ce a isbit în prima linie, chiar pe antici, este ereditatea caracterelor externe şi în special a figurei. Copilul seamănă la faţă şi la fizionomie cu tatăl, cu mama sau chiar cu bunicii săi. Să ne aducem aminte de termenii întrebuinţaţi de romani: Nasones, Labiones, Buccones, Capitones şi alte nume corespunzând unui cusur ereditar...

„In istorie găsim că transmiterea energiei şi a voinţei e deseori ereditară, cum vedem în familia lui Alexandru cel Mare, în familia lui Anibal Barca, Juliu Cesar, etc.

„Aceia ce însă este sigur e că niciodată un om de geniu n'a avut o progenitură genială; din contra, omul de geniu fiind condensarea celor mai înalte proprietăţi spirituale care au făcut opere nemuritoare în ştiinţă şi în artă, reprezintă culmea energiei şi, ca atare progenitura lui se scoboară ajungând chiar la fiinţe inferioare".

Izvoraşul

(An. VI. No. 5—6)

Este revista societăţii „I. H. Rădulescu" din Chişinău.

Scrisă aproape în întregime de elevi ai Şcoalei normale de învăţători din acel oraş, revista se situiază în rândul celorlalte de acelaşi gen, care dela o vreme încoace au început să apară din ce în ce mai dese.

Fără'ndoială o educaţie „literară" a elevilor de liceu se impune şi manifestările acestea sunt o notă bună pentru năzuinţele culturale ale epocii noastre (în Capitală apar mai multe reviste de liceu, scrise şi ele în mare parte de elevii liceului respectiv).

Materialul acestui număr este format din mici fragmente literare şi din câteva poezii care nu sunt lipsite de talent.

Reţinem din pagina Folklorului aceste versuri, intitulate Doine:

Frunzişoară trei alune,
Multe focuri ard pe lume,
Dar nici unu aşa de rău,
Ca acel din pieptul meu:
Focul arde şi se stinge
Inima în mine plânge,
Căci nu ştiu ce voiu ajunge;
De-oi ajunge zile bune,
Mi-a părea şi mie bine,
De-oi ajunge zile rele
Mult mi-a fi tângă şi jele,
Pentru păcatele mele.

Luceafărul

(Anul I, Nr. 5, Mai 1935)

Revista d-lui Aurel Cosma Junior continuă cu regularitate.

In acest număr d. Ion Pillat scrie despre Patriotismul în opera şi în poezia lui Vasile Alecsandri; d. Aurel Bugariu scrie pagini de turism prin Ţara Moţilor.

D. Ion Totu continuă să publice note de călătorii, oferindu-ne câteva impresii şi imagini din Paris.

Interesant şi edificator totdeodată este articolul d-lui Ion Suciu, care ne pune în faţă figura unui artist bănăţean foarte puţin cunoscut, mort acum trei ani: Brutus Haneş. Pictor, estet, publicist, acest artist al spiritului a trăit aproape necunoscut, deşi a ajuns până la treapta de inspector al artelor. Om cu vaste cunoştinţe artistice, dornic de activitate, cu dorinţi prea frumoase şi prea mari pentru Banatul său, acest artist s'a stins prea curând înainte de a-şi putea afirma tot talentul său. Dela el ne-au rămas lucrări în ulei, în pastel şi caricaturi. Dar artişti provinciali necunoscuţi, au fost şi sunt încă destui şi astăzi. Se va găsi oare vre-un literat care să-i scoată din uitare, prezentându-i într'o plachetă?

AL. CAR.

GRATIS catalogul cu notiţe explicativeal cărţilor de

HIPNOTISM

Scriţi o carte poştală: GH. VALERIU, Strada Colţei 23, Bucureşti

Cărticică de seară

Vrui, cititorule, să-ţi fac un dar,
O carte pentru buzunar.

ne spune Tudor Arghezi în „Cuvântul" minunatei sale culegeri de cânturi.

O carte mică o cărticică,

plină de elan arzător ca o rugă.

Farmece aş fi voit să fac
Şi printr'o ureche de ac
Să strecor pe un fir de aţă
Micşorata, subţiata viaţă,
Până'n mâna, cititorule, a dumitale.

Aceste versuri nu cer să fie înţelese. Sufletul atinge cuvintele şi ele încep să sune în limba în care urmează să se transpună o lume miraculoasă, fugace şi dezincarnată.

Evocări plastice, aeriene, efuzive, în care se găseşte savoarea aceia de minune şi enigmă, bogat izvor de experienţă umană proprie lui Tudor Arghezi:

Treci peste tine ca peste un drum închis
Şi nu spune cine te-a trimis.
Treci prin pirul negru şi bălăria groasă,
Ca un câine care se'ntoarce acasă.

(Ora rece)

Imagini fulgurante şi neaşteptate, achiziţii libere în fundurile cele mai tainice ale imaginaţiei omeneşti, care te cuprind şi-ţi pătrund adânc în senzibilitate, creind un climat aparte. Apoi un ton sălbatec, rătăcit mână gândul şi simţirea până la marginea raţiunii, în întâlnirile şi peripeţiile propriiilor sale sentimente:

Piteşte-te. Cineva o să bată
La uşa, pe dinlăuntru încuiată.
Să nu răspunzi că eşti bolnav devreme.
Cântă. O să te asculte, o să te cheme.
— Ora e umedă şi rece —
Şi o să plece.

(Ora rece)

Ce taină şi ce înfiorare prelungă şi nelămurită!

Şi cât de ascuţit pătrunde neliniştea necunoscutului vieţii, „groaza metafizică", inerentă oricărei „condiţii umane", care-l bântuie şi-l îndeamnă să-i caute deslegarea sub veşnica devenire aparentă a lumii:

Mă uit în cer, mă uit în pământ.
M'am întrebat cine sînt.
Gânduri se duc, vin
Din vânt, din senin
Ca nişte paseri rotunde.
In cotro? De unde?
. . . .
Câte puţin sunt dator
Fără să-mi fi dat nimic, tuturor—
Şi lemnului uscat şi bălţii stătute,
Şi florilor, şi pietrelor, şi vitelor bătute
Şi oamenilor în răstignire.
Cu ce să plătesc, nefire, fire?...

(Mă uit)

Numai un poet, un poet adevărat, care poate vedea mai limpede de cât un filosof şi un savant, mai limpede decât un om de acţiune, poate să dea într'un tablou atât de complect şi atât de net, o atât de admirabilă analiză a conştiinţii moderne sub forma ei individuală şi colectivă.

In elanurile lirice, cele mai lirice ale acestei cărticele, în acele în care fantezia poetului se avântă în cele mai logice îndrăzneli ale sale, răsună prelung ecoul unor speculaţii premonitorii:

Ascultă: râurile trec prin mine,
Le auzi tu destul de bine?
Ascultă: graeşte cucuruzul.
Pricepi creşterea lui cu auzul?
Uite'n livadă stupii,
Uite'n viforë lupii,
Uite cerbii,
Uite firul erbii.
Vezi
Herghelii, stoluri, turme, cirezi?
Toate ale mele sînt şi de mine ţin,
Tot ce nu e al meu şi e străin.

(Haide)

Tudor Arghezi ne dă în versurile sale substanţa însăşi a realului pătrunsă de jocul poeziei şi al inteligenţii. Lumea evocată de el, este o lume *imposibilă*, caricaturală, deformată în duioşia sau comicul ei, pentru că el nu descrie fiinţele, lucrurile, sentimentele, întâmplările, ci le interpretează:

Ca un nod de broderie
Neagră şi cărămizie,
Care mişcă şi se sbate
S'a 'necat pe jumătate
In nemărginire-albastră
Din fereastră.
. . . .
Crede că din zare-adâncă
Luna vine şi-o mănâncă
Şi se-aşează liniştită
Ca să fie înghiţită...

Cu cât se depărtează mai mult de aparenţele vieţii reale, cu atât redă mai direct, deşi pe o cale mai ocolită, adevărul ei esenţial. Avid de minuni, temperamentul formidabil al artistului sfarmă forma banală a lumii ca să o ardă în focul său interior şi să o toarne apoi în tiparele sale, care nu sunt de cât o ilustrare a temelor veşnice din sufletul nostru. „Maica Scintilla" apariţie eşită din „răscolirea pulberilor de fum", „parfumul umbrei şi cenuşa lui":

Sângele candelei obrazului e de untdelemn.
O madonă de majolică. Un crucifix de lemn.
Un surâs de înger întristat
A trecut, i-a zburat
Ca o columbă pe dinainte.
Pasul, nesimţit în veşminte,
Vrea tot mai încet să o ducă,
Imaterial şi lin, de nălucă

Dar ori cât de mult ne-ar mişca graţia, spiritualitatea stilului, care e muzică şi divină pictură, ceia ce face adevărata valoare a acestei magistrale bucăţi, este pătrunderea profundă şi veridică în ceia ce este uman. Trebue citată toată poezia însă, nu numai pentru frumuseţea ei unică, ci pentruca să ne dăm seama mai bine de arta cu care ştie poetul să ne facă să atingem, prin fiinţe nereale, situaţii de vis, vorbe de descântec, profundul şi zguduitorul, intangibilul şi neîncăpătorul în cuvinte, din realitatea esenţială a vieţii şi a lumii. Iată de ce materialul de care se serveşte poetul, ori care ar fi el, îi este îngăduit şi de ce fabulosul, exagerarea, deformarea din opera sa încântă şi ne mişcă, ne surprinde, dar ne cucereşte, ne dă năvală în suflet şi în inimă, ori ce-ar zice şi ori ce-ar face fariseii şi cărturarii, împotriva puterii irezistibile a talentului său.

IZABELA SADOVEANU

REVISTE STRĂINE

La nouvelle Revue Française

(1 Avril et 1 Mai 1935)

Scriind despre *Furtună* (Tempête), volumul de nuvele al compatriotului nostru Peter Neagoe (tradus din limba engleză în franţuzeşte de d. Victor Llona) d. Henri Pourrat subliniază acest eveniment spunând că: „E o surpriză că astfel de povestiri din câmpiile româneşti sânt traduse din limba engleză. Ele sânt legate strâns de pământul lor. Ele au parfumul puternic al ierbii şi al grâului pline de soare, al sevei şi al câmpiilor ude de ploaia caldă. E adevărat că unele dintre aceste povestiri sânt din America şi aduc în scenă oameni de afaceri sau fermieri. Peter Neagoe este un român care scrie în Statele Unite, aşa cum Panait Istrati scria în Franţa.

„In această Românie cu primăveri şi veri atât de superbe, se pare că omul se simte frate cu lucrurile naturii; se pare că viaţa ţărănească se desvoltă mai bine decât în alte părţi şi că devine acolo însăşi culmea ţărănimii universale (adică a vieţii ţărăneşti) într'un fel depatriarhat epic".

Şi mai departe, referindu-se la arta lui Neagoe, d. Pourrat adaugă: Sunt aci trăsături din natură care valorează sigur succesul artei. Te simţi intrând într'o lume unde fiinţele urmează puterea interioară cu aceiaşi naivitate a pomului tânăr, dar care merg totuşi către viaţa cea mai fină. Această carte nu aduce o cunoaştere psihologică: ci o mireasmă, simplă, suverană, aceia a câmpiilor din seara secerişului".

Pentru informaţia cetitorilor noştri adăugăm aci că distinsul nostru compatriot d. Peter Neagoe este fiul fostului notar din Comuna Aciliu, de lângă Sălişte, situat în acel frumos ţinut al Sibiului, de unde a pornit acest tânăr talent, care astăzi este una din gloriile noastre.

In numărul de Mai al aceleiaşi reviste, d. André Gide are, în *Pagini de Jurnal*, următoarea notă interesantă:

„7 August. — Plec spre Berlin fără dorinţi şi fără bucurie, dorind deja să mă reîntorc, să fiu chiar înapoi.

„Eri, la V., Ehrenburg (e vorba de marele scriitor Ilija Ehrenburg) pentru a marca profunda diferenţă a nouii generaţii din U. R. S. S. spunea:

— „Acei din generaţia mea, când li se recomanda să nu cetească o carte, se precipitau asupra acelei cărţi şi pe dată o devorau. Orice interzicere de acest fel era pentru ei o recomandaţie. Dimpotrivă, tinerilor cari au astăzi dela 20 la 25 de ani, este suficient să li se spună că o carte este proastă pentruca ei să nu caute deloc, să nu consimtă a o deschide. Dar schimbarea, aci, nu este numai a tinerilor cetitori, ea s'a produs şi în cei care îi sfătuesc, care i-au urmat imediat, în cei care spun tinerilor: citiţi asta; nu citiţi asta. Tinerii nu i-ar asculta deloc, dacă aceştia, schimbaţi ei înşişi, nu ar merita să fie ascultaţi de către cei tineri".

Pagini de roman, călătorie, poeme, critici şi note semnează d-nii André Malraux, H. Michaux, J. Maritain, Fr. James, J. Grenier, etc.

Revue Bleue

(20 Avril 1935)

D. Eugenio D'Ors, membru al Academiei spaniole, are o pagină despre artă, pe care o intitulează sugestiv Estetica în gondolă, iar în subtitlu Convorbiri despre artă la Veneţia. Dar, lăsând la o parte multiplele faţete sub care ne prezintă problema d. Eugenio D'Ors, reţinem aceste frumoase cuvinte despre gondolă: „...Dacă anatomia gondolei ar fi fost predeterminată, această anatomie ar fi fost neschimbătoare. Or, ştim dimpotrivă că, aşa cum o cunoaştem, forma sa datează din secolul XVIII, sau al XVII-lea, adică din epoca barocului prin excelenţă. Prova era altădată destul de diferită. Alte detalii s'au putut schimba dealungul vârstelor şi modelor. In ce moment, în această evoluţie, graţioasa luntrişoară a început să se numească gondolă? Oare „cymbulla" Romanilor era o gondolă?" Nu se poate şti precis. Visul, inventivitatea şi capriciul omenesc au creiat o poezie aparte acestei lebede negre, care rătăceşte dealungul canalurilor Veneţiei, şi imagina ei plutitoare este emblema însăşi a cetăţii dogilor de eri".

D. Jaques Rueffe face câteva observaţiuni complimentare asupra crizei capitalismului, iar d. Dumont-Wilden se ocupă de politică externă. Colaborează: Pierre Fontaine, Em. Vitta, H. Vitta, H. Perrin, Ad. Boschot, Ch. Saunier, etc.

SYR.

Cronica literară

C. Stere, în preajma revoluţiei, VI: Ciubăreşti

Nerăbdarea cu care ne-am obişnuit a aştepta fiecare volum din ciclul de romane al d-lui C. Stere este şi de astă dată pe deplin răsplătită. Interesul acestei noui părţi e din toate punctele de vedere excepţional. Cum însă opera d-lui Stere înfăţişează un monument complex, în zidăria căruia intră adevărul şi ficţiunea, contemplaţia şi atitudinea, ar fi nepotrivit să judecăm acest nou volum separat şi să-l supunem probelor la care se supune de obicei un roman. De altfel, în totalitatea ei, opera domnului Stere este mai mult decât un roman. Ea e existenţa însăşi a autorului pusă la mod impersonal. Dacă într'un volum stăpânea mai mult viziunea de epopee a umanităţii, dacă în altul spiritul era acela al romanului propriu zis, care construeşte pe omul interior, aci observaţia sociologică, elementul autobiografic şi până la un punct atitudinea satirică sunt acele care predomnesc. Valoarea documentară a acestui volum este atât de mare încât trebuia talentul de scriitor al d-lui Stere pentruca totul să fie anulat în ficţiune şi documentul să devină creaţiune.

Romanul se deschide cu trecerea lui Răutu din Rusia în „patria ideală", România. Rar un prilej mai potrivit pentru un scriitor de a caracteriza spiritul unei rase şi al unei civilizaţiuni ca acesta al unui român de peste graniţă venit în ţara liberă. Deşi noi toţi ne cunoaştem pe noi înşine şi Caragiale ne-a dat o imagină neuitată a cetăţeanului român, totuş d. Stere aduce o ascuţime nouă, de ochiu care priveşte parcă din afară. Silit să facă la graniţă carantină, Răutu constată, lăsând la o parte mizeria, o nepăsare totală şi o toleranţă proporţională cu calitatea persoanei în chestiune. Curând, în tovărăşia unui văr al său, Zamfirache Zaima, ia cunoştinţă de preocupările politice ale cetăţenilor ieşeni, mărginite la cine „intră" şi cine „iese", la „ai noştri" şi „ai voştri", de totala lor lipsă de profunditate în viaţă. Inţelegerea lor tacită în acest fel de a interpreta existenţa e simbolizată în limbajul familiar al lui Zamfirache:

„ — Să trăeşti, nene.... Bună ziua, moşule! Ce face coniţa Frosa? Să-i săruţi mâna! Bată-te să te bată, pezevenghiule, tot te mai rabdă pământul?..."

Zamfirache este totodată un as al magistraturii locale. El a închipuit un mod genial de a amâna un proces, poruncind unui aprod să vină în sala de şedinţe, la ora trei după amiază, în Mai, cu lumânări aprinse; atunci suspendă şedinţa:

„Considerând că, conform cu art..... de procedură civilă, urmăririle silite nu pot avea loc după apusul soarelui;

„Considerând că lumânările sunt aprinse, şi, deci, soarele este apus".

La o reprezentaţie de gală dată de artişti francezi într'o baracă şi la care ia parte tot ce este mai distins în societatea ieşană în costume de seară, Răutu observă cu uimire că nu există un loc pentru necesităţile fireşti:

„— Unde-i aici... Aş vrea să ies pentru câteva minute...

„— Hai cu mine, Rusule...

„In drum, Zamfirache, salutând mereu cu exuberanţă, arunca din când în când sgomotos:

„— Frumos, hai? — Bună seara, Pavelică! Scot pe nihilistul meu la aer...

„Urmându-l, Răutu eşi din sală, trecu prin vestibul şi se trezi în stradă.

„Aici Zamfirache se postă, în jacheta lui *dernier cri* la marginea trotoarului şi se făcu comod...

„Cu uimire, siberianul nostru văzu aici, numai la douăzeci de paşi de Piaţa Unirii, o colonadă de domni eleganţi, cu butoniere înflorite, înşiraţi dealungul trotoarului în posturi sculpturale, până la care nu s'ar fi putut ridica nici imaginaţia lui Rabelais"...

De aci încolo d. Stere, având prea multe evenimente şi persoane istorice de înfăţişat, a părăsit nomenclatura directă şi şi-a aşezat acţiunea într'un oraş fictiv, numit Ciubăreşti.

Cum spre a ajunge aci eroul pleacă din Iaşi, cititorul e complet derutat. Ciulăreştii sînt o sinteză de trei oraşe: Iaşii, Ploeştii şi Bucureştii. D. Stere a împrumutat maniera satiricilor mai vechi ca Rabelais, Montesquieu, mutând în abstract realităţi apropiate. De pildă „Târgul Pupezei" nu poate fi decât „Târgul Cucului", Calcarina e Bahluiul, mahalaua Cazacinci este Tătăraşi, şi aşa mai departe. Numirile sunt adoptate toate printr'o anume analogie. Este de asemeni aproape sigur că sub fiecare erou din roman se ascunde un personagiu real şi noi înşine am putut identifica destui. Sunt câţiva foarte importanţi. Tovărăşul Credinţă este nici vorbă Ion Nădejde iar Sica soţia lui Sofica. Sub Osmanli îl recunoaştem numai decât pe Caragiale. Sorbonianul Arghir sau Arghiropol simbolizează, dacă nu mă'nşel, pe d. Iorga. Temistoclide nu pare a fi altul decât răposatul filolog Philippide, Jean Lascaridis este în chip sigur Jean Cantacuzino, Gheorghieş Răsboiu-Vrânceanu e Dobrogeanu-Gherea. Fără îndoială că ieşenii vor recunoaşte în alţi eroi din societatea înaltă şi din cercurile politice figuri familiare, dar nici nu foloseşte destăinuirea într'un domeniu în care ne mulţumeşte ficţiunea şi nici nu ne-am încumeta să facem identificări ce s'ar putea dovedi neîntemeiate.

Cel mai izbutit personagiu este poetul Miron Osmanli, în care cum am spus au intrat trăsături de ale lui Caragiale. Eroul e viu şi aşa, dar dacă, pe cât se pare, toate datele sunt şi adevărate, atunci avem de aface cu cea mai însemnată contribuţie, prin anecdotă, la evocarea chipului intelectual al acelui mare scriitor. Desele moşteniri, stabilirea la Berlin, malitia unită cu sensiblerie, volubilitatea sarcastică, melodramatismul tactic în afaceri băneşti, oarecare repulsie faţă de copii, nu mai lasă nicio îndoială asupra modelului. Acest Osmanli-Caragiale e cel mai apropiat de cel pe care ni-l închipuim noi din literatura autorului „Schiţelor şi Momentelor" şi din ceeace ştim biograficeşte. Şi vestirea statornică de opere niciodată înfăptuite se potriveşte lui Caragiale precum autentică este arta orală a monologului. Cităm, spre a ilustra acest portret, numai un moment anecdotic:

„Osmanli, — enervat cine ştie pentru ce, — căsca, bodogănea, sărea brusc din loc, eşea afară şi iar revenea.

„Deodată se auzi un ţipăt desperat:

„Tilică, băiatul cel mare al soţilor Osmanli, încercând să se suie într'un copac, lunecă, căzu jos, îşi rupse pantalonaşii,— şi acuma urla de parcă îl jupuia cineva de viu.

„Osmanli se făcu alb ca varul, — de frică, de furie? — nu se putea spune. Dar se repezi ca şoimul asupra copilului; îl răsturnă şi începu să dea în el cu nemiluita.

„Elena se grăbi să-i smulgă copilul din braţe şi-i reproşă încet:

"— Roni, dragă, de ce-l baţi aşa? Nu e destul că s'a lovit singur?

„Osmanli fugi, ca muşcat de şarpe, spre casă. Alergând prin ambele cămăruţe se căina şi blestema instituţia familiei.

„— Ascultă, mă Răutu, mă! Să mă crezi, — pentru artist, pentru cugetător, nu poate fi blestem mai mare decât să cadă în mrejele familiei, — mai cu seamă când te blagosloveşte Dumnezeu cu prăsila... Abia îşi scoate morvosul capul, nu mai e viaţă. Noaptea, ba plânge, parcă-l taie cineva, ba tuşeşte, ba-l doare stomacul de-ţi impestează toată casa. Măsa, şi câtă minte are, şi-o pierde şi pe aceia. Şi tu eşti de vină pentru toate astea! Tu eşti dator să ţii scârnăvia asta în bumbac, să nu o atingă o adiere de vânt... Dar ce sunt eu, domnule? Pentru ce canonul acesta? A!... Atâta aştept, să-l văd odată crescut! Şi atunci o să-l chem: ia, vino 'ncoace, puiul taichii! Ascultă, mă! Destul m'ai torturat douăzeci şi unu de ani, mă! Destul mi-ai otrăvit sângele în vine; ba să te duc la şcoală; ba se te păzesc de scârnă... Du-te, mă!... Du-te, unde a dus mutu iapa. Să mai trăesc şi eu o viaţă de om. Destul am fost o mârţoagă bună numai să vă poarte pe toţi în spinare!... Piei din ochii mei, scârnăvie!"...

Urmare în pag. X-a

Insemnări şi polemici

Sărbătoarea Cărţilor

Inaugurarea „Săptămânii Cărţii", cu inevitabilele ei discursuri festive, ceremonii oficiale şi formalităţi rutinare, a dat din nou prilej pentru unele constatări, foarte triste şi foarte actuale.

Săptămâna aceasta a cărţii, care tinde să devină tradiţie, este ocazia cea mai potrivită pentru a se aduna mai multă atenţie în jurul muncii literare, a scriitorilor şi împrejurărilor în care meşteşugarii şi creatorii frumuseţilor sipirituale sunt nevoiţi să lucreze.

Şi de astă dată, ca şi în anii precedenţi a fost nevoie să se vorbească despre lucruri care n'ar trebui să se amintească nici în treacăt la o asemenea sărbătoare.

A trebuit să se vorbească, pentrucă aceasta-i realitatea tristă. Bilanţul este dur, dar profund adevărat.

S'a spus că trebueşte desvoltat şi îndrumat gustul cetitului în aşa fel ca lectura să devie o necesitate organică. Cu alte cuvinte, nu există această „necesitate organică" în mediul românesc. Aşa este! O lacună imensă, o rană pentru vindecarea căreia trebuesc făcute toate eforturile, pentrucă nu se poate concepe desvoltarea unei culturi fără concursul unui număr apreciabil de consumatori ai valorilor spiritului.

S'a vorbit despre o criză a cărţii, atât de ordin cantitativ, cât şi de ordin calitativ. Preţul hârtiei — iată, trebue vorbit şi despre aşa ceva! — este considerabil. Şi din păcate scriitorul nu se poate dispensa de hârtie.

S'a amintit de micşorarea massei cititorilor de literatură bună, în urma concurenţei cărţii de scandal. Aceasta este o problemă mai complicată. Formarea gustului bun cere ani şi ani de educaţie aleasă. Să nădăjduim că vremea va uşura sarcina aceasta mare a desvoltării simţului de apreciere şi alegere a veritabilelor creaţii de artă. Să nădăjduim că într'o zi, cartea care se adresează părţii întunecoase din fiinţa omului, va rămânea prăfuită de vreme şi dispreţ în chioşcuri. Să ne străduim însă pentru a ajunge cât mai grabnic acolo.

S'a vorbit de interesul scăzut pentru literatură. Abia unele categorii sociale cultivă acest interes, sacru prin natura lui. Şi aici, preşedintele scriitorilor români, d. N. M. Condiescu, a atins punctul cel mai ruşinos. „In ce priveşte o anume lume selectă habar n'are de literatura noastră".

Nu putem felicita îndeajuns pe d. Condiescu pentru aceste cuvinte! Despre această „lume selectă" care ignoră dispreţuitor tot ce se scrie în româneşte, n'a amintit decât d-sa. Şi această „lume selectă", îmbibată de „spirit străin", afectată de franţuzomanie, vorbind şi citind numai cărţi străine, ar trebui plesnită cu biciu de foc.

Când oare nu se vor mai face asemenea constatări de „Săptămâna Cărţii", când se va ajunge ca această săptămână să fie numai „sărbătoarea gândului şi înălţării sufleteşti", cum a spus-o M. S. Regele? Să nu mai fie ziua tristelor constatări, ci ziua în care „creatorii eternelor bucurii spirituale" vor putea contempla cu neumbrită satisfacţie rodnicia muncii lor incomparabile...

...„Săptămâna Cărţii" să fie sărbătoarea florilor spiritului!...

Tot ce priveşte pe Osmanli-Caragiale, groaza lui de naşteri (vezi în această privinţă şi una din schiţele caragialiene) părăsirea copiilor bolnavi, este de cel mai mare interes şi în acelaş timp de o viguroasă technică literară. Deşi plin de haz şi întrucât îl considerăm sub raportul invenţiei, posibil, portretul lui Arghir, ilustrul geograf, căzut în canalul depe strada Moţoc (= Lăpuşneanu) este greu de primit în măsura în care ar putea să aibă vreo legătură cu d. Iorga, om de cultură de acum prea definitiv afirmat ca să mai poată fi anulat prin vreo anecdotă fie şi autentică şi prin opinia defavorabilă a lui Themistoclide, fie acesta chiar Philippide. De un interes hotărâtor sunt toate paginile ce se referă la începuturile socialismului român. Figura lui Credinţă-Nădejde e vie. Totul e pornit dela fapt, fiindcă bunăoară chiar în doctorul rus din Babadag, Alexandru Petroff recunoaştem pe Petru Alexandroff din Tulcea. Şi această parte va fi de mare folos cercetătorului istoriei socialismului nostru.

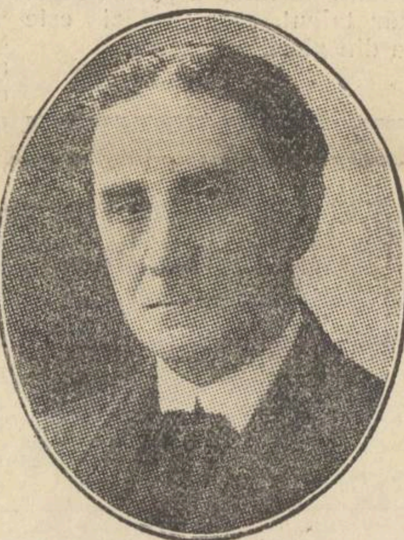
Intr'un cuvânt acest volum al d-lui Stere întruneşte documentul cel mai strict cu grija creaţiunii celei mai pure, încât dacă punctul de plecare este biografic, impresiunea generală e literară.

G. CĂLINESCU

Radu D. Rosetti

Sunt puţini oameni care să întrunească în personalitatea lor darul vorbirii şi darul scrisului în aceaş măsură. Deobicei aceste două însuşiri se exclud şi rareori ajung să se manifesteze cu aceeaş strălucire într'un singur om. Mai curând sau mai târziu una trebue să cedeze în favoarea celeilalte.

La d. Radu Rosetti — care îşi sărbătoreşte în săptămâna aceasta 60 de ani de viaţă — scrisul şi vorba se cumpănesc într'un fericit echilibru. Ajuns la apogeul unei strălucite cariere de avocat, d. Radu Rosetti este astăzi unul dintre maeştrii elocvenţei juridice române. In acest gen, în care e atât de uşor să dobândeşti succese efemere şi străluciri banale, d-sa, pe lângă un puternic talent, a pus suflet, cultură şi o adâncă înţelegere a realităţilor umane. Şi

RADU D. ROSETTI

aici, fără îndoială, celălalt dar al d-lui Radu Rosetti, darul scrisului, i-a fost de mare ajutor.

Pentrucă acest vorbitor de talent este în acelaş timp şi un scriitor fecund, variat şi plin de mari merite. Autor al mai multor volume de poezii şi de impresii de călătorie, d. Radu Rosetti nu şi-a uitat niciodată vocaţia de scriitor. In versuri a ştiut să treacă cu eleganţă şi meşteşug de la duioşia patetică a elegiei la tonul muşcător al epigramei.

Iar în impresiile d-sale de turist d. Radu Rosetti se dovedeşte a fi un prozator amabil şi spontan, spiritual şi viu, inteligent şi cultivat. Volume ca „Razna" şi „Prin pravoslavnica Rusie" se pot reciti oricând cu interes şi plăcere; reportagiul, aici, capătă deodată o ţinută de adevărată operă literară.

Se cuvenea, deci, să amintim — cu ocazia sărbătoririi — de meritele d-lui Radu Rosetti în literatură — această literatură pe care a ştiut s'o slujească cu râvnă şi faţă de care a arătat întotdeauna dragoste şi înţelegere.

Mareşalul I. Pilsudschi

Cu două luni înainte de moartea lui Iosif Pilsudschi, a murit la Londra Isaac Vladimirovici Sclovschi, cunoscut timp le 40 de ani subt pseudonimul „Dioneo".

Şclov e un târguşor evreesc lângă graniţa Poloniei, Lituaniei şi Rusiei Albe.

Nobilul lituano-polonez, Iosif Pilsudschi a nimerit direct dela Universitatea din Harcov — la Tunca, în regiunea Ircutsc a Siberiei, unde fusese deportat înaintea sa Isaac Şclovschi. Aceşti doi deportaţi se împrietenîră şi prietenia lor a durat din 1887 şi

I. PILSUDSCHI

până la 1935, deşi Pilsudschi a ajuns mareşal şi salvator al Poloniei, iar Şclovschi-„Dioneo" îşi câştiga din ce în ce mai greu existenţa în calitate de corespondent al ziarelor şi revistelor emigrante ruseşti dela Praga, Riga, Paris şi Berlin.

Ca să ne dăm seama de figura lui Iosif Pilsudschi, ar trebui să citim nuvela „Gerul" din „Povestirile Siberiene" ale lui Corolenco.

Pilsudschi a fost deportat în Siberia cam la aceiaşi epocă cu d-l C. Stere. Sclovschi-„Dioneo" povesteşte cum, împreună cu Pilsudschi, a participat la celebra rebeliune a deţinuţilor din Ircuţsc în toamna anului 1887.. Apoi, tot împreună, s'au întors în Rusia şi aci, la Moscova, Pilsudschi a manifestat o supremă aversiune faţă de Rusia, rămânând în gară şi nevrând nici măcar să vadă acest centru al intelectualităţii ruseşti: o trăsătură care i-a caracterizat apoi tot restul vieţii. Timeo Danaos et dona ferentes.

Amândoi, Pilsudschi şi Dioneo (acesta din urmă a vizitat totuşi timp de câteva ore pe prietinii intelectuali din vechea Capitală a Rusiei) s'au întors astfel în 1892 la Julin şi Şclov.

Din Julin, dela părinţi, Pilsudschi a plecat în mod clandestin peste graniţă, s'a întors apoi ca socialist-revoluţionar, a lucrat câţiva ani în cercurile poloneze revoluţionare, a fost din nou arestat în 1899, dar a reuşit să fugă în străinătate, de unde s'a întors abia la 1918, în triumf, la Varşovia, în fruntea legiunii poloneze.

In câteva rânduri apoi, Pilsudschi a făcut să-i apară în presă fragmente de amintiri, pentru răspândirea în opinia publică a ideilor lui politice. Dar n'a scris niciodată ceva complect despre sine. Se ştie însă că dicta mereu secretarei sale, poetei Cazimira Illacoviciuvna, amănuntele şi peripeţiile vieţii lui excepţionale.

Mai curând sau mai târziu vom afla deci, din presă sau din literatură — ce anume a crezut necesar Pilsudschi să spună generaţiilor viitoare, despre sine.

Aron Cotruş dincolo de hotare

Poezia lui Aron Cotruş, cântăreţ original al nădejdilor claselor sociale muncitoare, al specificul social din lupta satelor, a început să fie apreciată şi dincolo de graniţe.

Ultima creaţie a lui Aron Cotruş se ştie că este un poem închinat martirului ardelean Horia. (A apărut într'un volum elegant tipărit la tipografia Mazowiecka din Varşovia, unde poetul nostru funcţionează ca ataşat de presă.)

Presa străină s'a ocupat mai mult de acest poem decât cea românească.

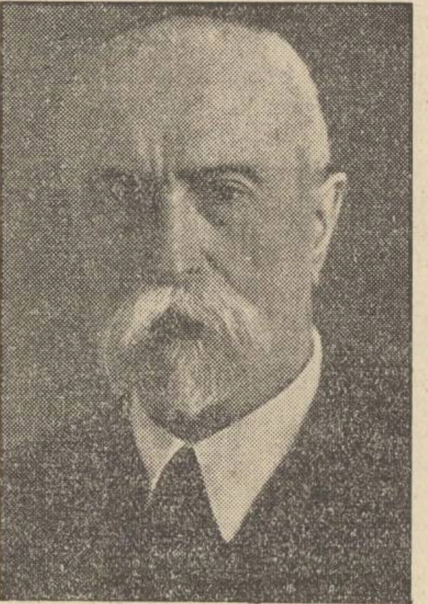
După cum ne informează un ziar polonez, („Kurjer Poznanski" din 17 Martie) la o serbare artistică din Poznan, la care au luat parte, pe lângă oficialităţi, şi oameni de litere, d. Aron Cotruş a citit versuri din poeziile sale. Poemul „Horia", din care unele părţi au fost traduse şi în limba polonă, s'a bucurat de aprecieri elogioase.

Un Aron Cotruş face mai mult pentru răspândirea numelui şi valorilor culturii noastre, diplomatică a multor trimişi oficiali.

Vizitele lui Masaryk la Leon Tolstoi

Revista germană „Slavische Rundschau" publică un studiu despre legăturile dintre T. G. Masaryk şi Leon Tolstoi.

Actualul venerabil preşedinte al Republicei cehoslovace, care este unul dintre cei mai buni cunoscători ai culturii şi literaturii ruse, a vizitat pe Tolstoi la Iasnaia Poljana, în trei rânduri prima oară în Aprilie 1877, a

T. G. MASARYK

doua oară în Martie 1888 şi ultima dată în Martie 1910. Pentru marele scriitor şi pustnic, profesorul Masaryk avea un cult deosebit, o admiraţie nefărmurită. La Iasnaia Poljana se ducea ca la un loc de reculegere sufletească.

După moartea lui Tolstoi, Masaryk a ţinut o conferinţă la Viena în 1910 despre prima vizită făcută genialului scriitor rus. Aproape cu religiozitate, Masaryk povesteşte amănunte în legătură cu acea vizită. „Am coborît din tren la Tula, spune el, şi cu o droşcă am pornit spre Jasnaia Poljana. Drumul

LEON TOLSTOI

era rău şi înaintam cu greu. La acestea se mai adăuga un pod căzut în ruine situat chiar lângă Jasnaia Poljana. Un moşier englez sau german care s'ar fi interesat de soarta ţăranilor ca Tolstoi ar fi forţat desigur sătenii să repare podul. Şi repede mi-am dat seama: aici e Tolstoi. In seama lui nu se poate pune idealul moşierului apusean. Pentru dânsul economia naţională n'are nici un rost... Am preparat singuri masa de prânz. Era acolo un bucătar bătrân care săruta mâna stăpânului său ca în vremuri vechi. Cu toate astea însă Tolstoi avea cu dânsul discuţii intime nu pentru a-l învăţa ceva ci pentru a învăţa el dela bătrânul bucătar. In timpul mesei, Tolstoi schimba adesea lingura cu a mea. Cu aceasta se exprima un fel de comunism etic. Am discutat cu dânsul despre podul căzut, despre curăţenie şi despre ordine. Tolstoi socotia că necurăţenia e mai de preţuit pentrucă la aristocraţi curăţenia ocupă munca şi efortul a multor oameni. In timpul acestor vizite, am cunoscut dragostea lui Tolstoi pentru natură. Inţelegea limba cailor, era prietenul arborilor şi deseori spunea: atomul e mult mai departe de om. Viaţa şi vieţuitoarele sunt foarte aproape de noi".

In timpul primei sale vizite, Masaryk a cunoscut pe Tolstoi vegetarian. Vegetarianismul său izvora dintr'o anumită concepţie ce o avea despre natură. Masaryk povesteşte cum Tolstoi s'a lăsat de fumat la sfatul său. „Odată i-am spus la întâmplare: de asemeni puteţi lăsa laoparte şi fumatul. După câteva zile mi-a mărturisit că a gândit mult asupra acestui lucru şi s'a convins că ar trebui lăsat şi fumatul. De atunci n'a mai fumat. Astfel se desfăşura morala lui Tolstoi: nu din formule şi concepţii apriorice, ci din învăţăturile de toate zilele, din practica vieţii".

Masaryk, despre care se ştie ce fire blândă este, avea afinităţi profunde pentru o astfel de morală. Este foarte semnificativ pentru psihologia sa, amănuntul povestit de fiul lui Tolstoi în legătură cu o vizită a lui Masaryk la Jasnaia Poljana. Impreună cu Tolstoi, acesta a vizitat o colibă de oameni sărmani. In faţa mizeriei cumplite din lăuntru, profesorul Masary a început să plângă. „Tata şi ceilalţi care eram de faţă, povesteşte fiul marelui scriitor, am rămas foarte surprinşi în faţa sensibilităţii profesorului ceh".

Cu o asemenea fire adânc umană, se înţelege pentruce Masaryk era atras la Jasnaia Poljana, pentru a vedea pe Leon Tolstoi, apostolul blândeţii, omeniei şi al unui creştinism arhaic înălţător.

Cronica mizantropului

Săptămâna cărţii

Fără îndoială că „Săptămâna cărţii" este în sine un bun lucru şi măcar de s'ar ivi snobismul de a se citi romanele proaste româneşti în locul romanelor proaste franţuzeşti, şi încă ar fi frumos. Dar, slava Domnului, avem scriitori buni şi edituri active şi orice mişcare în direcţiunea aceasta nu poate strica. Nu „Săptămâna cărţii" e vinovată de unele fenomene hazlii, inevitabile de altfel, şi care ne scoate la lumină un roiu de profitori ai evenimentului. Cu prilejul acestei săptămâni au apărut în vitrine tot soiul de scrieri de autori absolut necunoscuţi, care se prezintă înşişi pe „manşete", sau în reclame de gazetă. Astfel luăm cunoştinţă de scriitorul (?) Nicolae Căprescu şi de al său roman care „obţine un strălucit succes" Omul din umbră. M. Câmpeanu (?) ne prezintă romanul Casa de întâlniri, iar Clementina Delasocola (?) Familia părintelui Nedelcu. D. Eracle Sterian care ne înfăţişează de „Săptămâna Cărţii", cu reducere, a sa Educaţie a Sexelor este din fericire la toţi cunoscut. Editura unei mari gazete prezintă cu acest prilej ale sale „excelente opere literare, lucrări ştiinţifice", printre care găsim Segălică. Filme din Jo Man Fu de M. Mora, La ureche de N. Kiriţescu şi Vlădoianu, Cartea de bucătărie, Legea conversiunei, Niţă Pitpalac la Karlsbad, aceasta din urmă de C. Cosco, Triumful Iubirii de Petru Muşat (?) şi altele. Gândesc că nu pentru glorificarea acestor opuri se vor fi adunat profesorii şi elevii liceelor din ţară. Felul cum se sărbătoreşte uneori pe la şcoli „Săptămâna cărţii" este iarăş instructiv şi ca o ilustraţie copiăm din gazetă această ştire:

„Duminică 12 Mai, s'a făcut la liceul din localitate serbarea „Săptămânii cărţii".

Serbarea s'a deschis cu „Imnul Regal", după care d. prof. M. Iacob, directorul liceului, a făcut apologia cărţii, care înregistrează experienţa de milenii a generaţiunilor trecute şi o pune la dispoziţia tineretului, spre a-şi crea un viitor bun şi fericit.

Preotul Badea Popescu, profesor de religie la liceu, în legătură cu „Săptămâna Cărţii", vorbeşte despre Sfânta Scriptură, citind capitolele 4 şi 16 din evanghelistul Luca.

D. Ioan Molea, profesor al aceluiaş liceu, face lectură din Intuneric şi lumină de Brătescu-Voineşti apoi din diferite volume scrise de d-sa.

D. N. Bontaş, scriitor, recită din volumul Vestigii; Tristeţe, Reverie, Romanţă veche şi citeşte un fragment din romanul Instinctul.

D-ra Anişoara Ionescu, membră a asociaţiei culturale-sportivă (sic) „Barbu Ştirbey" a cântat La fântâna cu găleata. Etc. Etc."

Cineva se va întreba poate ce legătură este între La fântâna cu găleata şi „Săptămâna cărţii" şi dacă cântând în cor în faţa dulapurilor cu cărţi, fără să cumpărăm nimic sau fără să citim înaintează cu ceva cultura. Dar să lăsăm asta. Nimeni n'a auzit însă de vreun poet Molea sau de un scriitor Bontaş. Ei sunt, caşi Clementina Delasocola şi ca atâţia alţii, din societatea eternilor poetaştri şi autori dela şezători.

Nu ne-am fi aşteptat totuş ca un director de liceu să succeasă mintea şcolarilor săi cu asemenea producţii, făcându-i să creadă că ar fi ceva de capul d-lor Molea şi Niculae Bontaş, scriitori (??), şi să nu fie în stare a pune la locul lui pe d. profesor Molea, care neputându-şi găsi cititori aiurea îşi declamă producţiile şcolarilor.

ARISTARC

GANGSTERUL. — Şi dacă nu-mi dai imediat banii, — îţi trimit nevasta răpită... acasă!

SOŢUL. — Scumpa mea... frumuseţa mea... Bunătatea mea personificată... Comoară nepreţuită...
DOCTORUL. — Şi de când delirează?

Varia

A apărut la „Cartea Românească":

Mayca Savu
MAIDANUL
(Roman)

Autoarea acestui roman a debutat în „Adevărul Literar" cu sugestivele nuvele „Creionul" şi „Mîna".

Intr'un număr viitor vom publica o recenzie.

Gastronomice

„SELEANCA"

(Ciorbă de peşte proaspăt şi de peşte sărat)

Orice peşte proaspăt e bun pentru seleanca; dar peştele sărat trebue să fie negre.it nisetru, şi se fierbe separat.

Dacă nisetrul e prea sărat, trebue mai întâi să fie ţinut în apă rece, schimbându-se apa de 3—4 ori în timp de 12—20 ore.

Inainte de a-l fierbe, nisetrul se curăţă de piele, operaţie pentru care peştele trebuie muiat bine în apă clocotită.

Peştelui proaspăt i se ia întâi toată carnea, iar restul (capul, oasele şi pielea) se fierbe separat, ca o supă, adăogându-se frunză de dafin, piper negru, sare, ceapă, pătrunjel, puţin usturoi, puţin mărar şi chiar sparanghel, etc...

Când supa e gata, trebue strecurată prin sită, apoi se pune în ea carnea peştelui proaspăt, însă nu se fierbe în clocot, ca să nu se desfacă.

Se scoate apoi carnea peştelui proaspăt şi se pune în apă rece, puţin sărată. Se ia 150 gr. unt, se topeşte într'o cratiţă, se amestecă cu trei linguri de făină albă, se prăjeşte foarte uşor, se toarnă mai întâi un pahar de supă şi se amestecă bine. Apoi se adaogă şi restul supei.

Se mai pun în această supă legume marinate: ciuperci, cornişoane, măsline verzi, morcov, ţelină, conopidă, etc., prăjite uşor în prealabil cu puţin unt. Totul se fierbe vreo 15 minute. Se mai pune puţin bulion de tomate.

Inainte de a servi, carnea peştelui proaspăt şi nisetrul sărat se taie în mici bucăţi, se adaogă zeamă de lămâe, pătrunjel verde şi mărar tăiat mărunt.

Preparaţia depinde de numărul persoanelor. Pentru 8 persoane ar trebui 500 gr. de peşte sărat şi un chilogram peşte proaspăt, iar apă — 10 farfurii adânci. Legume cât mai multe, ca să pot pune numai cele obicinuite. Marinatele însă pot fi puse câte puţin de fiecare, mai puţin variate şi fără să fie în prealabil prăjite. Pure de tomate—100-150 gr.

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A NR 756
DUMINICA 26 M A I 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 11897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXMPLARJL IN TARA
10 LEI EXEMPL IN STRAINATATE

ROMANE...

Nu am pretenția să vorbesc aci, în câteva rânduri ce-mi sunt îngăduite în coloanele revistei noastre, despre romanul domnului C. Stere, (opt sau zece volume?!), după ce s'a scris atât, fără ca măcar pe departe, să se fi ajuns la miezul realității din această formidabilă operă.

Scrisă la o vârstă indecentă pentru procreare, într'o formă abruptă, colțuroasă, amorfă, ea este uluitoare prin forța cu care se ține în picioare, sfidând toate principiile și regulele tehnicii literare obișnuite.

D. C. Stere face impresia unui mânios și gigantic zeu antic, care-și ușurează sufletul aruncând, la întâmplare, bucăți din complexul unei vieți mai mult gândită decât trăită și amuzându-se singur de glumele

C. STERE

în imaginț, viziunile metaforice, și întreaga mitogeneză, care se crează din o inteligență străfulgerătoare în tot decursul desfășurării sale.

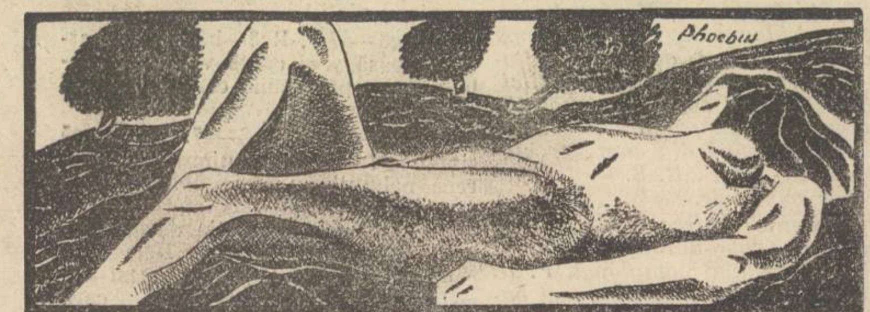
De altfel întreg romanul d-lui Stere este presărat cu sarea acelui amestec de humor slav și spirit românesc, așa cum l'au l-au cunoscut cei ce au ascultat odinioară conversațiile dintre Z. Arbore, dr . Piôtre Alexandrov și Axinte Frunză, sau povestirea multor episoade din această impunătoare scriere, de către însuși Constantin Stere, în ceasurile sale de generoasă bună dispoziție.

Revăd încă scenele de altă dată. Doamna Mania Stere lucrând la veșnica sa tapiserie și răspândind în juru-i luminoasă seninătate din fiecare gest și din toată atitudinea. Domnul G. Ibrăileanu și mulți din cenaclul „Vieții Românești", luam ceaiul ca și cum am fi oficiat un cult cu ritualul bine stabilit, adresat cuiva, unei puteri absente. Dacă destinul ne era prielnic ușile dela geamlâc se deschideau și „duhul" se cobora printre noi sub chipul unui om de un prestigiu irezistibil. El se întindea pe divan, începea a-și sorbi ceaiul fumând trabuc după trabuc, pe când obștea tăcea și aștepta.

Așteptarea era cu prisos răsplătită dacă „Divul" avea poftă de povestit....

Cetitorii volumelor din opera sa, apărute până în prezent, își pot da seamă de farmecul acelor povestiri, măcar într'o măsură mai mică. Dorința noastră cea mai vie, pentru ca aceste adevărate lucruri de preț să nu se irosească fără să profite literaturii românești, era ca să decidă într'o zi C. Șărcăleanu, C. Stere scriitorul, să se pună cu darul său, apreciat de noi toți, în slujba lui C. Stere povestitorul. Dorința noastră s'a împlinit mulțumită puterii de viață nesecată din sufletul unui om pe care nu l-au învins nici greutățile destinului, nici nu l-a redus puterea fatală a anilor, care s'au înmulțit.

ISABELA SADOVEANU

Andre Maurois, esseist

O culegere de cinci conferințe sub titlul de *„Sentiments et Coutumes"*, alături de volumul *„Mensonges"*, ne prezintă o nouă latură a talentului lui André Maurois, sub forma sa cea mai personală și mai convingătoare. Zicem mai convingătoare pentrucă în aceste esseuri André Maurois se prezintă ca un combativ, expunând în una din cele mai sagace și mai fine analize, deosebirea între obstacolele pe care unele instituții le ridică în calea dezvoltării personalității, rămânând totuși adăpostul fericit al omenirii în care s'au păstrat unele valori, ce de mii de ani apără împotriva nebuniei și anarhiei.

In *„Sentiments et Coutumes"* André Maurois studiază cu atenție perechea și mariajul, raporturile familiale: prietenia și amorul, viața economică a cetățenilor și a popoarelor, punând concluzie problema fericirii. Ceia ce ne arată el sunt veșnicile noastre oscilații în jurul acestei nu mai puțin veșnice aspirații a sufletului nostru spre un ideal fix. Ceeace ne propune el nu este o construcție arbitrară, ci diferite puncte de vedere, discutând părerile filosofilor, esseiștilor și romancierilor.

Una din paginile cele mai frumoase este acea consacrată legăturii dintre maestru și discipoli, foarte actuală! Discipol al lui Alain, sub influența lui Paul Valéry, ca orice fire de artist, mulțumită influenței anglo-saxone, Maurois și-a păstrat totuși independența, într'o atitudine foarte personală, primind și învățământul teoriei și pe cel al experienței cu un deosebit simț critic și un perfect control lucid.

Puterea lui vine tocmai din această atitudine, care caută să convingă respectând personalitatea cititorului, nu să impună în mod tiranic și nediscutabil.

Cartea *„Sentiments et Coutumes"*, e o carte foarte plăcută, care provoacă reflexiune și cultivă un statornic control al părerilor și atitudinilor celui ce o citește.

DIN VIAȚĂ... ȘI DIN CĂRȚI

O înmormântare

Intr'o zi de dimineață, vine la mine Madam Caliopia Costandache — o bătrână de aproape optzeci de ani. O cunosc demult și sîntem în relații de prietenie. Are trup uscat și fața sbârcită. Se așează oftând pe canapea.

— Ce-i, Madam Costandache? Așa de dimineață?

— Ce să fie, musiu Mișule? Am venit pentru înmormântare...

— Inmormântarea cui?

— A mea...

Incep a râde:

— Lasă, Madam Costandache Mata ai să ne îngropi.

— Ba nu, nu... Simt că mă duc... Nu mai am putere... Uit... Plâng dintr'o nimica toată... Eu am să mor, musiu Mișule — și repede...

Ii spun câteva cuvinte de încurajare — dar fără efect.

— Și iaca de ce am venit la dumneata, — urmează bătrâna, — să mă îngropi.. Mă'ngropi?

—Te îngrop!

— Eu am câteva mii de lei. Vreau să le las bisericii Sf. Vasile: să mă pomenească în fiecare an. Apoi vreau să dau ceva la niște nepoți. Imi rămân 9000 de lei, pe care ți-i aduc dumitale — ca să mă îngropi. Să mă duci la crematoriu, că-i mai eften. Nu dau banii copiilor mei, căci mă tem de dânșii. Au să mi-i mănânce și au să lase... ca să mă ducă cu droaga Primăriei. In dumneata am încredere, musiu Mișule. In fiecare an îmi trimiți câte o căruță cu lemne de-mi încălzesc oasele... Ai să ai milă de mine și după moarte.. Ce zici, ajung 9000 de lei?

— Ajung.

— Da' să-mi dai un faire-part *în gazete, simplu.. l-am și făcut. Nu pun nici o rudă. Atât: „A murit Caliopia Costandache — rugați-vă pentru dânsa"... Am fost o ființă nenorocită. N'am avut nici un noroc în viață.*

Eu, știind de unele aventuri ale lui Madam Costandache și vrând să mai schimb cursul funebru al convorbirii, îi spun:

— Da'n amor tot ai avut ceva noroc... Cu Voinescu... Cine nu știe?

— Răutăți de-ale prietenelor.

— Știi ce, Madam Costandache! Tot spui că mori. Istorisește-mi: cum a fost.

Bătrâna se codește puțin; apoi începe:

— Noi ne întâlneam în cimitirul „Eternitatea". Și ne sărutam. Atâta-i...

— Greu de crezut: mata femee tânără, frumoasă...

O priveam. Rămăsese un pumn de moaște.

— Ba, o singură dată, Voinescu m'a dus într'o magazie din cimitir, m'a desbrăcat—goală... și m'a sărutat pe tot trupul... Mai mult — nimic n'a fost... Cimitirul Iașilor e departe; și nu mă poți îngropa acolo. Aici e mai eften, la „Cenușa"... Că n'aș vrea să mai dai dela dumneata.

Un fior îmi trece prin suflet. Parcă văd flacăra lunecând peste oasele uscate.

— Vra-să-zică, ne-am înțeles: mă îngropi — și frumos: că n'am fost o lepădătură de pe drum... Iți aduc banii și faire-part-*ul.*

— Adă, Madam Costandache. Am să pun anunțul mortuar pe masă. Peste el — o oală cu vin. Și avem să bem în sănătatea matale...

Râzând, bătrâna iese pe ușă. Imi mai mulțumește, odată, din curte...

Parcă văd cimitirul „Eternității" — din dealul Tatarașilor, în Iași... Primăvara, cireșii și vișenii în floare par mirese în voaluri și'n beteală. Cucii cântă în ramurile de jos. Și îndrăgostiții, cu umerii lipiți, mână în mână — stau visători pe bănci. Pe dânșii — mormintele nu-i interesează. Sânt un decor de teatru. In fața lor — nu-i decât o viață lungă de dragoste și de fericire. Le-o anunță cântecul cucului, le-o anunță pomii în floare...

Și — de-odată suferința, deziluzia, mizeria. Trupul femeii frumoase își pierde podoabele. Se osifică, se apropie parcă de piatră — de pământ... Nu-s bani nici pentru așezarea oaselor acolo unde vrei, subt locul unde te-ai sărutat cu bărbatul iubit— unde te-a desbrăcat, goală, printre morminte și te-a îmbrățișat cu o dragoste mai tare, în aparență, decât moartea.

Am s'o duc la crematoriu, o dată, pe Madam Castandache. Are să-i cânte o placă de patefon, religioasă. O scântee are să-i aprindă bluzele, șalurile, flanelele... Pe coșul crematoriului va eși o pală de fum.

Iar publicul distrat va citi faire-part-*ul:*

„A murit Caliopia Costandache — rugați-vă pentru dânsa".

M. SEVASTOS

DIN „CICLUL SPORTIV"

PATINAJ

Nu știi privind, dacă acesta-i lacul
Pe care bărci ușoare au vâslit
Și nu știi dacă-acesta e copacul
Din care frunze jalnic au doinit.

Pe-aici, pe unde fură bărci și lebezi
Cu gâtul alb și nuferi și mici pești,
Pe-aici pe unde fură valuri repezi
Și nopți cu lună plină ca 'n povești,

Un luciu alb e prins acum de maluri
Și punțile-arcuite pe canaluri
Stau triste, inutile și stinghere:

Pe luciul alb perechile cochete
De patinori fac ample piruete
Iși oficiază parcă-adânci mistere,

Când brațele-și întind înspre tărie
De unde-aștepți, în alb, să reînvie
Cum le-ai știut pierdutele himere

Din nopțile cu lună și cu stele.
Și albii patinori, cu voe-bună,
— Prin crengi uscate clopoței răsună... —
Zburând pe lac, parcă-ar zbura spre ele.

G. SPINA

ARTĂ PENTRU ARTĂ

de Mihail Sorbul

Tânăra artistă Mimi, deși era angajată la teatru de cinci ani, nu isbutea totuși să spună mai mult de 30 de cuvinte pe scenă.

Motivul?... Mimi nu și-l putea explica, mai ales că fosta sa profesoară dela Conservator o socotise drept cea mai de seamă urmașă a ei, iar criticii teatrali o menționau întotdeauna ca o apariție interesantă ori de câte ori apărea între zidurile de pânză căptușite cu hârtie și articula cele câteva cuvinte, pe care artistele mari le refuzau cu indignare.

E adevărat totuși că acum doi ani Mimi a fost chemată în cabinetul directorial și complimentată chiar de șeful instituției.

— D-șoară Mimi, trebue să te scoatem la lumină. Dumneata ești un talent plin de temperament și o frumusețe...

O serie de complimente directoriale biciuiră obrazul fetei, ce roșiră într'atât că și ochii i se făcură roșii de plâns. Când se pomeni Mimi în stradă, se mai potoli puțin. Directorul nu-i spusese alta decât că avea talent și că era frumoasă.

M. SORBUL

Totuși directorul n'a mai chemat-o în cabinetul său și când o întâlnea pe culoare nu-i răspundea la salut.

Și asta-i păru foarte ciudat.

Suferințelor lui Mimi numai fosta ei profesoară i-aducea oarecare alinare.

Bătrâna artistă părăsise și scena și conservatorul. Acuma trăia retrasă ca o patriarhă.

— Răbdare, fata mea..., îi spunea mereu. Trebue să ai răbdare înainte de toate. Suferințele tale sunt jertfele pe care tu le oferi artei, căci arta cere jertfe. Și eu am suferit. Și cât am suferit!... Acesta-i singurul mijloc prin care vei putea să storci lacrimi acelora ce n'au nici un motiv să sufere și să plângă. Va veni timpul, când te vei plânge că se abuzează prea din cale afară de puterile tale, de sănătatea ta...

Consolările bătrânei aveau în ele ceva tonifiant. Când se despărțea de „maestră" se simțea întărită și-și râdea singură de copilăriile acestea, ce-o făceau să sufere atât de mult.

. . . .

Intr'o zi de toamnă la începutul anului al șaselea de teatru, Mimi fu iarăși invitată să se prezinte în cabinetul directorial. De astă dată era un alt director serios și om de casă.

— Domnișoară, îi spuse dânsul, îndată ce fata păși pragul, îți prezint pe d. Cobalty, autorul dramatic despre care probabil ai auzit. Dumnealui ține cu orice preț să-ți dea rolul principal din noua sa dramă „Crinul"... Piesa se va pune imediat în repetiție...

— Mie?... răspunse Mimi uluită.

— Da, dumitale, întări Cobalty.

Mimi privi la favoriții autorului și abea îngână:

— Mulțumesc, dar...

— Nici un „dar" domnișoară..., adăogă cel cu favoriți. Piesa am scris-o anume pentru d-ta... D-l director nu vroia să admită cu nici un preț, dar eu...

— Află, domnișoară, întrerupse directorul cu nervositate, că numai datorită insistențelor autorului expun scena la o încercare atât de riscată. Vezi, așa dar, la ce responsabilitate ești expusă. Am isprăvit... La revedere, domnișoară...

Mimi alergă repede la bătrâna și marea ei prietenă:

— Ce ți-am spus, fata mea!... Răbdare!... Voi tinerele, vreți prea repede să treceți peste munca și trecutul altora... Rândul vine fiecăreia... Numai talent să fie...

De bucurie Mimi a plâns la pieptul maestrei. Bătrâna plânse și ea la rândul ei, căci bătrânele se înduioșează repede și plâng și mai repede.

■

După câteva repetiții de foaier, repetiții plicticoase de citire, în timpul cărora Cobalty dădea lămuriri artiștilor mângâindu-și cu nervositate favoriții, Mimi reuși să-și schițeze rolul, ce de altfel îi venea de minune. Crin și crin. Totuși...

— Domnișoară Mimi, îi spuse autorul la sfârșitul ultimei repetiții de foaier, d-ta încă n'ai pătruns îndestul rolul. Fii bună și poftește chiar acum la mine, vom relua câteva scene împreună...

— La d-voastră?... tresări Mimi.

Cobalty prevăzuse această candidă revoltă — nu era oare autor dramatic? — și răspunse repede:

— Nevastă-mea dorește să te cunoască.

Jos automobilul bombănea așteptând cu nerăbdare. Cobalty nu făcea din literatură profesie. Era un om foarte bogat.

Peste câteva minute, Mimi se găsi într'un salonaș, cum numai pe scenă mai văzuse.

Cobalty sună. Un lacheu apăru în livrea.

— Poftește pe doamna.

— Doamna e plecată de o oră.

— Când se reîntoarce?

— La șapte.

Cobalty roși de mânie.

— Scuză-mă, te rog... Nu e întâia oară, când soția mă contrariază... Te rog și pe d-ta s'o scuzi. Până să sosească, isprăvim și repetiția.

Mimi primi. Cobalty rămase o clipă tăcut, apoi zise:

— Am vorbit cu croitorul d-nei Cobalty pentru cele trei rochii din „Crinul". Nu vreau ca d-ta să-ți cheltuești leafa cu piesa mea.

Mimi nu găsi nici un cuvânt de mulțumire. Tăcerea ei timidă și emoționantă mulțumea îndestul.

Incepură să repete. Cobalty își știa pe de rost toată piesa. Dădea replicele la timp și nu era lipsit nici de îndemânare. Totuși la un moment dat greși. In loc să prindă mâna fetii, îi îmbrățișă talia, iar buzele lui în loc să atingă discret vârful degetelor, se lipiră lacom pe obrazul virgin de sărutătri.

— Ce faceți, d-le? strigă Mimi.

— Așa e rolul..., murmură autorul îmbrățișând-o din nou.

Mimi înțelese mai mult din instinct. Se smuci din brațele lui și-l privi în așa fel, încât Cobalty adăogă la o replică a „Crinului" următoarea reflexie:

— Sunt ochi, care prin inocența lor, calmează și pe satirul cel mai nerușinat".

■

Seara Cobalty intrând în cabina Ginei, artista „cea mai răsfățată" a teatrului, o rugă cu insistență să-i joace în „Crinul".

Tinerețea și timiditatea lui Mimi riscau să-i trântească piesa.

— Dar mă'nțelegi, Gina, vreau

Urmare în pag. II-a

CRONICA ȘTIINȚIFICĂ

Simțul gustului la albine

In urma unor cercetări de câțiva ani, entomologul german, profesorul von Frisch, a ajuns la o surpinzătoare descoperire în legătură cu simțul gustului la albine.

Suntem în general înclinați să credem că alimentele, cari nouă oamenilor, ni se par dulci, acre sau amare, trebue să fie apreciate în acelaș fel și de celelalte ființe viețuitoare înzestrate cu simțul gustului. Impresia este de fapt subiectivă și eronată.

Intr'adevăr, savantul german mai sus pomenit a descoperit că anumite elemente dulci pentru noi n'au absolut nici un gust pentru albine. Mai mult încă: unele substanțe zaharoase reprezintă chiar o puternică otravă pentru ele.

„Dulce" pentru albine sunt numai materiile zaharoase extrase din flori. Așa se explică și faptul că nici odată aceste insecte nu aleargă după „dulciurile", care ne delectează.

De-altfel, posedăm foarte puține cunoștințe asupra simțului gustului la celelalte insecte. Abia de curând s'a descoperit, de pildă, că anumite specii, de insecte reușesc să „guste" cu antenele și chiar cu picioarele lor.

Accelerarea eflorescenței vegetale

Grădinarii cunosc în general mijloacele de a accelera înmugurirea și înflorirea pomilor, sub razele soarelui de primăvară.

Fel de fel de stimulente sunt puse la contribuție în acest scop, pentru a ajuta opera naturii. Așa de pildă, de Paști, se obicinuește să se cufunde crengile de mesteacăn într'o baie caldă, pentru a le grăbi înmugurirea. Pe de altă parte, technica horticolă folosește căldura și aburii ca stimulente pentru desvoltarea pomilor.

In timpul din urmă, s'au pus în aplicare o nouă serie de procedee, descoperite de cercetătorii științifici. S'a constatat anume că infuziunea unor anumite substanțe chimice precipită înmugurirea. Băile de alcool, eter, acid clorhidric, sulfuric și acetic, sunt mijloace eficace pentru a provoca într'un tempo rapid apariția mugurilor și frunzelor.

In ceeace privește mijlocul de infuzare a unor asemenea substanțe în massa vegetalelor — injectarea în pielița coajei, sau direct în interiorul mugurului — ca și momentul aplicării acestui tratament — în perioada inițială sau în cea finală — rămâne ca experiența specialiștilor să hotărască forma cea mai potrivită. Deasemenea, urmează să se stabilească pentru fiecare caz mijlocul cel mai bun de infuzare: injecție, baie, sau vaporizare.

Fapt este că prin aceste descoperiri se deschid vaste perspective horticulturei.

Lumea atomului

După teoriile fizicei moderne, atomul—considerat multă vreme ca cel mai mic element constitutiv al naturii, este constituit dintr'un nucleu central greu, — așa numitul proton — în jurul căruia circulă o pusderie de electroni, particule minuscule încărcate cu electricitate negativă.

Această concepție asupra structurii materiei este contestată de o recentă teorie susținută de savantul englez, profesorul D. R. Inglis. Acesta afirmă, că protonul nu este în realitate un nucleu propriu zis așa cum se credea, ci reprezintă la rândul lui, un ansamblu, format tot din corpuscule ce gravitează în jurul unui centru, și supuse acelorași legi fizice ca și electronii.

Intru cât alcătuirea atomului amintește pe aceea a sistemului solar, (soarele, în jurul căruia se rotesc planetele), s'ar părea că materia ar fi alcătuită dintr'o serie nelimitată de microcosmuri din ce în ce mai mici, înglobate unul într'altul și reproducând pe o scară progresivă descrescătoare, macrocosmul.

Radium artificial din sare de bucătărie

Savantul american, profesorul Lawrence din California, a reușit de curând să producă prin dezintegrare atomică, un sodiu radio-aciv, în cantități suficient de mari, pentru a sluji cu folos în aplicațiunile medicale.

Dezintegrarea atomică nu mai constitue astăzi o problemă, ea putând fi realizată cu ajutorul razelor elementare radioactive, ca radium, polonium, etc. S'au obținut deasemenea de vreo trei ani încoace rezultate analoage prin procedee artificiale în laborator. E suficient pentru aceasta ca substanța ce vrem s'o dezintegrăm s'o bombardăm prin alți atomi, animați de puternice câmpuri electrice la o viteză enormă (câteva mii de kilometri pe secundă). In acest scop, se folosește mai ales hidrogenul. Atomii bombardați nu se distrug propriu zis, ci se transformă în alte elemente, reușind adesea să „înghită" proectilul și expulzându-i un alt element constitutiv din nucleul său.

E aproape un an de când savanții francezi, soții Jolliot-Curie, au descoperit fenomenul straniu al „radio-activității induse". In acest caz, produsul desintegrării — elementul rezultat din dezintegrare — nu rămâne neschimbat, ci se distruge în mod spontan, mai încet sau mai repede, întocmai ca elementele naturale radioactive.

Soții Jolliot-Curie și-au exprimat atunci speranța să producă cu ajutorul acestei „radioactivități induse" — substanțe capabile de intense efecte medicale.

De astădată, profesorul Lawrence a folosit în experiența sa, clorura de sodiu, — obicinuita sare de bucătărie — pe care a bombardat-o cu atomii extra-rapizi ai hidrogenului greu. A obținut astfel o substanță nouă, pe care a denumit-o „radio-natrium", materie radioactivă, care-și pierde în 12 ore jumătate din massa sa.

Or, tocmai acest efect e deosebit de prețios în aplicațiunile medicale. Intr'adevăr noua substanță putând fi injectată în corp sau combinată într'un preparat comestibil, efectul ei este consumat după câteva ceasuri, evitându-se astfel riscul unei reacțiuni secundare, vătămătoare.

Ce visează orbii din naștere

Un psiholog francez, Bolli, s'a ocupat în mod special de natura visurilor, pe care le au orbii din naștere.

Acești infirmi, necunoscând lumea prin prizma vizuală, este firesc ca visurile lor să nu fie frământate de nici un fel de imagini cel puțin din cele reale.

Din cercetările sale, aplicate la un mare număr de orbi din naștere, Bolli a stabilit că aceștia au visuri, care se desfășoară cu aceiași iuțeală, în aceiași succesiune ordonată și cu acelaș conținut, ca și oamenii normali. Numai că, în loc de imagini vizuale, visurile orbilor sunt alcătuite din reprezentări sonore: sunete muzicale și sgomote.

Interesant este că muzica ce domină aceste vise are aproape întotdeauna un caracter strict personal. Cu alte cuvinte, e vorba de melodii străine și necunoscute. Rareori, orbul visează melodii cunoscute. Și chiar și atunci, aceste reminiscențe suferă o deformare esențială.

ING. I. S.

Naufragiații dragostei

Citiți ediția II-a din „Naufragiații dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H Martin, o lucrare care deși științifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfățișează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoașterea problemelor sexuale în lumina științei actuale și a observațiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educație, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătății și fericirii înainte și după căsătorie.

A APARUT:
Tananica
Romanul d-lui
VLADIMIR CORBASCA
scriitor cu sevă, care se prezintă, pentru prima oară, ca romancier, cu girul unor autentice izbânzi trecute sub pseudonimul Simona Basarab
LEI 60
Editura „Adevĕrul" S. A.

Avionul în pană
este titlul noului roman apărut în excelenta colecție Călătoriile fantastice ale lui
BILL GAZON
40 pagini, ilustrate în culori, 3 lei

O CARTE DE DEMULT

Cine a citit „Cartea dela San Michele" și n'a fost entuziasmat de acest minunat document omenesc? Cine, închizând acest volum, nu s'a simțit pătruns de toată bunătatea care se degajă din fiecare pagină?

Marea putere de iubire a lui Axel Munthe pentru tot ce-i însuflețit, transmisă cu sinceritate și fără nici o meșteșugire literară cititorului, reușește să-l facă să simtă — măcar pentru o clipă — divinitatea care există în toate și să-și dea seama de măreția unei vieți închinată cu modestie binelui.

Săptămâna Cărții ne-a adus prin editura Ciornei o traducere nouă a unei cărți de demult, căci „Despre oameni și animale" a apărut cu mulți ani înaintea „Cărții dela San Michele", și a fost numai reeditată de curând.

In paginile ei îl reîntâlnești pe acelaș medic, bun, blând, uman, luând parte cu tot sufletul la necazurile din jurul său și făcând tot ce-i stă în putință ca să micșoreze durerile și să aline suferințele.

Il veți regăsi suferind alături de maimuțica bolnavă de tuberculoză, aducând viață și sănătate în casa familiei Salvatoare, oameni în veșnică luptă cu poliția, încurajându-l pe monsieur Alfredo, autorul atâtor tragedii, cari nu vor putea vedea vreodată lumina rampei, alergând fără odihnă prin cele mai umile cartiere, ca să alunge boala, purtând într'o mână aceeași trusă, iar în cealaltă aceleași păpuși destinate micilor săi bolnavi.

In afară însă de toate acestea, care sunt în parte cunoscute din „Cartea dela San Michele", găsim numeroase episoade și însemnări inedite. Ne vom opri doar asupra Raffaellei.

Raffaelle e numele unui tablou care reprezintă o fată de o frumusețe desăvârșită, tablou, prin care tânărul pictor dobândește celebritate.

Toți vizitatorii salonului rămân uimiți în fața acestei pânze. Se afirmă, cu mai multă sau mai puțină certitudine, că modelul ar face parte din marea aristocrație. Dar nu e adevărat. Modelul — acel anonim colaborator al artistului — e o fată săracă, pe care a sedus-o pictorul. Trece dela un artist la altul. Toți îi zugrăvesc chipul și toți o au pe rând. A rămas însărcinată. Nașterea i-a răpit ceva din farmecul de odinioară; nu prea mult, dar atât cât e necesar ca să nu mai poată servi de model. Iată-le acum: pe ea, pe mama și pe fiica ei, amenințate să moară toate trei de foame.

Aproape toate aceste modele sfârșesc în brațele prostituției. Raffaella găsește însă în adâncul sufletului ei atâta virtute, încât să poată rezista oricărei tentațiuni, și vieții de trândăvie să prefere munca istovitoare a măturatului străzii.

Insemnările asupra Raffaellei se termină cu un apel adresat scriitorilor. Il reproducem:

„Un scriitor ar fi putut transforma într'o mică nuvelă povestea Raffaellei, cu toate că nu este nici originală și nici măcar interesantă.

Scriitori, eu v'aș mai putea, însă oferi material pentru o altă nuvelă: scriți o poveste despre modelele-femei și dedicați-o artiștilor. Scrieți-o fără asprime și fără sentimentalism, fără exagerare, — nu are nevoe de aceasta — fără severitate, căci cu toții avem nevoe de indulgență.

Spuneți-le artiștilor, cât de dragi ne sunt ei nouă, tuturor, ei tovărășii cei nepăsători și veseli, spuneți-le, cât de mult ne mândrim cu ei, fericiții tălmaci ai dorului nostru de frumos! Dar întrebați-i de ce au atât de puțin respect față de modelele lor, întrebați-i dacă știu ce devin cele mai multe din originalele creațiilor lor!

O știu ei prea bine!

Dacă vor răspunde, că sunt tineri, că ispitele sunt mai mari ca ale celorlalți, chibzuiți dacă mai aveți dreptul să-i condamnați.

Dacă vor răspunde, însă, că vina o poartă modelele, atunci să le spuneți în față că mint. Amintiți-le, că cele mai multe femei-modele din Paris sfârșesc pe trotuar, — statistica e prezentă și nu admite contrazicere.

Și are, oare, doctorul, atât de puțină dreptate, atunci când cere artistului să fie față de model, ceeace este medicul față de bolnav? Oamenii au dreptul de a cere medicului o privire pilsită de patimă; între respectul față de chemarea sa și ispite, nu rămâne simțământului lui de cinste vreo alegere.

Timpurile noastre pun arta deasupra științei; de ce atunci, respectul artistului față de misiunea sa, nu este destul de mare, pentru a protegui o femee model? De ce nu există modele virtuoase? De ce virtutea lor cade odată cu vestmintele?"

Câtă bunătate nu se poate descoperi în aceste rânduri. In sufletul lui Axel Munthe nu încape nici un pic de răutate. Mila sa pentru modelele pe care le plânge și pentru care cere doar puțină omenie, nu-l poate face să se ridice cu îndârjire împotriva celor vinovați de mizeria în care sfârșesc aceste nenorocite: sufletul său îngăduitor îl împiedică.

Tot atât de impresionante sunt și paginile în care ne vorbește cu duioșie despre păpuși, despre animalele chinuite în cuștile circurilor, despre dispariția lui Tappio, etc.

Incheind, ne exprimăm satisfacția pentru grija cu care a fost tipărită această carte.

AD. B.

Artă pentru artă

Continuare din pag. I-a

— tu te pricepi în astfel de treburi — să se creadă, că nu eu i-am luat rolul. E atât de tânără și inocentă.

La gestul afirmativ al Ginei, Cobalty sărută umerii goi, pe când artista se spânzură de favoriții săi.

Cât despre Mimi se duse să plângă iarăși la pieptul maestrei.

— Fata mea, îi spuse, bătrâna, după o oarecare ezitare... a sosit momentul să-ți deschid ochii înainte de a-i închide pe ai mei... Uite... Aici — urmă patriarha — „sunt însemnările începutului meu în teatru. Le-am scris ca să-mi omor urâtul. Ia-le cu tine și citește-le... Ele îți vor spune fără înconjur, că arta cere dela noi femeile, în afară de suferințe, încă multe altele... Insfârșit citește-le... Ce vrei, să îți mai spun?... Mâne îmi vei trimite caetul printr'un comisionar... Mai am de adăugat câteva amintiri".

Mimi înveli într'un jurnal mărturisirile prețioase și plecă grăbită, pentru ca să afle mai repede ultimele taine ale artei teatrale.

Bătrâna maestră privi în urma ei, poate pentru ultima oară și o apucă un plâns nervos...

Părea o mamă ce plângea în noaptea nunței fiicei sale...

MIHAIL SORBUL

A APARUT:
Nuvele Inedite
Opera a douăzeci de prozatori contemporani. O adevărată antologie a nuvelisticei românești
Numeroase desene 500 pagini
LEI 100
Editura „Adevĕrul" S. A.

Marele succes de librărie
In Preajma Revoluției
VOLUMUL VI
Ciubărești
de C. STERE
Un volum în care autorul deschide ferestrele spre o altă priveliște de cât aceea oferită în volumele apărute
LEI 80
Editura „Adevĕrul" S. A.

CRONICA ȘAHULUI

Adresa redacției acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I.*

Un mare concurs de nuvele

„Cronica Șahului", în dorința de a creia lucruri noi, intersante cititorilor ei numeroși, organizează un nou concurs, inedit în România.

După concursul internațional de probleme, în memoria lui Pauly care s'a terminat cu un record european de aproape 500 de probleme primite „Cronica Șahului" în dorința de a da un imbold literaturii șahiste din țara noastră — manifestată rar, ici-colo, printr'o schiță sau nuvelă, organizează un mare concurs de nuvele cu subiect șahist. La acest concurs poate participa oricine. Concurenții ne vor trimite nuvelele lor, însoțite de un „motto" și de numele și adresa precisă. Cuprinsul să nu depășească lungimea de o coloană, maximum o coloană jumătate de revistă. Se vor publica în „Adevĕrul Literar" cele mai bune dintre ele. Nuvelele trebue să aibă ca subiect viața șahistă, a jucătorului de șah, a problemistului, emoțiile din fața tablei de șah, etc. Ele trebue deasemeni să aibă un stil literar. Nu sunt admise nuvele cu explicații teoretice, șahiste, fiind un concurs chiar al celor ce nu știu acest joc nobil.

Paralel cu concursul vom publica nuvele, deasemeni din viața șahistă, ale marilor scriitori, dar horsconcurs. Premiul I va fi de 1000 lei, iar al 2-lea de 500 lei. Se vor mai oferi mențiuni în cărți literare, etc. Nuvelele se vor trimite pe adresa redacției, până la 31 August 1935. Juriul îl vom anunța într'un număr viitor. Deci: participați la concursul nostru de nuvele!

Campionatul național

După cum scriam în numerele noastre trecute, campionatul național va forma o deziluzie în rândurile șahiștilor români. Organizat în pripă, superificial, la acest campionat iau parte foarte puțini din șahiștii noștri de valoare.

Din rândurile maeștrilor — aici lucrul este trist — ia parte doar Erdely, fostul campion din 1932, 1933 și 1934. lipsind Baratz, Balogh, Tyroler și Wechsler, fruntași indiscutabili ai șahului românesc! Deasemeni din Capitală lipsesc Mendelsohn, Herland — bătrânul și veneratul maestru, actual campion al Capitalei alături de Alexandrescu — Obrenovici, Taubman Loewenton, George Davidescu, etc., corifei ai șahului bucureștean alături de participanții Silberman, Negruțac, Toma Popa, Israilovici, Cobiaglia, etc.

Din provincie participă doar câteva elemente de valoare: I. Halic, Traian Ichim, Andrei Winkler, Iulian Damșescu, etc. Lipsesc mari valori șahiste cari au luat parte la aproape toate campionatele naționale: Marton, Baan, Davidsohn (Iași), dr. Kahane, dr. Zeno Roca, Amel Stellia, Iacob Silbermann (Cernăuți), A. Lernovici, M. Argutstein, Neștian, A. Ianovcic, etc. O falangă de valoroși șahiști, din toate colțurile țării, superiori multor participanți, este astfel complect ignorată! De altfel participarea din provincie este aproape nulă din cauza greutăților impuse de F. R. S. — în special cele materiale.

Deasemeni sosirea întârziată a maestrului Znako-Borowski aduce o scădere actualului campionat. F. R. S. anunță că elementele cele mai bune din campionat vor lua parte la Olimpiada din Varșovia. România va fi foarte slab reprezentată, căci afară de Erdely nu vor figura maeștrii Baratz (care a obținut cele mai multe puncte din toți participanții români la Olimpiade), Balogh (cel mai mare analist al nostru — foarte reputat în străinătate), Tyroler (fost trei ani consecutiv campion național, cu mari succese la Olimpiade, lăudate dese ori de presa mondială), și Wechsler. In special Balogh și Tyroler se gąsesc acum în mare formă — capabili de rezultate surpinzătoare! Deasemni maestrul Gudju — strălucitul nostru reprezentant în străinătate, atât la F. I. D. E., cât și la numeoase turnee (cu rezultate admirabile) nu va participa. Astfel eșecul probabil al României va fi efectul organizării Federației Române de Șah, care, fiind vinovată, va suporta consecințele.

Concursul nostru internațional

Concursul nostru internațional de probleme „in memoriam W. Pauly" s'a terminat.

Inceput în Martie 1934, el a durat un an și câteva luni. Durata acestui concurs este efectul unui succes imens, neașteptat de mare.

Am primit la acest concurs aproape *500 probleme!* Este cel mai mare număr de probleme trimise la un corcurs, în toată Europa! Acest record european — în materie de șah — ne bucură și ne mândrim cu el. Faptul că o rubrică de șah din România — care de 10 ani apare necontenit și regulat — a primit cinci sute de probleme la un concurs, dovedește că străinătatea apreciază șahul românesc. Din toate colțurile lumii — din toate continentele — din zeci de țări, am primit scrisori, probleme, soluții, lămuriri, etc. *Rubrica noastră este — acum — cea mai răspândită rubrică de șah din lume.*

Cei mai mari autori de probleme au trimis lucrări la acest concurs. Fără îndoială că majoritatea — din pietate față de memoria regretatului W. Pauly, al cărui nume și glorie au strălucit în toate colțurile șahiste mondiale.

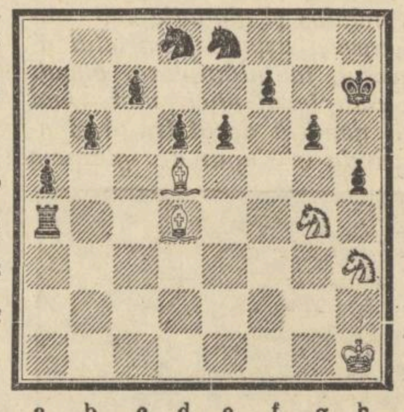
Din cauza numărului imens de probleme primite, munca redacțională și a juriului a fost titanică. Greșelile eventuale — inevitabile — precum și prelungirile concursului sunt provocate de această dificilă muncă de-a controla, repartiza, *corecta, etc. — a celor cinci sute de* probleme Raportul juriului s'a terminat. In numărul viitor vom începe publicarea lui, care va dura mai multe rubrici, fiind foarte lung. Premiații vor fi publicați în numărul viitor.

Și acum — credem nimerit — să socotim că cel mai mare omagiu memoriei lui Wolfgang Pauly este închinarea acestor cinci sute de probleme, quintesența problemisticei mondiale, maestrului nemuritor!

O goană sălbatică de cai

R. V. Petroff

(Reproducere)

5 + 12 = 17

12 ≠

1) Ch3—g5+, Rh7—g8. Natural, dansul macabru începe, cu un șah al calului, care trezește pe Rege din liniștea sa contemplativă!

2) Cg4—h6+, Rg8—f8. Exemple rele strică moravuri bune. In sufletul acestor doi cai sălășluește un *singur* gând: să dea astăzi regelui negru o bătaie, pe care s'o ție minte!

3) Cg5—h7+; Rf8—e7. Urmărirea într'o linie curbă este interzisă, totuși caii și-au creat o circulație proprie, prin care de multe ori Regele — nedându-și seama de pericol — a rămas fără apărare.

4) Ch6—g8+, Re7—d7, „Prin această cale pustie trebue să pășească, căci nici un alt drum nu duce la salvare!". (Schiller: „Wilhelm Tell).

5) Ch7—f8+, Rd7—c8. Fericit după colț! Totuși în acest colț îngust sunt umflături și sgârieturi, ce trebuesc suportate, dacă vrei să scapi cu viață!

6) Cg8—e7+, Rc8—b8. „Marea este furioasă și-și caută victima!" Asta nu e o problemă, ci o adevărată alergare de cai.

7) Cf8—d7+, Rb8—a7. O bizară simetrie între cai și pioni! Și deoarece nebunii au efect *oblic*, nu i-a fost Regelui niciodată atât de grea conștiința, ca în situația de-acum.

8) Ce7—c8+, Ra7—a6. Dela *h* la *a* un drum plin de spini! Acest Rege comandă celor opt pioni, care nu-i sunt totuși de nici-un folos. Ei formează o rețea de zăbrele de fier, asemenea unei închisori, care îi împiedică „fuga spre libertate".

9) Cd7—b8+, Ra6—b5. Vânătoarea sălbatecă continuă! Caii urmăresc de-aproape pe Regele fugar. Dacă urmărești și conturezi urma drumului lor, apare o figură geometrică curioasă de linii încrucișate; merg caii însă pe poteci pline de cotituri.

10) Cc8—a7+, Rb5—b4. Regele iese din desiși, dar nebunii sunt gardieni curagioși. Este adevărat: figurile cari nu iau parte la un măcel șahist, sunt totuși istețe!

11) Cb8—a6+, Rb4—a3. Regele, părăsit de toți credincioșii săi, trebue să ducă lupta aceasta pierdută, *singur!* Poate astfel să spuie cu Schiller în „Moartea lui Wallenstein":

„Mă gândesc să trag un somn lung,
Fiindcă, chinul ultimei zile a fost mare!

12) Ca7—b5 mat.

E. ARMIN-STUTGART
(Special pentru Adev. Liter. și Art.)

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Cereți la toate librăriile:
LOGODNICUL
romanul d-nei
Hortensia Papadat Bengescu
O nouă carte constituind un adevărat triumf al celei mai mari scriitoare a noastră; scriitoare de valoarea Virginei Wolf și Katherinei Mansfield
VOLUMUL LEI 80
Editura „Adevĕrul" S. A.

Un fiu din flori al poetului Andrei Ady

Mama lui e o Româncă din Ciucea

In clipa când aştern rândurile de faţă, se spune că Andrei Ady, minunatul seismograf şi duce literar al maselor maghiare, care a trăit o viaţă plină de revoltă şi viziuni, viziuni devenite mai târziu realităţi îngrozitoare, pentru întreaga stăpânire din trecut, n'a lăsat nici un urmaş. Acum însă, după ce o bună parte a criticilor şi prietenilor săi personali caută cu dinadinsul să-i descopere toate intimităţile vieţii, în cercurile maghiare scriitoriceşti, se discută din ce în ce mai mult despre existenţa unui fiu al său născut în Ciucea, unde el avea un frumos castel şi care actualmente face parte din proprietatea d-lui Octavian Goga. In adevăr, cine a văzut numai odată pe Ady, sau vreo fotografie de a lui, e cu neputinţă să nu constate imediat asemănarea isbitoare dintre fiu şi tată.

Dar să vedem întâiu împrejurările în care s'a născut acest vlăstar, ajuns la vârsta de flăcău.

In ultimii ani ai războiului mondial, familia Ady-Boncza*, ţinea ca servitoare, la castelul din Ciucea *, pe ţăranca Anuţa Brudaşcă*, zisă a Liberoaii, care având relaţii cu un sergent din serviciul d-lui Octavian Goga, a mai dat naştere unei copiliţe de rară frumuseţe. Aceasta ar fi o semi-soră a băiatului lui Ady. După mamă, ea are la Cluj şi un unchiu, muncitor. Intâmplarea a făcut să cunosc personal pe acest ţăran deştept, care podidit de lacrimi (îşi aduse aminte, probabil de moartea surorii sale), îmi destăinui cu o vădită bună voinţă câteva amănunte interesante asupra legăturilor ce le avu soru-sa cu marele bard dela Ciucea.

— Ajute-vă D-zeu, domnule — începu cu sfiiciune unchiul, băiatul e cât mine de mare. O fi având vreo 17 ani. Seamănă grozav cu Măria Sa. Dacă aţi vedea dumneavoastră fotografiile lui dela noi de-acasă, aţi zice că e „acurat", ca Domn... Faţa, ochii, părul, statura, sunt tocmai ca ale Măriei Sale. Ierte-l D-zeu! A fost un om tare bun. Ţinea mult la Români.

— Ei bine — îl întrerupsei eu — dar d-ta ştii cine era domnul despre care-mi vorbeşti?

— Apoi cum să nu, mă rog. Doar l-am cunoscut de mic, cum îmi cunosc palma. Se spune că era un mare „cancelist" (scriitor). Soru-mea făcea servici la dumnealor, încă depe vremea Ungurilor.

— Şi?

— Şi apoi Măria Sa, care nu prea încunjura beutura, se mai învârtea din când în când şi pe lângă soru-mea..., fie iertată! Doar era cea mai frumoasă fată din jur. Când d. Goga cumpără curtea dumnealor, nepotul meu avea vreo 3—4 ani. I-a plăcut aşa de mult de el, de-l luă în grija Măriei Sale, trimiţându-l la „şculă". A umblat până la trei gimnăzii: la Sânmiclăuşul-Mare, la Carăii-Mari şi la Aiud. In anul trecut, l-a dus la liceul din Sighişoara. Acum, e pe „glasa" şaptea. Dar băiatu nu prea învaţă. Vara, când vine la Ciucea, citeşte la cărţi toată ziulica şi scrie mult. Bunică-sa şi soru-mea l-ar fi vrut plugar, dar Măria-Sa, Goga, are de gând să facă din el domn. In vara trecută, nu l-a adus acasă, din pricina că i-a fost rău certificatu. Totuş, Măria Sa îl iubeşte mai mult decât Doamna. Şi n'ar fi rău să-i fie drag şi dumneaei, mai ales că n'au copii.

— Ce se mai povesteşte în sat despre acest băiat?

— D'apoi, mă rog frumos, toată lumea ştie că e dela Măria Sa, Ady. Nici băiatul nu tăgăduieşte.... (Câtă naivitate inocentă în această argumentare!)

— Straşnic, amice, adăogai eu zâmbind — dar copilul nu poate să ştie...

— Da, alduiască-te (binecuvinteze-te) Dumnezeu, domnule, dar maică-sa îi povestise mai de multe ori, că tată-său a fost un domn mare. Şi băiatu ţine foarte mult la aceasta. Măria Sa, Goga, de sigur, nu-l dădea la învăţătură, dacă n'ar fi băgat de seamă că...

— Şi, cine l-a botezat Petre Ciuceanu?

— Apoi „hăpt" Măria Sa, domnu Goga. Pentrucă ştiţi dumneavoastră, copilul s'a născut din dragoste şi nu putea să poarte numele Măriei Sale Ady. Numai de i-a ajuta D-zeu să se facă domn, ca să ne poată ajutora şi pe noi, căci o ducem foarte greu. Maică-sa, până în anul trecut, a fost slujnică, la un inginer, iar bunică-sa, adică maică-mea, e „suruclită" la ajutorul nostru.

. . . .

Până aci conversaţia pe care o avusesem cu unchiul român al singurului urmaş al lui Andrei Ady. Fireşte, atât sora, cât şi fratele lui Ady, în prezent inspector-şef al învăţământului secundar în Dobriţin, protestează jigniţi împotriva acestui fel de descendenţă, pe care-l socotesc drept legendă. Cum însă această legendă prinsese rădăcini adânci în straturile celor ce se interesează mai de aproape de viaţa intimă a marelui cântăreţ dela Ciucea, ea a început să îmbrace cele mai grăitoare semne ale realităţii. Şi, fiindcă eroul ei trăeşte aevea în mijlocul şi conştiinţa celor din regiunea Crişului, respingând prin înfăţişarea sa perfect adyană orice păreri contrare originei sale, trebue să admitem ipoteza că poetul Andrei Ady n'a rămas fără urmaş, ci trăieşte prin fiul din flori, după mamă Român, adoptat şi botezat de d. Octavian Goga: Petre Ciuceanu.

OCTAVIAN ŞIREAGU

* Numele socrului lui Ady, fost redactor la ziarul „Magyarország" din Budapesta.

** Moartă anul trecut, în urma unui avort...

Un anonim: „S. O. S"

Romanul acesta este strigătul de ajutor al citadinului sufocat de aglomeraţia marilor oraşe. Viaţa romanţată a unui bulding.

S. O. S. prezintă filmul rapid şi dramatic al peripeţiilor şi experienţelor unei case de raport.

In vârtejul unui imens blocqhaus, individul capătă altă structură sufletească, viaţa se trăeşte mai intens, mai accidentat.

Romanul acestui anonim este o tranşă de viaţă din viaţa modernă pe care o trăim astăzi. Plasat pe scara superioară a unui sceptic şi îngăduitor surâs, autorul mânueşte personagiile cărţii sale ca pe nişte sugestive marionete. In faţa fiecărui personagiu îţi spui: unde l-am mai întâlnit pe ăsta? Parcă-l cunosc de undeva...

Aceasta e calitatea cărţii, optica absolut obiectivă prin care sunt priviţi toţi eroii, chipul degajat în care autorul îi lasă să defileze înaintea ta, să-şi trăiască mica tragedie, să te convingă, să te cucerească. E o carte ciudată în felul ei.

Fr. Şirato — Sportiva

PLASTICA

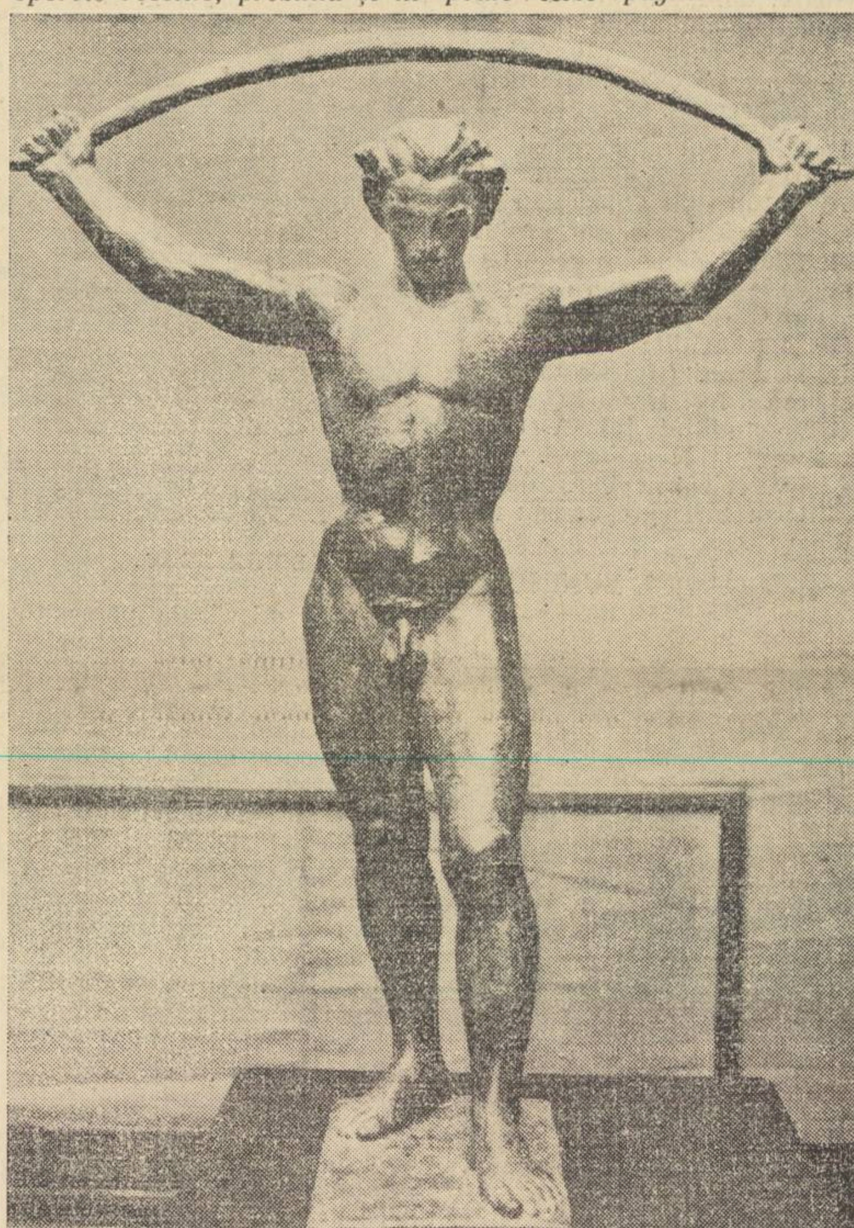
N. N. Tonitza — Fetiţa

La Fundaţia Dalles e deschisă expoziţia anuală a grupului Tonitza, Şirato, Han.

De rândul acesta, artiştii s'au străduit să dea imagini de ansamblu, menite să-i situeze definitiv în ierarhia valorilor plastice.

Astfel, d. N. N. Tonitza, pe lângă operele recente, prezintă şi lucrări aflate în colecţii particulare, dând posibilitate publicului să vină în contact cu unele aspecte ale artei d-sale care altminteri ar fi rămas necunoscute.

Cum foarte bine observa cineva, în cursul unui an un pictor poate scrie paginile unei anumite stări sufleteşti, condiţionate de anumite împrejurări. Dar împrejurările acestea pot fi de multe ori nefavorabile, inspiraţia — obosită ori nefericită. E deci greşit a judeca totdeauna pe un artist numai după lucrările noui ale unei expoziţii. Un ansamblu sintetic de câţiva ani oferă o mai justă aplicare a judecăţii critice.

O. Han — Eracles

Preocupat deopotrivă de chipul omenesc şi de compoziţia florală, de inflexiunile trupului fraged de femee, de priveliştea scăldată în lumină şi de vibraţia tainică a lucrurilor neînsufleţite, d. Tonitza şi-a risipit accente, bucurii şi frământări lăuntrice în mângâerile culorii.

Arta aceasta, care evocă adesea graţia lineară a stampei japoneze, are darul de a ne comunica emoţii, de a ne pune nemijlocit în faţa vieţii, în faţa fenomenelor ei nostalgice, mizere sau luminoase.

Dela tragedia orbului la seninătatea putanei, la spaima de lume din ochii copiilor, la armonia tăcută dintre două obiecte ce se trezesc alături în pânză, d. Tonitza nu zugrăveşte decât fuga eternă a vieţii în ritm de linii şi culori.

Pictura cea adevărată e uneori numai atât...

*

Dar pictura poate fi şi altceva: poate fi şi joc pur de culoare.

Astfel, la d. Fr. Şirato motivul e pretext de interpretare cromatică. Subiectul stărue în pânză numai atâta cât e necesar pentru aplicarea mai mult abstractă a sentimentului culorii, a gradaţiei subtile de nuanţe.

Din joc de umbră şi lumină, meşteşugit dozate, d. Şirato face să crească viziuni de rafinată intensitate, în care arta construcţiei volumurilor se îmbină în chip desăvârşit cu ştiinţa alegerii culorilor.

E atât de pătruns de valoarea determinantă a culorii, e atât de stăpânit d. Şirato de conţinutul expresiv al tonalităţilor cromatice, încât lumea îi apare definită de cele mai multe ori numai prin viziuni de nuanţă: „Dealul alb", „Casa roz", „Lalele galbene", „Lalele roz", „Lalele roşii", „Femeia cu jachetă neagră", „Femeia cu rochie albastră", „Fata cu şalul roşu".

Insăşi titulatura dată lucrărilor indică preocuparea exclusivă de culoare a pictorului.

Iar realizările sunt numai echilibru şi armonie savantă.

*

Sculptorul O. Han şi-a îmbogăţit posibilităţile de exprimare plastică.

In afară de numeroasele schiţe şi studii în care talentul d-sale apare în toată complexitatea resurselor, d. Han înfăţişează o serie de variante ale chipului lui Eminescu, executate în materiale deosebite.

De fiecare dată imaginea plastică a poetului desvălue altă concentrare în el însuşi, alte stări sufleteşti.

Eminescu e în fiecare dintre închipuirile acestea, dar e mai ales în toate laolaltă, învingând spaţiu, timp, materie.

Elegiile eminesciene, turnate simbolic în trup de femee, cântă din forma pios cizelată tot nepătrunsul copleşitor al vieţii, tot misterul rodirii şi voluptăţii ei.

Cu „Eracles", „Destinul" şi „Sf. Ion", d. Han coboară din monumentalitate şi se urcă necontenit spre ea.

*

Tot la Dalles, d. Jean Niţescu *expune figuri, nuduri, compoziţii de grup şi vederi din ţară, — corecte şi modeste.*

*

La „Universul", d. Henry Vintilescu *a prezentat, în ulei, priveliştii marine, — gen greu şi pretenţios. Artistul l-a înfruntat cu destul curaj, luptându-se eroic cu stânca şi cu valurile.*

*

La librăria Hasefer a avut loc vernisajul expoziţiei de pictură a d-nei Margareta Barcianu.

Artista este un nume nou în plastica românească.

De origine spaniolă, d-sa prezintă peisagii din Brazilia, portrete şi ilustraţii de mult farmec exotic şi cu frumoase calităţi artistice.

D-na Barcianu înfăţişează şi o serie de gravuri în lemn, care au servit la ilustrarea câtorva cărţi apărute în editura Stols-Maestricht din Belgia.

H. BLAZIAN

Geniul lui Dostoewsky

Vorbind despre opera lui Fedor Dostoewsky, Iacov Wassermann spune: „Dostoewsky hat den zwanzigsten iahrhundert eine neue Hölle erschaffen, ein Pandämonium gepeinigter, geschandeter, gekreuzigter, verlechtzender Kreaturen, Männer, Weiber, Kinder und Geister".

Intr'adevăr, în crearea acestui nou Infern, acestui nou „Pandämonium" stă toată uriaşa însemnătate a marelui scriitor slav. Ar fi greşit totuş să credem că figurile prezentate în romanele sale ar fi un fel de variantă a tipurilor danteşti, transplantate în alt timp şi alt spaţiu (Rusia-secolul 19). Neo-infernul creat de Dostoewsky se prezintă cu totul altfel; eroii săi nu ne sunt antipatici, nici caraghioşi; nu ne apar ca nişte fantome. Din contră, ei sunt aproape de noi, îi şi simţim în noi; ne apropriăm sbuciumările lor, le înţelegem slăbiciunile şi împărtăşim cu dânşii sentimentele dureroase care le sugrumă piepturile.

Dar mai mult decât oricine, autorul însuş simte împreună cu creaţiile sale. Alioşa, Rascolnicoff, Mâşkin nu sunt decât nişte sateliţi desprinşi din personalitatea uriaşă şi atât de complexă a lui Dostoewsky însuş; sunt un fel de „bucăţi din inimă rupte" — şi nici decum nişte marionete ce să joace sub privirea rece de cristal a plăsmuitorului lor.

Dealtfel se ştie că Dostoewsky împrumută personajelor sale (în „Idiotul" şi „Posedaţi" de pildă) însăş accidentele propriei sale vieţi: momentele de slăbiciune, accesele epileptice, precum şi toate caracterele maladive ale sufletului său. Eroii lui Dostoewsky mai reflectă şi ceva din sufletul nostru comun. Ne regăsim în mulţi din cei ce joacă pe uriaşa scenă a operei dostoevskiene; recunoaştem propriile noastre slăbiciuni în multiplele slăbiciuni omeneşti zugrăvite de Dostoewsky. Atât de vast e acest teatru de drame pasionale de pofte deslănţuite, de nelegiuiri urmate de remuşcări inevitabile că rămâi uluit şi covârşit de genialitatea acestui mare creator.

Era firesc ca o asemenea operă să spargă zăgazurile timpului, să se situeze deasupra epocei şi a locului în care a apărut; *eternul omenesc* ce-l găsim în ea e condiţia care ne determină s'o credem nemuritoare.

Cea mai bună dovadă despre caracterul genial al unei creaţii este doar împotrivirea ce o întâmpină aceasta din partea mediului şi momentului în care a apărut. Insă, asemenea unei pietricele aruncate într'o apă în care valurile opun o rezistenţă dar care, datorită gravităţii, învinge această rezistenţă şi pătrund în adâncime, în profunzimile infinite ale unui ocean, de pildă, o creaţie cu caracter universal şi etern nu se poate sinchisi de ameninţările unui prezent fugar, de opoziţia vrăjmaşă a *clipei*, ironiile contemporaneităţii mioape. O forţă ascunsă, ca şi aceea a gravităţii, o duce către gloria nemuririi, o face să îmbrăţişeze eternitatea.

* F. Dostoewsky a avut o viaţă tristă, năpăstuită, ca a tuturor spiritelor superioare. Neînţelegerea şi persecuţia contemporanilor săi din ţara sa, nu au fost decât o firească urmare a înălţimii gândului şi inimei sale; chinurile închisorii, boala, mizeria materială, şi tot cortegiul de suferinţe ce le-a îndurat ne apar astăzi ca un cerc de raze aurii ce încununǎ şi luminează geniul lui, necontestat acuma. Ne apare astfel ca un nou Crist sau un fel de Francisc d'Assisi al Rusiei veacului 19. Posteritatea ştie să răzbune o viaţă nefericită a unui spirit înalt. Şi de data asta lucrul s'a întâmplat întocmai. Dostoewsky e pus alături de Shakespeare, Dante, Michel Angelo. Opera lui e slăvită dela un capăt la altul al lumii. Spiritul lui stăpâneşte capetele cele mai reprezentative ale Apusului.

Cu totul altfel e judecat el acum în patria lui. Era firesc ca pupilele slabe ale contimporanilor săi să nu fi putut cuprinde (sau să nu fi vrut) câmpul său larg de viziune. Mărginirea ca şi vanitatea împiedicau pe compatrioţii săi (ca şi ai lui L. Tolstoi) să accepte ideile din cărţile sale. De aci neînţelegerea şi persecuţia cu care l-a întâmpinat aristocraţia şi burghezia din epoca ţaristă. Astăzi ţara lui pe care a iubit-o atât primeşte cu mândrie razele de umanitate ce le trimite geniul său. Recunoaştem astfel împreună cu Eminescu, că îi trebue mult unei stele ca să-şi aducă lumina pe pământ.

Romanele lui Dostoewski conţin mari adevăruri asupra sufletului omenesc. Alături de elementele mistice şi creştine (creştinismul primitiv, nu cel ortodox) găsim în opera lui Dostoewsky observaţii psihologice şi o critică adâncă a problemei binelui şi răului. D. Merejkowsky, în cartea sa: „Tolstoi et Dostoewsky" — o paralelă între cei doi mari scriitori ruşi — ne vorbeşte de rolul ce-l joacă demonicul şi divinul în romanele dostoewskiene. Tolstoi nu merge prea adânc în analizele psihologice ale eroilor; ne prezintă, e drept, şi el un infern al pasiunilor. Deobiceiu însă se mărgineşte numai la cele erotice. Dostoevsky însă pătrunde cu pana lui viguroasă până la cele mai mari adâncimi ale psihicului omenesc şi descoperă realităţi pe cât de nebănuite pe atât şi de zguduitoare. Preocuparea exclusivă a lui de a scoate în evidenţă bestialitatea, toate poftele şi gândurile animalice ce le descoperă pe terenul uriaş al inconştientului uman; trebuinţa de a pune faţă în faţă sentimentele cele mai inferioare, dorinţele cele mai abjecte şi gusturile cele mai perverse cu conştiinţa proprie a eroului (şi tocmai aceste conflicte acute ce se deslănţue în suflet formează întreg miezul operei marelui scriitor) îl îndepărtează pe Dostoewsky dela celelalte preocupări inerente romancierului: descripţii ale naturii, pictări de locuri, etc. Numai *sufletul* îl interesează; adesea toate cărţile sale îţi apar ca o nemaipomenit de lungă piesă de teatru în care asişti numai la convorbiri, discuţii, certuri, scene de tot soiul, toate petrecute în odăi mizere, pe străzi murdare sau în cârciumi de periferie.

In prezentarea acestor tragedii însă autorul lor urmăreşte o ţintă asemănătoare cu aceea a dramaturgilor greci.

„La sfârşitul tuturor romanelor lui Dostoewski găsim acel „Katharsis" al tragediei greceşti, marea purificare.

Furtunile se îndepărtează şi în aerul proaspăt străluceşte aureola curcubeului, acest simbol sprem al împăcării ruse, Alioşa se deosebeşte prea puţin de stareţ şi Karamazov — de Rascolnikov, când, cu chipul inundat de lacrimi, ei trec dela crimă la lumina vieţii noui". *(St. Zweig:* „Dostoewsky").

Din profunzimi tenebroase din infernul pasiunilor şi slăbiciunilor omeneşti, Dostoewsky se ridică la seninătatea unei filozofii care e şi o credinţă. Concepţiile sale constitue o religie — religie concretizată mai ales în persoana stareţului Zosiman călăuza rătăcitului Alioşa. La fiecare sfârşit de roman, el ne dă viziunea unui fel de paradis în care oamenii trec împăcaţi cu ei înşişi, după ce s'au desbărat de păcatele lor în purgatoriul amarnicilor căinţe.

Eroii săi nu sunt simple abstracţiuni; el nu a creat o lume fantastică. El ne prezintă numai *realitatea* — nu altceva. Pe aceasta spiritul lui a asimilat-o şi a redat-o apoi cu neîntrecută măestrie.

„Nimic nu e mai fantastic pentru mine decât realitatea" spunea Dostoewsky. Cine a citit cu atenţia povestea sărmanului Mâşkin şi cine i-a înţeles şi i-a împărtăşit câtuş de puţin mizeria morală în mijlocul acelor oameni convenţionali care-şi râd de fiecare gest al său şi mai ales suferinţa conştiinţii sale în faţa catastrofei provocată de Rogojin; cine a plâns cu adevărat la scenele finale în care bietul prinţ suferă martirajul său şi-şi pierde minţile în faţa cadavrului Nataşei — singura fiinţă care-l înţelegea; cine a simţit durerea dezorientatului student din „Crimă şi pedeapsă" care, după actul inevitabil al crimei, nu găseşte pe nimeni căruia să-i mărturisească zbuciumările conştiinţei — acela

(Continuare în pag. IV-a)

Unde triumful femeii este complect

Cei mai mulţi printre noi, sunt siguri că belicoasa rasă a impunătoarelor femei blonde, ce se chiamă amazoane, nu este de cât o născocire, un vis al vreunei biete femei zdrobite de sarcina a vre-o doisprezece copii şi unui bărbat beţiv pe deasupra.

Totuşi în fundul Saharei se găsesc triburi cu femei uriaşe, care frig tauri întregi ca să-i mănânce, fac războiu şi dictează bărbaţilor legile şi formularele matrimoniale.

Ele posedă toate cămilele şi bogăţiile şi nu îngăduiesc bărbaţilor să stea la masă cu ele şi le impun să poarte vechituri, iar când îi prind că se învârtesc în jurul altor femei, îi aduc în cort şi nu le dau de mâncare.

Iată cum a descoperit un talentat scriitor englez satul cu asemenea femei.

După o călătorie îngrozitoare prin Sahara, istovit de sete, cu picioarele arse de nisipul fierbinte al deşertului, abia ajuns în fine într'o oază şi după ce a băut apă până ce a fost să-şi piardă răsuflarea a crezut, în fine, că se va putea odihni, dar fu trezit din somn de călăuză:

— „Scoală, îi zise călăuza, scoală că au venit femeile să te viziteze şi aceasta e cea mai mare cinste ce ţi se poate face". Eugen Wright, *ast-fel se numea scriitorul, crezu că Achmed îşi pierduse capul. De când oare se introdusese obiceiul de a deranja din somn pe un alb, spre a primi vizita unor femei băştinaşe din aceste locuri? Somnoros se ridică în genunchi şi se frecă la ochi. Nu-i venea să creadă în realitatea celor ce vedea. Să fi fost oare, oameni uriaşi, zei sau monştri? Douăsprezece fantome gigantice, îmbrăcate în negru, erau în capul unei procesiuni alcătuită din toată populaţia virilă a satului. Procesiunea se desfăşura cu o solemnitate demnă, pare că ar fi fost înmormântarea unui Papă. Apoi fantomele s'au aşezat jos, făcând cerc în jurul omului alb. Se uitară la el şi începură a şopti între ele cu mâna la obraz. Majestatea lor era impunătoare. Căluza le servi ceai şi ele păreau că nu dau nici o atenţie omului alb, bând ceaiul servit de sclavi bărbaţi, fără să-l ofere nici călăuzei, nici stăpânului alb şi nici unui bărbat din suita lor.*

Călăuza îl sfătui pe englez să le dăruiască din proviziile sale de ceaiu şi zahăr, parfum şi brăţări şi tot ce s'ar fi găsit în povara de pe cămile. După care femeile însoţite de soţii lor, servilii Tuaregi, de sclavi şi de toată suita plecară îndărăt. Eugen Wright se duse apoi în satul lor Tuareg şi acolo văzu cu ochii săi această ciudată dominaţie a femeii.

Bărbaţii tuaregi, nobili, cunoscuţi ca cei mai fioroşi războinici de către arabii de Nord şi de nobili stăpânitori de către negrii din Sudan, şedeau la vorbă cu copii de sex bărbătesc în braţe. Erau toţi bine făcuţi, svelţi şi înalţi, dar prost îmbrăcaţi. Cu multe ploconeli ei invitară pe omnul alb să intre într'un cort mare.

Acolo se îmbulzeau nenumărate femei cu piept enorm şi nămoluri de carne, hrănind la sânurile lor mari copii sugari. O larmă şi o vorbărie asurzitoare. Femeile îl invitară pe scriitorul englez să şadă, pe când bărbaţii cu copiii de sex masculin în braţe, se aşezară la uşe în nisip. Oferindu-i-se ceai, Wright află că a comis cea mai mare greşală şi insultă, mâncând în faţa femeilor, fără să se întoarcă cu spatele sau să-şi acopere măcar faţa cu un văl.

Chiar în dragoste femeile Tuarege cer să li se solicite favoarea cu osebite ceremonii, după o anumită etichetă. Bărbatul trebue să le aţâţe curiozitatea, să ştie să cânte şi să facă versuri. De multe ori afecţiunile care se nasc între ei dureaza multă vreme după ce a trecut tinereţa. Unele dintre ele aveau un aer de majestate care-l făceau chiar pe Wright să se simtă inferior în faţa lor.

Iată în ce stă puterea femeilor în Tuareg: Ele fac legea, războiul şi pacea, rup căsătoriile, pe când bărbaţii nu au drept de proprietate, mănâncă la altă masă când nu sunt pedepsiţi, căci sunt obligaţi să dădăcească pe copiii de sex masculin. Ele sunt stăpâne în cămin, în afaceri, în relaţiile cu alte triburi.

Inainte de a părăsi pe Tuaregi, Wright a asistat la pregătirea de războiu a Tuaregilor împotriva unor eventuale încălcări ale Senussilor. Se adunaseră vre-o patru mii, înarmaţi cu lănci, arbalete şi muschete. Se prezentau ca nişte viguroşi războinici, curagioşi şi plini de viaţă, vorbind şi discutând planurile de bătălii. In apropiere însă sfatul celor 12 femei, dădeau ordine şefilor şi aceştia se depărtau îndată ce le primeau fără nici un fel de revoltă sau ostilitate.

Cum s'a ajuns la această stare de lucruri? Tuaregii au fost, până la căderea lor sub puterea franceză, o seamă de triburi de pradă, câştigându-şi viaţa în cărăuşie pe drumul de la Tumbuctu la Agadez. In lipsa lor, care era permanentă, ei lăsară pe femei să conducă un fel de sistem feudal asupra negrilor din Sudan plătind cu sclavi şi provizie, protecţia împotriva arabilor şi ast-fel se stabili comanda şi autoritatea femeilor.

Probabil însă că din contactul cu autorităţile militare franceze, autoritatea masculină se va restabili şi istoria domniei femeilor tuarege, va rămânea un simplu mit ca şi acea a Amazoanelor.

Geniul lui Dostoewsky

(Urmare din pag. III-a)

va înţelege sensul etic-umanitar al operei scriitorului rus.

Sfârşitul „Idiotului", al „Fraţilor Karanazoff" al lui „Rascolnicoff" te lasă atât de mulţumit prin atmosfera lor de linişte religioasă, de claritate cerească, de calm sfânt! Chipurile eroilor îţi apar înainte senine, împăcate, ca în acele tablouri picturale ce reprezintă feţele îngereşti îmbrăcate în haine albe cu obrajii netezi şi luminaţi, pe care nu se mai citeşte nicio sbârcitură săpată de soartă. Se pare că toţi s'au eliberat de *bestia* din ei, şi au descoperit ceeace au dumnezeiesc în ei: conştiinţa eliberatoare, purificatoare. Toate acestea te compensează parcă pentru simţimintele de tristeţe, desgust şi teroare pe care ţi le sugerau conţinuturile romanelor.

„Autant une mère este joyeuse quand elle remarque le premier sourire de son nourrisson, autant Dieu eprouve de joie chaque fois que du haut du ciel, il voit un pecheur elever sur Lui une fervente prière".

Cuvintele acestea simple puse în gura unei ţărănci (vezi „Idiotul") desvălue tendinta creştină a operei lui Dostoewsky: eroii sunt păcătoşi, dar credinţa singură îi eliberează şi îi face buni.

Lungile confesiuni pe care personajele lui Dostoewsky, obişnuesc să şi le facă reciproc nu-s decât o fericită înlocuire a „confesiunilor" oficiale, ipocrite, pe care muritorii laici le fac preotului Bisericii.

Se ştie că şi Tolstoi care a trăit toată viaţa în dezacord cu Biserica, prefera sinceritatea confesiunilor între laici. Rogojin îşi trădează toate gândurile şi sentimentele prinţului Mâşkin Dmitri face mărturisiri lui Alioşa, acesta lui Ivan, ş. a. m. d. ă şi toate ocupă cel puţin vreo sută de pagini. Ei se simt mai bine după aceste confesiuni: buboaiele se sparg, puroiul se eliberează; se simt mai înfrăţiţi, mai liberi, mai aproape unul de altul, mai împăcaţi; cu cât eul lor e mai complex cu atâta au nevoe să se mărturisească mai mult, să evite orice disimulări şi ipocrizii atunci când discută intim unii cu alţii.

Desigur aceasta intră poate în alcătuirea sufletească a ruşilor; e ceva specific sufletelor mistice, orientale, — mai turburate decât cele occidentale, sub raportul spiritual. E un prilej pentru noi—care nu prea ţinem la asemenea confesiuni ce răpesc multă vreme — să recunoaştem totuş utilitatea acestor adânciri a stărilor sufleteşti, a acelor analize interioare, acelor examene de conştiinţă pe care le fac mai toţi ruşii din romanele lui Tolstoi şi Dostoewsky. Opera lui Dostoewsky rămâne însă mai ales ca o puternică epopee a suferinţelor omeneşti. Asupra ei se vor apleca cu cât mai multă dragoste capete încărunţite din vreme, suflete mistuite de conflicte interioare, inimi sfâşiate de desamăgiri, fiinţe chinuite de boală, cugete doritoare de lumină — pe toţi aceştia ea îi poate mângâia şi însenina.

Dostoewsky e citit astăzi cu ardoare de toată lumea. Dar prea puţini sunt atraşi de semnificaţia adevărată, de problemele adânci, de ordin metafizic, pe care le pune opera sa; şi prea mulţi de senzaţionalul faptelor îngrămădite în romanele sale. Dar geniul lui Dostoewsky aşa cum a fost trasat în admirabilele studii ale lui A Gide, St. Zweig şi Merejkowsky stărue şi va stărui nealterat de ori ce interpretări greşite sau rău voitoare.

I. BUNESCU

APRINDE LAMPA, MAMA

Mamă, aprinde lampa şi vino mai aproape;
Adună-mă la pieptul tău uscat de vreme.
Mă arde parc'o lacrimă sub pleoape
Şi iar a prins un gând nebun a geme.

Aprinde lampa, mamă, mi-e sufletul prea greu
Şi noaptea e prea neagră şi frică mi-i de mine.
Pe unde-ai fost — c'atâta te-am căutat mereu,
Pe drumul vieţii mele cu spini şi cu jivine?

Dă-mi părul într'o parte şi mă sărută iară,
Căci sânt tot copilaşul ce-l desmerdai demult;
Mi-a fost numai ursita prea tristă şi amară,
Dar astăzi „Nani-nani" aş vrea din nou s'ascult.

Aprinde lampa, mamă, şi vino mai aproape.
Nu vezi ce întuneric s'a coborît afară?...
Mi-e sufletul, măicuţă, o trudnică povară
Şi-o lacrimă ferbinte mă arde sub pleoape.

C. ŞTEFANIU

Eleganţă,
Distinsă,
Economică
Incălţămintea
Ch. Ene Filipescu
Cal. Victoria 26

Ziua Poeţilor
Ziua poeziei româneşti
Toţi poeţii noştri vor semna autografe
Sâmbătă 25 Mai între orele 4-8 la
Librăria ALCALAY

Cereţi la toate librăriile:
SÂNGELE
roman de Dan Petraşincu
O carte crispantă, a unei tinereţi care merge cu tristeţea până la halucinaţie, într'o atmosferă trepidantă — Dostoiewskiană. PREŢUL LEI 60.—
Editura „ADEVERUL" S.A.

Prietenele oamenilor mari

Emile Pillias a făcut să apară în editura Galimard, din Paris, un volum în care caută să restabilească adevărata personalitate a *Léoniei Léon*, prietena şi egeria lui Gambetta. Această prietenie a fost ţinută cu o rară şi statornică voinţă din partea Leoniei în cel mai desăvârşit secret. Prietenii cei mai intimi ai lui Gambetta nu-i cunoşteau existenţa. Abia dacă unii din ei o zăriseră şi toţi erau atât de impresionaţi de extrema ei rezervă, încât Francis Laur a poreclit-o „la génie de l'éffacement". Pentru Gambetta prietenia aceasta a fost un refugiu binefăcător. Mai întâi, mulţumită ei, cunoscu el farmecul unui cămin, căldura unei intimităţi secrete şi atât mai preţuită. Apoi se deprinse a trăi o viaţă mai rafinată şi din contactul cu această femee, măsurată în vorbă şi ţinută, dezbrăcă dezmăţul din viaţa de boemă revoluţionară şi deveni un burghez cu aparenţă cuviincioasă, rămânând însă pentru totdeauna un om tolerant, chiar în lupta sa cu clericalii.

LEONIE LEON

Cine era Léonie Léon? Născută în 1838, dintr'un tată ofiţer de origină evreu şi dintr'o mamă mulatră. Copilăria şi prima sa tinereţă s'a petrecut la Dunquerque unde tatăl său a fost comandantul pieţei, până ce a murit nebun în 1860. Léonie a venit atunci la Paris, cu mama sa, trăind dintr'o pensie foarte modestă. Era, după mărturia multora, foarte drăguţă: mică, subţire şi fină, avea faţa fragedă, nasul coroiat, amintind întrucâtva origina ei semitică şi ochii mari minunaţi albaştri strălucitori, contrastând cu un păr negru ca pana corbului.

De Gambetta s'a înamorat ea întâi, ascultându-l într'un proces, în 1868. E. Pillias dovedeşte că ea a fost acea care s'a ţinut de capul marelui orator, pândindu-l la eşire, cerându-i întâlniri, scriindu-i stăruitor. Dar Gambetta având atunci o legătură cu Elizabeth Meersman, nu a dat atenţie frumoasei Léonie de cât după războiu, în 1872.

Meridional, cu sângele iute, Gambetta era inconstatnt şi uşuratec în legăturile sale. Se poate bănui că şi origina creolă i-ar fi hărăzit o natură asemănătoare şi că la început legătura dintre ei nu a putut fi de cât o banală aventură de curiozitate. Curând însă inteligenţa şi inima şi-au impus drepturile şi ascendentul Léoniei a devenit foarte vădit.

Era o femee cu multă judecată, cu spirit de observaţie şi avea cunoştinţe foarte întinse. Mai mult decât atât, avea simţul ascuţit şi pasionat al politicii şi un dar deosebit în urzirea intrigilor. Toate aceste calităţi au făcut din ea adevărata colaboratoare a lui Gambetta, care o considera superstiţios chiar ca pe un fetiş şi un „porte bonheur".

In apogeul carierei, E. Pillias dovedeşte că Gambeta i-ar fi propus căsătoria pe care ea a refuzat-o cu energie.

E. Pillias se străduieşte a împrăştia toate legendele urâte ce s'au format în jurul ei, pentru că a fost amestecată în multe evenimente importante şi a dovedi că pe nedrept a fost trecută în lista Egeriilor criminale şi a Dalilelor din saloane şi cancelarii diplomatice. Este în adevăr un epizod îndestul de tenebros în viaţa lui Gambetta cunoscut sub numele de „drame de Jardies".

Intr'o seară, marele vorbitor s'a rănit cu un revolver. Cu acest prilej au circulat fel de fel de versiuni, s'a vorbit şi de sinucidere din gelozie, de drame de poliţie şi spionaj, etc. Cu atât mai mult cu cât Gambetta a şi murit după câteva săptămâni, se zice de apendicilă. E. Pillias pledează foarte documentat despre nevinovăţia Léoniei, dar legendele odată create se distrug foarte greu. In tot cazul, terminând cartea lui Pillias cititorul se simte copleşit de aplecarea spre minciună şi de patima pe care o pune omenirea în distrugerea celor dezarmaţi, chiar când nu e vorba de fanatismul vre-unei credinţe politice.

Editura „Adevĕrul" s.a.
De Săptămâna Cărţii
publică volumele:

In preajma revoluţiei Volumul VI Ciubăreşti de CONST. STERE	Cântarea Cântărilor Versuri de CORNELIU MOLDOVANU Ilustraţii de I. ANESTIN
Logodnicul Roman de H. PAPADAT-BENGESCU	Tananica Roman de VLADIMIR CORBASCA

UN VOLUM
NUVELE
SEMNATE DE:

Ion Agârbiceanu		Camil Petrescu
C. Ardeleanu	Mircea Eliade	Victor Ion Popa
I. A. Bassarabescu	Gala Galaction	Liviu Rebreanu
H. Papadat Bengescu	Anton Holban	M. Sadoveanu
Ludovic Dauş	C. Manolache	Alexandru Sahia
Sergiu Dan	Gib. I. Mihăescu	Mihail Sebastian
Ion Dongorozi	I. Peltz	Mihail Sorbul

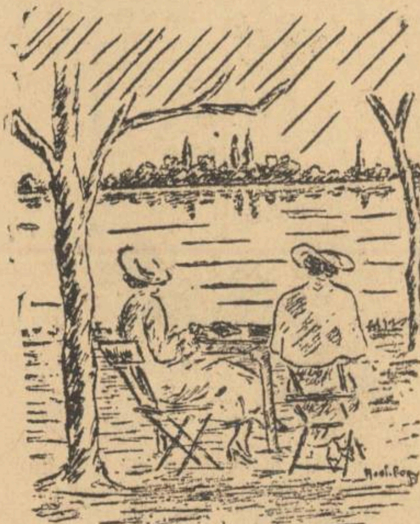
Cu desene de: Teodorescu Sion, Iser, I. Anestin, Moscu (Adina Paula), P. Grant, Margareta Sterian, Ross, Traian Cornescu, Mac Constantinescu, Luky Galaction, Tache Soroceanu, Dem. S. Maur, Marcel Iancu, Camil Ressu, Lily Verea, Steriade Miti Sadoveanu
20 autori — 500 pagin

CITITI

mite
roman de E. LOVINESCU
toate dragostele lui Eminescu într'una singură
Editura „Adeverul" Lei 70—.

DE VORBĂ CU BUFNIŢĂ

Pentru „Fata din tren"

Luca stătea în fotoliul acela moale, liniştit, ca o pisică somnoroasă: ţinea ochii închişi, ca atunci când te loveşte aurul soarelui în privire, după ce-ai stat la întuneric, şi-i deschidea rar, se uita printre gene şi iar dormea... Poate că nici nu dormea, vroia doar să aibă noaptea de catifea neagră în ochi şi gândurile şi amintirile acelea cu dânsul. Rar când clipea, vedea la fel, totul alb, ca spuma laptelui proaspăt muls în doniţă; camera albă ca o chilie sub dantela lunii, albă şi mobilă, ca'ntr'o căsuţă de păpuşi.

Lângă el Agul — întins în pat, palid, cu ochii prinşi în cearcăne cenuşii şi cu buzele vinete, ude... Vorbise... Părea aşa palid pentrucă era aşa alb acolo... era şi veselă încăperea, aşteptai să auzi râsete cristaline de copii, jucării date de-a dura pe jos şi plesniturile mingii în podele şi'n pod.

Era însă numai o cameră de spital, cu doi bolnavi pe care-i striviseră sfărâmăturile vagoanelor într'un accident. Aici s'au văzut. Işi ştiau doar vag numele şi atât.

Unul era cu mâinile 'n bandaje tari — Luca tăcut, cu ochii de somnoros; iubea liniştea şi întunericul — bufniţă. Celălalt greu lovit — Agul dar curagios, vorbăreţ — cu pâlpâiri de foc în ochi cu sprincenele stufoase unite deasupra nasului şi cu increţituri de fruct uscat pe frunte.

Vorbea către Luca. Nu primea răspunsuri, dar poate că nici nu le aştepta... Era din aceia care, dacă nu vorbesc cu oamenii, pot vorbi şi cu fluturii de mătase care intră seara pe fereastră, cu hulubii şi găinile, cu câinii şi pisicile...

Luca îi răspundea rar. Vorbele erau puţine, glasul fricos — glas de bufniţă.

... Se poate... Cine ştie? Nimeni nu poate şti...

Clipea... Era din nou absent. Poate că nici nu asculta. Vorbele erau răspunsuri la gândurile lui sau la visele din somnul de pasăre de noapte...

— Crezi dumneata că există oameni buni şi oameni răi?

—...

— Sîntem toţi şi buni şi răi... din putregai şi aur... colb şi azur... In copilărie am fost singur, n'am avut nici fraţi, nici prieteni... Iubeam hulubii şi plângeau când iarna îi prindeau hultanii...

Ingheţam de frig ca să le fac cuibare moi şi călduroase, mă întorceam cu obrajii urzicaţi de ger şi mâinile roşii... Mi-a făcut o slugă, într'o vacanţă de Crăciun, o prinzătoare de sticleţi... In locul lor cădeau piţigoi, slăbiţi de ger şi de foame... Alte păsărele în captivitate se resemnează, mănâncă, sar sprintene pe beţele din colivie şi cântă... Ca şi oamenii... Piţigoii sunt nişte neadaptabili, revoltaţi... Mor după ce i-ai prins... De asta sluga, îndată ce-i găsea în prinzătoare, le sucea gâtul... Tot moarte... Am deprins şi eu obiceiul. Făceam la fel. O mătuşă surdă şi nemăritată mă încuraja: trebuia să mă fac medic. Să n'am deci frică de sânge. Râdea şi mă apuca de nas. Avea ochii mici, şterşi ca plumbul, buzele subţiri, când râdea i se vedeau gingiile vinete, ca ale copiilor care se joacă cu creionul chimic în gură...

Apucam păsărica'n stânga, cu dreapta îi suceam căpuşorul uşor... Mă cutremur... Simt după atâţia ani între degete căldura păsărelelor moi, cu inima svâcnind iute, ca un ceasornic... Nu curgea mult sânge, doar câteva mărgele roşii, calde.

Iubeam hulubii şi ucideam piţigoii flămânzi. Un asemenea copil ar fi trebuit să devie un asasin. N'a fost poate aşa. Poate mai târziu... Deocamdată...

S'a sucit puţin, mişcând greu bandajele acelea tari şi-a privit spre Luca:

— Dormi mereu...

— Te ascult...

Luca avea ochii închişi, buzele strânse, schimonosite.

— Am trăit mult între muncitori... Ii iubesc. Sînt tot aşa de buni şi răi, ca şi noi... Au obrajii supţi, galbeni ca foile uscate şi glasul dogit... Pentru ei mi-am cheltuit o avere întreagă, moştenită dela neamuri cu hrisoave istorice, pecetluite cu ceară... Există în lumea aceia de fum, păcură neagră, motoare neobosite şi curenţi care ucid — un cămin, un spital, o bibliotecă... Eu le-am făcut. Am fost pentru ei în toate părţile. Nu mă ştiu toţi şi nu mă înţeleg toţi. Nu-mi pare rău. Imi ajunge dragostea şi recunoştinţa câtorva. De altfel — uite-acuma mă gândesc: fac ceva pentru răsplată?

Intrebările astea mă supără... Mă crezi, am fost în stare, nu de mult, să bat crunt o slugă şi s'o alung fără simbrie. Motivul? Stupid.... O stricăciune oare care... Am lovit...

Avea ochii obosiţi şi privirea ştearsă, ca atunci când depe vârf de deal priveşti orizontul fumuriu depărtat.

— Cât o fi ceasul?

— Nu mai am ceas, aici...

Pe Luca nu-l interesează timpul.

Năvăleau de afară, prin ferestrele albe, desmierdările soarelui. S'au întins pe parchet lăvicere dreptunghiulare de lumină blondă... In beteala razelor oblice se cerne fin praf de aur, ca dintr'o cascadă... Bâzâie'n apa geamului limpede o albină. Au trecut săgetând, două rândunele de catifea neagră.

— Ştii greva din anul trecut? Cu muncitorii învrăjbiţi, atelierele zăvorite şi baricadate... împuşcături... pietre şi ciomege svârlite peste ziduri... sânge... armată... Eu am...

Când eşti într'o odaie albă de spital, cu trupul în bandaje tari şi doar cu un om, tot în bandaje, tăcut, somnoros şi ursuz, te împrieteneşti şi cu el. Şi-i spui tot ce ai pe inimă.

Agul a şoptit, cu ochii mari, de copil fricos:

—... eu am organizat-o. Asta nu se ştie... A fost bine. S'au mărit salariile... Doar morţii... dar i-au uitat... Vezi, un om a făcut asta. Nu credeam... Un om e totul şi e nimic...

Luca a tresărit şi-a deschis ochii... A văzut din nou lucrurile şi fiinţele acelea care nu-l interesau: o odaie albă, un om chinuit, o albină în fereastră, pete de soare pe parchet...

S'a însănătoşit înaintea lui Agul şi-a plecat. I-a întins o mână moale, cu cicatrici albe, neregulate. Atât. Nu ştiau de unde vin. Işi ştiau doar numele.

In odaia albă Agul a rămas singur: în braţe cu lumina soarelui cernută prin ferestre — şi cu rândunelele care-l strigau de-afară. Şi cu gândurile... „... putregaiu şi aur... colb şi azur..."

Ii era sufletul vultur semeţ cu ochii de rubin înălţat spre cer. Şi trupul era greu ca o piatră de moară — şi prins în bandaje tari.

„... un om poate fi totul... şi nimic..."

Sufletul sus... trupul jos...

— Vă iubesc, oamenilor...

„... putregaiu şi aur... colb şi azur..."

De-ar fi fost atunci copil, ar fi asvârlit cu praştia în sineala cerului, ar fi abordat cu tălpile goale în colbul călduţ şi însorit, sau ar fi chiuit în pădure... Şi i-ar fi răspuns glasul pădurii: hu-huuuu...

Sănătos, acuma, ar fi dus bani şi bolnavi la spital, ar fi ajutat zece case de săraci şi poate la întoarcere ar fi pălmuit o slugă...

Peste câteva zile îi vor scoate bandajele. Ii svâcnea inima'n ritm de fugă şi sângele cald în obraji, ca după ce-ai băut vin tare şi vechi. Se simţea şcolar în apropierea vacanţei.

Ii era cald, cald.

Il strigau rândunelele afară...

Il îmbrăţişa căldura soarelui, ca o femee ameţită de dragoste şi alcool.

— Vă iubesc... oameni...

Era ca o apă, prăvălită vijelios din vârf de munte.

■

Sta fără bandaje, plictisit. Când urci un munte ai mereu în ochi imaginea vârfului şi'n inimă bucuria că vei fi sus. Şi când eşti acolo, bei apă din bidon, te întinzi pe spate şi caşti. Bucuria s'a consumat. Aşa era şi Agul...

A venit infirmiera Maria, — brună, cu ochi de icoană. Surâdea, cu surâsul garoafelor roşii.

Avea braţul rotund şi plin, ca o ramură de pom bine crescută, plină de seva pământului.

A prins-o de mână.

A vrut să svâcnească, aşa ca o sălbătăciune, apoi a rămas aşa.

— Eşti frumoasă... şi singură?

S'a apropiat. Era lângă el, caldă, ca un nisip însorit lângă mare.

I-a făgăduit un cadou. A venit la el hoţeşte, noaptea, goală sub halatul de pânză aspră. Avea părul ud şi lipit la tâmple — ca dănţuitoarele — în urechi cu cercei lungi, roşii, ca o ţâşnitură de sânge.

Sărea pe călcâie — paparudă.

Genunchii erau neastâmpăraţi şi rotunzi — mere tari căzute depe crengi.

Şoldurile strâmte, de luptător din gravurile vechi. Golul dintre sâni — cuib de pasăre mică...

Gura — pâne caldă pentru om flămând...

... Le luciau ochii ca'n săgetări de fulgere... Suflarea le era de sălbătăciuni în luptă...

In zori se auzea afară râs de rândunele... La ferestre era cascada aerului proaspăt şi rece, venit din brazii munţilor.

Pe pernă părul ei era ca o coţiţă de mure coapte, răsturnată... Agul îi străjuia somnul.

Când s'a trezit, avea cearcăne la ochi; un cercel căzut şi umerii muşcaţi, cu flori violete...

— Vrei să fii soţia mea?

A zâmbit. I-au spus şi alţii tot aşa.

— Plecăm poimâne...

Şi-a strâns părul, halatul, şi-a plecat pe uşă'n vârful degetelor. I-a surâs peste umăr fericită, cu trandafirii zorilor în faţă...

A plecat singur, pe furiş, tâlhăreşte. Se simţea ca un şarpe, ondulând în ţărână. S'a suit în tren, a citit ziarele, a mâncat un sandwich într'o gară şi pe urmă a adormit.

■

Nu ştia nimeni sigur ce are să fie. S'a lăsat noaptea. Linişte. Motoarele amuţiseră... Bătea un clopot de ceasornic, rar. Atunci a sunat o sirenă, lung, ca un muget de taur. Dela fabrica de-alături s'a adăugat alta. Apoi altele....

— Porţile! Porţileee...

S'au zăvorit porţile. Lucrătorii s'au aşezat în dosul lor, cu dinţii strânşi şi pumnii încleştaţi. Era acuma o lume aparte.

Au ateptat ordine, dela omul acela care le-a cuvântat la adunare. Vorbeau în şoapte, după ziduri...

— Ce-o să fie?

Sunau sirenele....

Grevă....

Unii vroiau să plece: Ce-o să folosim?

— Să crăpăm...

— Stăm aici.

— Şi-acasă tot flămânzim...

Zidurile erau negre, fără lumini; oamenii negri. Coşurile se ridicau întunecate înspre cer, sus, şi nu se vedeau unde sfârşesc...

A trecut aşa o noapte.

Dimineaţa, au văzut după ziduri, în afară, soldaţi. Luceau ţevi, baionete şi cătărămi de centiroane în soare...

Din pomii cu frunziş puţin, se lăsau la picioarele soldaţilor stoluri de vrăbii. Se tăvăliau în colbul cald, apoi sburau spre fabrici. Se întorceau iar...

Au tăcut sirenele. Motoarele nu s'au auzit. Era linişte, ca într'un sat pierdut pe-o vale, cu oamenii la lucru pe câmp.

— Ce vreţi? a întrebat un glas din afară.

— Vrem să trăim ca oamenii.

— Vrem bine...

Oamenii aceia negri erau tăcuţi. Se priveau cu ochii turburi, ca acei cari-au băut rachiu. Priveau spre cerul de cicoare albastră, spre ziduri, spre vrăbii.

Păsărelele sburau, se întreceau iar.

— De ce nu ne-a făcut Dumnezeu altceva?

— Ce?

— Vrăbii, hulubi, copaci...

— Undei-i „ăla"?

— Zice să trimetem delegaţi...

Delegaţii nu s'au mai întors.

— Plecaţi acasă. Deschideţi...

— Murim...

A pornit dintre zidurile fabricii o împuşcătură, ca o glumă.

— Tune dracu...

De afară a răspuns alta...

Au sburat vrăbiile, nu le-a mai văzut nimeni. Incălzea soarele de sus, ţărâna era fierbinte... Câteva clipe au ascultat toţi... Apoi s'a auzit un fel de geamăt, general... Apoi mişcare de valuri... Au sunat porţile metalic, ca la cetatea smeilor din poveste.

S'a clătinat un soldat. A căzut.

A început să toace mitraliera, rar întâi, ca o ciocănitoare în pomii uscaţi. Au căzut de sus pietre, ciomege... Au şuierat gloanţe... Scrâşnete,... înjurături... pocnete....

Porţile s'au deschis...

Zgomotele s'au depărtat de ziduri şi sînt în fund, în fabrici...

Dintr'un acoperiş se ridică o vâlvătaie roşie, ca un răsărit de soare... Foc...

■

In ziare scria, cu litere mari, şi cu titluri roşii, ca smeura:

„Greva lucrătorilor a luat sfârşit. Graţie măsurilor luate s'au prevenit orice dezordini. Instigatorul principal C. 24 — adevăratul nume Agul, a fost arestat, în momentul când urca într'un tren pentru străinătate, în tovărăşia unei infirmiere de spital".

■

Procesul se judeca într'o cazarmă cenuşie, cu ziduri înalte, gratii şi cu sentinele în uniformă de paradă.

De dimineaţă fusese soare. Razele au sclipit piezişe în căştile de metal ale soldaţilor, în ferestre şi'n geamurile automobilelor cu care-au venit judecătorii şi apărătorii... Pe urmă s'a înourat. S'au clătinat frunzele salcâmilor prăfuiţi... Doi copii desculţi au înălţat în stradă un zmeu de hârtie albă...

— Să se deschidă ferestrele...

In sala de proces era cald. Mâni nervoase frecau batistele pe frunţile şi obrajii asudaţi. Agul privea alternativ spre masa judecătorilor şi spre ferestrele de către stradă. Era obosit. Cu degetele bătu ritmic în speteaza balustradei din faţă.

A scârţâit un scaun supărător. S'a ridicat procurorul. Agul l-a recunoscut. E totdeauna somnoros. La procese stă cu capul sprijinit în palme şi pare că nu ascultă. Intrerupe rar, sarcastic atunci când pare mai puţin atent. Rechizitoriile lui sînt scurte. Aduc totdeauna condamnarea. Lumea îi spune „bufniţa".

A vorbit despre acuzaţi indulgent, lăsând la aprecierea domnilor judecători. Stupoare...

Şi-a trecut apoi mânile prin păr, a privit spre fereastră, odată cu Agul.

—... Rămâne însă autorul moral al dezordinelor... acela care a otrăvit minţile: C. 24 — Agul. E un asasin, deşi n'a ucis pe nimeni... un monstru... şi pare la fel cu toţi... Are în el nebunia sângelui şi a morţii... Are suflet de diavol, într'un trup cu înfăţişare de sfânt... El e şi autorul grevei din anul trecut...

Când era mic se desfăta sucind barbar gâtul păsărelelor prinse în laţuri. Ii luciau ochii de bucurie când picura sânge... Un amănunt care arată pe omul de azi... Intrebaţi-l...

In dreptul ferestrei s'a arătat zmeul de hârtie... vrăbiile... cerul albastru... aurul soarelui...

Agul s'a ridicat:

— Am povestit astea când eram... bolnav... după accidentul dela Biegnazi... Patul meu era lângă al d-lui... Vorbeam amândoi... Credeam că...

A închis ochii. I s'a încleştat gura, ca la bolnavii de tetanos. I-a venit în minte o odaie albă de spital, cu rândunele şi soare la ferestre, cu doi oameni trişti... Şi gândurile de-atunci... iubesc toţi oamenii...

Cu degetele bătea toba în balustrada din faţă. A şoptit, aproape neauzit:

— Nu mai iubesc pe nimeni...

A strigat înspre procuror:

— Aşa...?

Clopoţelul s'a agitat brusc. La fereastra din faţă era zmeul alb, cerul clar... Agul a închis ochii...

„... să nu mai văd pe nimeni..."

■

A fost condamnat.

Tamburina cu degetele pe scaun când i-am spus. L'au luat soldaţii, să-l ducă. A tamburinat mai departe şi atunci, cu mâna îndoită, uitată, cu degetele în aer, ca un somnambul...

Zmeul alb dela ferestre a dispărut... Copiii de-afară râdeau... Un stol de vrăbii a sburat în salcâmii prăfuiţi...

Intre baionete o mână se agita ritmic, ca pe clapele unui pian...

DAN O. BOLDUR

Romane fluviu...

Seria „Hauts Ports" a lui *Jacques de Lacretelle,* nu va fi conţinută de cât în patru volume. Primul a fost *„Sabine"* al doilea *„Fiançailles"* al treilea se intitulează *„Années d'Esperance"* şi al patrulea va fi *„La Monnaie de Plomb"*.

„Hauts Ponts" este istoria *Lizei Darembert,* care începe cam pe la 1875. *„Années d'Esperance"* se plasează între 1900-1905.

Sabina, mama Lizei, este o femee cinstită şi romanescă în genul eroinelor lui Octave Feuillet. Măritată cu un om aspru, vanitos şi incapabil, e gata să se înamoreze de un vecin de moşie. Decepţionată, pleacă în Sud unde e pe punctul de a fi victima unui escroc şi apoi moare. Soţul ei pierde „Les Hauts Ponts" şi moare de supărare.

Liza rămâne orfană. Tot atât de aspră ca şi tatăl său, ea pune însă în serviciul voinţei şi a ambiţiilor sale, idei pe care Darembert nu ar fi putut să le aibă. Totul e stăpânit la ea de a recuceri *Hauts Ponts.* Se gândeşte la o căsătorie cu un bogătaş, dar diplomaţia ei dă greş şi se vede silită să se încurce cu vecinul acela grosolan care a fost amorezat odinioară de mama ei. Are un copil cu el şi-i cere o despăgubire materială destul de însemnată .

Acestea sunt *„Les Fiancailles de Lise"*. In „Les Anneés D'Esperance", Lise merge la Paris să-şi ia băiatul, pe care directorul Institutului nu vrea să-l mai ţie şi-l duce în alt institut din Vendée şi aci romanul are o parte cam disproporţionată faţă cu restul volumului, în care Lacretelle intră amănunţit în visurile şi aventurile imaginare ale adolescenţei cu talentul pe care i-l cunoaştem din *Silbermann* şi ne luminează toată psihologia lui Alexis, tendinţa sa spre reverie şi evaziune din viaţă, precum şi slăbiciunea caracterului său.

In partea a doua a romanului, Alexis are nouăsprezece ani, şi-a trecut bacalaureatul, dar nu a fost în stare să intre la Saint Cyr şi căzând bolnav, nu mai face nimic, lâncezind într'un sat pe lângă mama sa. Aceasta plănueşte şi pune la cale o căsătorie cu o fată bogată, ca odinioară pentru ea.

In timpul acesta la *Hauts Ponts,* moare femeia actualului proprietar din cauza unei naşteri. Proprietarul însuşi înebuneşte, e internat la o casă de nebuni, *„Hauts Ponts"* e scos în vânzare şi Lise, care a strâns bani cu mari sacrificii, intră în fine în posesiunea râvnită cu atâta patimă. Sfârşitul va fi cunoscut în *„Monnaie de Plumb"*,

JACQUES DE LACRETELLE

In acest rezumat succint nu se poate simţi arta, fineţa cu care sunt tratate notaţiunile profunde şi totuşi cursive ale autorului, care este un analist în senzul dinamic şi vioi al timpului nostru.

Dar ce pesimism! Ce omenire urâtă şi respingătoare, ce eroină aspră, calculatoare şi rapace, de care autorul ne sileşte să ne interesăm şi să urmărim timp de câteva sute de pagini, dacă va izbuti sau nu să cumpere *„Les Hauts Ponts"*.

Mi se pune problema personagiului simpatic, pe care a pus-o şi la noi d-nul Sergiu Dan. Este necesar ca personagiul să fie simpatic şi să intereseze prin caracterul său pe cititor, făcându-l să se simtă mişcat şi să ia parte la viaţa, întâmplările, bucuriile şi suferinţele acestuia, şi când ar fi ale sale? Lacretelle crede că personagiul simpatic nu e necesar şi acelaş lucru îl crede şi Sergiu Dan. Dar trebuie pentru aceasta o încredere în sine şi în talentul său, un dispreţ pentru succesul uşurel, pe care Lacretelle le posedă în destul spre a înfrunta opinia publică în decurs de patru volume şi totuşi... nu poate să se împiedice cititorul de a gândi că e păcat de o muncă atât de migăloasă şi grea, de o risipă atât de zadarnică a talentului pentru un rezultat atât de puţin însemnat, din punct de vedere a emoţiei estetice şi a impresiei literare...

POMPEI

Profesorului M. Daşcovici

Unde Romanii altădată
Au ridicat altar iubirii
Azi, o coloană sfărâmată
In drum, de ani, îngenunchiată
Stă mărturie amintirii.

Vestala nu mai iesă 'n uşă
Cu amfora de mirodenii
Şi cu voaluri jucăuşe...
S'au prefăcut toate 'n cenuşă
De-atâtea sute de decenii.

Nici un curtean nu trece drumul
Inspre izvorul din răscruce.
E risipit de mult parfumul;
Din zeul lor, rămas-a scrumul
Şi-au pus creştinii semn: o cruce.

Infioraţi trec azi drumeţii
Sub cruda soarelui lumină,
Cătând povestea tinereţii
Şi'n moarte, apogeul vieţii,
Intr'un oraş, demult ruină.

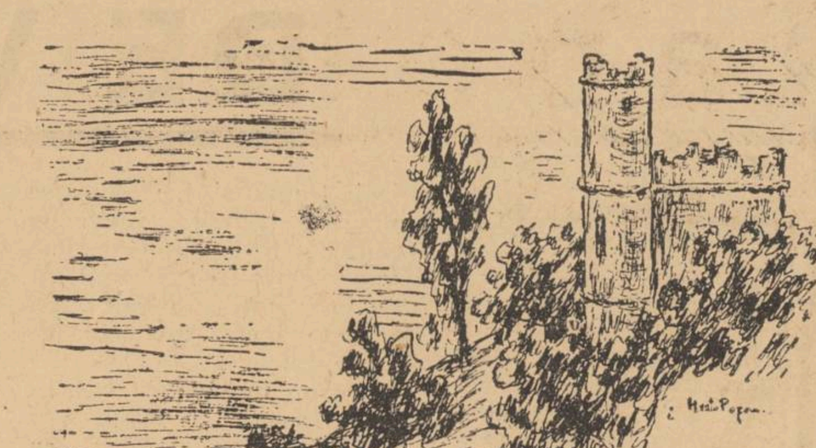
Nici lectici, nici curteni, nici sclave -
Cu corpul gol, bronzat de soare...
Ci, sub puterea vechei lave
Sânt numai tristele epave
Din viaţa noastră trecătoare.

A. C.

Căsătoria lui Zeno*

ITALO SVEVO

Fără să mai stau la îndoială mă dusei la familia Malfenti. Primisem invitaţia şi nu mai puteam da înapoi. Mi s'a părut semn bun faptul că slujnica m'a primit cu un surâs drăgălaş şi cu întrebarea dacă am fost bolnav de n'am mai venit de atâta vreme. Ii dădui un bacşiş. Prin gura ei toată familia a cărei reprezentantă era, îmi punea acea întrebare.

Mă conduse în salonul cufundat în cel mai adânc întunerec. Sosind din lumina puternică a anticamerei, o clipă n'am văzut nimic şi n'am îndrăsnit să mă mişc. Apoi zării niste chipuri aşezate în jurul unei măsuţe, în fundul salonului, destul de departe de mine.

Mă salută glasul Adei, care în întunerec mi se păru sensual. Surâzător, o adevărată mângâiere:

— Ia loc în partea aceia şi nu turbura spiritele! — Dacă urma tot aşa, nici vorbă că nu le-aş fi turburat!

Din alt punct dela marginea măsuţei răsună un alt glas, al Albertei sau poate al Augustei:

— Dacă vrei să iei şi d-ta parte la evocare, mai e aci un locşor liber.

Eram foarte hotărît să nu mă las dat la o parte şi-am înaintat vioiu spre punctul de unde îmi venise salutul Adei. Dădui cu genunchiul într'un colţ al măsuţei veneţiene, care era toată numai colţuri. Simţii o durere groasnică, dar nu mă dădui bătut şi mă lăsai să cad pe un scăunel întins de nu ştiu cine, între două fete, dintre care una, cea din dreapta mea, mi s'a părut că era Ada iar cealaltă Augusta. Numai decât, ca să mă feresc de orice atingere cu cea din urmă, m'am alăturat de cealaltă. De teamă însă că m'am înşelat întrebai pe vecina din dreapta, ca să-i aud glasul:

— Aţi căpătat vre-un semn dela spirite?

Guido, care mi se păru că stă în faţa mea, mă întrerupse. Strigă poruncitor:

—Tăcere!

Apoi, mai blând:

— Reculege-te şi gândeşte-te din toate puterile la mortul pe care vrei să-l chemi.

N'am nici o antipatie pentru încercările de ori ce fel de-a iscodi lumea cealaltă. Ba mi-era chiar necaz că nu adusesem eu în casa lui Giovanni Malfenti măsuţa aceia, de vreme ce avea asemenea succes. Dar n'aveam chef să ascult de poruncile lui Guido şi deaceia nu m'am recules deloc. Apoi, îmi făcusem atâtea mustrări că lăsasem lucrurile să ajungă aşa departe fără să spun un cuvânt limpede Adei, încât acum, stând lângă fată, în întunericul acela atât de îmbietor, voiam să lămuresc totul. M'a oprit doar plăcerea de-a o şti atât de aproape de mine, după ce crezusem că am pierdut-o pentru totdeauna. Mă pătrundea dulceaţa stofelor moi care atingeau hainele mele şi mă gândeam că aşa strânşi unul lângă altul, piciorul meu se lipia de piciorușul ei pe care-l ştiam încălţat seara cu un pantof de lac. Era într'adevăr prea mult după atâta chin.

Vorbi iar Guido:

— Vă rog, reculegeţi-vă. Imploraţi acum spiritul pe care l-aţi chemat să se arate mişcând măsuţa.

Imi părea bine că el îşi bătea capul înainte cu măsuţa. Acum era limpede că Ada se resemna să susţină aproape toată greutatea mea! Dacă nu m'ar fi iubit n'ar fi îndurat aşa ceva. Venise ceasul lămuririi. Am ridicat mâna dreaptă de pe măsuţă şi încetişor i-am cuprins talia cu braţul:

— Te iubesc, Ada! — spusei încet şi apropiindu-mi faţa de a ei, ca să mă audă mai bine.

Fata nu răspunse îndată. Apoi, cu o şoaptă de glas, al Augustei însă, îmi spuse:

— Deci n'ai mai venit de-atâta timp?

Uimirea şi neplăcerea erau aproape să mă dea jos de pe scaun. Simţii îndată că dacă trebuia să înlătur însfârşit pe fata asta plicticoasă din calea mea, totuşi eram dator să mă port faţă de ea cu acea curtenire pe care un adevărat cavaler ca mine trebuie s'o arate femeii care-l iubeşte, fie ea cea mai urîtă din câte s'au născut vreodată. Cum mă iubea! In durerea mea simţii dragostea ei. Numai dragostea o putuse opri să-mi spună că ea nu era Ada, ci să-mi pună în schimb întrebarea pe care zadarnic o aşteptasem dela Ada şi pe care ea desigur se pregătise să mi-o pună la prima revedere.

Mi-am ascultat un glas lăuntric şi n'am răspuns la întrebare, ci după o scurtă şovăire am spus:

— Imi pare bine cel puţin că m'am spovedit d-tale, Augusta, pe care te cred atât de bună!

Mă aşezai îndată la loc, în echilibru, pe trepied.

Guido ne certă din nou:

— Dacă nu vreţi să staţi liniştiţi, n'are nici un rost să ne pierdem vremea aci, pe întunerec.

El nu putea şti că eu aveam totuşi nevoe de puţin întuneric care să mă izoleze şi să-mi îngădue să mă reculeg. Imi descoperisem greşala şi singurul echilibru pe care-l recăpătasem era cel de pe scăunel.

Trebuia să vorbesc cu Ada, însă pe lumină. Incepui să bănuesc că nici la stânga mea nu era ea, ci Alberta. Cum să mă încredinţez? Indoiala aproape mă făcu să cad în partea stângă şi ca să mă cumpănesc, mă rezemai de măsuţă. Toţi începură să strige: — Se mişcă! se mişcă! — Mişcarea mea involuntară putea să mă călăuzească spre lumină. De unde venia vocea Adei? Dar Guido acoperind cu glasul lui glasul tuturor, impuse tăcerea pe care aşa de bucuros i-aş fi impus-o eu lui. Pe urmă cu glas schimbat (imbecilul!) vorbi cu spiritul pe care-l credea de faţă:

— Te rog, spune-ţi numele arătându-i literele în baza alfabetului nostru.

Prevedea tot: îi era frică să nu-şi aducă aminte cumva spiritul de alfabetul grec.

Urmai cu comedia iscodind mereu prin întuneric în căutarea Adei. După o uşoară codire făcui să se mişte măsuţa de şapte ori, aşa încât litera G era căpătată. Ideea mi se păru bună şi cu toate că litera U care urma costa nenumărate mişcări, dictai frumos numele lui Guido. Nu mă îndoesc că am fost împins să-i dictez numele de dorinţa de a-l trimite printre spirite.

Când numele lui Guido fu deplin, Ada în sfârşit vorbi:

—Vre-un strămoş al d-tale? — dădu ea ideea. Stătea chiar lângă el. Aş fi vrut să mişc în aşa fel măsuţa ca s'o împing între ei doi şi să-i despart.

— Se poate! — zise Guido. Credea că are srămoşi d-lui, dar nu mă speria. Glasul îi era schimbat de o adevărată turburare, care mă făcu să simt bucuria unui duelist când bagă de seamă că potrivnicul e mai puţin grozav decât îl crezuse. Nu făcea deloc cu sânge rece experienţele acelea. Era cu adevărat un dobitoc! Inţelegeam uşor orice slăbiciune, dar pe a lui, nu.

El se întoarse apoi spre spirit:

— Dacă te chiamă Speier fă o mişcare doar. Altminteri mişcă măsuţa de două ori. — De vreme ce voia să aibă strămoşi îi făcui pe plac mişcând măsuţa numai odată.

— Bunicul meu! — murmură Guido.

Apoi conversaţia cu spiritul porni mai repede. Spiritul fu întrebat dacă voia să dea veşti. Răspunse că da. Despre afaceri sau despre altele? Despre afaceri! Răspunsul acesta fu preferat, numai fiindcă cerea o singură mişcare a măsuţei. Guido întrebă apoi dacă era vorba de veşti bune sau rele. Cele rele se arătau prin două mişcări şi eu — de data asta fără nici o şovăire — am mişcat masa de două ori. Dar a doua mişcare era cât pe aci să-mi fie împiedicată şi trebue să fi fost cineva printre noi, care ar fi dorit să fie bune veştile. Ada, poate? Ca să fac această a doua mişcare mă aruncai nici mai mult nici mai puţin peste măsuţă şi-mi fu uşor să birui! Veştile erau rele!

Din pricina luptei, a doua mişcare fu prea puternică şi mută dela locul ei pe toată lumea.

— Ciudat! murmură Guido. Pe urmă, hotărît, urlă:

— Destul! Destul! Aici e cineva care petrece pe socoteala noastră!

Fu o poruncă de care mulţi ascultară în acelaş timp şi salonul fu îndată scăldat în lumina aprinsă în mai multe locuri odată. Guido mi se păru palid! Ada se înşela asupra individului ăstuia şi eu trebuia să-i deschid ochii.

...Nu mă puteam resemna să mă apropii de cei din jurul lui Guido, care cu oarecare vioiciune arăta cum înţelesese că măsuţa era mişcată nu de un spirit ci de un şmecher în carne şi oase. Nu Ada, ci el însuşi încercase să înfrâneze măsuţa cea prea guralivă. Spunea:

— Am ţinut măsuţa din toate puterile ca s'o împiedic să se mişte a doua oară. Cineva trebue să se fi aruncat pur şi simplu peste ea ca să-mi învingă împotrivirea.

Straşnic mai era şi spiritismul lui: adică o sforţare puternică nu putea veni dela un spirit!

Privii la biata Augusta ca să văd ce înfăţişare avea după ce primise declaraţia mea de dragoste pentru sora ei. Era foarte roşie, dar se uita la mine cu un surâs binevoitor. Doar atunci se hotărî să confirme primirea declaraţiei:

— N'am să spun nimănui! zise încet.

Asta mi-a plăcut mult.

— Mulţumesc, — murmurai strângându-i mâna nu prea mică, dar modelată desăvârşit. Eram înclinat să fiu bun prieten cu Augusta, pe câtă vreme mai înainte aşa ceva n'ar fi fost cu putinţă, fiindcă eu nu pot fi prieten cu persoanele urîte. Dar simţeam un fel de simpatie pentru talia ei pe care o strânsesem şi pe care o găsisem mai subţire decât aş fi crezut. Chiar şi faţa ei era discretă şi diformată doar de ochiul acela care bătea un drum străin. Ce-i drept exagerasem cusurul acesta care în mintea mea se întindea până la ureche.

Lui Guido îi aduseseră limonadă. Mă apropiai de grupul care tot mai făcea cerc în jurul lui şi întâlnii pe d-na Malfenti care se depărta. Râzând cu poftă o întrebai:

— Are nevoe de întăritoare? — Ea făcu o uşoară mişcare de dispreţ cu buzele.

— Parcă n'ar fi bărbat, spuse limpede.

Mă legănam cu gândul că biruinţa mea era hotărîtoare. Ada nu putea gândi alfel decât mama ei. Biruinţa avu îndată urmarea pe care trebue s'o aibă la un om ca mine. Orice necaz îmi pieri şi nu răbdai să-l mai văd pe Guido suferind. Desigur că lumea ar fi mai bună dacă mulţi mi-ar semăna.

Mă aşezai lângă el şi fără să mă uit la alţii, îi spusei:

— Trebue să mă ierţi, d-le Guido. Mi-am îngăduit o glumă de prost gust. Eu am fost cel care a pus măsuţa să declare că-i mişcată de un spirit cu numele d-tale. N'aş fi făcut-o dacă ştiam că şi bunicul d-tale a avut acelaş nume.

Guido trădă, luminându-se la faţă, ce însemnătate aveau vorbele mele pentru el. Nu voi să recunoască însă şi zise:

— Doamnele sunt prea bune! N'am nevoe de nici un întăritor. Lucrul n'are nici o însemnătate. Iţi mulţumesc pentru sinceritatea d-tale, dar eu ghicisem că cineva intrase în pielea bunicului meu.

Râse mulţumit, spunându-mi:

— Eşti foarte voinic d-ta! Trebuia să ghicesc că masa era mişcată de singurul bărbat care mai era printre noi.

Mă dovedisem mai puternic decât el, ce-i drept, dar repede a trebuit să mă simt mai slab. Ada mă privia cu ochi neprietenoşi şi-mi grăi, cu obrajii ei frumoşi îmbujoraţi:

— Imi pare rău pentru d-ta că te-ai putut crede îndreptăţit să faci asemenea glumă.

Răsuflarea mi se curmă şi bâlbâind, spusei:

— Voiam să râd! Credeam că nimeni dintre noi n'are să ia în serios povestea cu măsuţa.

Ada îmi întoarse spatele arcuindu-şi umerii în aşa chip, încât avui sensaţia de-a fi pălmuit. Până şi cârlionţii de pe ceafa ei păreau că-mi arată dispreţ

Ca totdeauna, în loc să privesc sau să ascult, eram absorbit de gândurile mele. Mă apăsa faptul că Ada se compromitea cumplit. Simţeam o durere cruntă ca în faţa dovezii că femeia iubită m'ar fi trădat. Cu toate semnele ei de dragoste pentru Guido, mai putea fi a mea, dar simţeam că niciodată nu i-aş fi iertat purtarea. E oare gândirea mea prea domoală ca să poată urmări faptele ce se desfăşoară fără să mai aştepte să se şteargă din creer impresiile lăsate de întâmplările precedente? Voiam totuşi să merg înainte pe drumul croit de planul meu. Adevărată, oarbă îndărătnicie.

M'am dus la Augusta, care mă privia îngrijată, cu un zâmbet sincer de încurajare pe faţă şi-i spusei serios şi întristat:

— E poate ultima dată când mai viu în casa d-voastră, fiindcă eu, chiar astă seară, am să-i vorbesc Adei de dragostea mea.

— Nu trebue să faci una ca asta — îmi spuse ea rugătoare. Nu bagi de seamă ce se petrece? Mi-ar părea rău să suferi.

Continua să stea între mine şi Ada. I-am spus anume ca să-i fac necaz:

— Am să vorbesc cu Ada fiindcă aşa trebue. Puţin îmi pasă ce-are să-mi răspundă.

In clipa aceia sosi Giovanni Malfenti care mă salută cu obicinuita lui bunăvoinţă. Simţeam o mică mângâiere, care nu ţinu mult, fiindcă el declară că venise devreme din dorinţa de-a asculta pe Guido cântând la vioară.

Am fost atât de laş ca să mă unesc cu căldură la rugăciunile lui Giovani către Guido. Să cânte ceva. Şi e curios că am nădăjduit să îmbunez pe Ada cu aceste rugăminţi. O privii sperând să fiu în sfârşit alături de ea pentru prima dată în seara aceia. Dar nu văzui decât umerii ei şi cârlionţii dispreţuitori de pe ceafa ei. Dădea fuga să scoată vioara din cutie.

Atunci se întâmplă un lucru mărunt, dar care pentru mine fu hotărîtor. Dintr'o odae destul de depărtată de noi isbucniră strigătele micuţei Anna. Cum am aflat pe urmă, căzuse şi se lovise la buze. In felul acesta mă găsii câteva minute singur cu Ada, fiindcă toţi ieşiră în fugă din salon. Guido, înainte de-a urma pe ceilalţi, lăsase preţioasa vioară în mâinile Adei.

— Vrei să-mi dai mie vioara? — întrebai văzând-o stând la îndoială dacă trebue sau nu să urmeze pe ceilalţi.

Ea stătu în cumpănă, dar apoi o ciudată neîncredere birui. Trase şi mai mult vioara spre sine:

— Nu — răspunse — nu-i nevoe să mă duc după ceilalţi. Nu cred să se fi lovit aşa de rău Anna. Strigă pentru nimica toată.

Se aşeză cu vioara în braţe şi mi se păru că prin gestul acesta mă poftea să plec. Dar cum aş fi putut pleca acasă fără să-i fi vorbit? Ce-aş fi făcut toată noaptea aceia nesfârşită? Mă vedeam întorcându-mă de pe o parte pe alta în pat sau bătând drumurile şi barurile în căutarea uitării. Nu! Nu trebue să părăsesc casa aceia fără să fi căpătat lămurirea sau pacea.

Incercai să fiu simplu şi scurt. Eram de altfel silit să fiu astfel fiindcă mi se tăia răsuflarea. Ii spusei:

— Te iubesc, Ada. Dece nu-mi dai voe să te cer tatălui d-tale?

Ea mă privi uimită şi spăimântată. Mi-a fost teamă că vrea să înceapă să strige ca fetiţa.

Ştiam că privirea ei senină şi faţa ei cu trăsături aşa de limpezi nu cunoşteau dragostea, dar aşa de departe de dragoste ca acum, n'o văzusem niciodată. Incepu să vorbească şi spuse ceva ca o introducere. Dar eu voiam un răspuns neted: un da sau un nu! Ca să sfârşim repede şi s'o fac să se hotărască, i-am negat dreptul de-a câştiga timp:

— Dar cum de n'ai băgat de seamă? Doar nu puteai crede ca mama d-tale că-i fac curte Augustei!

Am vrut să pun emfază în cuvinte, dar în grabă, am pus-o nelalocul ei şi urmarea a fost că bietul nume de Augusta fu întovărăşit de un accent şi un gest de dispreţ.

Aşa am scos-o pe Ada din încurcătură. N'a pomenit decât de jignirea adusă Augustei:

— Dece te crezi d-ta aşa de superior Augustei? Nu sunt deloc sigură că Augusta ar primi să-ţi fie soţie!

Abia apoi îşi aminti că îmi datora un răspuns:

— Cât despre mine... mă mir cum ţi-a trecut aşa ceva prin minte.

Fraza acră voia să răsbune pe Augusta. In zăpăceala mea mi s'a părut că nici înţelesul n'avea alt ţel; dacă mi-ar fi dat o palmă cred că ar fi stat şi atunci să-i caut rostul. Deaceea am stăruit:

— Gândeşte-te, Ada. Nu sunt un om rău. Sunt bogat.

...Sunt eu cam ciudat, dar îmi va fi uşor să mă îndrept.

Şi Ada fu mai blândă, dar vorbi tot de Augusta:

—Gândeşte-te şi d-ta, Zeno: Augusta e o fată bună şi-ar fi într'adevăr potrivită cu d-ta. Nu pot vorbi în numele ei, dar cred...

Era o mare binefacere pentru mine s'o aud pe Ada spunându-mi pe nume. Nu era oare o îmbiere să vorbesc mai limpede? Ii spusei că stimam şi respectam pe Augusta dar că nu voiam să mă însor cu ea. Am spus-o de două ori ca să fiu bine înţeles: „nu voiam să mă însor cu ea".

Apoi am grăbit lucrurile, fiindcă era sgomot în coridor şi putea cineva să-mi tae vorba dintr'o clipă într'alta.

— Ada! Omul acela nu-i pentru d-ta! E un imbecil! N'ai băgat de seamă cum l-au durut răspunsurile măsuţei? Cântă bine la vioară, dar sunt şi maimuţe care se pricep la aşa ceva. Fiecare cuvânt al lui dovedeşte cât e de dobitoc.

Ea, după ce a stat să mă asculte cu aerul celui care nu se hotărăşte să înţeleagă adevăratul sens al cuvintelor ce i se spun, mă întrerupse. Sări în picioare tot cu vioara şi arcuşul în mâni şi-mi aruncă vorbe duşmănoase. Am făcut tot ce-am putut ca să le uit şi-am isbutit. Imi amintesc doar că a început prin a mă întreba pe un ton ridicat cum putusem să vorbesc aşa despre el şi despre ea! Am făcut ochii mari de uimire fiindcă mi se părea că nu vorbisem decât de el. Am uitat toate cuvintele mânioase pe care mi le-a spus, dar n'am uitat faţa ei frumoasă, nobilă şi sănătoasă, roşie de mânie şi cu trăsăturile şi mai limpezi, aproape ca de marmoră, de indignare. Pe aceia n'am mai uitat-o şi când mă gândesc la dragostea şi la tinereţea mea, revăd faţa frumoasă, nobilă şi sănătoasă a Adei în clipa în care m'a înlăturat pentru totdeauna din calea ei.

Se întoarseră toţi în grup în jurul d-nei Malfenti, ce purta în braţe pe micuţa Anna, care tot mai plângea. Nimeni nu-şi bătu capul cu mine sau cu Ada şi eu, fără să salut pe nimeni, ieşii din salon; în sală îmi luai pălăria. Curios! Nimeni nu venia să mă reţie! Atunci m'am reţinut singur, aducându-mi aminte că nu puteam călca regulile bunei-cuviinţe şi că deci înainte de-a pleca trebuia să salut frumos pe toată lumea. Ce-i drept nu mă îndoesc că m'a împiedecat să părăsesc casa aceia încredinţarea că prea repede ar fi început o noapte şi mai rea decât cele cinci dinainte.

Reintrând în salon, soarta voi ca în timp ce toţi se ocupau încă de fetiţă, să mă aşez lângă Alberta. N'o văzusem şi n'o băgai de seamă decât când îmi vorbi:

—N'a păţit nimic. Mai grav e faptul că papa e aci şi el dacă o vede plângând îi face pe loc un dar.

Privii la Alberta. Semăna cu Ada! Era puţin mai mică decât ea şi purta în făptura ei semne vădite şi neşterse încă ale copilăriei. Ridica uşor glasul şi râsul ei adesea prea nestăpânit încreţia obrăjorul şi i-l îmbujora. Curios! In clipa aceia mi-am amintit un sfat al tatălui meu: „Alege-ţi soţie tânără şi are să-ţi fie mai uşor s'o faci să te asculte". Amintirea fu hotărîtoare.

Ii spusei:

— Ascultă, Alberta! Am o idee: te-ai gândit vreodată că ţi-a venit vremea să te măriţi?

— Eu n'am de gând să mă mărit! — zise ea zâmbind şi privindu-mă blând, fără încurcătură sau roşaţă. Am de gând în schimb să-mi continui studiile Şi mama vrea acelaş lucru.

— Ai de gând să-ţi continui studiile şi după ce te vei mărita.

Imi veni o idee care-mi păru inspirată şi-o spusei îndată:

— Şi eu am de gând să le încep după ce mă voi însura.

Ea râse din toată inima, dar eu băgai de seamă că-mi pierdeam vremea şi că nu puteam să-mi câştig soţia şi pacea cu asemenea fleacuri. Trebuia să fii serios. Şi-apoi aci mergea uşor findcă eram primit cu totul altfel decât la Ada.

Fui într'adevăr serios. Viitoarea mea soţie trebuia să ştie tot. Cu glas mişcat îi spusei:

— Adineauri i-am făcut Adei aceiaşi propunere pe care ţi-o fac d-tale acum. M'a respins cu dispreţ. Iţi poţi închipui în ce stare mă aflu.

Acum devenisem prea serios şi surâzând adăogai:

— Dar cred că dacă primeşti să te măriţi cu mine, voi fi nespus de fericit şi voi uita pentru d-ta de tot şi de toate.

Ea îşi luă un aer foarte grav ca să-mi spue:

— Nu trebue să te superi, Zeno, fiindcă mi-ar părea rău. Am multă stimă pentru d-ta. Ştiu că eşti un băiat bun şi pe urmă, fără să-ţi dai seama, ştii multe lucruri, pe când profesorii mei îşi dau prea bine seama de ceiace ştiu. Nu vreau să mă mărit. Poate are să-mi pară rău, dar în clipa asta n'am decât un singur gând: aş vrea să ajung mare scriitoare. Vezi ce încredere mare am în d-ta. N'am mai spus-o la nimeni şi sper că n'ai să mă trădezi. La rândul meu, îţi făgăduesc că n'am să desvălui nimănui propunerea d-tale.

— Ba poţi s'o spui la toată lumea! — o întrerupsei mânios. Mă simţiam iar sub ameninţarea de-a fi expulsat din salonul acela şi căutai scăpare. Apoi nu era decât un singur chip de-a micşora mândria Albertei că mă putuse respinge şi îndată ce-l descoperii îl adoptai.

— Am să fac aceiaşi propunere Augustei — am spus — şi voi povesti tuturor că am luat-o de soţie fiindcă celelalte două surori m'au respins.

Privii în jur ca să găsesc pe Augusta. Eşise în coridor cu o tavă pe care era doar un pahar pe jumătate gol cu un calmant pentru Anna. Am ieşit după ea chemând-o pe nume şi ea se rezemă de perete ca să mă aştepte. Mă oprii în faţa ei şi îi spusei:

— Ascultă, Augusto, vrei să ne căsătorim noi doi?

Propunerea era ce-i drept brutală. Ea ridică ochii măriţi de uimire. Astfel cel şaşiu era şi mai deosebit decât de obiceiu de celălalt. Faţa ei pufoasă şi albă, întâi se îngălbeni şi mai mult, apoi îndată se înroşi. Cu un fir de voce îmi zise:

— D-ta glumeşti şi asta nu-i frumos.

Mi-era teamă că va începe să plângă şi avui curioasa idee s'o mângâi vorbindu-i de tristeţea mea:

— Nu glumesc — spusei serios şi trist. — Am cerut mâna Adei, care m'a respins cu mânie, apoi am cerut-o pe Alberta de soţie şi ea, cu vorbe alese, m'a respins. Nu sunt supărat nici pe una nici pe cealaltă. Dar mă simt foarte, foarte nenorocit.

In faţa durerii mele ea se reculese şi începu să mă privească mişcată, cugetând adânc. Privirea părea o mângâiere care nu-mi făcea plăcere.

— Trebue deci să ştiu şi să-mi reamintesc că nu mă iubeşti? — întrebă.

Ce însemna fraza asta sibilină? Era introducerea unei consimţiri? Am avut sentimentul celui care vrând să se omoare şi-a luat o poziţie primejdioasă şi acum trebue să se canonească mult ca să scape. N'ar fi fost mai bine să mă respingă şi Augusta şi să-mi fie îngăduit să mă întorc viu-nevătămat în odăiţa mea, în care totuşi chiar în ziua aceia mă simţisem aşa de rău? Ii spusei:

— Da! N'o iubesc decât pe Ada şi acum te-aş lua pe d-ta...

Era cât pe aci să-i spun că nu mă puteam resemna să ajung un străin pentru Ada şi că deaceia mă mulţumeam să-i fiu şi cumnat. Ar fi fost prea de tot şi Augusta ar fi putut crede iar că vreau să-mi bat joc de ea.

Deaceea am spus doar:

— Nu mă pot resemna să rămân singur.

Ea stătea totuşi rezemată de peretele de al cărui sprijin simţia poate nevoe; dar părea mai liniştită şi tava era ţinută de o singură mână. Eram oare scăpat şi deci trebuia să părăsesc salonul acela, sau puteam să rămân în el şi trebuia să mă însor? Mai spusei nişte cuvinte, doar fiindcă nu mai aveam răbdare să le aştept pe ale ei, care nu mai soseau:

— Sunt un băiat de treabă şi cred că se poate trăi uşor cu mine, chiar fără să fie mare dragoste între noi.

Aceasta era o frază pe care în zilele lungi dinainte o pregătisem pentru Ada ca s'o fac să-mi spună da şi fără să simtă cine ştie ce dragoste pentru mine.

Augusta răsufla cam greu şi tot tăcea. Tăcerea aceia mai putea însemna şi un refuz, cel mai delicat refuz cu putinţă: eu eram gata s'o şterg în căutarea pălăriei, până mai era vreme s'o pun pe un cap teafăr.

Dar Augusta, hotărîtă, cu o mişcare demnă pe care n'am mai uitat-o, se îndreptă şi părăsi sprijinul peretelui. In coridorul nu tocmai larg se apropie şi mai mult de mine care stăteam în faţa ei. Imi spuse:

— D-ta, Zeno, ai nevoe de o femeie care să vrea să trăiască pentru d-ta şi să te ajute. Eu vreau să fiu femeia aceia.

Imi întinse mâna plinuţă pe care aproape fără voie o sărutai. Vădit nu mai era cu putinţă să fac altfel. Trebue să mărturisesc însă că în clipa aceia fui cuprins de o mulţumire care îmi umflă pieptul. Nu mai aveam nimic de hotărît, fiindcă totul se hotărîse!

Şi-aşa m'am logodit.

* Fragment din romanul **„La coscienza di Zeno"** de **Italo Svevo** (1861—1928), unul din cei mai originali scriitori ai Italiei moderne, mare analist şi umorist, comparat cu **Stendhal** şi mai ales **Proust.** Alte opere: **Una vita, Senilità, La novella del buon vecchio e della bella fanciulla,** etc.

Din italieneşte de **N[illegible] Dumitrescu**

Generaţie fără maeştri

In „Annales", Eduard Herriot, spune într'un interview: „Nu mai sunt azi ca pe vremea mea, tineri strânşi în jurul câtorva nume mari. Altă dată aşteptam o piesă de Ibsen, o carte a lui Taine sau a lui Renan, şi trăiam, din această aşteptare şi după împlinirea ei, luni de zile. In timpurile de azi nu văd spirite de acestea mari, centrale. Cine a înlocuit pe Jaurès? Nu mai găsesc nici cărţi mari, adevărata hrană intelectuală, ca ale lui Sorel sau Tocqueville; cred că tocmai aceasta explică împrăştierea tineretului. Tineretul nu e vinovat. Maeştrii lipsesc".

Cunoaştem şi calificativul de „génération sans maitres" al lui Mauriac, precum şi complectarea: „maitres sans disciples" a nu ştiu cărui altul din literatura franceză.

La noi în ţară se petrece acelaş lucru şi reflecţia se impunea mai ales cu prilejul deschiderii săptămânii cărţii.

Distinsul scriitor Al. Brătescu Voineşti era printre spectatori, Mihai Sadoveanu lipsea, a intrat în eclipsă... Oratorii strălucitori de altă dată unde sunt? Cei din generaţia dinainte de războiu, fermecătorul şi subtilul academician Profesorul Pompei, d. Ioan Petrovici, Profesorul Ţiţeica şi mai ales reprezentantul cel mai autorizat al culturii noastre naţionale, vorbitorul fără pereche, purtătorul de cuvânt al generaţiei celor ce au trecut de cincizeci de ani, patronul necontestat al cărţii, d. Nicolae Iorga, unde erau la această sărbătoare a intelectualităţii româneşti? Unii răspândiţi prin sală, amestecaţi cu puzderia scribilor de toate gradele, alţii deoparte ca şi când ar fi trecut deja dincolo...

Maeştrii valorii de cultură, talentaţi şi geniali, luând acest cuvânt în senzul pe care fie care e liber să i-l dea, nu lipsesc din generaţia aceasta. Ceiace lipseşte este prestigiul şi autoritatea, care s'au pierdut odată cu ceiace englezii numesc Courtesie, *ştiinţa de a trăi în raporturi omeneşti cu oamenii... Generaţia de azi nu e singură vinovată. Maeştrii ei înşişi s'au coborît în arenă şi s'au luat la luptă cu gladiatorii de rând, schimbând proporţiile şi distanţele în această nouă perspectivă.*

Pe podium de la Dalles singură elocinţa Suveranului a fost strălucitoare şi mândră. Dar în singurătatea, în care s'a desfăşurat, frumuseţea ei a răsunat ca un gol şi ecoul cuvântării, deşi a fost poate mai puternic, s'a răsfrânt cu oarecare tristeţă în splendida sa izolare. I-a lipsit un „stat major" care să o pună în adevărata ei strălucire printre vulgul mărunt care se adunase să o glorifice. Au lipsit distanţele şi perspectivele, care fac prestigiul şi măreţia spectacolelor şi s'a simţit lipsa maeştrilor.

SCRISOARE

ANGELEI

Am spart văzduhu'n ţăndări pentru tine
Şi zilele din braţe mi-au căzut.
Altare-am ridicat peste ruine,
Ca să se roage îngerii de lut...

Viorile ce-au amuţit în radă,
— Furtuni în jurul lor să nu mai strângă,
In clinchetul de stele ce-or să cadă,
Le voi trimete iarăşi ca să-ţi plângă...

Din umbre albe-mici corăbioare...
Iţi vor conduce visele la mal,
Când aripi ude vor pluti uşoare
In sunetul de imn sacerdotal...

Tristeţea mea va fi mereu aproape
Şi vei ceti-o 'n ochii de tăciune,
Sau în mireasma ce-o pluti pe ape,
Cu păsările toate 'n rugăciune.

... Dar cin'să svârle sâmburele meu
Peste amurgul sfâşiat pe munte,
Căci drumul lung coboară tot mereu
Şi mi-au secat izvoarele sub frunte...

CONST. SALCIA

Napoleon I către Maria-Luiza

Souham, comandând avangarda lui Ney, înainta spre Weissenfelds, când, în ziua de 29 Aprilie, la ora două după amiază, se găsi față în față cu o divizie rusă comandată de Lanskoi.

Deși n'avea cavalerie, Souham îi atacă pe Ruși, îi dădu peste cap cu ajutorul celor douăsprezece tunuri și al trăgătorilor risipiți prin văgăuni.

Șarjele cavaleriei ruse fură zădărnicite de batalioanele franceze, așezate în careu. Și deoarece Rușii nu voiau să renunțe la orășelul Weissenfelds, soldații lui Souham porniră împotriva lor în pas de atac, cu chipiurile în vârful puștilor, gonindu-l pe inamic în strigăte de: *Trăiască Impăratul!*

A doua zi, Napoleon își făcu intrarea în orașul cucerit.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 26 Aprilie. Aflu cu plăcere că o duci bine cu sănătatea.

Eri a plouat mult, dar asta nu m'a stânjenit. Acuma e soare.

Plec călare. Sărută-l de două ori pe fiul meu.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Vesenfeld, 1 Mai, la ora 10 dimineața.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta. Poți confirma Marelui Cancelar primirea scrisorii lui, dar asta pentru prima dată. Pe viitor, să-i scrii prin cancelariat, unde vei trimite și rapoartele sale.

Ii poți trimite vorbă doamnei Montesquiou că la cel dintâi prilej va fi numită printre doamnele de onoare.

Scriei-i lui papa François *să nu se lase influențat de ura pe care ne-o poartă soția lui, căci o hotărîre nechibzuită i-ar putea fi fatală și i-ar aduce numai nenorociri.*

Am fost foarte mâhnit de moartea ducelui de Istria. E o lovitură foarte grea pentru mine. A intrat în primele rânduri fără nici un rost, mai mult din curiozitate. Și prima ghiulea l-a omorît pe loc.

Transmite câteva cuvinte de mângâiere bietei nevesti-si.

Eu o duc foarte bine cu sănătatea. Comunică-i vice-reginei că vice-regele e sănătos.

Cu bine, draga mea.

Cu tot gândul la tine.

NAP.

Lützen, 2 Mai.

Napoleon plecase din Weissenfelds în ziua de 1 Mai la ora 9 dimineața. In drum spre Lützen a avut o ciocnire cu Wintzingerode la Poserna.

A fost o luptă scurtă și victorioasă.

De pe o înălțime, cu telescopul în mână, mareșalul Bessières, duce de Istria, înfășurat în manta, urmărea retragerea Rușilor, când o ghiulea îl svârli la pământ, omorându-l pe loc.

— E o foarte mare pierdere, — strigă Napoleon.

Bessières merita să moară, cum a murit Turenne. Domnilor, a avut un sfârșit vrednic de invidiat.

Cât despre Impărăteasa Austriei, a cărei ură nu dezarmase, Napoleon îi pregătea pentru a doua zi o surpriză:

Buna mea prietenă,

E ora 11 noaptea. Sunt foarte obosit. Am câștigat o victorie deplină asupra armatei ruse și prusace, comandată de împăratul Alexandru și de regele Prusiei.

Am pierdut 10.000 de oameni, morți și răniți. Trupele mele s'au încununat de glorie și mi-au dat dovezi de dragoste care m'au înduioșat.

Sărută-mi băiatul. Eu sunt perfect sănătos.

Adio, buna mea Luiza. Cu tot gândul la tine.

NAP.

(Scrisă fără dată din Lützen, la 2 Mai 1813).

Buna mea Luiza,

Iți trimit amănunte asupra bătăliei. Dă ordin să fie publicate în Monitor. Eu sunt bine. Toți cei din suita mea sunt sănătoși. Berenger, ofițerul de ordonanță, a fost rănit ușor de o ghiulea.

Adio, draga mea. Telegrafiază-mi în italienește.

NAP.

Pegan (?), 4 Mai.

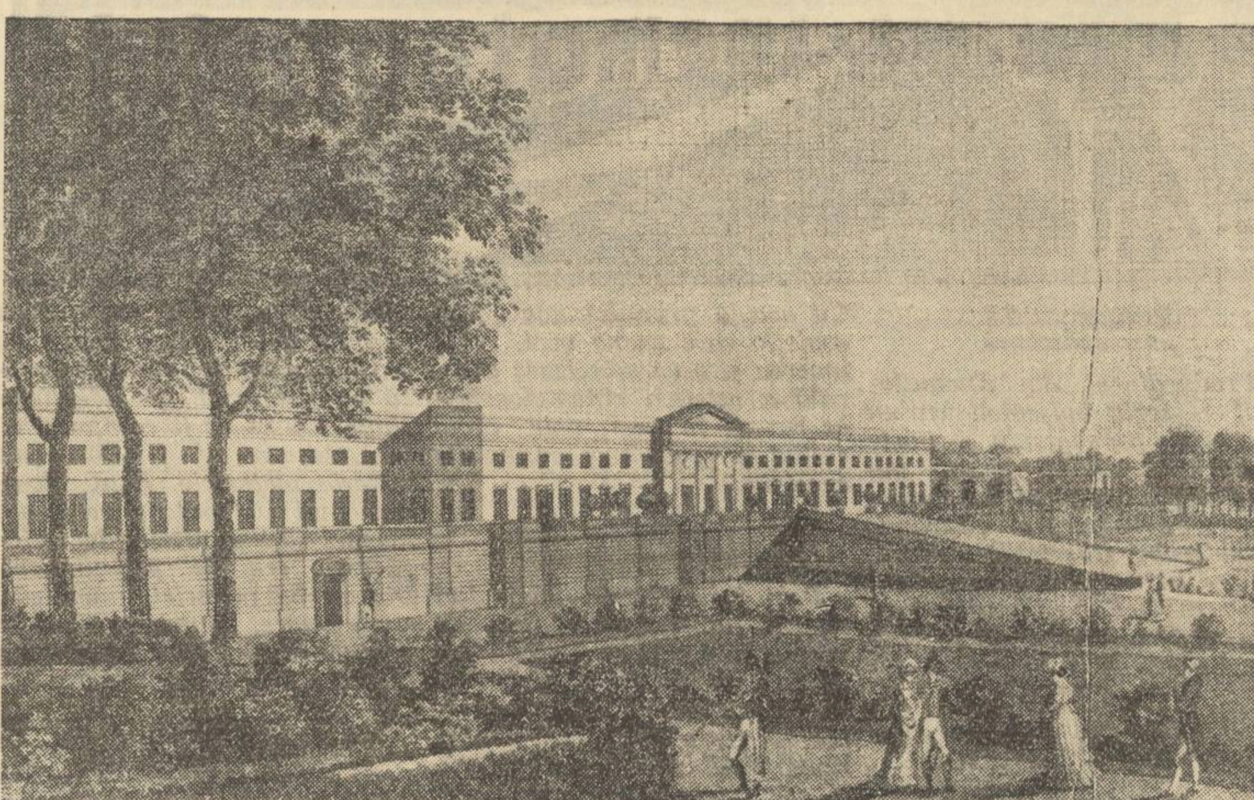
O relațiune oficială, cu data de 2 Mai, descria împărătesei-regine și regente amănuntele bătăliei dela Lützen.

Țarul și regele Prusiei aflând că armata franceză trecea prin Turingia, porniră întru întâmpinarea ei, spre a se organiza pe poziții puternice.

Manevra lor fu însă dejucată de repeziciunea înaintării armatei franceze.

In ziua de 2 Mai, armata franceză, sprijinindu-și aripa stângă pe Elster, cu prințul Eugen, având-și centrul la Kaïa, cu Ney, și garda cu Impăratul, ocupă orașul Lützen.

Castelul regal din Campleone

Lauriston, la extrema stângă, se îndreaptă spre Lipsca, cu scopul de al-l deconcerta pe inamic. Pe când trupele aliaților pornesc spre Kaïa, Napoleon își întoarce armata, trece pe malul drept al Elsterului și-l atacă pe inamic pe la spate.

Ney ține piept asalturilor furioase asupra satului Kaïa, care e de câteva ori cucerit și pierdut. In clipa când Rușii și Prusacii angajează lupta, generalul Bertrand îi atacă din spate.

Lupta e câștigată. Francezii ocupă înălțimea de pe care Țarul și regele Prusiei urmăriseră acțiunea.

Neavând cavalerie, urmărirea dușmanului învins trebue să se oprească la o leghe și jumătate.

„Maman Béhatrice", împărăteasa, — câtă ironie în aceste cuvinte, — e invitată să ia cunoștință de buletinul victoriei pe care împăratul îl trimite Mariei-Luiza. Și de fapt, Curtea din Viena, surprinsă și îngrijorată, va trimite o telegramă lui Metternich, cu complimente adresate ambasadorului francez, apoi un plenipotențiar învingătorului.

Cu *„Papa François"*, împăratul va încerca metoda intimidării:

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta dela 30 Aprilie. Mă bucură tot ce-mi scrii despre băiat și despre sănătatea ta. Și eu sunt perfect sănătos. Vremea e foarte frumoasă. Continui să-l urmăresc pe inamic, care fuge de pretutindeni și în cea mai mare grabă.

Nu-mi place deloc atitudinea lui papa François, *care și-a retras trupele ce-mi trimisese. Vor să-l ațâțe contra mea. Trimite să-l cheme pe d. Fleuret (Floret) și spune-i: „Vor să-l determine pe tatăl meu să pornească împotriva noastră. Am trimis după dvs. ca să vă rog să-i scrieți că împăratul e tare, are un milion de oameni sub arme, și prevăd că, dacă tatăl meu va da ascultare trăncănelilor împărătesei, se va expune la o mulțime de nenorociri. El nu cunoaște națiunea aceasta, dragostea care o leagă de împărat, energia de care e capabilă. Spune-i tatălui meu din partea mea, din partea scumpei lui fiice, care ține atât de mult la dânsul și la țara sa de naștere, că, dacă tatăl meu se lasă înduplecat, Francezii vor fi la Viena înainte de Septembrie și că astfel va pierde prietenia unui om care ține foarte mult la el".*

Scrie-i în acelaș timp că e mai mult în interesul lui decât în al meu, — căci dacă vine, eu sunt gata.

Adio, mio dolce amore.

NAP.

Borna, 5 Mai.

Draga mea,

Iți trimit notița despre armată, din care vei constata că toate merg bine. Eu sunt sănătos. Ne aflăm într'un ținut muntos, ca la Baireth (Beyreuth). Astă seară voiu fi la 6 leghe de Dresda.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Erdorf, 6 Mai.

Buna mea prietenă,

Iți scriu din Nadheim. Sunt aproape de Dresda. Cu sănătatea sunt foarte mulțumit. Treburile îmi merg bine. Aflu cu plăcere din scrisoarea ta că micul rege e sănătos și că tu te simți din ce în ce mai bine.

Adio, draga mea. Al tău

NAP.

Vadheim, 7 Mai.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 2. Cred că ai aflat încă de eri vestea victoriei dela Lützen. Eu sunt sănătos. Vremea e foarte frumoasă în dimineața asta. Mă apropii de Dresda. Avant-posturile mele sunt la patru leghe de oraș.

Adio, mio bene. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Nossen, 8 Mai, ora 9 dimineața.

In ziua de 5 Mai trecură prin Dresda, în plină retragere, țarul și regele Prusiei . Ei făceau totuși pe grozavii în așa măsură încât locuitorii convinși că sunt victorioși, îi întâmpinau cu serenade.

Cazacii din ariergardă și Bașkirii cu tolba plină de săgeți dispăruseră. Iar Miloradovici, după ce dăduse foc podurilor, se stabilise la Neustadt, în partea situată dincolo de Elba, când sclipiră, în ziua de 8 Mai, baionetele franceze.

Primit la barieră de o delegație de cetățeni, Napoleon nu-și ascunse nemulțumirea:

— Casele voastre sunt încă acoperite cu rămășițe de ghirlande, iar pe caldarâm se află și-acuma gunoiul florilor pe care fetele voastre le-au semănat în drumul monarhilor. Totuș, vă iert!"...

Sub focul celor optzeci de tunuri, Miloradovici, atacat de voltijorii francezi, a tulit-o.

Buna mea prietenă,

Sunt în Dresda de aseară. Cu sănătatea o duc foarte bine. Vremea e foarte frumoasă. Cred că ziua dela Lützen și intrarea mea în Dresda i-a cam derutat pe dușmanii mei din Viena. Transmite aceste vești bune mamei Béhatris (Béatrice) și spune-i că am 1.200.000 de bravi soldați.

Adio, draga mea. Al tău

NAP.

Dresda, 9 Mai.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 3. Trebue să fi primit destule vești bune de-atunci. Sunt stăpân pe amândouă malurile Elbei. Mâne vom porni de-alungul ei.

Treburile îmi merg bine. Rușii și Prusacii sunt foarte demoralizați și înfrânți.

Adio, mio bene. Cu tot gândul al tău.

NAP.

Dresda, 10 Mai

Victoria dela Lützen a adus în stăpânirea lui Napoleon întreg malul stâng al Elbei, dela granița Boemiei până la Hamburg, dând astfel regelui-vagabond Frederic-August posibilitatea de a-și relua tronul. Frederic-August primise la Praga corespondența trimisă de pe câmpul de luptă dela Lützen și acuma se înapoia din Boemia, serios îngrijorat de hotărîrile cabinetului austriac.

Buna mea prietenă,

Am primit azi pe regele Saxoniei, pe care l-am readus pe tronul său. Intrarea lui în Dresda a fost foarte frumoasă.

Eu sunt sănătos. Treburile îmi merg bine.

Adio, mio bene.

NAP.

Dresda, în 12 (Iunie).

Scrie-i vice-reginei că vice-regele a plecat spre Milano astăzi la amiază.

Ambasadorului francez la Viena, lui Narbonne-Lara, Metternich i-a declarat că „natura alianței s'a schimbat, că Austria se va ridica dela o simplă intervenție la o mediațiune armată și că va fi în măsură să-și susțină acest nou rol, organizându-și forțe importante".

Dar, dela Dresda, unde-și făcuse intrarea regele Saxoniei în urma unei armate de o sută de mii de oameni, Napoleon încearcă să-l recucerească pe slabul său socru:

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta. Sunt foarte fericit că te bucuri de succesele mele. Treburile îmi merg bine.

Se încearcă amăgirea lui papa François. *Vor să-l vâre în încurcături primejdioase. Metternik e un intrigant.*

L-am trimis pe vice- rege în Italia ca să-mi organizeze armata de-acolo. Peste o lună voi avea în Italia 100.000 de oameni.

Tatălui tău scrie-i la Viena prin contele de la Valette.

Adio, mio bene.

NAP.

Dresda, 14 Mai.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 10. Cred că ceiace i-ai scris tatălui tău e foarte bine.

Treburile îmi merg bine. Sunt sănătos și te iubesc ca pe cea mai scumpă femee.

Adio, mio bene.

NAP.

Dresda, 15 Mai, seara.

Buna mea prietenă,

Am primit, în sfârșit, portofoliul din partea micului rege, pe care mi l-a adus Meunié. Iți mulțumesc; e foarte drăguț și de mult gust. E o atențiune foarte frumoasă din parte-ți. Voi păstra într' însul scrisorile tale.

Cu sănătatea sunt foarte mulțumit. Treburile îmi merg bine.

Prusacii, care voiau să ardă totul și să otrăvească tot ce întâlneau în cale, se pare că au devenit mai înțelepți, deoarece în gazeta lor din 12 au atras atențiunea că, dacă armata franceză ar intra în Berlin, populația n'ar trebui întărâtată, ci îndemnată să o primească după legile războiului.

Cu bine, draga mea. Iubește-mă. Mi se spune că ești proaspătă ca primăvara. Doresc din toată inima să fiu lângă tine.

Credinciosul tău soț.

NAP.

Dresda, 16 Mai.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 11. Am aflat cu plăcere că i-ai scris tatălui tău. Asta m'a bucurat mult. Sunt perfect sănătos. Aici au început căldurile. L-am trimis pe vice-rege la Milano ca să-mi organizeze armata împotriva tatălui tău, care pare că vrea să mă amenințe.

M'am întâlnit astăseară cu generalul Bouben (a) și i-am împărtășit gândurile mele. Nădăjduesc că vor chibzui bine ce au de făcut. In niciun caz, tu nu trebue să fii îngrijorată. Se vor burduși în bătae unii pe alții.

Adio, draga mea. Iubește-mă cum te iubesc și eu. Cu tot gândul la tine.

NAPOLEON

Dr(esda), 17 Mai.

Draga mea,

M'am întâlnit cu contele Boubena, care mi-a adus o scrisoare dela papà François. *I-am împărtășit punctul meu de vedere. Sunt sănătos. Treburile îmi merg bine. Te iubesc și cred că nu te îndoești de asta.*

Ai făcut foarte bine că te-ai dus în Capitală. Parizienii trebue să se fi bucurat mult.

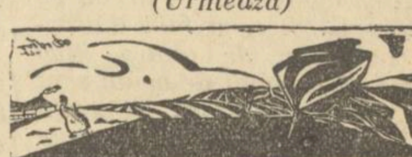
Cu bine, draga mea. Iubește-mă.

NAP.

Dresda, 18 Mai.

Trad. de H. BLAZIAN

(Urmează)

UN EVENIMENT LITERAR! | Cereți la chioșcari Pentru 12 LEI întreg (260 pagini !) | O LOVITURĂ EDITORIALA!

FAIMOSUL ROMAN al marelui HEINRICH MANN

INGERUL ALBASTRU

care a inspirat filmul cu MARLENE DIETRICH în rolul cântăreței LOLA

TRAGI-COMEDIA UNUI TIRAN DE PE CATEDRĂ („Profesorul Unrat") ȘI A CÂNTĂREȚEI LOLA—LOLA

Volumul SPECIAL DE PAȘTE din „ROMANELE CAPTIVANTE" cu dublă copertă colorată. La toți chioșcarii și librarii

Iar un răspuns la Cronica feminină

Simpatică Dudue Anişoară,

Iată că ne întâlnim iar condeele tot pe o chestie de pantaloni. (De data asta însă fără elastic). Am împărtăşit în totul părerea d-tale despre „Doamnele în pantaloni". Curioasă mi s'a părut această „deghizare" în plină stradă, cu toate că femeia modernă e deprinsă cu pantalonul de la pijama. Cât de la largul tău te simţi în el pe acasă — sau chiar la plajă — nu-mi închipui cum ţi-ar trăsni prin cap să ieşi în pantaloni bărbăteşti — cu dungă şi buzunare!— pe stradă! Aproape nu-mi vine a crede. Imi închipui însă că n'ai nici un interes să inventezi — chiar dacă ţi-ar trebui neapărat un subiect inedit pentru cronică. Subiectele în legătură cu femeia sânt doar inepuizabile şi mai ales când e vorba de modă.

Imi povestea cineva că au mai încercat odată — prin 1912-13, pe vremea când aveam pălării „Bleriot" cravate „Silistra", cămăşi „Titanic" — şi când toate fanteziile prindeau — câteva cucoane să iasă pe stradă în pantaloni. Şi cu toate că pantalonii erau bufanţi şi coloraţi imitând şalvarii turcoaicelor din haremurile de bâlci, au avut efectul unei cape de toreador asupra unor tauri. Bărbaţii înfuriaţi s'au năpustit cu bastoanele pe... dosul pantalonilor în chestie; iar bietele inovatoare au plecat acasă doar cu... pantalonaşii cu danteluţă ce-i aveau pe dedesupt... Şi n'au mai îndrăznit cucoanele, de atunci. Bag seama că bărbaţii de acum sânt mult mai îngăduitori. (Cei din 1912 nu-şi cheltuiseră energia în război şi au ştiut să-şi apere mai bine pantalonii!)...

Acum să-ţi povestesc ceva despre... lăptarul nostru (căruia i-am cununat copiii şi botezat nepoţii).

Ca toţi oamenii simpli are convingerea că femeia trebue să poarte fustă şi bărbatul (singur!) pantaloni. (E un înapoiat!...) Intr'o dimineaţă, mă întâlnesc cu el pe sală. — „Săru' mâna, naşă". — „Bună dimineaţa finule!" — ,Da' ce-i naşă, cu... nădragii ăştia? Or' sântără a lu' naşu ?"—„Ce să fie, finule, aşa-i modern acuma". — „De modern, modern o fi da' de, mie nu-mi place! S'a întors lumea pe dos"... (şi mai urmează ceva, mormăit în barbă...) Acum câteva zile iar mă găseşte în pijama. — „Da' ce, naşă, iar cu pantaloni ? Şi încă în dungi, ca la puşcăriaşi!"... (Şi iar urmează o graţiozitate la adresa... mamei inventatorului acestor mode!).

Eu râd. M'am deprins. Acum câţiva ani însă îmi era jenă, mai ales de clienţii soţului meu (majoritatea dela ţară). Intr'o zi, mă vede o biată babă, duce mâna la gură, clatină din cap... Cum eram şi tunsă „à la garçonne", după ce plec eu, întreabă pe servitoare : — Ce-i asta, muică, fată ori bărbat ?" — „E cuconiţa noastră". — „Păi, pă ce se cunoaşte, măiculiţă, că la cap şi la picioare e băiat ?!... Doamne fereşte!"... Şi a plecat biata babă clătinând din cap nedumerită. Mă gândesc ce ar zice baba Leana şi finu-meu dacă ar întâlni pe stradă cucoanele pe care le-ai văzut d-ta...

E destul bâlci pe străzi, cum umblă femeile de pestriţ îmbrăcate, nu mai avem nevoe şi de femei în haine bărbăteşti!

Aţi văzut un bărbat îmbrăcat femee ? E tot atât de disgraţios şi stângaci ca o femee îmrăcată bărbăteşte.

De ce fug femeile tocmai de ceeace face farmecul lor ? De ce nu vor să înţeleagă şi să rămâe aşa cum le şade bine: simple femei ?!

Cu multă prietenie,

DOINA BUCUR

Cronica mizantropului

Zădărnicii

In mormanul de cărţi şi reviste câte vin la redacţia unei publicaţii literare mari, vezi zădărnicia unor sforţări în toată goliciunea şi în toată tristeţa. Cu cât o acţiune literară neizbutită este insufleţită de mai multă bună credinţă şi de sentimente mai nobile, cu atât ea se înfăţişează, după ce a căzut printre rafturi, mai ridiculă şi inutilă.

Iată aci înaintea mea culegerea de versuri Orchidee negre de o doamnă Ronsarda Castro. Din ce puritate de simţiminte s'au născut aceste versuri ne spune prefaţa:

„Ţie Tăcere.

„Tăcere, zeitate puternică, altar de care oamenii fug, ţie îţi închin eu „Negre Orhidee", tristele mele gânduri, speranţele mele tremurătoare, durerea ce a lovit sufletul în plin cu puterea ei; la picioarele tale culc inima mea plină de frământări, ochii plini de lumină şi zâmbetul pe care tu m'ai învăţat să-l preţuesc şi să-l port.

„La sânul tău ascunsă, ocrotită de tine, am învăţat să înţeleg pe Dumnezeu şi să cred în el. Tu mi-ai dat cuminţenie şi înţelepciune în clipele de răzvrătire şi de revoltă, cînd ura voia să toarne cenuşă în gânduri şi sânge pe cărarea mea.

. . . .

„A murit în inimi „armonia" împreună cu delicata ei soră „poezia", cununi de lumină a sufletului; chiurasă de petale a inimii omeneşti, strivită, plângi în praful rumbei, în sgomotul infernal al jass-ului sau al sportului exagerat.

„Să căutăm să le facem din nou cuib în suflet, ca acţiunile noastre să-şi dobândească prin ele eleganţa şi gingăşia.

„Omenire obosită mai taci puţin".

Ca să auzim pe d-ra sau d-na Ronsarda Castro, inimică a rumbei :

O bucură-te suflet
din zări iubitul vine,
el strigă al meu nume
prin nopţile senine...
E glasul iubirii,
e glasul lui cald
ce cheamă în noapte
doi ochi de smaragd.

. . . .

Pe perne roşii de mătase
se odihneşte leneş trupul alb,
iar candela de-argint
păstrează
tăria sufletului cald,
In colţ dorm negre orchidee
în vas de allabastru...

e ora ca să vii — iubitul meu —;
cum trec minutele de greu...

Tăcerea a ascultat pe d-na Ricarda Ronsard, sau cum îi zice, fiindcă s'a întins cu tot trupul ei peste producţiile de armonie şi poezie ale domniei sale.

ARISTARC

— Dacă nu se potriveşte pălăria după cap, — trebue să-ţi potriveşti capul după pălărie...

Propagandă

Producătorul de cinematograf — scriu bolşevicii într'un volum de propagandă — poate alege orice subiect vrea; numai să fie comunist. La prima vedere asta pare a restrânge considerabil libertatea alegerii. Dar să ne liniştim. Pentru Ruşi orice subiect e comunist dacă e „tratat" comunist şi se nu-

ELISSA LANDI

meşte a trata comunist a prezenta societatea burgheză ca ceva meschin, urât, plicticos, mărginit iar viaţa sovietică un paradis de voie bună şi entuziasm.

Cum se împacă aceste intenţiuni propagandiste cu cerinţele artei? Arta — după cum ştim — reclamă, mai întâi de toate, autenticitate: să ni se înfăţişeze lucrurile aşa cum sunt, nesofisticate nici în bine nici în rău. Din fericire, în această privinţă, doctrina politică rusească nu-i contrarie realităţii. Căci societatea burgheză tocmai se întâmplă a fi într'adevăr meschină, urâtă, mărginită. Asta n'au spus-o Ruşii; au spus-o toţi romancerii lumii, dela cei mai liberali, la cei mai reacţionari. Pe de altă parte o revoluţie ca cea rusească nu poate să nu conţină acel suflu înaripat pe care îl au toate marile mişcări sociale. Că alături de asta există enorm de multă tiranie, — cum a existat în Revoluţia franceză pe care astăzi o divinizăm — nimeni nu contestă şi nici chiar Ruşii nu o ascund, în sensul că acel gen de tiranie nu-i deranjează ci din contra o mărturisesc senin aproape ca pe o virtute.

Aşa că tabloul vieţii prezentat de cinematograful rusesc se găseşte a fi în perfect acord cu realitatea istorică.

Că Ruşii sunt încredinţaţi că în chipul acesta ei ne „pre-

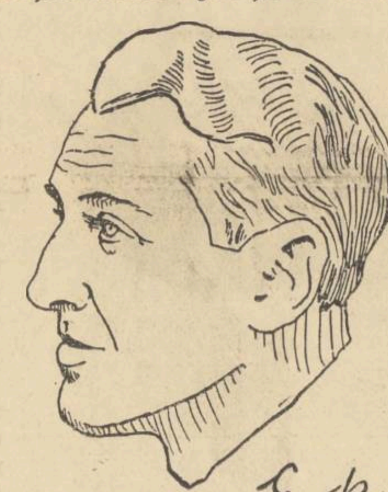
V. MASSALITINOVA

lucrează" sufletele în sensul propagandei comuniste — treaba lor. Puţin ne pasă dacă ei vor sau nu să se ostenească de geaba. Principalul e că filmele lor sunt bune, foarte bune. Şi pentru asta trebue să le fim recunoscători şi să căutăm a desvolta în publicul românesc bunul gust artistic importând cât mai multe filme de peste Nistru.

Am vorbit pe larg în „Cinema" despre filmul „Furtuna". Cu ocazia primului nou film sovietic care ne va veni, voiu încerca şi o caracterizare generală a esteticii cinematografice ruseşti în care voiu arăta calităţile precum şi cusururile acesteia.

Iar propagandă

Prin asociaţie de idei îmi vine în minte un alt film de propagandă, de astă dată patriotică. Se numeşte „Ever in my heart" — (Vecinic în inima mea); a fost reprezentat săptămâna trecută la „Vox", şi era interpretat de Barbara Stanwick şi Otto Krueger. E vorba de un tânăr savant german care, călătorind în America, se îndrăgosteşte de o americană cu care se căsătoreşte. De dragul ei devine cetăţean american. Războiul izbucneşte. Atrocităţile comise de nemţi indignează opinia publică. Toţi cei ce-l cunosc pe tânărul profesor nu mai văd acum în el decât pe „neamţ" şi-i fac zile amare. Intr'o bună zi, el ia vaporul şi se reîntoarce în Germania. Fosta lui soţie pleacă şi ea în Europa, pe front. Acolo îl întâlneşte făcând meşteşugul de spion. Il ascunde dar nu se poate hotărî să-l lase să plece. Căci asta ar însemna să colaboreze cu el la trădarea ţării. Pe de altă parte nici să-l denunţe nu poate, căci îl iubeşte. Atunci găseşte o soluţie

OTTO KRÜGER

mixtă. Toarnă pe furiş în două pahare şi amândoi beau „Bruderschaft". Astfel, ei mor ca să zicem aşa reciproc, unul în braţele altuia şi amintindu-şi de rozul trecut.

Cetitorul va sări desigur în sus. Povestea e de un neverosimil absolut. Dar cetitorul să se liniştească. Povestea nu-i absurdă. Asemenea lucruri s'au întâmplat şi se vor întâmpla. Legate de ambianţa evenimentelor, ele devin plauzibile. Dacă filmul ar fi fost francez, — regisorul ne-ar fi arătat pur şi simplu eroismul femeii şi mârşăvia inamicului, iar domnul din stal ar fi dat din umeri şi şi-ar fi regretat banii de intrare. Americanii însă, care-s artişti cinematografici înnăscuţi, au vrut să ne dea o motivare psihologică a unui desnodământ aşa de extraordinar. Şi atunci, cu o ingeniozitate, remarcabilă, au acumulat în decursul filmului detalii care redau exasperarea tânărului german devenit cetăţean american. Dorinţa de a deveni american fusese la el foarte sinceră. Era ferm dispus să nu ia nici un moment apărarea nemţilor. Suferea de ce fac ei în războiu, dar tăcea. Avea o atitudine nobilă şi foarte înţelegătoare. Dar tot tactul lui nu serveşte la nimic. Patriotismul obtuz al celor din jurul lui (familia fetei). Profesorul lui care îl concediază, foştii prieteni care îi întorc spatele, copiii de pe stradă care-i ucid cu pietre un căţeluş fiindcă e de rasă nemţească, şi multe alte lucruri ca acestea (revoltătoare şi sfâşietoare) — patriotismul prost al cetăţenilor americani contaminaţi de acea simplificare mentală şi îngroşare sentimentală consecutivă războiului, — acest patriotism frust şi primitiv îl exasperează pe generosul şi idealistul Hugo. Totuşi ar fi continuat să tacă, dacă nu ar fi intervenit mizeria materială. Bani de-acasă nu-i mai puteau veni; aci nu mai câştiga nimic, dat afară cum era de pretutindeni. Din pricina mizeriei, unicul său copil moare. Pentru ca barem nevastă-sa să trăiască mai bine (căci părinţii ei erau foarte bo-

BARBARA STANWYCK

gaţi, dar şantajau sărăcia ei ca s'o facă să divorţeze) — pleacă; se duce instinctiv în singura ţară unde nu i se mai reproşa că e German. Se duce în Germania. Acolo el este, fireşte, obligat să ia parte la războiu. Este întrebat în ce „armă" se pricepe mai bine. Şi cum el cunoaşte perfect limba şi moravurile americane, este elementar că va fi repartizat la serviciul de spionaj american. Astfel devine el un personagiu realmente odios, fabricant de morţi mişeleşti, de căderi în cursă a zeci de mii de oameni.

Toate aceste evenimente ale filmului construesc, bucată cu bucată, o atmosferă de exasperare, de indignare neputincioasă, de pierdere a busolei care justifică orice acţiune desnădăjdă şi impulsivă, cum a fost plecarea lui, sau cum a fost ideia ei de a-şi otrăvi omul pe care îl iubea şi de care ştia că este iubită. Psihoza războiului explică asemenea acte absurde; le arată chiar ca oarecum logice date fiind împrejurările. Iar acest furor patrioticus ne este zugrăvit ca efectul direct al persecuţiei şi nedreptăţii. Eroul devine „patriot" nu direct din amor pentru ţara lui, ci indirect din răzbunare contra Statelor Unite şi ipocriziei lor. Pentru a pedepsi o asemenea societate odioasă, el începe a face lucruri la care firea şi ideile lui

I. ZARAUBINA

personale îi repugnă. Dar furor patrioticus e orb. Şi numai gesturile oarbe sunt eroice aci.

Astfel, printr'o întreagă teorie asupra patriotismului, filmul american, vestejind josnicia societăţii americane, face verosimil desnodământul melodramatic al povestii.

Şi din toate acestea se desprinde o amară lecţie pentru cei ce vor să facă propagandă pe calea artelor. In cazul nostru acest film cu tendinţe net patriotice nu face decât să compromită şi să discrediteze nobilul sentiment al iubirii de neam. Talentul cu adevărat remarcabil al Barbarei Stanwick şi al lui Otto Krueger pe de o parte, excelentul decupaj al filmului pe de altă parte, fac ca această propagandă „à rebours" să fie încă şi mai eficace.

Este, în fond, o propagandă antipatriotică foarte subtilă, care, de altfel cum aţi şi văzut a trecut ca o scrisoare la cutie prin comisia noastră de cenzură.

Incă propagandă

In schimb inima saltă 'n pieptul nostru de Român privind perfecţia tehnică cu care Indrofilm realizează „jurnalele româneşti". Imaginile sunt atât de clare încât, dacă am fi preveniţi că propria noastră mamă se găseşte călare în faţa noastră, tot am fi tentaţi să o confundăm cu o partidă de pocker sau cu preşedintele republicei franceze.

Dar suntem o ţară tânără. In două-trei decenii vom face, în materie cinematografică, progrese care vor uimi Europa.

Tot propagandă

De data asta pentru ceva mult mai agreabil. Pentru o fermecătoare artistă: Elisa Landi. Acum doi ani am spus că o aşteptăm să ne dea, odată şi odată, o creaţie de mâna întâi. Până acum fenomenul n'a avut loc. Săptămâna aceasta, în „Monte Cristo" a mai pierdut o ocazie; ceiace nu înseamnă că a „mai consumat o speranţă". Noi nu ne îndoim; nici un moment nu ne-am temut că profeţia noastră se va realiza, aşa cum s'a realizat aceea cu Marlene Dietrich, Barbara Stanwick şi Lilian Harwey cărora le-am prezis un strălucit viitor pe când erau de o sută de ori mai obscure decât e azi Elissa Landi.

D. I. SUCHIANU

Cronica Sportivă

Cine n'ar vrea să zboare ? Când vrea, unde vrea. E cea mai proaspătă şi mai puţin accesibilă iluzie a libertăţii ! Pentru burghezul care-şi ascunde sau îmbracă frica în haina „răspunderilor" familiare şi sociale, zborul este „ceva" care alimentează gazetele de informaţie cu performanţe, recorduri, sau accidente mortale.

In confortul ceaiului de dimineaţă sau în îmbulzeala tramvaiului, bunul cetăţean citind gazeta îşi deplânge sau se felicită de mediocritatea vieţii lui, după cum e cazul: record nou, sau accident cu pierderea unicei !

Dar Apusul, născocitor de minuni şi nivelator a toate, dărueşte acum zborul nu numai vulturilor, dar şi muştelor. In termeni technici e vorba de autogir. (In ţara avocaţilor cuvântul este un non sens: să-i zicem mai bine autogiră, genul feminin exprimând foarte apt, debilitatea acestei uriaşe insecte). Se ştie în general, că Ingerul Morţii pentru zburători, se numeşte „pierdere de viteză"; e drept, există şi o pacoste prevăzută cu dispozitive care micşorează sau întârzie vizita nepoftitului, dar atât numai. Un singur aparat suprimă complect acest pericol: e autogira. Fără a fi cu totul pus la punct, dar aşa cum este deja realizat,avionul acesta prezintă remarcabile proprietăţi de siguranţă: este fără controversă posibilă cea mai puţin primejdioasă dintre maşinile aeriene. Se ştie că la o autogiră, aripile fixe sânt înlocuite cu un rotor cu trei pale. La plecare, rotorul e pus în mişcare prin motorul care acţionează elicea, dar pe urmă e debreiat şi translaţia orizontală singură, ajunge pentru a-i da o turaţie de circa 200 ture pe minut, turaţie la care aparatul e perfect susţinut în aer, elicea înşurubându-se în văzduh cu o viteză de 160 km. pe oră, ceeace e foarte convenabil pentru turismul aerian. Palele rotorului sânt extrem de suple şi cedează rafalelor de vânt, pentru a-şi relua apoi poziţia iniţială, cu rezultatul că o autogiră e mult mai puţin scuturată decât un avion cu aripi rigide, zburând oarecum elastic, asemenea tactici din fabulă care se îndoaie dar nu se rupe. Un alt enorm avantaj pe care-l prezintă autogira, este posibilitatea de a decola şi aterisa în condiţiuni care par paradoxale şi sânt totuşi realizate curent. Astfel pe când un avion în coborîre lunecă dealungul unei diagonale, autogira se „agaţă" de aer, şi cu motorul încetinit sau chiar stins, scoboară vertical şi se aşează fără să mai alerge, ca o muscă. Un avion are nevoie de cel puţin 50 m. ca să ateriseze; autogira rămâne pe loc blândă şi docilă. Cu pericolul pierderii de viteză complect înlăturat şi, cu posibilitatea de a ateriza oriunde, nu e de mirare că autogira se bucură de un mare succes în America şi Anglia; de curând în Franţa s'a înfiinţat un club de turism aerian care utilizează numai aceste lăcuste. Ultimul model de autogiră, experimentat în Anglia, decolează la verticală pe o înălţime dela 2 la 5 metri iar specialiştii afirmă că peste doi ani, decolajul vertical va fi posibil până la o înălţime de 50 m.

Dacă se mai adaugă că până atunci, motorul de aviaţie tip Diesel, va fi definitiv pus la punct, toate împreună înseamnă că turistul aerian va avea la porunca lui o maşină zburătoare la adăpostul pierderii de viteză (care provoacă 90% din accidentele de aviaţie), o maşină ferită de riscul incendiului (al doilea pe pistă), o maşină care aterisează unde vrea şi decolează asemenea! A cere mai mult este ingratitudine pură. Pentru cititorii unei publicaţii de adevăruri literare şi artistice nu e inutil a adăuga că maşina poate zbura de-asupra pitorescului cu numai 20 km. pe oră, şi în colaborare cu briza poate sta aproximativ locului ! De necrezut şi totuşi adevărat.

Acestea fiind faptele, diversele noastre asociaţii şi timbre pentru propaganda aeronautică au, întâi fapta şi apoi cuvântul.

GRIMAN

Gastronomice

Peşte „oriental"

Pentru şase persoane, se iau şase bucăţi potrivite de peşte proaspăt, curăţat, puţin sărate şi pipărate.

Intr'o cratiţă se fierbe slab patru linguri de undelemn de măsline şi se prăjeşte uşor pătrunjel şi ceapă (verde tăiate mărunt — aproximativ un pahar plin, adăogându-se foarte puţin usturoi, mărar şi o frunză de dafin. Când începe să se rumenească, se mai pun două linguri de făină, amestecându-se tare, se toarnă un pahar de apă, trei linguri de pure de tomat, sare şi piper după gust.

Când sosul acesta începe să fiarbă, se pune în el peştele lăsat la o parte. Dacă sosul nu acoperă cele şase bucăţi de peşte, trebue adăogată apă. La primul clocot se mai toarnă o lingură de oţet de vin curat şi tare. Apoi totul se fierbe încet — cel mult o jumătoate de oră.

Când peştele e gata fiert, se scoate din sosul care e lăsat să fiarbă mai departe şi să scadă. Apoi cu acest sos des, se acoperă peştele scos. Se serveşte rece.

Mazăre verde cu şuncă

Se curăţă un kgr. de mazăre verde, 100 gr. de slănină afumată tăiată mărunt, se prăjeşte cu patru cepuşoare tinere, intr'o cratiţă, în care se adaogă apoi un pahar şi jumătate apă fiartă, jumătate linguriţă zahăr tos, 100 gr. şuncă şi mazărea curăţată. Se pune la fiert până când mazărea devine moale şi fiartă bine. Sare foarte puţină.

— Joci şah, caşi Kapablanca la şase ani.
— Cum vine asta?
— La şase ani, nici el nu ştia să joace...

REVISTE ROMÂNEŞTI

Năzuința

(An. II, Nr. 1)

Revista aceasta apare sub îngrijirea Asociației Invățătorilor din Județul Cahul.

Scriind despre **Desenul în serviciul educației,** d. D. Atanasiu spune, între altele, că „în timpul de față se simte din ce în ce mai mult necesitatea unei educații estetice a tineretului. Intre mijloacele pe care școala primară le are la predarea desenului, urmărim așadar în primul rând un scop formal, desvoltarea puterilor fizice, intelectuale și morale ale copilului și în special desvoltarea sentimentului și gustului estetic. Invățământul desenului ascute ochiul și mlădie mâna. „Vederea face pe cugetător și pe artist", zice Goethe.

Ocupându-se de problema influentii educative a școlii asupra mediului social, d. M. Moise face următoarele interesante observații: „Mulți au contestat adevăratul rol educativ ce-l are școala pentru societate. Mulți au pus acest rol educativ în spinarea altor factori din viața socială a unui popor... S'a spus de unii ca poporul să-și facă singur educația cetățenească prin imitarea altor popoare mai vechi și înaintate. Să învețe să se conducă numai prin experiența proprie. E o cale lungă, dar sigură. Popoarele mai noi să treacă și ele prin experiența popoarelor vechi. Să lăsăm ca în liniște să-și câștige maturitatea politică și numai apoi să-i acordăm poporului drepturile pe care le merită, spun adepții acestei teorii. Acesta este un mare adevăr și Anglia ne este exemplu cu democrația ei așa de avansată. Și dacă Anglia a ajuns în decurs de mai multe secole, de ce și celelalte popoare mai tinere să-și macine energia, dibuind și să nu folosească experiența lor. Pe baza acestui argument teoria maturității politice nu se poate susține și educația cetățenească nu poate fi făcută de popor ci trebue încredințată altui factor". Apoi d-sa comentează rolul presei, al partidelor politice și al armatei în educația cetățenească.

Revista Tineretului

(An. 1, Nr. 1)

Nu ne putem opri să nu reproducem frumoasele cuvinte care stau în fruntea acestui număr, cuvinte care înscriu programul revistei: „Tinerimea înfrățită a Poloniei și a României, începem cu acest semn vădit o conlucrare universală, apolitică și independentă, pentru binele popoarelor noastre, bazată pe calea intelectuală, care până acum a fost neglijată. A se cunoaște, a se înțelege, a ierta, a colabora; acesta este programul nostru, aceasta este deviza noastră".

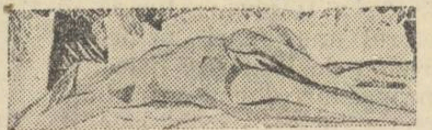
D. dr. J. Th. Nicolau scrie despre factorul cultural în apropierea româno-polonă, din care spicuim aceste observațiuni: „Legăturile culturale formează fundamentul cel mai trainic al edificiului internațional. Pentru apropierea dintre țări este indispensabilă o colaborare spirituală, o influență culturală reciprocă. Polonia și România se găsesc într'o situație excepțional de favorabilă pentru desvoltarea unei colaborări intense culturale. Cu nici o altă țară vecină România nu are atâtea puncte comune spirituale. Atât în România cât și în Polonia există influențe covârșitoare latine și slave, care au constituit bazele desvoltării culturale naționale, cu deosebirea că în România latinitatea a fost predominantă, pe când în Polonia cum este și natural slavismul. Influenței Occidentului latin se datorește intensitatea legăturilor culturale în secolele trecute dintre Polonia și Moldova, Polonia difuzând în Principatul dintre Carpați și Nistru cultura latină. Condițiuni istorice similare au desvoltat în acelaș mod și direcție sufletul național, încât spiritul poporului polonez nu este departe de cel românesc".

Articole despre tineret și diferite probleme în legătură cu viața și activitatea tineretului, semnează d-nii: Cpt. c-dor Sc. Rădulescu, ing. Georgescu Iulian, Nic. Daraban, ing. Antoni Parpocki, C. Enescu-Bughea, etc.

AL. CAR.

Gazeta Medicală

Figurile încruntate. — Furunculoza, de dr. S. Goligorschi. — Unghiile și sănătatea. — De ce cad sânii? — Mâncărimile la șezut (pruritul anal). — Stațiunile balneare (Categoriile de bolnavi cari au nevoie de ele). — Săptămâna laptelui. — Femeia gravidă în cabinetul medicului — Despre copiiii arieraţi. — Câți infirmi avem în țară. — Selecțiunea sexuală. — Japonezii și dragostea pentru animale. — Consultațiuni medicale și grafologice.

Un tânăr scriitor din Fălticeni

Acum câtăva vreme a apărut romanul *„Idolii de lut"* al unui tânăr scriitor moldovean, *Mihail Șerban,* în editura „Cartea Românească", trecând, pe nedrept, aproape neobservat de critica literară.

Cu toată forma sa frustă, cu tot vocabularul restrâns, cu toate neologismele de care autorul pare uneori obsedat, cu toate stângăciile unui debutant dintr'un colț de lume în care experiența vieții nu poate fi decât săracă și mărginită, opera acestui tânăr, foarte tânăr scriitor, are calități necontestate.

In *„Idolii de lut"* al d-lui Mihail Șerban sunt două romane, unul al adulților și altul al copiilor. Aceste romane sunt prea izolate unul de altul și coheziunea între ele este îndestul de slabă. E adevărat că, în realitatea vieții, existența generațiilor în familie este mai degrabă despărțită decât amestecată.

Dar subiectul este admirabil și dacă autorul ar fi știut să exploateze mai bine bogățiile de care dispune în ceeace privește mediul copiilor și al bandei care se întâlnește tainic și în întunerec, în casele părăsite ale lui Lesner, ne-ar fi dat un roman unic poate în literatura noastră.

In tot cazul cred că, pentru întâia oară avem o încercare atât de izbutită de a reda spiritul de bandă și psihologia hoinarului, ca expresie directă a instinctelor tribale, ce sunt la baza organizării noastre sociale și spirituale.

Copiii aceia atât de vii și de particularizați în redarea personalizată a fiecăruia, de la Mango până la Spiru, „cel mai tare și mai bun" dintre ei, căpitanul cărora toți se supun complect și de bună voie, ca și spiritul exact al bandei, în care copiii s'au adunat și s'au legat, nu în scopul furtișagurilor și iureșului prin livezi, ci din „nevoia de a se simți cot la cot" și din spirit de independență, sunt perfect prinse și redate în acțiunea bandei. Caracterul ei de luptă cu „cei de dincolo" de grupul lor și curajul de a se afirma ca grup în legiferarea și execuția hotărîrilor sale, în toate ocaziile, se vădește atât în crunta pedepsire a lui Mango, unul din cei mai iubiții tovarăși, bănuit de trădare, cât și în atitudinea decisă și tranșantă din întâmplarea cu jefuirea muzeului prof. Sava. Aci prin siguranța simțului etic al aestui grup de „dezmățați", în aparență, se revelează caracterul adevărat al bandelor și asociațiilor copilărești. Ei disting în mod sigur și hotărît furtișagurile și iureșurile lor prin livada Coanei Zoie, de prădăciunea cu caracter precis de *„delict"* a lui *Mincu,* pe care căpitanul și eroul lor Spiru, l'a introdus în bandă în potriva părerii și mai ales a sentimentelor copiilor tovarăși, și pe care ei îl silesc să restitue monedele prădate și-l alungă din grupul lor.

Un epizod frumos, ce ar fi putut iarăși fi exploatat ca o mină bogată, este epizodul legăturii bandei de hoinari cu un adult,

profesorul Sava. Din nefericire autorul pare a se fi sfiit de a da o desvoltare acestei întâmplări și a scurtat-o în favoarea-altora. Interesantă și foarte justă ca notație, este articularea bandei în atmosfera din jurul și din timpul marelui nostru războiu, oscilând între entuziasm, mistică belică și groaza prevestitoare a măcelului, precum și caracterul manifestației antisemite a bandei în potriva lui Lesner. E în cazul acestei bande pe lângă nevoia de a-și avea un locaș stabil, tainic, acea a unor semne de legătură știute numai de ei, și un element teatral, — jumătate real jumătate simbolic — după care tânărul autor și-a dat perfect socoteală și l-a scos în relief cu multă iscusință.

Inainte de a încheia această scurtă recenzie țin să atrag atenția asupra unei însușiri capitale în orice roman, aceia a notațiilor juste în partea romanului, privitoare la viața adulților, care salvează romanul în multe din situațiile grele și delicate din multiplele și variatele relații între membrii aceleiași familii și ale familiilor între ele.

In această parte însă romanul prea stufos, abia îngăduie atingerea în fugă a multor stări sufletești dintre cele mai complexe ca: relațiile între profesorul Sava și fratele său Dinu, gelozia profesorului față de amintirea bărbatului mort a femeii pe care o iubește, sentimentele lui Mimi Bucșan pentru Dinu, care a dat dovadă de lașitate în fața războiului și apoi s'a răscumpărat prin eroism, regenerarea sufletească a femeilor din burghezie, din contactul cu mizeria mahalalelor, viața, moartea și mizeria în tragica perioadă a măcelului etc.

Romanul acestui tânăr și original autor nu trebue trecut cu vederea, el este o încercare plină de făgădueli, cu părți destul de bine izbutite și de o lectură foarte atrăgătoare cu toate asperitățile și neîndemânarea unui ucenic al literilor.

I. SD.

REVISTE STRĂINE

Nouvelle Revue de Hongrie

(Mai 1935)

D. Robert Vallery-Radot scrie despre *Neînțelegerea Ungară,* înfățișând situația dar mai ales spiritul în care e văzută după război vecina noastră. Și pentru a îndepărta ceața d. Vallery-Radot propune ca o comisiune de propagandă să înceapă opera schimburilor literare și artistice, croaziere pe Dunăre, voiaje în ținuturile istorice, iar presa actuală din Franța să rupă inadmisibilul consemn al tăcerii.

Chestiunea propagandei ne interesează și pe noi Românii. A sosit momentul când țara noastră își poate valorifica nu numai bogățiile dar și frumusețile în fața străinătății.

D. Julien Benda, în problema *„Civilizație și Umanități",* precizează în primul rând ceiace înțelege prin civilizație: „înțeleg aci — spune d-sa — prin civilizație o stare a umanității caracterizată prin respectul intelectual al idealismului, al universalismului și al liberalismului".

Contele Jean de Pange scrie despre *Federalism și principiu al naționalităților,* în care se ocupă între altele de hitlerism și încheie astfel: „Cu toate că Societatea Națiunilor nu a fost cu nimic responsabilă de eșecul conferinței dezarmării, care s'a ținut în afara ei, Hitler a ținut să iasă cu sgomot din marea Ligă căreia tratatele i-au încredințat protecțiunea minorităților. De atunci unde să se găsească un arbitru? Pe de altă parte caracterul mai absolut decât oricând pe care îl atribue suveranității, lupta sa implacabilă împotriva oricărei autonomii, opune ideilor noastre o barieră de netrecut. Trebue s'o spunem cu glas tare, pentru că acesta e adevărul, că național socialismul este obstacolul principal al unei soluțiuni pacifice a problemei minorităților".

D. Eugène Kopp are un studiu asupra pictorului *Charles Markó,* care a debutat în viață în cariera de inginer și abia la vârsta de 28 ani a pornit pe calea artei. Cele două reproduceri pe cari le oferă revista, un peisagiu rustic din Visegrad și Vânătoarea Dianei, amintesc pânzele romanticilor francezi. Arta lui Markó are ceva din maestatea lui Corot, dar și multe înrudiri cu școala flamandă a secolului al XVIII-lea. Acest pictor de mare talent a ajuns mai târziu profesor la Academia de pictură din Florența, iar istoricul Enrico Somare îl citează în cartea sa „Storia dei pittori italiani dell'ottocento", indicându-l ca pe un reprezentant al Toscanilor. Acea chemare lăuntrică, acel dor nestins după mereu altfel, l-a purtat din patria sa natală în Italia, apoi prin Ungaria și Rusia unde și-a sfârșit viața. El rămâne una dintre gloriile picturii, în istoria artei ungare.

L'Europe Centrale

(11 Mai 1935)

D. Jaques Ancel, ocupându-se de *„Asistența franco-rusă",* face unele observații cu privire la situația politică a Europei față de actualul crez german.

Dar este interesant, în deosebi, următorul fapt pe care ni-l relatează d. Ancel și pe care îl extragem din acel articol: „La una din ședințele ultime ale Comitetului de studii al Europei centrale, pe care am avut fericirea de a-l pune pe picioare anul trecut, cu ajutorul activ și luminat al d-lor Etienne Fournol, L. Eisemann, P. Viénot și Albert Mousset, d-nul Miliukov, a cărui retragere (pentru studii) nu ne poate face să uităm rolul pe care l-a jucat prin scrierile sale, prin cuvântul său, în redeșteptarea poporului rus, — a binevoit să adaoge câteva cuvinte substanțialei conferințe pe care ni-o făcuse d. André Pierre asupra politicei rusești în Europa centrală: marele istoric și fost ministru al Afacerilor Străine, care trăește acum în exil, a declarat categoric că aprobă politica externă a guvernului sovietic. Adunarea noastră de oameni studioși, cari nu opun sentimente, a ascultat cu emoție aceste cuvinte, ca o introducere a unei mari împăcări a Rușilor sub egida patriotismului, care n'a fost absent nici în Rusia nici în Franța, dar care devine și mai profund, mai solidar în fața pericolului german".

La informațiuni găsim anunțată o bibliografie balcanică 1934, redactată de d-nul Léon Savadjian, care va conține 8 capitole, în cuprinsul cărora, alături de celelalte țări, va figura și România.

SYR.

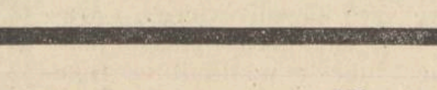
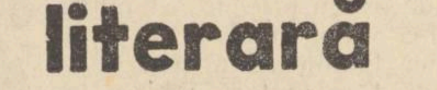
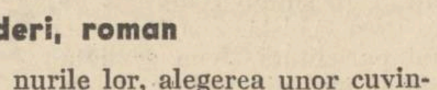
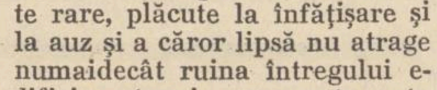
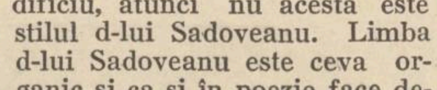
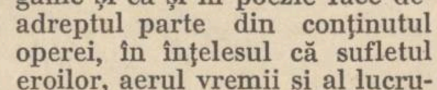
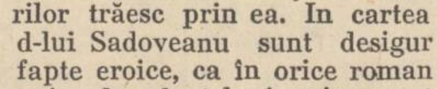
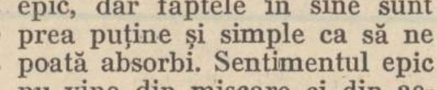
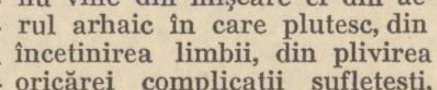
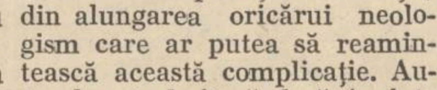
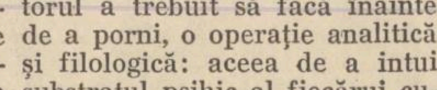
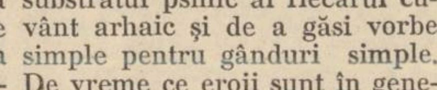
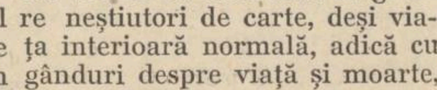
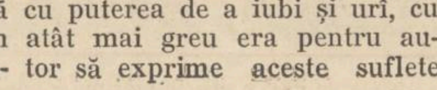
A APARUT:
Cântarea cântărilor
Magistrala versiune românească a poemului biblic, în versificația d-lui CORNELIU MOLDOVANU cu ilustrații de I. Anestin un volum pentru bibliofil Lei 50 Editura „Adevĕrul" S. A.

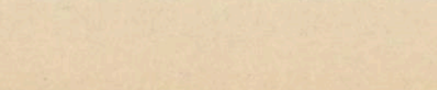
Cronica literară

Mihail Sadoveanu, Frații Jderi, roman

Dintre toți prozatorii noștri numai d. Sadoveanu se încumetă a scrie roman istoric, pentrucă celorlalți fie le lipsește să nu zic erudiția în această materie, dar în chip sigur, emoția arhaică, fie sunt pătrunși de formula unui anume roman franțuzesc unde totul e caz de conștiință și analiză. Nu ne îngădue spațiul să discutăm aci valabilitatea unor asemenea opinii, dar ne rămâne destul spre a vorbi de îndemânarea d-lui Sadoveanu în acest gen. Să sperăm numai că în urma unor opere de istorie cum este strălucita, monumentala *Istorie a Românilor* a d-lui Const. C. Giurescu, cu care se începe o eră nouă în istoriografia românească, interesul literatului pentru trecutul țării se va desvolta.

Ceeace izbește și încântă dela întâia pagină în romanele istorice ale d-lui M. Sadoveanu este stilul. Să lămurim însă ce înțelegem prin stil. Astăzi stilul a căpătat în critică o accepțiune defavorabilă, socotindu-se ca un fard exterior în dauna penetrațiunii creatoare. In locul stilului se admite ca metodă de creațiune composiția. Dacă prin stil se înțelege orânduirea, după faptul creațiunei a vorbelor în așa fel încât să ne încânte sonurile lor, alegerea unor cuvinte rare, plăcute la înfățișare și la auz și a căror lipsă nu atrage numaidecât ruina întregului edificiu, atunci nu acesta este stilul d-lui Sadoveanu. Limba d-lui Sadoveanu este ceva organic și ca și în poezie face deadreptul parte din conținutul operei, în înțelesul că sufletul eroilor, aerul vremii și al lucrurilor trăesc prin ea. In cartea d-lui Sadoveanu sunt desigur fapte eroice, ca în orice roman epic, dar faptele în sine sunt prea puține și simple ca să ne poată absorbi. Sentimentul epic nu vine din mișcare ci din aerul arhaic în care plutesc, din încetinirea limbii, din plivirea oricărei complicații sufletești, din alungarea oricărui neologism care ar putea să reamintească această complicație. Autorul a trebuit să facă înainte de a porni, o operație analitică și filologică: aceea de a intui substratul psihic al fiecărui cuvânt arhaic și de a găsi vorbe simple pentru gânduri simple. De vreme ce eroii sunt în genere neștiutori de carte, deși viața interioară normală, adică cu gânduri despre viață și moarte, cu puterea de a iubi și urî, cu atât mai greu era pentru autor să exprime aceste suflete prin propriile lor cuvinte. Insă limba d-lui Sadoveanu este departe de a fi autentică istoricește. Atunci am fi avut într' adevăr aface cu o falsificare obositoare și prea colorată, care ar fi încețoșat cuprinsul însuși. Este o limbă arhaică adhoc, născocită de d. Sadoveanu și care pusă în gura boerului Manole spre a exprima ciuda de firea cicălitoare a soției sale sună astfel:

„...Ți-ai făcut cruce și ai jurat?

— Imi fac cruce și jur, cinstite comise.

— Faci bine. Acuma îmi rămâne mie mare suferință. Indată ce coborîm la curte începe să mă ciocănească și să mă cerce din toate părțile jupâneasa Ilisafta. Ea a înțeles că se întâmplă ceva și plesnește de ciudă dacă nu află ce-i anume. Eu am să tac și dumneaei are să deie bătălie asupra mea cinci ceasuri cât mai avem până la asfințitul soarelui. In acel ceas stă puțin ș'apoi începe iar. Atuncea trebuie să-mi vie întru ajutor starostele Căliman să spuie adevărul: cum că s'ar fi aflat veste de mirare, anume că în Cetatea Camenița ar fi fătat o iapă un mânz cu două capete: unul alb și unul negru și aceste capete ale mânzului necontenit se caută ca să se rupă cu dinții; așa că slujitorii grajdului crăiesc au proțăpit acele capete. Deci spun vracii că acesta este semn de războiu între riga Leșilor și spurcatul Mehmet sultan. Mare zdruncin va fi deci pentru creștinătate. Auzind aceasta comisoiia are să se sparie, pe urmă are să se bucure, și astfel voiu avea pace să dorm și eu un somn bun după atâta trudă".

Deși miezul romanului nu se sprijină pe fapte istorice ci numai pe atmosferă istorică, informația d-lui Sadoveanu este bună și corectă. Lucrurile se petrec în anul 1469, când după Letopisețul lui Ureche au intrat Tătarii în țară. In acelaș an a avut loc sfințirea mânăstirii Putna (v. și *N. Iorga,* Istoria lui Ștefan cel Mare pentru poporul român, 1904). D. Sadoveanu a voit de sigur să facă un roman cu acțiunea pe vremea lui Ștefan cel Mare și totdeodată pentru a zugrăvi țara pe timp de răzmeriță avea nevoie de o năvălire de tătari.

Așa se explică alegerea acestei epoci, în care fapte deosebite nu sunt. Prinderea probabilă a fiului Hanului Mamac și a fratelui Eminec este bizuită pe documente. Și boerimea este autentică. „La Hotin" — zice d. Sadoveanu — era unchiul Măriei Sale Vlaicu; la Cetatea Albă jupân Stanciu. La Neamț era Albu.

Jupânii vornici Isaiia și Iuga își trimiseră slujitorii lor la ținuturi... „Și Vlaicu și Stanciu, precum Isaiia și Iuga sunt atestați în documentele epocii. Deasemeni Mitropolitul Teoctist și egumenul Ioasaf. Nasta însăși, tânăra eroină, poartă un nume pe care la acel sfârșit de veac îl avusese fata lui Ivan Băzdăg, dintr'un hrisov al lui Ștefan cel Mare din 1490. Albu a fost pârcălab de Neamț, înaintea lui Arbore.

Nici robul tătar nu e o invenție arbitrară, de oarece documentele vremii pomenesc de astfel de Tătari așezați pe la moșii și mânăstiri. „Și am mai dat mânăstirii noastre — zice Ștefan cel Mare într'un hrisov — dintre Tătarii noștri dela Neamț un Tătar al nostru de casă anume Tătarul Dumitru cu femeea și copiii și cu toate ale lui".

Ca fiu al Domnului apare în acest roman puțin cunoscutul Alexandru (Alexăndrel). Este întâiul fiu al Domnului, făcut cu o anume Marușca. Evdochia cu care Ștefan se căsătorise în 1463 murise în 1467, așa încât în romanul d-lui Sadoveanu Domnul apare văduv, cu un fiu. Acestui fiu, Alexandru, scriitorul i-a dat patima aprinderii erotice pe care o avusese și tatăsău, cu mai multă necumpătare însă și precocitate.

Adevăratul erou al romanului este Ionuț al lui Manole Păr-Negru, zis și Jder cel mititel. Pe acesta cu toată familia lui l-a născocit de bună seamă d. Sadoveanu. Tânărul Jder este prieten cu fiul domnesc Alexăndrel și împreună cu acesta bate drumurile la moșia jupânesii Tudosia din Ionășeni, de a cărui fată, Nasta, se îndrăgostise domnișorul, fără gânduri bune însă. Fata nu-l iubește, dar se preface a-l vedea cu bunăvoință. Se îndrăgostește numaidecât de Ionuț. Curând năvălesc Tătarii. Nasta e răpită, iar Ionuț aleargă zadarnic la Chilia, spre a afla moartea fetei.

Adevărata frumusețe a cărții stă în delicata, magistrala tratare a frigurilor dragostei tinerești în limbaj arhaisant, stângaciu. Iată cum convorbesc Alexăndrel și Ionuț despre chestiunile pasionale:

„Pe cât înțeleg, se bucură Ionuț, Măriei-tale nu ți-i dragă jupânița Nasta.

— Ba mi-i dragă și sînt bolnav din pricina ei.

— Adică o dorești Măria-Ta; dar n'o socotești așa ca o împărăteasă, ca să te veselești numai de vederea ei?

— Ascultă, Ionuț, râse coconul domnesc; domnia-ta ești un prunc dela Timiș; iar eu am avut și alți dascăli decât sfințitul Amfilohie și cuviosul Timoftei, și cunosc că această dulceață are preț de o clipă. Dragostea-i lunatică; descrește și crește. Când a fi lună plină și s'or coace zarzărele, am să vin să culeg rodul, după făgăduința ce am avut".

Dar iată totuș în ce chip grațios acest oarecum desfrânat Alexăndrel își povestește întâia clipă de dragoste pentru Nasta:

„Cneaghina Tudosia a plâns povestindu-ne felurite lucruri despre răposatul dumisale soț și ne-a dat să mâncăm zarzăre dintr'un pom crescut din sâmbure adus dela Anatolia de către boerul Ionaș. Bune fructe. Erau rumene pe-o parte. Mă uitam la jupâniță: avea obraji ca acele zarzăre. Râdea la mine, rumenindu-se mai tare și plăcându-i vorbele mele. Am strâns-o de mână, și atunci am simțit acea svâcnire la inimă, despre care ți-am spus că ai s'o ai și domnia-ta. Când ai să ai acea svâcnire, ai să intri în bucurie și întristare, cum am intrat eu. Băgând de samă Grigorașcu Jora că mi s'au luminat ochii și pe urmă îndată mi s'au întunecat, a poftit pe jupâneasa Tudosia să meargă să-i arate caii mari aduși din țara leșească, despre care grăia dumneaei... încât am rămas singur cu Nasta. Eram hotărât să-i spun dintr'odată de ce patimă am fost lovit. I-am apucat mâna și nu i-am putut spune nimic. Ea a râs; eu am cuprins-o; tocmai atunci a trebuit să-mi desfac brațul, căci jupâneasa Tudosia umblase cu mare grabă și se întoarse numaidecât, poftind pe Grigorașcu să binevoiască a-i povesti în casă ce are de povestit, ca s'audă și fata. Prin urmare jupânița Nasta asculta cu multă luare-aminte orice fel de istorisire, părând că nu mai știe

Urmare în pag. X-a

Insemnări și polemici

Centenarul teatrului românesc

Luni seara, din săptămâna aceasta, s'au sărbătorit cei 100 de ani de existență ai Teatrului Național din București.

Reconstituirea reprezentației de acum un secol a piesei „Mahomet" de Voltaire, încredințată încercatului regisor Paul Gusty a arătat plastic-istoric cum a început, cu o sută de ani înainte, prin spectacolul dat atunci de elevii societății „Filarmonica", viața teatrului românesc.

A fost o comemorare deosebit de interesantă și instructivă, care ne-a dat ocazia să constatăm progresele remarcabile realizate de teatrul nostru în acest interval de timp.

O sută de ani în existența unei instituții de cultură, desigur că nu este puțin. Reconstituirea spectacolului din seara de 29 August 1934, arată expresiv și viu modestele începuturi ale Teatrului Național din București, începuturi din care avea să se desvolte treptat, în etape tot mai furtunoase, teatrul românesc de azi, cu înflorirea căruia cu drept cuvânt ne putem mândri.

Meritul inițiatorilor primului spectacol de teatru românesc, este de o însemnătate excepțională. Căci nu trebue să uităm, mediul și atmosfera în care s'au pus bazele primului nostru teatru, condițiile puțin prielnice și încurajatoare din vremea aceia. Influențele streine din cultura acelui moment istoric erau copleșitoare. Slavonismul și elenismul concurau la înăbușirea aspirațiilor de închegare ale unei culturi scrise și vorbite în limba noastră. A pregăti un spectacol de teatru în limba română, era, atunci, un act de curaj eroic. Cu atât mai mare apare azi meritul primilor inițiatori, și în special al lui Ion Eliade Rădulescu, creatorul „Filarmonicei", care avea să formeze primele elemente pentru arta teatrală românească.

Inceputurile modeste și-au dat roadele, biruind scepticismul general al vremii, — creindu-se pe temelia lor viața și tradiția permanentă a teatrului românesc. O serie de vrednici și devotați conducători ai Teatrului Național din București, un Ion Ghica, Gr. Cantacuzino și mai târziu Pompiliu Eliade, au condus destinele primei noastre instituții scenice pe drumurile progresului și ale biruinței definitive. Cine privește în urmă cu o sută de ani și urmărește firul desvoltării Teatrului Național, încearcă o adevărată satisfacție. Străduințele depuse pentru bunul mers al acestei instituții de cultură, n'au rămas zadarnice. Din jertfa conducătorilor și actorilor de odinioară a înflorit un așezământ și s'a creat o tradiție care ridică arta noastră dramatică la nivelul înalt al celor din țările occidentale cu veche cultură. Teatrul Național de astăzi, peste micile neajunsuri inevitabile, ne face cinste. Avem o pleiadă de talente capabile a păstra nestins focul sacru al artei dramatice, și a-l transmite generației de mâne. Și avem un repertoriu de piese originale românești destul de bogat. S'ar fi putut oare desvolta o literatură dramatică originală fără existența unui teatru românesc? Teatrul și literatura dramatică sunt frați gemeni. Își au destinele legate organic. Iată pentru ce, azi când se vorbește atât de des despre o criză a teatrului nostru, a cărui menire în educația spiritului artistic este, mai presus de orice îndoială, — comemorarea centenarului Teatrului Național este un prilej de bucurie pentru ce s'a realizat; dar și un îndemn pentru ceeace se cere de acum înainte.

Colonelul Lawrence

Acum câteva zile, telegramele anunțau rănirea gravă dintr'un accident a colonelului T. E. Lawrence. Cu vreo trei zile în urma aceleiași telegrame vesteau moartea eroului urcat pe culmi de mit.

Astfel se stinge, datorită unui accident banal (ciocnirea motocicletei pe care călătorea cu o bicicletă), viața unuia dintre cei mai ciudați aventurieri-eroi ai vremii noastre, supranumit „Regele neîncoronat al Arabiei".

Colonelul Lawrence, cunoscut sub acest nume de toată populația Imperiului britanic, a intrat de multă vreme în împărăția legendei. In jurul numelui său s'a ținut o faimă extraordinară din care mai târziu s'a zămislit mitul Lawrence, una dintre gloriile stranii ale timpului nostru.

Irlandezul acesta cu sânge scoțian și englez a trăit unul din cele mai extraordinare destine umane. Indrăgostit de literatură, visător plin de nostalgii poetice, iubind cu ardoare și pasiune cercetările arheologice, viața sa a trecut neobservată până aproape de sfârșitul războiului mondial. Câteva călătorii în Orient, prin Siria, Arabia și Palestina, l-au familiarizat cu limba și obiceiurile acestor exotice ținuturi. In urma expedițiilor științifice orientale, ajunge un savant orientalist. Arheolog dornic de a cunoaște civilizațiile apuse pentru totdeauna în umbra istoriei, (a făcut studii speciale asupra civilizației hittite) întreprindea cercetări în ruinele de pe valea Eufratului. Acolo, în mreaja de taină a Orientului îi încolțise în spirit ideia unității naționale a Arabilor, *prin răsturnarea stăpânirii turcești a lui Abdul Hamid, a cărei realizare va rămâne marea aventură a vieții sale. Numele celui care-a fost tot sufletul revoltei beduinilor, cei mai puri dintre aprigii Arabi, va rămâne veșnic legat de epopeea modernă a fiilor deșertului.*

Datorită cunoștințelor vaste ce și le formase în expedițiile științifice, cunoscând oamenii, limba și obiceiurile, a putut duce la bun rezultat și misiunea secretă încredințată de statul major al armatei engleze, care l-a însărcinat cu întocmirea hărții strategice a țărilor din Orient. Cariera sa de savant orientalist este completată astfel cu aceea de ofițer al statului major englez, diplomat și conducător al serviciului de spionaj diplomatic și militar. Toate misiunile le duce la bun sfârșit.

Opera sa de căpetenie, în care se răsfrânge întreg geniul lui de aventurier și de strateg, rămâne organizarea revoltei arabilor, aventura magnifică a acestui suflet frământat. In arabescurile ei se cuprinde simfonia vieții sale pasionate.

Colonelul Lawrence este acela care în timpul marelui războiu a aprins și alimentat focul sacru al desrobirii naționale în sufletul Arabilor, el este autorul organizării armatelor de beduini al tratatelor secrete de alianțe și al planurilor militare de operație în urma cărora statele arabe au pornit lupta contra dominației Turciei. Destinul lui de epopeie n'a fost împiedicat de nimic în desfășurarea-i impresionantă. Nici premiile febuloase (17.000 de lire) puse de Turci pentru prinderea și uciderea lui, nici alte piedici nu i-au putut zădărnici planurile. Colaborarea cu Feisal, — al doilea fiu al regelui bătrân Hussein, — un adevărat șef descoperit de el, l-a dus la cucerirea Damascului. Faima lui era însă aproape de legendă, încă înainte de acest moment al victoriei.

Aventura care-i creiase aureola de mit în jurul numelui, a fost încoronată de succes.

Fost-a Lawrence, promovat la gradul le colonel al armatei britanice în urma meritelor excepționale, mulțumit în sine, și satisfăcut? Nu s'ar putea spune cu precizie. Destinul aventurierilor nu e vecin cu liniștea. Destul să amintim că o seamă de fapte extraordinare petrecute până prin 1933 în Orient, se pun în seama misterioaselor influențe ale colonelului Lawrence.

In culmea celei mai mari faime, — neurmărită intenționat de firea taciturnă, modestă, interiorizată și tainică a acestui aventurier, strateg genial și visător, vrăjit de farmecele Orientului, — se retrage în anul 1933 din toate funcțiunile pe cari le avea din partea guvernului englez, și intră sub numele de Thomas Shaw, simplu mecanic în aviația engleză. In această modestă stare a fost surprins de o moarte ironic stupidă „Regele neîncoronat al Arabiei".

Dela colonelul Lawrence au rămas celebrele memorii asupra mișcării Arabilor, „Revolta în deșert", traduse și în românește anul trecut. (Biblioteca Energia din Editura Fundațiilor Culturale Regale).

Sunt pagini sobre, realiste și deosebit de interesante și pătrunzătoare asupra spiritului Beduinilor. Colonelul Lawrence se dovedește un mare scriitor, de-un excepțional talent epic. In literatura engleză memoriile sale se clasează printre cele mai bune. In rândurile alese, virile, sobre și lipsite de retorică ale acestor memorii, se găsește o parte din sufletul ciudat al colonelului Lawrence, a cărei aventură rămâne însă zăvorită în sufletul de taină al Arabilor și în farmecul inepuizabil al Orientului.

Prin cântecele ce se ridică din corturile Beduinilor, numele lui va rămâne legat de lumea deșertului.

Școala de la Gand

Până în prezent nu există o istorie a acestei mișcări, ce a dat literelor pe Maeterlink, Rodenbach, Van Lerberghe *și* Gregoire Le Roy, *precum și pe* Verhaeren, *care deși nu s'a născut la Gand, a venit acolo foarte de timpuriu, și-a făcut acolo primele studii și și-a legat primele prietenii.*

Gregoire Le Roy, autorul culegerii de poeme în limba franceză „Chant du Pauvre", a scris și în flamandă Fierlefyn, numai din propria sa plăcere și nu pentru a demonstra în favoarea acestui dialect, căci după Fierlefyn a scos o nouă culegere de poeme în limba franceză „L'Ombre sur la ville".

El a vrut întâi să facă pictură, dar tatăl său, deși artist, era om al realității și, ambițios, a trimes pe fiul său în colegiul Sainte Barbe, unde a legat o strânsă prietenie cu Maeterlink și Lerberghe. Toți trei erau elevi mediocri și notați printre cei mai nedisciplinați. In clasa de poezie însă, unde era profesor un fin literat, s'au petrecut multe discuții in care cei trei prieteni și-au dovedit în mai multe rânduri talentul.

Prietenia acestor trei artiști a durat și după anii de școală, mai ales legătura lui de Roy cu Maeterlink. Dimpreună cu acesta Le Roy pleacă la Paris, unde intrară amândoi în legătură cu poeții timpului: Ephraim Mikhael, Pierre Quillard, Saint-Pol-Roux. Cunoscură pe Mallarmé și pe Villiers de l'Isle Adam. Iar Le Roy, care făcea pictură, frequenta atelierul lui Gervex și Humbert, unde Jacques Emile Blanche era „massier".

Reîntors la Gand, Le Roy scoate admirabilele ediții, care nu se mai găsesc azi, a operelor lui Maeterlink: „Serres chaudes", „Princesse Maleine", etc.

Plecând în curând la Bruxelles, Le Roy se întâlnește cu Lerberghe, care, reproșându-i că a trădat literele, îl provoacă a scoate din buzunar „Chanson d'Eve", *pe care vrea să i-o citească. Atunci Le Roy scoase și el, foarte calm* „La Chanson du Pauvre" *dintr'un sertar: se întorsese la vechea lui carieră. Van Lerberghe îl prezintă lui Valette, și după câteva luni poemul apăru în „Mercure de* France".

Poate fără intervenția amicului său, Le Roy nu și-ar mai fi publicat poemul și nici minunatele sale povestiri, care apărură pe la 1907: „Joe Trimborn", „Le Rouet et la Besau", „La Couronne du Soir" *etc., nici acele versuri profunde și pure din „L'Ombre sur la ville", operă a bătrâneții sale încă atât de verde și plină de ardoare.*

După războiu, Le Roy a fost numit bibliotecar la Academia Artelor Frumoase din Bruxelles, în prezent este directorul muzeului din Wiertz, unde este sortit să-și termine în liniște și repaos, o viață plină de mișcare și de acțiuni generoase, în tovărășia tablourilor și operelor de artă pe care le-a iubit în tot deauna și în acest muzeu a revenit la pictură.

Mama lui Victor Hugo

Moda este a arunca asupra lui Victor Hugo umbra cea mai tenebroasă. După ce a fost taxat de imbecil, acum e înfierat ca impostor sau pur și simplu mincinos. Poetul a scris „Ma mère Vendéenne" și detractorii pretind că este o minciună pe care marele romantic ar fi spus-o într'un moment în care atras, fără convingere în orbita lui Chateubriand, căuta să dea în operele sale un loc simpatic creștinismului și regalismului și nota în jurnalul său intim: „Vreau să fiu Chateaubriand sau nimic". A spus o minciună din snobism, zic ei, pentru că era „chic" să ai o origină și rude regaliste, căci Sophie Trébuchet, *soția generalului Hugo, n'a fost Vandeiană nici din naștere, nici din convingere.*

Totuși poetul nu a mințit. M. Soudan, un modest institutor, a făcut lungi și minuțioase cercetări la fața locului și a dovedit dimpreună R. Escholier și L. Giumbau că mama lui Victor Hugo a fost Vandeiană înainte de căsătoria sa cu un general republican și a rămas „Chouanne" după căsătorie, conspirând cu Laborie și Malet, lucrând pentru eliberarea preoților refractari.

Pagina din „Choses Vues" unde ea duce de mână pe micul Hugo la Te Deum-ul de la Notre Dame, celebrat pentru întoarcerea Comtelui d'Artois, este absolut exactă. Copilul purta floarea de crin și maică-sa în semn de dispreț pentru Republică și Imperiu, avea în picioare pantofi de casă verzi.

Poetul deci nu a mințit și mamă-sa a luat parte cu sufletul și viața ei la acea legendă de aur care s'a creiat în jurul femeei vandeene. Smulse de la căminul lor, castelanele ca și servitoarele din Vanedeia au luat parte la acea insurecțiune, care deși nu a fost un „războiu de giganți" cum se afirmă că ar fi zis Napoleon, a fost totuși o mișcare în care a fost bravură și fanfaronadă, sinceritate și politică, eroism și... spionaj și în care femeile au avut rolul lor.

Iată și o anecdotă care să ilustreze această epocă legendară. O Vandeiană e citată în fața tribunalului revoluționar cu patru fete ale sale și sunt condamnate la moarte pe eșafod câte cinci.

Pe când așteptau să le vină rândul, chinuite de foame se roagă de o femee să le dea câteva mere. Aceasta dă un măr celei mai mici, care urcă scara însângerată mușcând din el și se înălța sus pe platformă ca să asiste cu mărul în dinți la execuția mamei și a surorilor ei.

Iacobini fură înduioșați și cerură ca tânăra copilă să fie trimisă din nou în judecată, pentru că nu are vârsta legală.

„Ba, o am" răspunse cu încăpățânare copila și a trebuit o luptă îndârjită ca această nesocotită să fie scăpată de cuțitul eșafodului. Iar Napoleon știind partea pe care au avut-o femeile în această luptă civilă, a căutat să o potolească poruncind prefecților să facă o listă de fete cu zestre, pe care să le mărite cu ofițerii noului regim și să închee astfel acest epizod ca un roman, prin căsătorie!...

Destinele sentimentale

Jacques Chadourne a întreprins sub acest titlu o serie de romane din care a publicat două volume: *„La Femme de Jean Barnery"* și *„Pauline"*. Romanele sale nu alcătuesc însă ceiace se numește azi „un roman fleuve", cu toate că sunt în serie. Problema care preocupă pe autor este necesitatea de a acorda fericirea individuală cu obligațiile sociale. Jean Barnery și Pauline au misiunea de a pune problema și de a o elucida prin exemplul lor.

In adevăr Jean Barnery, înainte de a fi pastor, fusese directorul unor mari uzine de porțelan de Limoges. Este încă coproprietar, dar a încredințat direcția uzinei, soției sale, de care vrea să divorțeze. Părăsește și cariera religioasă pentrucă iubește pe Pauline, fiica unui vechiu prieten al familiei. După o lungă maladie se însoară cu Pauline. Sunt perfect fericiți. Dar simt că iubirea lor este prea egoistă. Soarta uzinei fiind periclitată, Jean se hotărăște să iasă din izolare. In sufletul Paulinei de alt-fel se resimte o nevoie de preînoire. Intre aceste izbucnește războiul. Fi-va el pentru binele sau răul iubirii dintre ei doi? Aceasta se va ști într'un volum viitor. Povestirea se desfășoară într'o bucurie în destul de transparentă spre a se distinge dezvoltarea personagiilor. Prin amănuntele destul de numeroase, ne simțim în legătură cu personagiile, dar nu în simpatie. Poate tocmai pentrucă sunt preocupate numai de ei și cu totul indiferenți față de alții, poate și din cauza discrețiunii autorului și a tonului său învăluit.

Este totuși în ambele volume, o sinceră sforțare de a scrie obiectiv. Personagiile deși se analizează mai mult de cât își pun maximele în acțiune, au totuși aerul de a gândi prin ele însești, iar nu a realiza gândurile autorului.

Jacques Chadourne este unul dintre tinerii autori care s'au manifestat în primele timpuri de după războiu, scriind cu talent și destulă putere romane în care analiza își redă sufletul „neliniștitei adoloscenți" din acele vremuri, despre care mai scriu încă tinerii de azi, ca Robert Brasillah în „Enfant de la nuit", cu atâta accent de nostalgie, deși trecutul este încă atât de aproape.

Plastice

Juriul Salonului Oficial de Pictură și Sculptură a decernat anul acesta următoarele premii:

La pictură: d-nelor Ecaterina Cristescu, Florica Cordescu, Mandia Ulea și d-lor George Barbieri, Alex. Basarab, Const. Bacalu, Vladimir Frimu, Gh. Labin, Apostol Mănciulescu, Alex. Moscu, George Nichita, George Năsturel, Laurențiu Stan, Niculae Ștefănescu, George Vânătoru și Const. Vlădescu.

La Sculptură: d-lor Puiu Anastasescu, Boris Caragea, Cristea Grossu, Ion Irimescu și Ion Stanea.

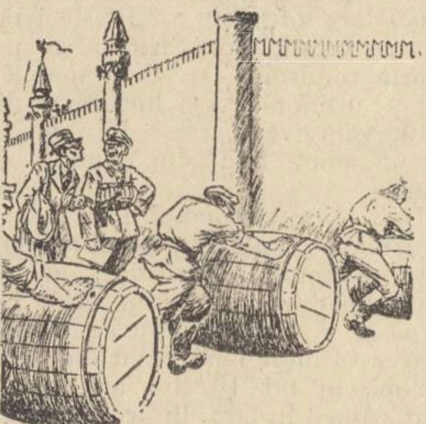
MĂRUNTE

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

Hitlerismul pacific

PREPARATIVELE DELA CREMLIN

— Ce aveți în butoae? Praf de pușcă?
— O, nu... icre negre.

Miss Europa 1935

RUSIA ȘI GERMANIA

Ori...

... Ori

— De ce ceri o chirie mai mare decât vecinul de vis-à-vis?
— Din pricina așezării. Ce priveliște am eu și ce priveliște el!

nimic despre mine dacă mai sânt acolo ori dacă am fost într'adevăr pe-acolo vreodată; și râdea din vreme în vreme arătându-și dinții. Atuncea am început să ard pe rug: când pe-o parte când pe alta. Mă mișcam sunându-mi când pintenii, când sabia. Ea nu mă vedea nici nu m'auzea".

In totul e o decență, o gingășie inimitabile. Cochetăria și limbuția femeei sunt în deosebi cu măestrie împăcate de d. Sadoveanu cu arhaica cumințenie și cu respectul pentru bărbat. Din toată cartea respiră un miros de busuioc, un aer tihnit de boerie străveche, o filozofie cumintc a vieții fără complicație și fără convulsiuni.

G. CALINESCU